T.C.
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

KARIŞIK DİLLİ KUR'AN TEFSİRİ SÖZ VARLIĞININ KAVRAM ALANLARI

Fadime BOZKURT

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Pelin KOCAPINAR

Çankırı – 2022

T.C.

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

KARIŞIK DİLLİ KUR'AN TEFSİRİ SÖZ VARLIĞININ KAVRAM ALANLARI

Fadime BOZKURT

ORCID: 0000-0002-8308-147X

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Pelin KOCAPINAR

Çankırı – 2022

İÇİNDEKİLER

Sayfa

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ ..... **xii**
TEZ KABUL VE ONAY ..... **xiii**
ÖN SÖZ ..... **xiv**
ÖZET ..... **xv**
ABSTRACT ..... **xvi**
KISALTMALAR ..... **xvii**
TABLO LİSTESİ ..... **xviii**

1. GİRİŞ **1**
1.1. Kur'an Tercümeleri 1
1.1.1. Karışık Dilli Eserler 3
1.1.2. Karışık Dilli Kur'an Tefsiri (Çağatay, Oğuz ve Kıpçak Lehçeleriyle) Adlı Eserin Nitelikleri 4
1.2. Sözlük 7
1.2.1. Kavram ve Kavram Alanı 10
1.3. İzlenilecek Yöntem 11

2. BÖLÜM: KARIŞIK DİLLİ KUR'AN TEFSİRİ SÖZ VARLIĞININ KAVRAM ALANLARI **13**
2.1. EVREN 13
2.1.1. Uzay 13
2.1.1.1. Yıldız, Güneş 13
2.1.1.2. Ay 13
2.1.2. Dünya 13
2.1.2.1. Cansız Tabiat 14
2.1.2.1.1. Atmosfer, Hava 14
2.1.2.1.1.1. Hava Olayları 14
2.1.2.1.2. Zaman 14
2.1.2.1.2.1. Dönem Çağ 14
2.1.2.1.2.2. Mevsim 15
2.1.2.1.2.3. Yıl 15
2.1.2.1.2.4. Ay 15
2.1.2.1.2.5. Gün 15
2.1.2.1.2.5.1. Günün vakitleri 15
2.1.2.1.2.6. Süre, Süreç 16
2.1.2.1.2.7. Uzun Süre, Devamlı 16
2.1.2.1.2.8. Şimdiki Zaman 17
2.1.2.1.2.9. Kısa Zaman 17
2.1.2.1.2.10. Hiçbir Zaman 17
2.1.2.1.2.11. Önce 17

2.1.2.1.2.12. Sonra, Son 17
2.1.2.1.2.13. Geç Kalma, Gecikme 18
2.1.2.1.2.14. Öncesi Olmayan 18
2.1.2.1.2.15. Sonsuz 18
2.1.2.1.3. Yön, Konum 19
2.1.2.1.3.1. Yukarı, Üst 19
2.1.2.1.3.2. Aşağı, Alt 20
2.1.2.1.3.3. Sağ, Sol 20
2.1.2.1.3.4. Arka, Geri 20
2.1.2.1.3.5. Ön, Karşı 20
2.1.2.1.3.6. Orta, Ara 21
2.1.2.1.3.7. İç Kısım 21
2.1.2.1.3.8. Dış, Dışarı 21
2.1.2.1.3.9. Coğrafi Yön 21
2.1.2.1.4. Yeryüzü 21
2.1.2.1.4.1. Su 21
2.1.2.1.4.1.1. Su Kaynakları 22
2.1.2.1.4.2. Yeryüzü Şekilleri 22
2.1.2.1.4.2.1. Düz Yerler 22
2.1.2.1.4.2.2. Yüksek Yerler, Dağlar 22
2.1.2.1.4.2.3. Adlandırılmış Yer, Dağ, Vadi Adları 23
2.1.2.1.4.2.4. Çukur Yerler 23
2.1.2.1.4.2.5. Yer, Çevre, Arazi 23
2.1.2.1.4.3. Toprak, Taş 24
2.1.2.1.4.4. Maden, Değerli Taş 24
2.1.2.1.5. Sıra, Düzen 25
2.1.2.1.6. Ölçü, Ölçek 25
2.1.2.1.6.1. Miktar, Tutar 26
2.1.2.1.6.1.1. Grup, Takım 26
2.1.2.1.6.2. Çok Fazla 27
2.1.2.1.6.3. Boş 27
2.1.2.1.6.4. Az 27
2.1.2.1.6.5. Eşit 28
2.1.2.1.6.6. Yarım 28
2.1.2.1.6.7. Pay, Hisse 28
2.1.2.1.6.8. Boyut, Şekil 29
2.1.2.1.7. Birbirleriyle İlişkili Özellik 29
2.1.2.1.7.1. Eş, Benzer 29
2.1.2.1.7.2. Çeşit, Tür 29
2.1.2.1.7.3. Uygun 29
2.1.2.1.7.4. Bütünlük 30
2.1.2.1.7.5. Mükemmel, Eksiksiz 30
2.1.2.1.7.6. Eksik 30
2.1.2.1.8. Madde, Nesne 31
2.1.2.1.8.1. Var Oluş 31
2.1.2.1.8.2. Yok Oluş 32
2.1.2.1.8.3. Maddenin Özelliği, Durumu 32
2.1.2.1.8.3.1. Sert 32
2.1.2.1.8.3.2. Yumuşak 33

2.1.2.1.8.3.3. Açık 33
2.1.2.1.8.3.4. Yeni 33
2.1.2.1.8.3.5. Gevşek 33
2.1.2.1.8.3.6. Sağlam 33
2.1.2.1.8.3.7. Kırık, Yarık 34
2.1.2.1.8.3.8. Delik 34
2.1.2.1.8.4. Maddenin Şekli 34
2.1.2.1.8.5. Renk 34
2.1.2.1.8.6. Isı, Sıcaklık 35
2.1.2.1.8.6.1. Alev 35
2.1.2.1.8.6.2. Ateş, Yanma 35
2.1.2.1.8.6.3. Yakacak 36
2.1.2.1.8.6.4. Sönüş 36
2.1.2.1.8.6.5. Soğuk 36
2.1.2.1.8.7. Işık 36
2.1.2.1.8.7.1. Aydınlık, Parlak 36
2.1.2.1.8.7.2. Karanlık 37
2.1.2.1.8.7.3. Gölge 37
2.1.2.1.9. Hareket 37
2.1.2.1.9.1. Vurma 37
2.1.2.1.9.2. Batma, Girme 38
2.1.2.1.9.3. Akma, Dökme, Dökülme 38
2.1.2.1.9.4. Bırakma, Koyma 39
2.1.2.1.9.5. Doldurma 39
2.1.2.1.9.6. Atma 39
2.1.2.1.9.7. Çıkarma 40
2.1.2.2. Canlı 40
2.1.2.2.1. Tabiat 40
2.1.2.2.1.1. Bitki 40
2.1.2.2.1.1.1. Tohum, Filiz 40
2.1.2.2.1.1.2. Dal, Budak 41
2.1.2.2.1.1.3. Sebze, Meyve 41
2.1.2.2.1.1.4. Çiçek 41
2.1.2.2.1.1.5. Ot, Diken 41
2.1.2.2.1.1.6. Tahıl 42
2.1.2.2.1.1.7. Ağaç 42
2.1.2.2.1.1.7.1. Ağaç Çeşitleri 42
2.1.2.2.1.2. Tarım Alanları 42
2.1.2.2.1.2.1. Tarım Malzemesi 43
2.1.2.2.1.2.2. Tarım İşleri 43
2.1.2.2.2. Hayvan 43
2.1.2.2.2.1. Omurgasızlar 43
2.1.2.2.2.2. Omurgalılar 44
2.1.2.2.2.2.1. Balıklar 44
2.1.2.2.2.2.2. Sürüngenler 44
2.1.2.2.2.2.3. Kuşlar 44
2.1.2.2.2.2.4. Memeliler 44
2.1.2.2.2.3. Hayvan Vücudu Kısımları 45
2.1.2.2.2.4. Hayvanlarla İlgili Sesler 45

2.2. İNSAN 45
2.2.1. Yaşam 46
2.2.1.1. Can, Ruh 46
2.2.1.2. Yaşam Süreci 46
2.2.1.2.1. Yaşam Sürecinde İnsan 47
2.2.1.2.1.1. Gebe, Doğum 47
2.2.1.2.1.2. Bebek 47
2.2.1.2.1.3. Çocuk 47
2.2.1.2.1.4. Genç 48
2.2.1.2.1.5. Yaşlı 48
2.2.1.2.1.6. Cinsiyet 48
2.2.1.2.1.6.1. Kadın 48
2.2.1.2.1.6.2. Erkek 48
2.2.1.3. Kişi Adlandırma 49
2.2.1.3.1. Kişi Adları 49
2.2.1.3.2. Yönetici, Hükümdar İsimleri, Unvanları 53
2.2.2. İnsan Vücudu 54
2.2.2.1. Vücut 54
2.2.2.1.1. Bölümleri 54
2.2.2.1.1.1. Baş 54
2.2.2.1.1.2. Boyun 54
2.2.2.1.1.3. Gövde 55
2.2.2.1.1.4. Uzuvlar 55
2.2.2.1.1.5. Deri 55
2.2.2.1.1.5.1. Saç, Kıl 55
2.2.2.1.1.6. Vücut Sistemleri 56
2.2.2.1.1.6.1. Hareket Sistemi 56
2.2.2.1.1.6.2. Jest ve Mimik 56
2.2.2.1.1.6.3. Dolaşım Sistemi 56
2.2.2.1.1.6.4. Solunum sistemi 56
2.2.2.1.1.6.5. Sindirim Sistemi 57
2.2.2.1.1.6.6. Endokrin Sistem 57
2.2.2.1.1.6.7. Üreme Sistemi 57
2.2.2.1.1.6.7.1. Üreme 58
2.2.2.1.1.6.8. Duyu Organları 58
2.2.2.1.1.6.8.1. Duyular 58
2.2.2.1.2. Vücut Hareketleri 60
2.2.2.1.2.1. Hareket Etme 60
2.2.2.1.2.2. Ayağa Kalkma 60
2.2.2.1.2.3. Yürüme 61
2.2.2.1.2.4. Koşma 61
2.2.2.1.2.5. Kaçma, Yakalama 61
2.2.2.1.2.6. Açma, Kapama 62
2.2.2.1.2.7. Binmek 62
2.2.2.1.2.8. İnme 63
2.2.2.1.2.9. Çökme, Oturma 63
2.2.2.1.2.10. Eğilme, Dönme, Yönelme 63
2.2.2.1.2.11. Yuvarlama 64
2.2.2.1.2.12. Düşme 64

2.2.2.1.2.13. Verme 64
2.2.2.1.2.14. Alma 64
2.2.2.1.2.15. Hareketsiz Kalma 65
2.2.2.1.3. Fiziksel Özellik ve Gelişim 65
2.2.2.1.3.1. Güzel 65
2.2.2.1.3.2. Çirkin, Kötü 66
2.2.2.1.4. Fiziksel Duyarlılık 66
2.2.2.1.4.1. Uyku 66
2.2.2.1.4.2. Rüya, Hayal 67
2.2.2.1.5. Fiziksel Durum 67
2.2.2.1.5.1. Güç, Güçsüz 67
2.2.2.1.6. Kişisel Bakım 67
2.2.2.1.6.1. Kişisel Temizlik 67
2.2.2.1.6.2. Süslenme 68
2.2.2.1.6.2.1. Süslenme Eşyaları 68
2.2.2.2. Sağlık, Hastalık 68
2.2.2.2.1. Sağlık, Sağlıklı 68
2.2.2.2.2. Hasta, Hastalık 68
2.2.2.2.2.1. Hastalık Çeşitleri 69
2.2.2.2.2.2. Yorgunluk 69
2.2.2.2.3. Tedavi, İlaç 69
2.2.2.2.4. Tedavi Eden 70
2.2.2.2.5. Tedavi Sonucu 70
2.2.2.2.5.1. İyileşme 70
2.2.2.3. Ölüm 70
2.2.2.3.1. Mezar 71
2.2.2.4. İnsanın Çeşitli Özellikleri 71
2.2.2.4.1. Zihin 71
2.2.2.4.1.1. Akıl 71
2.2.2.4.1.2. Zihinsel Kapasite 71
2.2.2.4.1.3. Zihin Gücü 72
2.2.2.4.1.3.1. Hafıza 72
2.2.2.4.1.3.2. Algı, İdrak, Biliş 72
2.2.2.4.1.3.3. Anlayış, Anlayışsızlık 73
2.2.2.4.1.3.4. Düşünce, Bakış açısı 73
2.2.2.4.1.3.4.1. Farklı görüş 74
2.2.2.4.1.3.5. Özgür irade 74
2.2.2.4.1.3.6. Gereklilik 74
2.2.2.4.1.3.7. Gereksiz, Boş yere 75
2.2.2.5. Kişilik Özellikleri 75
2.2.2.5.1. Karakter, Mizaç, Davranış 75
2.2.2.5.1.1. Bir şeye özel 76
2.2.2.5.1.2. Olumlu Kişilik Özellikleri ve Kişileri 76
2.2.2.5.1.2.1. Kibar, Kibarlık 76
2.2.2.5.1.2.2. Alçakgönüllülük, Mütevazı 76
2.2.2.5.1.2.3. Olgun, Olgunluk 77
2.2.2.5.1.2.4. Kararlılık 77
2.2.2.5.1.2.5. Sözünde Durma 77
2.2.2.5.1.2.6. Koruma, Koruyan 77

2.2.2.5.1.2.7. İyi, İyilik, Fazilet 78
2.2.2.5.1.2.8. Yetenekli 78
2.2.2.5.1.2.9. Beğenilen, Övülen 78
2.2.2.5.1.2.10. Uyum, Uygun 79
2.2.2.5.1.2.10.1. Uyumsuz 79
2.2.2.5.1.2.11. Kıymet Bilme 79
2.2.2.5.1.2.12. Doğru, Doğruluk 80
2.2.2.5.1.2.13. Ahlak 80
2.2.2.5.1.3. Olumsuz Kişilik Özellikleri ve Kişileri 81
2.2.2.5.1.3.1. Sert, Gaddar 81
2.2.2.5.1.3.2. İnat, inatçı 81
2.2.2.5.1.3.3. İsyan eden, Asi 81
2.2.2.5.1.3.4. Bıkma, Kayıtsız Kalma 82
2.2.2.5.1.3.5. Aşağılama, Alay 82
2.2.2.5.1.3.6. Rezil, Adi, Alçak 83
2.2.2.5.1.3.7. Kibir 83
2.2.2.5.1.3.8. Kıskançlık 84
2.2.2.5.1.3.9. Fitne, Arabozucu 84
2.2.2.5.1.3.10. Dışlama 84
2.2.2.5.1.3.11. Yalan, Hile, İkiyüzlülük 84
2.2.2.5.1.3.12. Güven vermeyen, Güvensiz 85
2.2.2.5.1.3.13. İftiracılık, Dedikoduculuk 85
2.2.2.5.1.3.14. Aldanma, Yoldan çıkma, Sapkın 85
2.2.2.5.1.3.15. Hata, Yanlış, Ayıp 86
2.2.2.5.1.3.16. Cimri, Cimrilik 86
2.2.2.5.1.3.17. Aç gözlülük, Hırs 87
2.2.2.5.1.3.18. Sızlanma, Rahatsız Etme 87
2.2.2.5.1.3.19. Beceriksizlik 87
2.2.2.5.1.3.20. Kararsızlık 87
2.2.2.5.1.3.21. Karamsarlık 87
2.2.2.5.1.3.22. Pişmanlık 87
2.2.2.5.1.4. Olumlu ve Olumsuz Kişilik Özellikleri 88
2.2.2.5.1.4.1. Vazgeçme 88
2.2.2.5.1.4.2. Alışma 88
2.2.2.6. Duygu ve Duygu Tezahürleri 88
2.2.2.6.1. Kaynağı 88
2.2.2.6.2. Duygusal Tutum 88
2.2.2.6.3. Duygu Türleri ve Onlara Sahip Olanlar 88
2.2.2.6.3.1. Sevgi, Özlem 88
2.2.2.6.3.2. Öfke, Nefret 89
2.2.2.6.3.3. Saygı 89
2.2.2.6.3.4. Güven 90
2.2.2.6.3.5. Korku 90
2.2.2.6.3.6. Cesaret 91
2.2.2.6.3.7. Şaşma 91
2.2.2.6.3.8. Üzüntü, Keder, Acıma 92
2.2.2.6.3.9. Acıma, Merhamet 92
2.2.2.6.3.10. Sevinç 92
2.2.2.6.3.11. Utanma 93

2.2.2.6.3.12. Arzu, İstek, Tutku 93
2.2.2.6.3.13. Huzur 94
2.3. SOSYAL HAYAT VE KÜLTÜR 95
2.3.1. Sosyal hayat 95
2.3.1.1. İnsan toplulukları 95
2.3.1.1.1. Soy 95
2.3.1.1.2. Aile 96
2.3.1.1.2.1. Karı-koca 96
2.3.1.1.2.2. Anne 96
2.3.1.1.2.3. Kardeş 96
2.3.1.1.2.4. Akraba 96
2.3.1.1.3. Toplumlar, Topluluklar 96
2.3.1.1.3.1. Boy, kabile 97
2.3.1.1.3.2. Millet, Vatandaş 97
2.3.1.1.3.3. Topluluk Adları ve Kişileri 98
2.3.1.1.4. Sosyal Sınıf, Rütbe 99
2.3.1.1.4.1. Ün, Tanınmış 100
2.3.1.1.4.2. Köle, tutsak 101
2.3.1.1.4.2.1. Cariye, hizmetçi 101
2.3.1.1.4.2.2. Özgür 101
2.3.1.2. İnsan ilişkileri 101
2.3.1.2.1. Arkadaşlık, Komşuluk 101
2.3.1.2.2. Misafir etme, ağırlama 102
2.3.1.2.3. Evlilik 102
2.3.1.2.4. Cinsel ilişki 102
2.3.1.3. İletişim 103
2.3.1.3.1. Haberleşme ve Araçları 103
2.3.1.3.2. Haber 103
2.3.1.3.2.1. Haber Veren 103
2.3.1.3.2.2. Haberi alan, Almayan 103
2.3.1.3.3. Konuşma, Laf, Söz 104
2.3.1.3.3.1. Güzel söz 105
2.3.1.3.3.2. Kötü Söz 105
2.3.1.3.3.3. Yemin 106
2.3.1.3.3.4. Çağırma, Seslenme, Bağırma 106
2.3.1.3.4. Alamet, İşaret, İz 107
2.3.1.3.5. İfade (Anlatım) 107
2.3.1.3.5.1. Açık, Belli 107
2.3.1.3.6. Soru, Cevap 108
2.3.1.3.7. Çözüm, Anlaşma 109
2.3.1.3.8. Ret, İnkâr 109
2.3.1.3.9. Olay, Durum 109
2.3.1.3.9.1. Kötülük, Bela, Felaket 110
2.3.1.3.10. Neden, Sebep 110
2.3.1.3.11. Amaç 111
2.3.1.3.12. Kılavuz, Yol Yöntem 111
2.3.1.3.13. Değerlendirme, Sonuç 111
2.3.1.3.13.1. Fayda 112
2.3.1.3.13.2. Kesin 112

2.3.1.3.13.3. Kuşku, Şüphe 112
2.3.1.4. Ulaşım 113
2.3.1.4.1. Yol (Trafik) 113
2.3.1.4.2. Yolculuk 113
2.3.1.4.3. Ulaşma, Geçme 113
2.3.1.4.4. Ulaştırma, Götürme, Gönderme 114
2.3.1.4.5. Kavuşma, Birleşme 115
2.3.1.4.6. Geri Döndürme 115
2.3.1.4.7. Bekleme, Kalma 115
2.3.1.4.8. Ayrılma, Kopma 116
2.3.2. Kültür 116
2.3.2.1. Maddi Kültür 116
2.3.2.1.1. Barınma, Yerleşim 116
2.3.2.1.1.1. Yer Adları 117
2.3.2.1.1.2. Ülke, Şehir 117
2.3.2.1.1.2.1. Adlandırılmış Ülke, Şehir Adları 117
2.3.2.1.1.2.1.1. Bölge Adları 118
2.3.2.1.1.3. Kale 118
2.3.2.1.1.3.1. Adlandırılmış Kale 118
2.3.2.1.1.4. Göç, Göçmen 119
2.3.2.1.1.5. Yapı, İnşa 119
2.3.2.1.1.5.1. Ev, Konut 120
2.3.2.1.1.5.2. Yapıların İç Bölümleri 120
2.3.2.1.2. Besin 120
2.3.2.1.2.1. Bebek Beslenmesi 120
2.3.2.1.2.2. Aç, Açlık 121
2.3.2.1.2.3. Tok, Tokluk 121
2.3.2.1.2.4. İçme 121
2.3.2.1.2.5. Yiyecek 121
2.3.2.1.2.6. İçecek 122
2.3.2.1.2.6.1. Fazla İçme, Sarhoş 122
2.3.2.1.2.7. Taze, Lezzetli 122
2.3.2.1.3. Giyim 122
2.3.2.1.3.1. Giysi Malzemeleri 123
2.3.2.1.3.1.1. Baş İçin 123
2.3.2.1.3.1.2. Beden İçin 123
2.3.2.1.3.1.3. Giyinme, Soyunma 123
2.3.2.1.4. Eşya 123
2.3.2.1.4.1. Ev Eşyaları 124
2.3.2.1.4.1.1. Mutfak Eşyaları 124
2.3.2.1.4.1.2. Bebek Eşyası 124
2.3.2.1.4.1.3. Oturma Eşyaları 124
2.3.2.1.4.2. Diğer Ev Eşyaları 124
2.3.2.1.4.3. Araç-Gereç Malzeme 125
2.3.2.1.5. Temiz 125
2.3.2.1.6. Kirlilik, Pislik 125
2.3.2.1.7. Ekonomi 126
2.3.2.1.7.1. Maddi Durum 126
2.3.2.1.7.1.1. Zengin, Bolluk 126

2.3.2.1.7.1.2. Orta Hal 126
2.3.2.1.7.1.3. Fakir-Yokluk 127
2.3.2.1.7.2. Ticaret 127
2.3.2.1.7.2.1. Kayıp, Zarar 128
2.3.2.1.7.3. İsraf 128
2.3.2.1.7.4. Ücret 128
2.3.2.1.7.4.1. Para 129
2.3.2.1.7.4.2. Borç 129
2.3.2.1.7.5. Menfaat, Çıkar 129
2.3.2.1.8. İş, Eylem 129
2.3.2.1.8.1. Görev, Yükümlülük 130
2.3.2.1.8.2. Zor 130
2.3.2.1.8.3. Kolay 130
2.3.2.1.8.4. Fırsat, İmkân 131
2.3.2.1.8.5. İhmal 131
2.3.2.1.8.6. İş Aşamaları 131
2.3.2.1.8.6.1. Başlama, Bitirme 131
2.3.2.1.8.6.2. İcra, Performans 131
2.3.2.1.8.7. Toplama, Toplanma 132
2.3.2.1.8.8. İşi Yapan kimse, Görevli 132
2.3.2.1.8.8.1. Meslekler ve Kişileri 133
2.3.2.1.8.9. İş, İşlem 133
2.3.2.1.8.9.1. Parçalamak, Ayırmak, Kesmek 133
2.3.2.1.8.9.2. Açma, Serme, Dağıtma 135
2.3.2.1.8.9.3. Bağlama 135
2.3.2.1.8.9.4. Asma 135
2.3.2.1.8.9.5. Karıştırma 135
2.3.2.1.9. Yetki, (Otorite), Güç 136
2.3.2.1.9.1. Komuta (Emir) 136
2.3.2.1.9.2. Boyun Eğme 136
2.3.2.1.9.3. Otoriteye Tabi Olma Duygusu 137
2.3.2.1.9.4. Sahip, Sahip Olma 137
2.3.2.1.9.4.1. Mal, Mülk 137
2.3.2.1.9.4.2. Hazine 138
2.3.2.1.9.4.3. Miras 138
2.3.2.2. Manevi Kültür 138
2.3.2.2.1. Din, İnanç 138
2.3.2.2.1.1. İnanç Sahibi Olmayan 139
2.3.2.2.1.2. İnanç Sahibi 139
2.3.2.2.1.3. Putlar 140
2.3.2.2.1.4. Tanrı Adları, Sıfatları, Özellikleri 140
2.3.2.2.1.4.1. Yaratılış 142
2.3.2.2.1.5. Peygamber, Peygamberlik 142
2.3.2.2.1.5.1. Ensar, Sahabe ve Kişileri 143
2.3.2.2.1.5.2. Dört Halife 144
2.3.2.2.1.6. Din Kişileri 144
2.3.2.2.1.7. Kutsal Kitap 145
2.3.2.2.1.7.1. Ayet, Sure 145
2.3.2.2.1.7.2. Hadisler 146

2.3.2.2.1.8. Kader, Baht, Talih 146
2.3.2.2.1.9. İbadet 146
2.3.2.2.1.9.1. Farz 147
2.3.2.2.1.9.2. Sünnet 147
2.3.2.2.1.9.3. Caiz 147
2.3.2.2.1.9.4. Sevap 148
2.3.2.2.1.9.5. Günah 148
2.3.2.2.1.9.6. İbadet Çeşitleri 149
2.3.2.2.1.9.6.1. Namaz 149
2.3.2.2.1.9.6.2. Oruç 149
2.3.2.2.1.9.6.3. Kurban 149
2.3.2.2.1.9.6.4. Hac 149
2.3.2.2.1.9.6.5. Zekât, Sadaka 150
2.3.2.2.1.9.6.6. Dua, Beddua 150
2.3.2.2.1.10. Kutsal Yerler 151
2.3.2.2.1.11. Olağanüstü Hal, Mucize 151
2.3.2.2.1.12. Doğaüstü Varlıklar 152
2.3.2.2.1.12.1. Melek 152
2.3.2.2.1.12.2. Şeytan 152
2.3.2.2.1.12.3. Cin, Peri 152
2.3.2.2.1.13. Ebedi Dünya 152
2.3.2.2.1.13.1. Cennet, Cehennem 152
2.3.2.2.1.13.2. Kıyamet 153
2.3.2.2.1.13.3. Büyü, Kahinlik 154
2.3.2.2.1.14. Savunma, Koruma 154
2.3.2.2.1.14.1. Savaş Aletleri, Silah 154
2.3.2.2.1.14.2. Askeri Kuvvet 154
2.3.2.2.1.14.3. Savaş 155
2.3.2.2.1.14.3.1. Zafer 156
2.3.2.2.1.14.3.2. Yenilgi 156
2.3.2.2.1.14.3.3. Fidye 156
2.3.2.2.1.14.3.4. Savaşlarda Elde Edilen Ganimet 156
2.3.2.2.1.14.3.5. Düşmanlık 157
2.3.2.2.1.14.3.6. Barış 157
2.3.2.2.2. Hukuk, Töre, Adalet 157
2.3.2.2.2.1. Kural, Kanun 157
2.3.2.2.2.2. Suç 158
2.3.2.2.2.2.1. Eziyet, Zulüm 158
2.3.2.2.2.2.2. Öldürme 158
2.3.2.2.2.2.3. Hırsızlık 159
2.3.2.2.2.2.4. Suçlu 159
2.3.2.2.2.2.5. Saklamak, Saklanmak 159
2.3.2.2.2.2.5.1. Gizli, Sır 160
2.3.2.2.2.3. Hesap, Sorgu 160
2.3.2.2.2.3.1. İspat, Delil 160
2.3.2.2.2.4. Ceza 161
2.3.2.2.2.5. Ödül 162
2.3.2.2.2.6. Af/Bağışlama 162
2.3.2.2.2.7. Kurtarma, Kurtulma 162

2.3.2.2.2.8. Hüküm 162
2.3.2.2.2.8.1. Hükümsüz, Geçersiz 163
2.3.2.2.3. Eğitim, Öğretim 163
2.3.2.2.3.1. Araştırma, Bilgi 164
2.3.2.2.3.2. Bilge, Bilgelik 164
2.3.2.2.3.3. Cahil, Bilgisiz 165
2.3.2.2.3.4. Öğretici 165
2.3.2.2.3.5. Öğrenen 165
2.3.2.2.3.6. Eğitim Verilen Yer 165
2.3.2.2.3.7. İlim, bilim 165
2.3.2.2.3.8. Yazı ile İlgili 166
2.3.2.2.3.9. Matematik 166
2.3.2.2.3.9.1. Rakam, Sayı 167
2.3.2.2.3.9.2. Tekrar Etme 168
2.3.2.2.3.10. Felsefe 168
2.3.2.2.3.11. Edebiyat 168
2.3.2.2.3.12. Dil 169
2.3.2.2.3.12.1. Dil Bilim, Dil Bilgisi 169
2.3.2.2.3.12.2. Soru Kelimeleri 169
2.3.2.2.3.12.3. Zamir 170
2.3.2.2.3.12.4. Ünlem 172
2.3.2.2.3.12.5. Bildirme Şekilleri 172
2.3.2.2.3.12.6. Diğer Dil Bilgisi Ögeleri, Sözcük Türleri 172
2.3.2.2.1. Sanat 175
2.3.2.2.2. Eğlence, Oyun 176
2.3.2.2.2.1. Kutlama 176

3. SONUÇ 177

KAYNAKÇA 180

EKLER 184

ÖZGEÇMİŞ 266

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım *Karışık Dilli Kur'an Tefsiri Söz Varlığının Kavram Alanları* adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlanmasına kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

26/ 01 / 2022

İmza

Fadime Bozkurt

TEZ KABUL VE ONAY

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Fadime BOZKURT tarafından hazırlanan *Karışık Dilli Kur'an Tefsiri Söz Varlığının Kavram Alanları* başlıklı bu çalışma, *26.01.2022* tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda *[oybirliği/~~oy çokluğuyla~~]* başarılı bulunarak jürimiz *tarafından Türk Dili ve Edebiyatı* Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ (Unvanı, Adı ve Soyadı)

Danışman	: Dr. Öğr.Üyesi Pelin Kocapınar	İmza: ……..
Üye	: Prof. Dr. Akartürk Karahan	İmza: ……..
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Şerife Özer	İmza: ……..

ONAY

Bu Tez, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun 26/01/ 2022 tarih ve ..... sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Unvan Ad SOYAD

Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Dilin yapısını oluşturan en güçlü öge sözcüklerdir. Sözcükleri bir araya getirerek var oluşlarını ve günümüze kadar olan süreçte yaşadıkları değişimi ortaya koymak için sözlük, dizin çalışmaları yapılmıştır. Sözlükçülük geleneğinde, dil ve toplumun ihtiyaçlarına göre çeşitlenmeler meydana gelmiştir. Hazırlanış yönüyle diğer sözlüklerden ayrılan kavram alanı sözlükleri gibi. Kavram alanı çalışmaları, kelimelerin ses yönüyle değil fikir yönüyle gruplandırılmasından dolayı bir dilin söz varlığını, düşünce yapısını, sosyal hayatını ve kültürünü daha net yansıtması açısından önemli yere sahiptir.

Türk dili içerisinde önemli bir gösterge sayılan Kur'an çevirileri ve ilgili çalışmalar, Türk dilinin gelişimini takip etmek amacıyla güvenilir belge niteliğine sahip eserlerdir. Bu sebeple Mehmet Vefa Nalbant tarafından neşredilen *Karışık Dilli Kur'an Tefsiri* adlı çalışmanın Oğuz, Kıpçak ve Çağatay Türkçesi izlerini yansıttığı söz varlığı incelenerek kavram alanı çalışması yapılmış, bu üç lehçeyi yansıtan eserin incelenmesiyle söz varlığında yaşanan değişiklikler ele alınmıştır.

Kavram alanı çalışmaları, sözlükçülüğü ve bu alanda meydana gelen ihtiyaç hakkında beni aydınlatarak yol gösteren ve yardımını hiç esirgemeyen kıymetli hocam Dr. Öğretim Üyesi Pelin KOCAPINAR'a, hayatım boyunca her zaman desteğini gördüğüm canım aileme sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Her sıkıntıyı birlikte üstlendiğimiz, kan bağı olmadan da kardeşliği bana öğreten sevgili dostum, Gizem DAĞ'a, yedi yıl boyunca her zaman her konuda yanımda olan sevgili Üzeyir Çınar'a çok teşekkür ederim.

26/01/ 2022

Fadime BOZKURT

ÖZET

Tezin Başlığı : Karışık Dilli Kur'an Tefsiri Söz Varlığının Kavram Alanları
Tezin Yazarı : Fadime BOZKURT
Danışman : Dr. Öğr. Üyesi Pelin KOCAPINAR
Anabilim Dalı : Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Tezin Türü : Yüksek Lisans
Kabul Tarihi : 26.01.2022

Türk dilinin tarihsel gelişimi içerisinde söz varlığı çalışmaları, sözlükçülük geleneği, önemli yer tutmaktadır. Divânu Lugâti't-Türk ile başlayan sözlük, söz varlığı çalışmaları, kavram alanı sözlüklerinde ve çalışmalarında olduğu gibi, zamanla dilin ve toplumun ihtiyaçlarına göre çeşitlenme ve değişim göstermiştir. Çok eski çağlardan beri çeşitli dillerde kavram alanlarına göre hazırlanan sözlükçe ve sözlükler, Türk dilinde zaman zaman kesintiye uğrasa da son yıllarda yapılan çalışmalarla birlikte yine artma eğilimindedir.

Kavram alanı ve sözlükleri ile ilgili çalışmalar, uzun yıllardan beri devam etmesine rağmen hâlâ Türk diline ait bir kavram alanı sözlüğü olmamasından hareketle, alandaki eksikliğe bir katkı sağlamak amacıyla Türk dilinde önemli bir yer tutan *Karışık Dilli Kur'an Tefsiri*'ne dair bir kavram alanı çalışması yapılmıştır. Mehmet Vefa Nalbant'ın *Karışık Dilli Kur'an Tefsiri* adlı neşrinde ele alınan Kıpçak, Çağatay ve Oğuz lehçeleriyle yazılan Kur'an tefsirinin söz varlığı ile dönemin dili, sosyal ve kültürel hayatı, yaşam tarzı yansıtılmaya çalışılmıştır.

Tez; kavram, kavram alanı ve sözlükleri hakkında verilen bilgilerden sonra, *Karışık Dilli Kur'an Tefsiri (Çağatay, Oğuz ve Kıpçak Lehçeleriyle)* adlı kitabın söz varlığından yararlanılarak oluşturulan kavram alanlarına dair sınıflandırma ve dizin kısmından oluşmaktadır.

Çağatay, Oğuz ve Kıpçak Türkçelerinin etkisi altında yazılan bu tefsirin yayımlandığı, adı geçen kitaptaki söz varlığının kavram alanları, tezin temelini oluşturmaktadır. Belirtilen çalışmada geçen 3500 civarı sözün kavram alanları belirlenerek oluşturulan sözlük ile Türk dilinin söz varlığı çalışmalarına katkıda bulunulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kavram alanı, Karışık dilli Kur'an tefsiri, Kavram alanı sözlüğü, Söz varlığı.

ABSTRACT

Thesis Title : Concept fields of the vocabulary of Mixed-Language Qur'an Translation
Author : Fadime BOZKURT
Supervisor : Assistant Professor Pelin KOCAPINAR
Department : Department of Turkish Language and Literature
Thesis Type : Master's Thesis
Date : 26.01.2022

Vocabulary studies and lexicography tradition have an important place in the historical development of the Turkish language. The dictionary, which started with Divânu Lugâti't-Türk, has diversified and changed over time according to the needs of the language and society, as in the vocabulary studies, conceptual field dictionaries and studies. Although dictionaries and dictionaries have been prepared according to conceptual fields in various languages since ancient times, they tend to increase with the studies carried out in recent years, although they are interrupted from time to time in the Turkish language.

Although the studies on the concept field and dictionaries have been going on for many years, a concept field study has been carried out on the Mixed Language Qur'an Commentary, which has an important place in the Turkish language, in order to contribute to the deficiency in the field, considering that there is still no concept field dictionary of the Turkish language. The language, social and cultural life and lifestyle of the period were tried to be reflected with the vocabulary of the Qur'anic commentary written in the Kipchak, Chagatai and Oghuz dialects, which was discussed in Mehmet Vefa Nalbant's Mixed Language Qur'an Commentary.

Thesis; After the information given about the concept, concept area and dictionaries, it consists of the classification and index part of the concept areas created by using the vocabulary of the book called Mixed Language Qur'an Tafsiri (With Chagatay, Oghuz and Kipchak Dialects).

The conceptual fields of the vocabulary in the Mixed Language Qur'an Commentary, which was written under the influence of Chagatai, Oghuz and Kipchak Turkish, form the basis of the thesis. It has been tried to contribute to the vocabulary studies with the dictionary created by determining the concept area of around 3500 words in the mentioned study.

Keywords: Concept fields, Mixed Language Qur'an Commentary, Concept fields dictionary, Vocabulary.

KISALTMALAR

Ar.	Arapça
Far.	Farsça
vd	ve devamı
s.	sayfa
TDK	Türk Dil Kurumu
hzl.	hazırlayan
bsk.	Baskı
mec.	mecaz
yun.	Yunanca
a.g.e.	adı geçen eser
ss	sayfa sayısı
a.g.m.	adı geçen makale

TABLO LİSTESİ

Tablo No: **Sayfa**

Tablo 1.1 Kavram Alanlarına Göre Kelime Sayıları Tablosu..... 251

1. GİRİŞ

Çok eski dönemlere uzanan Türk dili, tarih boyunca çeşitli sebeplerle söz varlığı, dil özellikleri gibi pek çok değişime uğramıştır. Türk dili tarihinin kırılma noktalarından biri de Türklerin İslamiyet'i kabul etmesiyle yaşanmıştır. İslamiyet'i daha iyi anlamak ve uygulamak amacıyla Arap diliyle yazılan Kur'an-ı Kerim'i Türkçeye tercüme çalışmaları yapılmıştır. Dinî anlamda başlayan bu hareketlilik kültürel, siyasi, ekonomik birçok alana yansımıştır.

Kur'an tercümelerinde dikkat çeken unsurlardan biri de dinî hassasiyetlerden kaynaklanan çekincelerin, çevirmenleri, eserleri çevirirken daha özenli davranmaya yöneltmesidir. Bu doğrultuda yazılan Kur'an tefsirleri de dönemin dil özelliklerini yansıtan önemli kaynaklar olarak görülmüştür. Dilde yaşanan değişimleri ise yazılan eserlerden ve sözlüklerdeki zengin söz varlığından takip ederek mukayese etmek mümkündür.

Bahsi geçen bilgilerden hareketle, M. Vefa Nalbant tarafından incelenip hazırlanan, *Karışık Dilli Kur'an Tefsiri*[1] adını alan kitap, tezin ana malzemesini oluşturmaktadır. Amacımız, yazılış tarihi ve yeri, kesin olarak bilinmeyen bu eserin, Çağatay, Oğuz, Kıpçak dillerini de yansıtan karışık dilli bir çalışma olmasından hareketle, dilde yer alan kavramları belirleyen bir sözlük bilimsel çalışma oluşturmanın yanı sıra sosyal yaşantı, kültürel birikim ve söz varlığını besleyen unsurları da ortaya koymaktır. Bu sayede Çağatay, Oğuz ve Kıpçak dillerinin etkisiyle Türk dilinde, İslami kavramların, etkileşimlerin ve konuya dâhil olan alıntıların dilde ne ölçüde yer edindiği gösterilmiştir. *Karışık Dilli Kur'an Tefsiri* kitabından elde edilen veriler, sözlükçülük ve mukayeseli dil açısından Türk dilinin zenginliğini, gelişimini ve yayılım alanlarını gösteren bir çalışma olarak kendisini göstermektedir.

1.1. Kur'an Tercümeleri

Türklerin İslamiyet'i kabul etmesiyle birlikte sosyal ve kültürel hayatta çeşitli ihtiyaçlar doğrultusunda değişimler oluşmaya başlamıştır. Bu değişimler Türk dili ve edebiyatını da önemli derece etkilemiştir. Müslümanlığı kabul eden ilk Türk devleti Karahanlılar döneminde İslamiyet'in etkisiyle eserler verilmeye başlanmıştır. Bu

[1] Mehmet Vefa Nalbant, *Karışık Dilli Kur'an Tefsiri (Çağatay, Oğuz ve Kıpçak Lehçeleriyle),* Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 2014.

dönemde verilen eserler öğretici, İslamiyet'i anlama, yayma ve yaşatmak amacıyla meydana gelmiştir. Tarihte bilinen İslami dönem ilk eser Kutadgu Bilig olup, bu etki ve amaçla oluşturulmuş Türk tarihi ve kültürü açısından önemli yere sahip *Divân-ı Hikmet, Nehcü'l-Ferâdis, Kısasü'l-Enbiyâ* gibi başka eserler de bulunmaktadır. İslamiyetin temel kaynağı olan Kuran'ı Kerim, verilen eserlere de ışık tutmuştur.

İslamiyet'i daha iyi anlama ve uygulama ihtiyacı sebebiyle dili Arapça olan Kur'an-ı Kerim'in Türk diline tercüme çalışmaları, hatta tefsirli tercümeleri yapılmıştır. Bu tercümelerin ilk örnekleri, yazılış tarihleri tam olarak bilinmese de Doğu Türkçesiyle yazılan Karahanlı dönemine ait eserler olduklarını göstermektedir. Tercümeler, büyük harflerle Arapça orijinal metnin hemen altına daha küçük harflerle Türkçe karşılıkları yazılarak yapılmıştır. Bu şekilde yapılan tercümeler *satır-altı* veya *satır arası tercüme* olarak adlandırılmaktadır. Doğu Türkçesine ait ilk Kur'an tercümelerine şunlar örnek gösterilebilir:[2]

Türk İslam Eserleri Müzesi (TİEM) nüshası: İstanbul'da Türk İslam Eserleri Müzesi'nde bulunan bu nüshanın tercüme edeni ve hangi tarihte tercüme edildiği bilinmemektedir. TİEM nüshası, yapılan ve ulaşılan tercümeler içinde ilk ve en eskisi olarak düşünülmektedir. Bu tercüme üzerine, Abdullah Kök[3] ve Suat Ünlü'nün[4] doktora tezi çalışmaları bulunmaktadır..

İngiltere Rylands nüshası: Bu nüshanın da ne zaman yazıldığı ve tercüme edildiği belli değildir. İngiltere'de bulunan nüshanın J. Eckmann tarafından sözlüğü yayımlanmıştır. Bu tercüme, Aysu Ata tarafından hazırlanan *Karahanlı Türkçesinde İlk Kur'an Tercümesi (Rylands Nüshası, Giriş - Metin - Notlar - Dizin)* çalışmasıyla Türkoloji'ye sunulmuştur.

Özbekistan nüshası: Özbekistan'da bulunan bu nüshanın eksik olduğu bilinmektedir. Bu tercüme üzerine çalışmayı Semenov yapmıştır. Bu nüsha Emek Üşenmez

[2] Özcan Tabaklar, Boltabayev S, Çağatayca Mevahib-i Aliyye (Tefsir-i Hüseynî) Tercümesi, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi,* Cilt: 57, Sayı: 57, 2017, s. 241-243.

[3] Abdullah Kök, *Kur'an Tercümesi (TİEM 73 1v-235v/2) Giriş-İnceleme-Metin-Dizin*, Ankara Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı / Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı, Yayımlanmamış Dokota Tezi, Ankara 2004.

[4] Suat Ünlü, *Karahanlı Türkçesi Satır Arası Kur'an Tercümesi TİEM 73, Giriş-Metin-İnceleme-Analitik Dizin*, Hacettepe Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı / Eski Türk Dili Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 2004.

tarafından *Türkçe İlk Kur'ân Tercümelerinden, Özbekistan Nüshası: Satır Arası Türkçe-Farsça Tercümeli* [5] adıyla yayımlanmıştır.

Anonim tefsir: Bu nüsha Petersburg'da bulunan Asya Halkları Enstitüsü Kitaplığı'nda bulunmaktadır. Fergana'da Zeki Velidi Togan tarafından bulunan nüshanın sözlüğü Borovkov tarafından yayımlanmıştır. Eser üzerinde, Halil İbrahim Usta ve Ebülfez Amanoğlu'nun *Orta Asya'da Bulunmuş Kur'an Tefsirinin Söz Varlığı*[6] ile Halil İbrahim Usta'nın *Orta Asya Kur'an Tefsiri (Metin- Tıpkıbasım)*[7] isimli çalışmaları vardır.

Doğu Türkçesiyle yapılan bu tercümelere; Harezm Türkçesiyle yazılmış Süleymaniye nüshası, Karışık dilli Süleymaniye nüshası, Tefsirli Meşhed nüshası, Tefsir-i Yakup Çerhi tercümesi, Çağatayca Mevahib-i Aliyye tercümesi gibi eserler de eklenebilir.[8]

Ayrıca Kur'an tercümelerini kendi içerisinde Doğu Türkçesi ve Batı Türkçesi ile yazılanlar olarak ikiye ayırabiliriz.

Doğu Türkçesiyle yapılan Kur'an tercümelerine *Karahanlı Türkçesi Satır-Altı Kur'an Tercümesi, Türk ve İslam Eserleri Müzesi No 73 (TİEM 73), Anonim Kur'an Tefsiri, Rylands Kur'an Tercümesi, Harezm Türkçesi Kur'an Tercümesi, Özbekistan Nüshası*; Batı Türkçesiyle yapılan Kur'an tercümelerine ise *Manisa Kur'an Tercümesi, Bursa Kur'an Tercümesi (EAT dönemi ilk satır arası Kur'an Tercümesi), Türk ve İslam Eserleri Müzesi No 40 (TİEM 40)* örnekleri verilebilir.[9]

Yapılan bu tercümeler Türk dili tarihinde önemli yere sahip eserler olmuştur.

1.1.1. Karışık Dilli Eserler

Karışık dilli kavramı Türkoloji'de, hem Doğu Türkçesinden hem de Batı Türkçesinden özellikler bulunduran eserler için kullanılmaktadır. Karışık dilli eserlerin ortaya çıkış sebeplerini incelediğimizde en etkin faktörün, farklı boyların özellikle Moğol istilasıyla Anadolu'ya yaptığı göç olduğu görülmektedir. Bu göç ile birlikte, boylar

[5] Emek Üşenmez, *Türkçe İlk Kur'ân Tercümelerinden, Özbekistan Nüshası:Satır Arası Türkçe-Farsça Tercümeli (Giriş-İnceleme-Metin-Ekler Dizini-Tıpkıbasım)*, Akademik Kitaplar, İstanbul 2013.
[6] Aleksandr Borovkov, *Orta Asya'da Bulunmuş Kur'an Tefsirinin Söz Varlığı (XII.-XIII. Yüzyıllar)*. (çev. H. İ. Usta ve E. Amanoğlu), TDK Yayınları, Ankara 2002.
[7] Halil İbrahim Usta, *Orta Asya Kur'an Tefsiri (Metin- Tıpkıbasım)*, Poyraz Ofset, Ankara 2011.
[8] Tabaklar, a.g.m., s. 240-245.
[9] Salim Küçük, "Satır Altı Kur'an Tercümeleri Üzerine", *Türk Ekini Dil ve Kültür Dergisi*, Sayı: 5, 2020, s. 13-20.

arasında sosyal ve kültürel alışverişin dil üzerinde de etkisi olduğunu, karışık dilli eserler olarak adlandırılan metinlerle görmekteyiz. Başka bir faktör ise iki yazı dili arasındaki geçiş dönemi olarak karşımıza çıkmaktadır.[10]

Zeynep Korkmaz'a göre XI-XII. yüzyıllarda Karahanlı Türkeçesinden Oğuz Türkçesine geçişteki karışık dilli yapı şu şekildedir:

> *XI-XII. yüzyıllarda Orta Asya'da tek bir yazı dili konumunda olan Karahanlı Türkçesinden, Oğuz-Türkmen özelliklerine dayalı Eski Anadolu Türkçesine atlayış, iki yazı dili arasındaki bir geçiş dönemi ile gerçekleştirilebilmiştir. Bir yazı dilinden başka nitelikte yeni bir yazı diline geçerken, önceki yazı dilinin kalıntıları ile yeni yazı dilini oluşturan özellikler bir süre bir arada ve karışık olarak yer alacağı için, bir geçiş dönemini yansıtan Selçuklu Türkçesi de genellikle karışık dil yapısındadır.*[11]

Karışık dilli eserler meselesi bazı dil bilimciler tarafından *olga-bolga* sorunu olarak da adlandırılmaktadır. Yazılış tarihleri, nerede ve kim tarafından yazıldıkları kesin olarak bilinmeyen karışık dilli eserler hakkında çeşitli görüş ayrılıkları bulunmaktadır. Reşit Rahmeti Arat, Muharrem Ergin gibi bazı Türkologlar eserlerin, 11. ve 13. yüzyıllar arasında yazılmış, geçiş dönemi eserleri olduklarını söylemişlerdir. Fakat Şinasi Tekin, Ahmet Bican Ercilasun gibi Türkologlar ise bu görüşe katılmayıp eserlerin 13-14. yüzyıllarda Orta Asya'da yazılmış Doğu Türkçesi eserleri olduğunu ifade etmişlerdir.[12]

1.1.2. *Karışık Dilli Kur'an Tefsiri (Çağatay, Oğuz ve Kıpçak Lehçeleriyle)* Adlı Eserin Nitelikleri

Tez çalışmasına, 2014 yılında, Mehmet Vefa Nalbant tarafından çeviri yazısı yapılan ve metindeki sözler üzerine filolojik bir çalışması olan eser kaynaklık etmiştir. Eser Millî Kütüphane, yazma eserler bölümü A2848 numarada kayıtlı bulunmaktadır. Nalbant, tefsirin Latin harfleriyle yazıldığı kayıtta, Enderun Kitabevi'nden satın alınıp Milli Kitüphane'ye kazandırıldığını söylemektedir. Metnin tamamı 121 varaktır. Eksik bir eserdir. Arma fligranlı olup kalın ve mavi beyaz kağıda yazılmıştır. Eserin her sayfasında 17 ile 22 arasında değişkenlik gösteren satırlar bulunmaktadır. Tefsir *Fatiha* ile başlayıp *Gaşîye* suresiyle ile sona ermiştir. Elde edilen nüsha toplam 54 sure içermektedir. Ayetler genellikle kırmızı ve siyah mürekkeple çizilmiştir. Nalbant

[10] Tunahan Özdağ, Karışık Dilli Eserlere Genel Bir Bakış, *Dil ve Kültür Dergisi*, s. 21-24.
[11] Zeynep Korkmaz, Selçuklular Çağı Türkçesinin Genel Yapısı, *TDK Belleten*, s. 34.
[12] Nalbant, a.g.e., s. 6-9.

eserin oldukça tahrip olduğunu ve eski olduğunu da belirtmiştir. Ayrıca tefsirde genellikle karşılaşılan sure düzeni yoktur. Örneğin; tefsir Fatiha'dan sonra Yasin suresi ile devam etmektedir. Nalbant eserin tahrip olan, kaybolan ya da yer değiştiren sayfalarındaki karışıklığı gidermek amacıyla bir takip sırası oluşturmuş ve eserin "Giriş" bölümünde bu sıraya dair bir tablo ile araştırmacılara göstermiştir. [13]

Eserin yazılış tarihi ve kimin tarafından yazıldığı ile ilgili kesin bilgiler olmadığını belirten Mehmet Vefa Nalbant, konu ile ilgili iki yaklaşım üzerinde durmuştur. İlk olarak metnin 56a sayfasında yer alan bilgilerden hareketle, istinsah edenin Hacı Osman ve tarihinin de 1251 (Miladi 1835) olduğu görüşünü ileri sürmüştür. Ardından eserde yer alan olaylar üzerinden yaptığı bir diğer çıkarımda ise Mengli Giray'ın oğlu I. Mehmet Giray'ın (1514-1523) "kalgay" olduğu dönemde Kırım'da yazıldığıdır. Ancak Nalbant, elinde bulunan tefsirin asıl değil istinsah edilen nüsha olduğu ihtimalini de belirtmiştir.[14] Genel olarak değerlendirildiğinde ise eserin yazılış tarihi ve yazarı hakkında kesin bir bilgiye ulaşılmamıştır.

Nalbant'a göre bu tefsir, Kırım sahasında ve bu sahada özellikleri görülen Çağatay, Oğuz ve Kıpçak Türklerinin etkisi altında kaleme alınmıştır. Karışık dillilik gösteren satır içi tercümeli bir Kur'an tefsiri olan eserde Kur'an metni dışında kısa bilgiler de vardır.[15]

Eserin Kırım'da yazılmış olabileceği düşüncesinde olan Mehmet Vefa Nalbant, lehçeler arasındaki alışverişe bağlı olarak farklı dillik özellikleriyle karşılaşıldığından bahsetmiştir. Eserde yer alan kelimelerin dil bilgisi özelliklerine dair değerlendirmelerde, tefsirin karışık dilli yapısını da yansıtan yazım, ses ve şekil bilgisi özellikleri ile sözcük türlerine yer verilmiştir. Bu bağlamda, tefsirdeki dil ve söz varlığı özelliklerinden hareketle, Çağatay ve Kıpçak edebî dil özelliklerinin sık görüldüğü ve Oğuz Türkçesine ait özelliklere diğerlerinden daha az rastlandığı dikkat çekmiştir. Bu veriler, eserin çok dilli yapısına dair değerlendirmelerde yol gösterici olmuştur.[16]

Tefsirde yer alan kelimelerin farklı dillik yapısını vurgulayan ses değişimlerine örnek olarak şunlar gösterilebilir:

[13] a.g.e., s. 9-11.
[14] a.g.e., s. 12.
[15] a.g.e., s. 9-11.
[16] a.g.e., s. 13-45.

- Kelime başında rastlanan *t* > *d* değişimleri sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Çağatay ve Kıpçak Türkçelerinde kelime başı t sesleri genelde korunurken, Oğuz Türkçesinde kelime başında yer alan *t-* sesinin *d-* ye dönüşmesi, eserde bu lehçe ile yazılan kelimeleri görmemizi sağlamaktadır: *teg* > *dek, tur-* > *dur-*[17].
- Eserde biçimlik değişiklikler olarak *birle (ḥükm-i vāžıḥ birle), birlen (kökli birlen), bile (uṣallık bile)* şekillerinin yanında *ilen (ādem ilen)* ve *ile (siniŋ ile)*; *taḳı (celāl bir taḳı), daḫı (yirde daḫı)*[18] şekillerinin yanında *da/de (atalarınınŋ 'amelinden kem hem bolsa da; eğerçi kiltürse de 'öẕrler); +DIn* ayrılma hâli ekinin yanında *+Dan (bizdin/bizden)*[19]*; +GAn* sıfat fiil ekinin yanında *+An (körgen kişige/ṣevāb ḳılan ādemlerniŋ hemmesini)*[20], yeni bir çekim eki olan *-DUk* ekli I. çoğul şahıs görülen geçmiş zaman çekimli fiiler yanında daha eski olan *-dımız* ile yapılmış fiil çekimleri *(tutduḳ/irdibiz)*[21], geniş zaman olumsuz şeklinin *-mAz* yanında *-mAs*[22] (*bilmez/bilmes*)[23] olması, *bol-> ol-; G->-w->-v-, aġrı>awru>avru ; y->c- , yay>cay; t->d-, tut>dut; -d->ḍ>y, edgü>ėḍgü>iḍgü*[24] gibi seslik değişiklikleri karışık dillik ile ilgili örnekler olarak gösterilir.
- Eserde üç farklı lehçenin ses değişimleri ile ilgili "katılık, sertlik" anlamına gelen "ḳatıġ+lıġ, ḳatıḳ+lıḳ, ḳatı+lıġ, ḳatı+lıḳ, katı+luḳ" örnekleri gösterilebilir. Bu durum kelime ve ek sonundaki ġ sesinde yaşanan değişimlerin üç lehçede farklı şekillerdeki durumunu gösterir. Bunun gibi kelimeler, eserdeki çok dilli yapının gözlemlenmesi açısından öne çıkan örneklerdendir.
- Yazım özelliklerinde karşılaşılan nazal ŋ sesinin ڭile gösterilmesi eseri Çağatay Türkçesine yaklaştırmıştır.[25]
- Tefsirde geçen bazı eklerin (ilgi hali eki *+nIŋ* , yükleme hali eki+*nI*, çokluk eki+ *l(A)r* gibi) kök veya gövdelerinden ayrı yazılmış olması

[17] Nalbant, a.g.e., s. 24.
[18] a.g.e., 36
[19] a.g.e., 29
[20] a.g.e., s. 43
[21] a.g.e., s.37.
[22] a.g.e., s.13.
[23] a.g.e., s .232.
[24] a.g.e., s. 21-24.
[25] a.g.e., s. 14.

kelimelerin Eski Uygur Türkçesi eserlerinin yazım biçiminde yazıldığını göstermektedir.[26]

1.2. Sözlük

Geçmişten günümüze kadar gelen eserlerin söz varlığını anlamımıza yardımcı olan temel eserler arasında sözlükler, dizinler yer almaktadır. Söz varlığı çalışması olan sözlük ve dizinler yüzyıllardır pek çok dilde oluşturulmaktadır. Sözlükler, dilin yapısı, işlevleri ve işleyişi, o dile ait söz varlığı hakkında bilgi vermektedir. Toplumsal, kültürel, siyasal, sosyal, ekonomik birçok konuda yaşanan değişimleri ihtiva etmesi yönüyle değerli birikime sahip bilgi kaynaklarımızdır.

Eminoğlu'na göre, dili oluşturan iki temel unsur dil bilgisi ve söz varlığı olup canlı bir varlık olan dilin söz varlığını yansıtan sözlükçülük faaliyetleri ile dil bilgisi kavram ve uygulamaları, dil bilimi çalışmaları açısından birbirini bütünleyen iki alan olarak değerlendirilmektedir.[27]

TDK'nin *Güncel Türkçe Sözlük*'ünde *sözlük* kelimesi, "Bir dilin bütün veya belli bir çağda kullanılmış kelime ve deyimlerini alfabe sırasına göre alarak tanımlarını yapan, açıklayan, başka dillerdeki karşılıklarını veren eser, lügat."[28] olarak tanımlanmıştır.

Vardar ve arkadaşları, birlikte hazırladıkları *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*'nde "Bir dildeki sözlüksel birimlerin tümünü ya da bir bölümünü, genellikle abecesel düzene, kimi durumlarda da konulara ya da kavramsal alanlara göre tanımları, tanıkları ve söylenişleri, kökenleri, kullanımları, ulamları, eşanlamlıları vb. ya da bir başka dildeki karşılıklarıyla sunan yapıt"[29] diye tanımlamaktadır.

Akalın'a göre *sözlük*; "Bir dilin bütün veya belli bir çağda kullanılmış kelime ve deyimlerini alfabe sırasına göre alarak tanımlarını yapan, açıklayan, başka dillerdeki karşılıklarını veren eser[30]" olarak tanımlanmıştır. Sözlük bir dil için bu tanımdan daha fazlasıdır. Sözlükler; bir dili nesilden nesile aktaran, kültürel zenginliğini ortaya koyan ve aynı zamanda o dili öğrenmekte yardımcı olacak temel başvuru kaynağıdır. Bir

[26] Nalbant, a.g.e., s. 15.
[27] Emin Eminoğlu, *Türk Dilinin Sözlükleri ve Sözlükçülük Kaynakçası*, Asitan Yayıncılık, Sivas 2010, s. 35.
[28] *TDK Güncel Türkçe Sözlük*, Erişim: 10 Ocak 2021, https://sozluk.gov.tr.
[29] Berke Vardar, *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, Multilingual Yayınları, İstanbul 2002.
[30] *Türkçe Sözlük*, hzl: Şükrü Haluk Akalın, vd., TDK Yayınları, Ankara 2011.

toplumu oluşturan en büyük değer dil ve bu dilin oluşturduğu söz varlığı onu yücelten şeylerin başında gelmektedir. Akalın sözlük ve sözlük çeşitleri ile ilgili şu ifadelerde bulunmaktadır:

> *"Sözlükler, bir dilin bütün veya belli bir dönemdeki sözcüklerini yazılışları, türleri, söylenişleri, temel veyan anlamları, kullanılış özellikleri bakımından açıklayan, edebî metinlerden seçilen cümlelerle örneklendiren, alıntı sözcüklerin hangi dilden geçtiğini bildiren başvuru kaynaklarıdır. Bir dilin sözcüklerini yine o dille tanımlayan sözlükler olduğu gibi başka dillerdeki karşılıklarını gösteren, açıklayan sözlükler de bulunmaktadır. Bu özellikleriyle sözlükler tek dilli, iki dilli veya çok dilli olmak üzere adlandırılır. Sözlüklerde madde başı olarak alınan sözcükler genellikle abece sıralamasıyla verilir. Konu ve kavram ayrımlarına göre düzenlenen sözlük türleri de bulunmaktadır."*[31]

Kocapınar ise "Sözlük Nedir?" adlı makalesinde, Türk dili tarihinde *sözlük* anlamında kullanılan kelimelerle bazı kaynaklardaki çeşitli tanımlar üzerinde durarak, konuya bütüncül bir gözle bakıp *sözlük* kelimesini şöyle tanımlamış ve açıklamıştır:

> *"Bir dilin bütün kelimelerini veya belli bir kesitinin / kesitlerinin kelimelerini, belli bir sistem içinde bir araya getirip anlamlarını aynı dilde veya başka dilde / dillerde veren / açıklayan / tanımlayan eser. Burada kesit kelimesi; tarihî kesit, meslek kesiti, ağız kesiti gibi söz varlığının çeşitli bölümlerini içine almaktadır. "Belli bir sistem" ifadesi ise kavram alanı sözlükleri ile alfabetik, manzum sözlüklerin hepsini kapsar. "Veren / açıklayan / tanımlayan" ifadeleri de sadece tek kelimeyle anlam verenleri, tanım yapanları, örnek cümle vb. ile açıklama yapanları da içine alır. Son olarak tanımda geçen "eser" kelimesi, elektronik ortamı da, yazmayı da, basılı kitabı da içine alır. Hatta Akatların kil tabletlere yazılmış çivi yazılı sözlüklerini de."*[32]

Elbette sözlük; dil, kültür ve millet için sözü edilen bu tanımlardan fazlasını ihtiva etmektedir.

Türk dilinin bilinen ilk sözlüğü 11. yüzyılda yazılmış olan *Dîvânu Lugâti't-Türk*'tür. O zamandan bugüne, birçok sözlük çalışması meydana getirilmiştir: *Mukaddimetü'l-Edeb, Codeks Cumanicus, Bahşayiş Lügati, Kitab-ı Mecmu-ı Tercüman-ı Türki ve Acemi ve Mugali, Kitabü't-Tuh-fetü'z-Zekiyye fi'l-lugati't-Türkiyye, Kitabu bulgati'l-muştak fi-luga-ti't-Türk ve'l-Kıfçak, Abuşka Lügati, Şamilü'l-luga, Eş-Şüzurü'zehebiyye ve'l-kıta-u'l-Ahmediyye fi'l-lugati't-Türkiyye, Ahteri-i Kebir,*

[31] Şükrü Haluk Akalın, "Sözlüğün Tarihi", *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, Cilt: XCVIII, Sayı: 699, Mart 2010, s. 268.
[32] Pelin Kocapınar, "Sözlük Nedir ?", *Karadeniz Araştırmaları Balkan, Kafkas, Doğu Avrupa ve Anadolu İncelemeleri Dergisi*, Sayı: XVII/68, s. 1099.

Camiü'l-Faris gibi. Arapça ve Farsçadan Türkçeye yapılan sözlüklerin ardından XVIII. yüzyıldan itibaren Türkçeden Türkçeye sözlükler hazırlanmıştır. Mehmed Esad Efendi'nin *Lehcetü'l-lügat* (1732, basımı 1795), James W. Redhouse'un *Müntahabat-ı Türkiyye* (1842) ve *Müntahabat-ı Lügat-ı Osmaniyye* (1852), Ahmed Vefik Paşa'nın *Lehce-i Osmani* (1876) ve nihayet Şemseddin Sami'nin *Kamus-ı Türki* adlı sözlükleri Türk sözlükçülüğünün önemli ürünlerinden yalnızca birkaçıdır[33]. Günümüzde ise 1945'te Türk Dili Kurumu tarafından ilk baskısı yapılan *Türkçe Sözlük* ise temel sözlüğümüzdür.

Bu sözlük çalışmaları, içerikleri ve hazırlanış biçimlerine göre çeşitlilik göstermiştir. Aksan, hazırlanış amaçları ve sahip oldukları nitelikler bakımından farklılık gösteren sözlükleri, bir ya da birden çok dilin söz varlığını işleme bakımından tek dilli ve çok dilli sözlükler olarak ikiye; alfabe sırası temel alınıp alınmamış olmasına göre alfabetik sözlükler, kavram (ya da kavram alanı) sözlükleri olarak ikiye ayırmıştır. Aksan, ele alınan söz varlığının niteliğine göre sözlükleri; genel sözlükler (ortak dil, yazı dili sözlükleri, ansiklopedik sözlükler), lehçe bilim sözlükleri, eş anlamlı, eş adlı, ters anlamlı öğeler sözlükleri, yabancı öğeler sözlükleri, tarihsel sözlükler, köken bilgisi sözlükleri, uzmanlık alanı sözlükleri (terim sözlükleri), argo sözlükleri, deyim ve atasözü sözlükleri, anlatım bilim sözlükleri, sanatçı ve metin sözlükleri, yanlış yerleşmiş öğe sözlükleri, tersine sözlükler ve başka sözlük türleri[34] olarak çeşitlere ayırmıştır.

Görüldüğü gibi sözlükler, alfabe sırasını esas alış biçimlerine göre abecesel ve kavram alanı sözlükleri olarak ikiye ayrılmaktadır.

Abecesel sözlüklerde o dilin söz varlığı ve birikimi alfabetik sıra içerisinde görülürken kavram alanı sözlüklerinde o dile ait sözcükler, anlamsal yönden belli tema ve başlıklarda toplanarak parçadan bütüne gidilen hiyerarşik bir düzende verilmiştir. Bu sözlükler, bir milletin kültürünü, yaşantısını ve o dilin çeşitli alanlarına ait söz varlığının zenginliğini ortaya koyan önemli kaynaklardandır.

Bir dilin söz varlığındaki kavramların ne olduğunu, hangi özelliklere sahip olduğunu, kendi alanları içinde hangi kelimeleri barındırdığını veya hangi kelimelere anlam yönünden komşu olduğunu ortaya koyacak çalışmalardan birisinin kavram alanı

[33] Akalın, a.g.m., s. 278.
[34] Doğan Aksan, *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*, TDK Yayınları, Ankara 2007. s. 75-76.

sözlükleri olduğunu; bu sözlüklerin bir dildeki kelimelerin anlam özellikleri ile o dili konuşan milletin kültürünü ve dünya görüşünü yansıtması açısından önemini belirten cümleleriyle, Karçığa'nın[35] kavram alanı sözlükleri hakkında açıklaması bulunmaktadır.

1.2.1. Kavram ve Kavram Alanı

Kavram kelimesi *Güncel Türkçe Sözlük*'te "*Bir nesnenin veya düşüncenin zihindeki soyut ve genel tasarımı, mefhum, fehva, konsept, nosyon.*"[36] olarak tanımlanmaktır. F. Saussure'ın kelime ile ilgili yaptığı çalışmalarda kelimelerin kavram + ses imajından meydana geldiğini ve kelimenin fikir yönünü kavramın oluşturduğunu ifade etmiştir[37]. Kavramlar; nesnelerin, düşüncelerin veya duyguların insan zihninde oluşturduğu yansımalardır. İnsan zihni kavramlar yoluyla, duyduğu, gördüğü ve yaşadığı her metaforu "ayırt edip, seçip, birleştirdikten" sonra anlamlandırır. Kavramın zihindeki tasarımının belirli kurallar çerçevesinde birlikte değerlendirmesi ise kavram alanı başlığına yer vermeyi gerektirmektedir[38].

Aksan'ın hem kavrama hem de kavram alanına dair tanımlamaları mevcuttur. Zira Aksan, bu konu ile ilgili ilk temelleri atan araştırmacılardan biridir. "Dilbilimi ve anlambilimi çalışmalarından şimdiye kadar değinilmemiş olan bu konu, bir dilin en eski ürünlerinde kavram alanı-kelime ailesi ilişkileri ve kelime ailesinin genişliğidir."[39] Aksan'a göre kavram "İnsanın çevresindeki nesnelere, olay ve durumlara ait, kişisel gözlem ve deneyimlere dayanan tasarımların zihinde yer eden ve bir soyutlamayla dile dönüşen yönüdür, göstergelerin gösterilen yanıdır."[40]

Kavram alanı ise "birbiriyle ilişkili ve birbirine yakın kavramların, eşanlamlıların, içinde düşünüldükleri alan" olarak tanımlamaktadır. Fakat Aksan "bu alan içinde kavramların değerlerinin belli edilebilmesi değil, zihnin nasıl işlediği, dil denen sistem

---

[35] Servet Karçığa, Dil Eğitiminde ve Öğretiminde Kavram Alanı Sözlüklerinin Önemi, *International Journal of Languages' Education and Teaching*, Mannheim – GERMANY UDES 2015 p. 2514-2524.
[36] *TDK Güncel Türkçe Sözlük*, Erişim: 10 Ocak 2021, https://sozluk.gov.tr.

[37] Doğan Aksan, *Anlambilimi ve Türk Anlambilimi (Ana Çizgileriyle),* DTCF Yayınları**,** Ankara 1978 s. 24.
[38] Aksan, a.g.e., s.21-22.
[39] Doğan Aksan, Kavram Alanı – Kelime Ailesi İlişkileri ve Türk Yazı Dilinin Eksikliği Üzerine, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, TDK Yayınları 1971, s.338.
[40] Doğan Aksan, *Her Yönüyle Dil: Ana Çizgileriyle Dilbilim, Cilt III*, TDK Yayınları, Ankara, 2009, s. 41.

içindeki çeşitli öğeler konuşma, okuma, yazma sırasında nasıl seçildikleridir."[41] şeklinde ifade eder.

Kavram alanı kuramı hakkında araştırmaları olan diğer Fransız dil bilimcisi Pierre Guiraud'dur. Guiraud'a göre kültür ve dil çalışmalarında kavram alanı büyük önem arz etmektedir. Çünkü sözcükler, bir kavram alanını kaplayan "dilsel alan" oluşturur, bir dünya görüşünü dile getiririp bu dünya görüşünü ortaya çıkarmamıza yardımcı olurlar. [42]

Kavram öğretimi sürecinde önemli noktalardan biri, kavram öğretiminin sözcük öğretimi ile ilişkisidir. Sözcük öğretimi kavram öğretimi sürecini tanımlayan, öğrenilmesi beklenen kavramı somutlaştıran bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır. [43] Kavram öğretmenin birçok yolu ve yöntemi vardır: tümevarım, tümdengelim, alt anlamlılık (hyponymy), üst anlamlılık, kavram haritaları 'örümcek ağı, zincir, hiyerarşik, balık kılçığı, sıklık (frequency) ve kavram alanı sözlükleri gibi. Kavram alanı sözlükleri bir dile bütüncül bakma ve o dili konuşan insanların kültürlerini yansıtma özelliği yönüyle diğerlerinden ayrılır[44].

Bu tez çalışmasında da kavram alanları; tümevarım, tümdengelim, alt anlamlılık (hyponymy), üst anlamlılık, hiyerarşi gibi yöntemler doğrultusunda oluşturulmuştur.

1.3. İzlenilecek Yöntem

Tezin ana malzemesini, Mehmet Vefa Nalbant'ın *Karışık Dilli Kur'an Tefsiri (Çağatay, Oğuz ve Kıpçak Lehçeleriyle)* adlı neşri oluşturmuştur. Çalışmada ele alınan kavramlar bu çalışmadaki söz varlığı ile sınırlandırılmıştır. Tez yazımı aşamasında, bahsi geçen kaynaktaki mevcut söz varlığının dâhil edileceği kavram alanları belirlenerek tasnif düzeni oluşturulmuştur. Kavram alanlarına ait başlıklar ve değerlendirmeler yapılırken Kocapınar'ın *Kavram Alanı Sözlüğü Olarak Dîvânu*

[41] Doğan Aksan, "Kelime bilimi ve Anlambilimi Ölçülerinden Yararlanarak Bir Yazı Dilinin Eksikliğini Saptama Yolları I: Kavram Alanı – Kelime Ailesi İlişkileri ve Türk Yazı Dilinin Eskiliği Üzerine", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı- Belleten,* (1971), 19, s. 253-262.
[42] Pierre Guiraud, *Anlambilim, La Sémantique*, Çev. Berke Vardar, İstanbul: Multilingual Yayınları, İstanbul 1999, s. 91.
[43] Ayşe Eda Gündoğdu, Türkçe Dersi Öğretim Programının Kavram Öğretimi Açısından İncelenmesi, *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (2012). Yıl-4, Sayı- 7. s. 31-34.
[44] Servet Karçığa, Dil Eğitiminde ve Öğretiminde Kavram Alanı Sözlüklerinin Önemi, *International Journal of Languages' Education and Teaching*, Mannheim – GERMANY UDES 2015 p. 2514-2524.

Lugâti't-Türk[45] adlı eserinde yer alan başlıklar ve tasnif düzeni incelenmiş, söz varlığı izin verdiği ölçüde, uygun yerlerde bu düzenden de yararlanılmıştır.

Kavram alanları belirlenirken öncelikle kelimenin ilk anlamına uygun şekilleri esas alınmıştır. İkinci ve üçüncü anlamları olan kelimeler, numaralandırılarak ilişkili oldukları diğer başlıklara yerleştirilmiştir. Örneğin bu anlamlandırmada birden fazla alana dâhil edilebilen **dünyā** *Ar*. "Dünya, yerküre, evren; başkaları" kelimesi, **dünyā 1/1:** *Ar*. "Dünya, yerküre, evren"; **dünyā 1/2:** "Başkaları." şeklinde verilerek ilgili kavram alanlarına yerleştirilmiştir. Bu sayede birden çok anlama sahip kelimeleri ihtiva ettikleri konu başlıklarında doğru bir şekilde değerlendirerek anlam karışıklığı önlenmeye çalışılmıştır.

Kelimeler eş, zıt, yakın anlam, kapsama veya içerme gibi özelliklerine göre sıralanmıştır. İsim soylu sözcüklere öncelik verilen sıralamada, fiiller daha sonra verilmiştir. Başka dillere ait sözcükler, ait olduğu kelimenin anlamı verilmeden önce kısaltılmış ve italik olarak gösterilmiştir.

Çalışma iki bölümden meydana gelmektedir. İlk bölümde, Kur'an tercümelerinin tarihî süreç içindeki değişim ve gelişimleri, Kur'an tefsirleri, karışık dillilik ve karışık dilli Kur'an tercümeleri yanında, ele alınan eserin nitelikleri ve eser hakkında bilgi verilmiştir. Ardından sözlükçülük geleneği, kavram, kavram alanı sözlükçülüğü ile ilgili araştırmacıların yaklaşımları ele alınmıştır. İkinci bölümde ise ele alınan eserdeki Çağatay, Oğuz ve Kıpçak Türkçesi söz varlığı, içerdikleri anlamlara göre sınıflandırılmış, kavram alanı çalışmasının ana başlık, alt ve daha alt başlıklarına göre düzenlenmiştir. Sözcükler, başlıklar altına, içerdikleri anlam özelliklerine göre bu başlıklardan uygun olanlara yerleştirilmiştir. Böylelikle karışık dilli Kur'an tefsirinin "kavram alanı çalışması" oluşturulmaya çalışılmıştır.

[45] Pelin Kocapınar, *Kavram Alanı Sözlüğü Olarak Dîvânu Lugâti't-Türk*, Gazi Kitabevi, Ankara 2021.

2. BÖLÜM: KARIŞIK DİLLİ KUR'AN TEFSİRİ SÖZ VARLIĞININ KAVRAM ALANLARI

2.1. EVREN

‘lemā: *Ar.* Evren, kainat, dünya

2.1.1. Uzay

sidretü’l-müntehī: *Ar.* Gökyüzünün yedinci katında bir makam.

2.1.1.1. Yıldız, Güneş

ḳuyaş: Güneş.

ülen: Yıldız.

yulduz: Yıldız, necm.

nücūm: *Ar.* Yıldızlar.

şahāb: *Ar.* Kayan yıldız.

şi‘r: *Ar.* Özel ad. Şi‘r adlı yıldız.

ṭārıḳ: *Ar.* Venüs yıldızı, parlak yıldız.

2.1.1.2. Ay

ay: Ay, Dünyanın uydusu, kamer.

ḳamer: *Ar.* Ay.

2.1.2. Dünya

dünyā 1/1: *Ar.* Dünya, yerküre, evren.

dehr 1/2 : *Ar.* Dünya.

2.1.2.1. Cansız Tabiat

2.1.2.1.1. Atmosfer, Hava

kök: Gök.

semāvat: *Ar.* Gökler.

bulut: Bulut.

tütün: Duman, kara bulut.

2.1.2.1.1.1. Hava Olayları

yil: Yel, rüzgâr.

şalḳınlıġ: Serinlik, esinti.

maṭar: *Ar.* Yağmur.

yaġmur: Yağmur.

yaŋġur: Yağmur.

yanġur: Yağmur.

ṭūfān: *Ar.* Şiddetli yağmur ve fırtına; Hz. Nuh zamanında meydana gelen şiddetli yağmur ve fırtına.

2.1.2.1.2. Zaman

dehr 1/1: *Ar.* Zaman, uzun zaman.

evkāt: *Ar.* Zamanlar, çağlar, vakitler.

ḳarn 1/1: *Ar.* Zaman.

sa‘at 1/2: Vakit, zaman.

2.1.2.1.2.1. Dönem Çağ

‘aṣ(ı)r: *Ar.* Çağ, zaman, devir.

zamān: *Ar.* Vakit, çağ, devir.

cāhiliyye: *Ar.* İslamdan önceki dönem ve adamları; bu döneme verilen ad.

ḳarn 1/2: *Ar.* Çağ, yüzyıl.

vaḳ(i)t: *Ar.* Çağ, zaman, devir.

2.1.2.1.2.2. Mevsim

ḳış: Kış mevsimi.

cay: Yaz.

2.1.2.1.2.3. Yıl

yıl: Sene, on iki aydan ibaret süre.

2.1.2.1.2.4. Ay

ẕi'l-ḳ'de: *Ar.* Arabi ayların on birincisi.

ay: Otuz günlük süre, ay.

ramażān 1/1: *Ar.* Hicri takvimin 9. Ayı.

muḥarrem: *Ar.* Ay adı. Kameri ayların birincisi.

2.1.2.1.2.5. Gün

kün: Gün.

yevm: *Ar.* Gün.

yevmü'd-din: *Ar.* Kıyamet günü.

cum'a: Haftanın altıncı ve Müslümanlarca kutsal kabul edilen günü, toplanma.

düşenbe: *Far.* Salı günü.

ḳıyāmet 1/2: *Ar.* Dünyanın tamamen yok olacağı gün.

2.1.2.1.2.5.1. Günün vakitleri

şafaḳ: *Ar.* Güneş doğmadan önceki vakit.

seḥer: *Ar.* Tan vakti.

ṭaŋ: Tan vakti.

taŋla: Tan vakti.

tanıŋ: Tan vakti.

irte: Sabah.

kündüz: Gündüz.

İkindi: İkindi zamanı.

aḫşam: Akşam.

ḳara 1/2: mec.; gece, gölge.

kiç: Gece.

leyl: *Ar.* Gece.

tün: Gece.

2.1.2.1.2.6. Süre, Süreç

müddet: *Ar.* Süre, zaman aralığı.

mühlet: *Ar.* Süre verme, geçici süre tanıma.

behre 1/2: *Far.* Müddet, süre.

sa‘at 1/1: *Ar.* 60 dakikalık süre

iddet: *Ar.* Üç defa hayız görüp temizlenmeyi kapsayan bekleme süresi.

beynü’l-nefḫāteyn: *Ar.* (Sur borusuna) iki defa üflenmesi arasındaki süre.

fetret: *Ar.* İki peygamber arasında kalan ve peygambersiz geçen zaman ayrılığı.

va‘de 1/1: *Ar.* Bir iş için önceden belirlenmiş süre.

faşıl 1/2: *Ar.* Ara verme.

2.1.2.1.2.7. Uzun Süre, Devamlı

ṭūl 1/1: *Ar.* Uzun müddet.

ṭuṭaş: Devamlı, sürekli.

dā'im: *Ar.* Devam eden, devamlı.

hemīşe: *Far.* Daima, devamlı.

ezmān: *Ar.* Zamanlar, çağlar, uzun süre olmak, sürekli.

ezmān: *Ar.* Zamanlar, çağlar, uzun süre olmak, sürekli.

2.1.2.1.2.8. Şimdiki Zaman

zamāne 1/1: *Ar. Far.* Şimdiki zaman.

ḥāl 1/2: *Ar.* Şimdiki zaman.

imdi: Şimdi.

indi: Şimdi.

pes 1/3: *Far.* Şimdi.

2.1.2.1.2.9. Kısa Zaman

tiz: *Far.* Çabuk, hızlı, tez.

laḥẓā: *Ar.* An, çok kısa süre.

2.1.2.1.2.10. Hiçbir Zaman

ebeden 1/1: *Ar.* Asla

2.1.2.1.2.11. Önce

ḳabli'l-feṯḥ: *Ar.* Fetihten önce.

mev'ūd 1/2: *Ar.* Zamanı önceden belirlenmiş.

baş 1/3: Başlangıç.

sābıḳ 1/1: *Ar.* Geçen, geçmiş.

2.1.2.1.2.12. Sonra, Son

ṣoŋ: Son, sonra, sonuncu.

kirü 1/1: Sonra.

ṣoŋġı: Sonra, sonraki.

ṣonıŋ: Sonra.

ṣoŋra: Sonra.

kisil- 1/2: Devam etmemek, bitmek.

āḫir: *Ar.* Son, en son, biten, sona eren.

āḫire: *Ar.* Son, en son, biten, sona eren.

āḫiriyyet: *Ar.* Son, sonlanma.

tamam 1/1: *Ar.* Bitme, son bulma.

āḫirü'l-emr: *Ar.* Olaydan sonra.

ba'de'l-fetḥ: *Ar.* Fetihten sonra.

bāliġa 1/1: *Ar.* Son noktaya erişmiş.

ġāyet 1/1: *Ar.* Son, bitim.

maḫtūm 1/1: *Ar.* Tamamlanmış, sona ermiş.

müntehā: *Ar.* Son, nihayet, uç.

2.1.2.1.2.13. Geç Kalma, Gecikme

te'ḫir: *Ar.* Geri bırakma, geciktirme.

kiçikdür-: Geciktirmek.

kiçikdürül-: Geciktirilmek.

kiçiktür-: Geciktirmek.

ozdur-: Geçirmek, aşırmak.

2.1.2.1.2.14. Öncesi Olmayan

ezel: *Ar.* Başlangıcı olmayan geçmiş zaman.

ezelen: En başından beri, ezelden beri.

2.1.2.1.2.15. Sonsuz

muḫalled: *Ar.* Bir yerde ebedi kalmış olan.

ebeden 1/2: *Ar.* İlelebed, sonsuza kadar.

mengü: Ebedi, daim.

mengülük: Sonsuzluk, ebedilik.

müebbet: *Ar.* Sonsuz, ebedi.

münekker: *Ar.* Bilinmeyen, sonsuz.

beḳa: *Ar.* Kalma, kalıcılık, devamlı bulunma.

2.1.2.1.3. Yön, Konum

yön: Cihet, taraf.

ṭaraf: *Ar.* Yan, cihet, yön.

vech 1/3: *Ar.* Ön, alın, cephe; yön, cihet.

veche: *Ar.* Cephe, yön, cihet.

ġūşe: *Far.* Köşe, bucak.

yan 1/1: Taraf, yön; kenar.

tarmaḳ 1/1: Kısım, bölüm, taraf.

sūvi: *Ar.* Yan, yan taraf, -e doğru.

cihet: *Ar.* Taraf, yan, yön.

sarı: Taraf, -e doğru.

şarı: Taraf, -e doğru.

ber-ṭaraf: *Far. Ar.* Yana bırakma, kenarda tutma; şöyle dursun.

istiḳāmet 1/1: *Ar.* Doğrultu, yön, taraf, civar.

duḫūl: *Ar.* İçine girme, dahil olma.

toġrı: -e doğru, şu tarafa.

2.1.2.1.3.1. Yukarı, Üst

yoḳar: Yukarı, yukarı doğru.

yoḳarı: Yukarı, yukarı doğru.

baş 1/2: Üst kısım.

üst: Üst, üst taraf.

üs: Üst, üst taraf.

2.1.2.1.3.2. Aşağı, Alt

taḫt: *Ar.* Alt, aşağı.

as: Alt.

ast: Alt, alt taraf.

enzel: *Ar.* Daha aşağıda, daha altta.

2.1.2.1.3.3. Sağ, Sol

yemin 1/1: *Ar.* Sağ, sağ taraf.

sol 1/1: Sol taraf, sol.

oŋ: Sağ, sağ taraf.

2.1.2.1.3.4. Arka, Geri

ṣırt: Arka, arka taraf, sırt.

ard: Arka, ard.

arḳa: Arka, arka taraf.

art: Ard, arka, arka taraf, sırt.

kirü 1/1: Geri, arka.

2.1.2.1.3.5. Ön, Karşı

öŋ: Ön, ön taraf.

al: Ön, ön taraf, karşı.

ald: Karşı taraf, ön taraf.

ḳarşu: Karşı.

bur(u)n: Ön, ön taraf; önce**.**

ilgeri: Ön taraf, ön; önce; ileri.

2.1.2.1.3.6. Orta, Ara

orta: Orta.

ara: Ara, arasında.

2.1.2.1.3.7. İç Kısım

iç: İç, iç taraf.

üç: İç; iç taraf.

bāṭın 1/1: *Ar.* İç, dahili.

bāṭınen 1/1: *Ar* İç taraftan, dahili olarak.

2.1.2.1.3.8. Dış, Dışarı

ḫāric 1/1:*Ar.* Dış, dışarı; dışta.

2.1.2.1.3.9. Coğrafi Yön

maşrıḳ: *Ar.* Doğu.

şarḳ: *Ar.* Doğu, güneşin doğduğu taraf.

2.1.2.1.4. Yeryüzü

arż: *Ar.* Yer, yeryüzü.

yir: Yer, yeryüzü.

2.1.2.1.4.1. Su

mā' : *Ar.* Suya ait.

nāḳ: *Ar.* Özel isim. Yer adı. Hicazda Bakiin tarafında bir su adı.

selsebīl 1/1: *Ar.* Yumuşak ve içimi hoş su.

şu: Su.

su: Su.

şuv: Su.

şuw: Su.

suw: Su.

gislīn: *Ar.* Kirli su, irin dolu su.

2.1.2.1.4.1.1. Su Kaynakları

çeşme: *Far.* Pınar, su kaynağı

muŋar: Pınar.

enhār: *Ar.* Nehirler.

baḥr: *Ar.* Deniz.

baḥār: *Ar.* Denizler.

deryā: *Far.* Deniz, bahr.

menābi‘ *Ar.* Kaynaklar, menbalar.

2.1.2.1.4.2. Yeryüzü Şekilleri

2.1.2.1.4.2.1. Düz Yerler

bādīye: *Ar.* Çöl, kır, ova.

beyde: *Ar.* Çöl.

tüz: Düz, düzlük.

2.1.2.1.4.2.2. Yüksek Yerler, Dağlar

tüpe: Tepe.

avlaḳ: Tenha, 1ssız, yüksek yer.

itek: Bir yükseltinin eşiği, aşağı doğru olan kısmı, dağ eteği.

kūh: *Far.* Dağ.

ṭaġ: Dağ.

tav: Dağ.

ṭav: Dağ.

ṭaw: Dağ.

taw: Dağ.

vādi: *Ar.* İki dağ arasındaki geçit, koyak.

2.1.2.1.4.2.3. Adlandırılmış Yer, Dağ, Vadi Adları

ṭūvā: *Ar.* Yer adı. Tuva vadisi.

ḥira: *Ar.* Yer adı. Hira Dağı.

ṭūr: *Ar.* Yer adı. Tur dağı.

mu'ammes: *Ar.* Yer adı.

mīnā: *Ar.* Yer adı. Akabe cemresi ile Muhassir vadisi arasında kalan yer.

2.1.2.1.4.2.4. Çukur Yerler

çukur : Oyulmuş yer, çukur, oyuk.

yarıḳ: Yarık, oyuk, çatlak.

ḫendeḳ: Hendek.

uḫdūd: *Ar.* Hendek.

ḳuy: Kuyu.

ḳuytı: Kuytı yer, oyuk, çukur.

yulġa: Hendek, yarık, çukur.

2.1.2.1.4.2.5. Yer, Çevre, Arazi

mevżi': *Ar.* Yer, mevzi, bölge.

muḥīt: *Ar.* Çevre, etraf, yöre.

or(u)n: Yer.

ṭaşra: Dışarı.

eṭrāf: *Ar.* Çevre, taraf.

tegre: Etraf, çevre.

tere: Çevre, etraf.

tigre: Çevre, etraf.

ḥālī 1/1: *Ar.* Açık yer, sahipsiz, boş.

vuḫūş 1/2: *Ar.* Issız ve tenha yerler.

ḳırlaġ: Kırlık, yer, kırlık alan.

ḫalel 1/2: *Ar.* Ara, boşluk.

mevāżı': *Ar.* Mevziler, yerler.

ġār: *Ar.* Mağara, in.

2.1.2.1.4.3. Toprak, Taş

tofraḳ: Toprak

balçıḳ: Çamur, kıvamlı çamur.

kisek: Kesek, toprak topağı.

ḥicāre: *Ar.* Taşlar.

ṭaş: Taş, kaya.

taş: Taş, kaya.

2.1.2.1.4.4. Maden, Değerli Taş

yaḳut: *Ar.* Kıymetli bir taş.

cevāhir: *Ar.* Cevherler, kıymetli taşlar.

altun: Altın.

inci 1/1: İnci

2.1.2.1.5. Sıra, Düzen

ḳat: Sıra, tabaka, derece.

ḥaṭ 1/2: *Ar.* Sıra, dizi, saf.

evvel: *Ar.* Önce, ilk.

evveliyet: *Ar.* Öncelik

ūlā: *Ar.* Önce, ilk, evvel.

ilk: İlk, önce.

muḳaddem: *Ar.* Önde bulunan, önce; öncelikli.

evlā: *Ar.* Daha iyi, daha öncelikli.

müteʿāḳıb: *Ar.* Sırayla gelen, bir sonraki.

s̱ānī: *Ar.* İkinci**.**

s̱āniye: *Ar.* İkinci.

tertib: *Ar.* Sıralama, sırasına koyma, dizme; düzenleme.

ıṣlāḥ: *Ar.* İyileştirme, yeniden düzenleme.

rāât: *Far.* Doğru, düzgün, düzenli.

müretteb: *Ar.* Sıraya konmuş, tertip olunmuş.

müzdehim: *Ar.* İzdihamlı.

niẓām: *Ar.* Usul, tertip, sıra.

ortançı 1/1: Ortancı.

2.1.2.1.6. Ölçü, Ölçek

vez(i)n: *Ar.* Ölçme, tartma; ölçü.

keyl 1/1: *Ar.* Ölçme, tartma.

mīzān: *Ar.* Ölçü, terazi.

arşın: Omuzdan baş parmak ucuna kadar olan uzunluk ölçüsü.

fersāḫ: *Ar.* On millik bir uzunluk dilimi.

ḥad(d): *Ar.* Sınır, ölçü, mertebe.

ṭūl 1/2:*Ar.* Uzunluk.

yavuḳ 1/2: Yakın.

ölçev: Ölçü.

ölç-: Ölçmek.ar

ölçen-: Ölçülmek, tartılmak.

tol-: Dolmak.

2.1.2.1.6.1. Miktar, Tutar

‘aded: *Ar.* Sayı, miktar.

miḳdār: *Ar.* Ölçü, derece, miktar.

s̱ülüs̱: *Ar.* Üçte bir.

ḳadar: *Ar.* Miktar, derece.

def‘a: *Ar.* Kere, kez.

ḥubūb: *Ar.* Tane.

pes 1/4: *Far.* Yeter kâfi.

aġır 1/1: Ağır, yüklü.

yük 1/1: Yük ağırlık.

2.1.2.1.6.1.1. Grup, Takım

şınıf: *Ar.* Takım, bölük.

fırḳa: *Ar.* Bölük, takım, grup.

şınıffiyyet: *Ar.* Bölük bölük olma, sınıf sınıf olma.

mütefariḳ: *Ar.* ayrılmış, bölünmüş, şube şube olmuş.

eṣnāf: *Ar.* Sınıflar, bölükler.

2.1.2.1.6.2. Çok Fazla

ġāyet 1/2: *Ar.* Çok, pek çok.

tekāṯür: *Ar.* Çoğalma, artma.

ziyāde: *Ar.* Artma, çoğalma; fazla, çok.

ziyādet *Ar.* Artma, arttırma, çoğaltma.

artıḳ: Fazla, çok.

artuḳ: Fazla, çok.

iŋen1/1: Pek, pek çok.

keṯīre: *Ar.* Çok, çokluk.

köp: Çok, fazla.

bik: Pek, çok.

ekser: *Ar.* En çok, daha çok.

ta'addüd: *Ar.* Hızlı çoğalma, birden bire artma.

art-: Artmak, çoğalmak.

artdur-: Arttırmak, çoğaltmak.

arttır-: Arttırmak, çoğaltmak.

arttur-: Arttırmak, çoğaltmak.

2.1.2.1.6.3. Boş

boş: Boş.

2.1.2.1.6.4. Az

az: Az, kıt.

çend 1/1: *Far.* Birkaç, bir miktar.

ba’ż: *Ar.* Bazı, birkaç.

ba’żı: *Ar.* Bazı, birkaç.

ba’żu: *Ar.* Bazı, birkaç.

biraz: Azıcık, az.

2.1.2.1.6.5. Eşit

teŋ: Denk, eşit.

2.1.2.1.6.6. Yarım

yarı: Yarı, yarım.

yarım: Yarım.

nışf: *Ar.* Yarı, yarım; iki parçanın her biri.

2.1.2.1.6.7. Pay, Hisse

ülüş: Pay, hisse.

ḫaḳ(ḳ) 1/2: Bir kişiye ait hisse

iḫẕā: *Ar.* Ganimetten pay alma.

behre 1/1: *Far.* Pay, hisse, nasip.

bun: Pay, hisse, kaynak, limit.

ḳısem: *Ar.* Paylar, hisseler.

naṣīb: *Ar.* Hak, nasip, pay.

taḳsim: *Ar.* Kısım kısım ayırma, bölme, bölüştürme.

ül-: Paylaşmak.

üle-: Paylaşmak.

taral- 1/2: Dağıtılmak, bölük bölük edilmek.

tarat-: Daraltmak, dağıtmak, bölük bölük etmek.

2.1.2.1.6.8. Boyut, Şekil

biyük: Büyük.

uzun: Uzun.

ḳısḳa: Kısa.

kiçik: Küçük, ufak.

ṣaġīr: *Ar.* Küçük, ufak.

uşaṭ: Ufak, küçük.

uvaḳ: Ufak, küçük.

eşkāl: *Ar.* Şekiller.

2.1.2.1.7. Birbirleriyle İlişkili Özellik

2.1.2.1.7.1. Eş, Benzer

emṣāl: *Ar.* Benzerler, örnekler.

eşbāh: *Ar.* Benzer, benzer olanlar.

2.1.2.1.7.2. Çeşit, Tür

cins 1/1: *Ar.* Çeşit.

nev‘: *Ar.* Çeşit, tür.

envā': *Ar.* Türler, çeşitler, neviler.

2.1.2.1.7.3. Uygun

muvāfıḳ: *Ar.* Uygun, yerinde.

münāsib: *Ar.* Yakışır, uygun.

müsteḥellig: *Ar.* T. Uygunluk, yasalara uygunluk.

lāyıḳ: *Ar.* Uygun, yakışan.

ma‘ḳūl: *Ar.* Uygun.

yitüşli: Uygun, elverişli, doğru, layık.

tamān(?): Uygun, layık.

2.1.2.1.7.4. Bütünlük

tükel: Bütün, tüm, hep.

barça: Hep, bütün, hepsi.

barı: Hepsi, bütünü, tamamı.

baru: Hepsi, bütünü, tamamı.

be-tamām: *Ar.* Tamamıyla, tümden.

bi'l-küllī: *Ar.* Tamamen, büsbütün.

yavuḳ 1/1: Eksiksiz, belli görünür.

cemī': *Ar.* Bütün, hep, hepsi.

cümle: *Ar.* Bütün, hep, birlikte, herkes, el âlem.

hemme: *Far.* Bütün, hep; hepsi.

tam: *Ar.* Tam, eksiksiz.

'umūm: *Ar.* Genel olma, hep, bütün.

her: *Far.* Cümle, hep.

2.1.2.1.7.5. Mükemmel, Eksiksiz

bih: *Far.* İyi, mükemmel.bütün

kâmil 1/1: *Ar.* Eksiksiz, tam, mükemmel.

Kâmile 1/2: *Ar.* Eksiksiz, tam, mükemmel.

2.1.2.1.7.6. Eksik

noḳṣān: *Ar.* Eksiklik, yokluk.

noḳṣānāt: *Ar.* Eksiklikler, noksanlıklar.

noḳṣānlıḳ: *Ar.* T. Eksiklik, noksanlık.

2.1.2.1.8. Madde, Nesne

şey': *Ar.* Nesne, madde.

nirse: Nesne, şey.

nisne: Nesne, şey.

maḫzūn 1/2: *Ar.* Değerli şey.

eczā' 1/1: *Ar.* Cisimler, kısımlar, parçalar.

2.1.2.1.8.1. Var Oluş

bar: Var.

var: Var, mevcut.

barlıġ: Varlık, mevcudiyet.

barlıḳ: Varlık, mevcudiyet.

bolu: Olma, olmak.

ṣudūr: *Ar.* Ortaya çıkma, meydana çıkma.

ḥāṣıl: *Ar.* Ortaya çıkan, biten, türeyen.

iẓhār: *Ar.* Gösterme, ortaya çıkarma.

mu'āyyene 1/2: *Ar.* Belli olmuş, ortaya çıkmış.

bid'at 1/1: *Ar.* Yeni ortaya çıkan şey.

ṣübūt: *Ar.* Görünme, ortaya çıkma.

terkib: *Ar.* Farklı unsurları bir araya getirerek yeni bir şey oluşturma.

ibdā': *Ar.* Yaratma, yeni bir şey meydana getirme.

īcād: *Ar.* Yeni bir şey yaratma.

iḥdāṣ: *Ar.* Ortaya çıkarma, meydana getirme; kurma; yeniden yapma.

iḫtirā': *Ar.* Yeni bir şey bulma, yaratma, türetme.

bol-: Olmak.

bolun-: Olunmak.

ol-: Olmak.

olun-: Olunmak.

ḳalut-: Çıkmak, belirmek, ortaya çıkmak.

2.1.2.1.8.2. Yok Oluş

ḳaltur- 1/2: Yok etmek.

hīç: *Far.* Yok, hiç.

‘adem: *Ar.* Yokluk, bilinmezlik.

fena 1/1: *Ar.* Yokluk, yok olma.

ilġā: *Ar.* Varlığını kaldırma.

yoġalat-: Yok edilmek, ortadan kaybolmak.

yoġaltul-: Yok edilmek , ortadan kaldırılmak.

2.1.2.1.8.3. Maddenin Özelliği, Durumu

2.1.2.1.8.3.1. Sert

ekdā: *Ar.* Kaskatı, sert.

ḳatıġ: Katı, sert, dayanması zor.

ḳatıġlıġ: Katılık, sertlik.

ḳatıḳlıḳ: Katılık, sertlik.

ḳatılıġ: Katılık, sertlik.

ḳatılıḳ: Katılık, sertlik.

katıluḳ: Katılık, sertlik.

ḳatı: Katı, sert, dayanması zor.

kerpiç 1/2: Pek kuru ve sert.

2.1.2.1.8.3.2. Yumuşak

yumşaḳ: Yumuşak.

2.1.2.1.8.3.3. Açık

açuġ: Açık.

açuḳ: Açık.

2.1.2.1.8.3.4. Yeni

yaŋa: Yeni.

2.1.2.1.8.3.5. Gevşek

sust-: *Far.* Sarkmış, gevşek.

2.1.2.1.8.3.6. Sağlam

ḳavī: *Ar.* Sağlam, kuvvetli, güçlü.

muḥkem: Sağlam; sağlam duruma getirilmiş.

mü'ekked 1/1: *Ar.* Sağlamlaştırılmış, muhkem.

oŋġanlıḳ: Sağlamlık, dayanıklık.

sālim: *Ar.* Sağlam, kusursuz.

ṣıḥḥat 1/1: *Ar.* Sağlamlık, dürüstlük.

te'kid: *Ar.* Sağlam duruma getirme, güçlendirme; pekiştirme, tekrar tekrar söyleme.

etmm: *Ar.* En tamamlanmış, en bütün, en sağlam.

2.1.2.1.8.3.7. Kırık, Yarık

şikest: *Far.* Kırılmış, kırık.

ferç 1/1: *Ar.* Aralık, çatlak

2.1.2.1.8.3.8. Delik

deşik: Delik, boşluk, deşik.

2.1.2.1.8.4. Maddenin Şekli

top 1/1: Yuvarlak nesne, yuvarlak.

uç: Uç, bir nesnenin yada yerin en sivri kısmı, yan, kenar.

burun 1/2: Bir nesnenin önündeki çıkıntısı.

2.1.2.1.8.5. Renk

yaşıl: Yeşil.

şarı: Sarı, sarı renkli.

şarığ: Sarı, sarı renkli.

aḳ: Beyaz, ak.

ḥamrā': *Ar.* Pek kırmızı, en kırmızı.

ḳara 1/1: siyah.

ḳaralıḳ: Siyahlık, karalık.

ḥażrīyet: *Ar.* Yeşillik, yeşil olma.

ḥażrīyet: *Ar.* Yeşillik, yeşil olma.

tūs: Sıkı, kızarmış.

ḳaraġat-: Karartmak.

ḳaral-: Karalaşmak, kara olmak.

ḳarar-: Kararmak, siyahlaşmak.

ḳaralat-: Karalaştırmak, kapa yapmak.

2.1.2.1.8.6. Isı, Sıcaklık

ḫarareт 1/1: *Ar.* Isı, sıcaklık

ıssı: Sıcak.

şiddetü'l ḥarāret: *Ar.* Sıcaklığın şiddeti.

ḥamīm : Kaynar su, pek sıcak nesne.

2.1.2.1.8.6.1. Alev

calḳun: Alev, yalkın, ateş.

yalġa: Alev.

2.1.2.1.8.6.2. Ateş, Yanma

ḫararet 1/2: Ateş, yanma.

ile'l-aḫker: *Ar. Far.* Kor ateş üzerine, kor ateşle ilgili.

nār: *Ar.* Ateş.

ot: Ateş.

uçḳun: Ateş parçacığı, kıvılcım.

yalḳın: Kıvılcım, ateş parçası.

yalḳun: Kıvılcım, ateş parçası**.**

ḳabuz-: Çakmak, tutuşturmak, alevlendirmek.

yaḳ-: Yakmak, ateşe vermek

köy-: Yanmak.

yan-: Yanmak.

eri-: Erimek.

yalḳunlan-: Ateşli alev yakmak, çok alevli ateş yakmak.

köydür- : Yakmak.

yandur-: Tutuşturmak, yakmak.

yandurul-: Tutuşturulmak, yakmak.

2.1.2.1.8.6.3. Yakacak

otun: Odun.

2.1.2.1.8.6.4. Sönüş

sön-: Sönmek, yanmamak.

2.1.2.1.8.6.5. Soğuk

şovuḳ: Soğuk.

bürūdet: *Ar.* Soğukluk.

2.1.2.1.8.7. Işık

2.1.2.1.8.7.1. Aydınlık, Parlak

Münīr: *Ar.* Aydınlık, parlak.

nūr: *Ar.* Parlaklık, aydınlık, ışık.

rūşen: *Far.* Parlak, aydın.

şulu 1/1: Parlak.

yaruḳ: Parlak, aydınlık.

yalġı: Parlak.

yalḳ-: Parlamak.

yalḳa-: Parlamak.

yalḳan-: Parlamak

2.1.2.1.8.7.2. Karanlık

ḳaranġu: Karanlık.

ḳaranġulıġ: Karanlık.

ḳaranġulıḳ: Karanlık.

ḳaranġuluġ: Karanlık.

2.1.2.1.8.7.3. Gölge

kölege: Gölge.

kölge: Gölge.

kölegelen-: Gölgelenmek.

2.1.2.1.9. Hareket

2.1.2.1.9.1. Vurma

ḍarb 1/1: *Ar.* Vurma, çarpma.

ur-: vurmak, dövmek.

çap- 1/1: Vurmak.

ḳaġ-: Kakmak, vurmak.

kiriş-: Girişmek.

ḳak-: Kakmak, vurmak.

tapta-: Vurmak, bastırmak.

2.1.2.1.9.2. Batma, Girme

medḫūl 1/1: *Ar.* Girmek, içeri girmek.

ḥavż: *Ar.* Dalma, girme.

ġarḳ 1/1: *Ar.* Suya batma, batma.

çom-: Dalmak, batmak.

kir-: Girmek.

kirgüz-: Girdirmek.

ḳirit-: Girdirmek, sokmak.

kirküz-: Girdirmek, sokmak.

kirtür-: Girdirmek, içine sokmak.

bat- 1/1: Batmak, dibe doğru gitmek.

sanç-: Saplamak, sokmak, batırmak; bir yere dikmek.

şor-: Sokmak, içine batırmak.

şoḳ-: Sokmak, batırmak.

şoġ-: Sokmak, batırmak.

tik-: Dikmek, sokmak, batırmak.

2.1.2.1.9.3. Akma, Dökme, Dökülme

aġ-: Akmak.

aḳ-: Akmak, bir yerden bir yere gitmek.

boşan-: Boşalmak.

kuy-: Dökmek, aşağı dökmek.

ḳuyul-: Dökülmek, aşağı doğru akmak.

ḳuyuy-: Dökülmek, aşağı doğru akmak.

aġzur-: Akıtmak.

aḳdur-: Akıtmak, fışkırtmak.

aḳız-: Akıtmak.

arġat-: Yağdırmak, akıtmak, aşağıya akıtmak.

2.1.2.1.9.4. Bırakma, Koyma

ilḳā: *Ar.* Kovma, defetme, bırakma.

ḳoyıl-: Bırakılmak, salınmak, yayılmak.

ḳoyul-: Bırakılmak, salınmak, yayılmak.

ḳoy-: Koymak, bırakmak, salmak.

ḳoyar-: Yaymak, dağıtmak, bırakmak, salmak.

ḳo-: Koymak, bırakmak, sevk etmek.

sal-: Bırakmak, salmak, uzatmak, ileriye doğru uzatmak.

şal-: Bırakmak, salmak, yamak, uzatmak, ileriye doğru uzatmak

2.1.2.1.9.5. Doldurma

toldur-: Doldurmak.

ṭoldur-: Doldurmak

toldurul-: Doldurulmak.

toltur-: Doldurmak.

tolturul-: Doldurulmak.

ṭolṭurul-: Doldurulmak.

totdur-: Doldurmak.

2.1.2.1.9.6. Atma

at-: Atmak, fırlatmak.

atarıl-: Atılmak, yayılmak.

2.1.2.1.9.7. Çıkarma

çıḳar-: Çıkarmak.

çıḳarıl-: Çıkarılmak.

çıḳarul-: Çıkarılmak.

2.1.2.2. Canlı

maḫlūḳ 1/2: *Ar.* Canlı.

tiri: Diri, canlı.

tiriglig: Canlılık.

tirilik: Dirilik.

ḥayvān 1/1: *Ar.* Canlı, diri.

zinde 1/1: *Far.* Canlı, yaşayan

ḫalāyıḳ 1/1: *Ar.* Yaratıklar; yaratılmışlar.

ḫalḳ 1/1: *Ar.* Yaratma, yaratılan.

ḳul 1/1: Yaratılmış.

maḫlūḳ 1/1: *Ar.* Yaratılmış, yoktan var edilmiş.

maḫlūḳāt: *Ar.* Yaratılmışlar, canlılar, yaratıklar.

mevcūdāt: *Ar.* Varlıklar, yaratıklar.

2.1.2.2.1. Tabiat

2.1.2.2.1.1. Bitki

nebāt: *Ar.* Bitki, yerde biten her tür bitki.

2.1.2.2.1.1.1. Tohum, Filiz

urılıḳ: Tohum, ekin, nesil.

tarmaḳ 1/2: mec.: ekin filizi.

2.1.2.2.1.1.2. Dal, Budak

butaġ: Budak.

butaḳ: Budak.

suḳ: Dal, sap.

çubuḳ: Uzun değnek, düz dal.

ṭal‘: *Ar.* Ağaç dalı, meyve dolu hurma ağacının dalı.

2.1.2.2.1.1.3. Sebze, Meyve

meyve: *Far.* Meyve, yemiş, ürün.

sidre: *Ar.* Arabistan kirazı.

mīve: *Far.* Meyve, yemiş.

nar: Meyve, nar.

ṣemer: *Ar.* Meyve, yemiş.

ṣemere 1/1: *Ar.* Meyve, yemiş.

ḫurma: *Far.* > *Ar.* ḫurmā: Hurma, nahl.

zencebil 1/1: *Ar.* Zencefil.

2.1.2.2.1.1.4. Çiçek

zaḳḳūm: *Ar.* Zakkum çiçeği. Cehennemde bulunan zehirli çiçek.

2.1.2.2.1.1.5. Ot, Diken

ot: Ot, yeşillik.

çançekī 1/1: *Far.* Diken.

rāt 1/1: *Ar.* Saman, kamış, kamış çubuk.

çapılduḳ 1/2: Kamış.

2.1.2.2.1.1.6. Tahıl

burçaḳ: Burçak, yem olarak kullanılan bir bitki.

ikin: Ekin**.**

ikün: Ekin**.**

2.1.2.2.1.1.7. Ağaç

aġaç: Ağaç.

yıġaç: Ağaç.

eşcār: *Ar.* Ağaçlar.

güşnek: *Far.* Meyveli ağaç.

marḫ: *Ar.* Bir tür ağaç.

2.1.2.2.1.1.7.1. Ağaç Çeşitleri

afār: *Ar.* Bir çeşit ağaç, palmiye ağacı.

‘aḳār: *Ar.* Hurma ağacı, palmiye.

arcum: Ardıç, ardıç ağacı.

ṭalḫ: *Ar.* Muz ağacı.

naḫ(i)l: *Ar.* Hurma ağacı.

2.1.2.2.1.2. Tarım Alanları

baġçe: *Far.* Bahçe.

būstān: *Far.* Bostan, bahçe, çiçek bahçesi.

gülşen: *Far.* Gül bahçesi.

2.1.2.2.1.2.1. Tarım Malzemesi

ikinlik: Ekinlik, ekin için kullanılacak nesne.

2.1.2.2.1.2.2. Tarım İşleri

iki-: Ekilmek.

üsdür-: Çıkartmak, yetiştirmek, toprağın üstüne çıkartmak.

üstür-: Çıkartmak, yetiştirmek, toprağın üstüne çıkartmak.

üstürüv: Çıkma, çıkarma, bitirme.

sürül-: Sürülmek, yeri taramak, ekin için tarlayı sürmek.

ḥorul-: Biçilmek, orulmak.

orul-: Biçilmek.

2.1.2.2.2. Hayvan

vuḫūş 1/1: *Ar.* Vahşi hayvanlar.

ḥayvān 1/2: *Ar.* Evcil veya vahşi hayvan.

kölük: Yük ve binek hayvanı.

otlan-: Otlanmak, ot yemek.

2.1.2.2.2.1. Omurgasızlar

ṣadef: *Ar.* Midye. İçinde inci büyüyen deniz hayvanı.

çekirge: Çekirge.

çekürtge: Çekirge.

2.1.2.2.2.2. Omurgalılar

2.1.2.2.2.2.1. Balıklar

balıḳ: Balık.

2.1.2.2.2.2.2. Sürüngenler

ṣu‘bān: *Ar.* Büyük yılan.

2.1.2.2.2.2.3. Kuşlar

ṭuyūr: *Ar.* Kuşlar.

ebābīl: *Ar.* Dağ kırlangıcı.

ḳuş: Kuş.

2.1.2.2.2.2.4. Memeliler

teve: Deve.

tüye: Deve.

büdene: *Ar.* Deve.

deve: Deve.

nāḳa: *Ar.* Dişi, deve.

doŋuz: Domuz.

fīl: *Ar.* İri bir hayvan, fil.

meymūn: *Ar.* Maymun.

ḳoy: Koyun.

ṣıġır: Büyükbaş hayvan, sığır.

arslan: Aslan, yırtıcı hayvan.

aṭ: At, binek hayvanı.

baġle: *Ar.* Katır, binek hayvanı.

buzaw: Buzağı, inek yavrusu.

işek: Eşek; binek hayvan.

gür: *Far.* Yaban eşeği.

sıpa- Sıpa doğurmak, yavrulamak.

2.1.2.2.2.3. Hayvan Vücudu Kısımları

ḳuyruġ: Kuyruk.

ḳanat: Kanat.

2.1.2.2.2.4. Hayvanlarla İlgili Sesler

ür- 1/1: At, eşek vb. hayvanların haykırması.

ürük-: Ürmek, üflemek, at, eşek vb. hayvanların haykırması.

2.2. İNSAN

ferd: *Ar.* Tek, yalnız; kişi, şahıs.

ins: *Ar.* İnsan, beşer.

insān: *Ar.* İnsanoğlu, adem, insan.

kişi: Kişi, insan, şahıs.

ādem: *Ar.* Hz. Adem, ilk insan, insanoğlu. İnsan

benī ādem: *Ar.* İnsanoğlu.

dünyā 1/2: Başkaları.

ḫāric 1/2:*Ar.* Hiç ilgisi olmayan kimse.

yalġız: Yalnız, tek.

yalġuz: Yalnız, tek.

hebb 1/1: *Ar.* Yalnız ayrı.

kim: Kim, kimse.

kimler: Kimler.

kimesne: Kimse, herhangi bir kişi.

kimse: Kimse, herhangi bir kişi.

2.2.1. Yaşam

ḥayāt: *Ar.* Dirilik, canlılık.

‘ıyş: *Ar.* Yaşam, yaşama.

ma‘āş 1/1: *Ar.* Yaşayış, dirlik.

ma’işet: *Ar.* Geçim, yaşayış, yaşama.

‘öm(ü)r: *Ar.* Yaşayış, yaşam.

2.2.1.1. Can, Ruh

cān: *Far.* Can, hayat, ruh, gönül.

nef(i)s: *Ar.* Öz, iç, ruh, can.

rūḥ: *Ar.* Can, öz, nefes.

enfüs: *Ar.* Nefisler.

2.2.1.2. Yaşam Süreci

yük 1/2: Gebelik.

ḥāmil: *Ar.* Gebe olma, hamilelik.

yaşlıġ: Gençlik.

ḳartlıġ: Yaşlılık.

ḳartlıḳ: Yaşlılık.

ḳartay-: Yaşlanmak.

2.2.1.2.1. Yaşam Sürecinde İnsan

2.2.1.2.1.1. Gebe, Doğum

bovaz: Hamile, gebe.

yükli: Hamile, gebe**.**

‘uşerā: On aylık gebe.

ḥulm: *Ar.* Yük, anne karnındaki çocuk.

cenīn: *Ar.* Ana karnında bulunan çocuk, döl.

ḳap- 1/3: mec. hamile olmak.

to-: Doğmak, dünyaya gelmek, ortaya çıkmak.

todur-: Doğurmak.

2.2.1.2.1.2. Bebek

ṣabī 1/1: *Ar.* Henüz memeden kesilmemiş erkek çocuk

asra- 1/2: Besleyip büyütmek.

2.2.1.2.1.3. Çocuk

ṣabī 1/2: *Ar.* Üç yaşındaki erkek çocuk.

ṣıbyān: *Ar.* Çocuklar.

veled: *Ar.* Çocuk, oğul.

yetim: *Ar.* Babası veya anası ölmüş çocuk.

oġ(u)l: Evlat, çocuk; erkek evlat.

oġlan: Evlat, çocuk; erkek evlat.

ẕürriyet 1/2: *Ar.* Oğul, evlat.

2.2.1.2.1.4. Genç

ölen: Genç, yaşı küçük; yaş, taze bitki.

yigit: Genç, delikanlı, cesur, alp.

bāliġ: *Ar.* Erişkin, büluğ çağına ulaşmış çocuk, erişkin insan.

yaş 1/2: Genç.

2.2.1.2.1.5. Yaşlı

ḳarı: Yaşlı, ihtiyar.

ḳart: Yaşlı, tazeliği gitmiş.

2.2.1.2.1.6. Cinsiyet

2.2.1.2.1.6.1. Kadın

menkūḥ 1/1: *Ar.* Nikahlanmış kadın.

nisā': *Ar.* Kadınlar.

bikr: *Ar.* El değmemiş kız, bakire.

ebkār:*Ar.* Bikirler, kız oğlan kızlar

ḳız: Dişi, kız çocuğu.

2.2.1.2.1.6.2. Erkek

er : Er, adam, kişi.

ir: Erkek.

iren: Erkekler, erenler.

recül: *Ar.* Adam, erkek.

2.2.1.3. Kişi Adlandırma

atlu: Ad sahibi, ünlü, adlı.

laḳab: *Ar.* Bir kimseye ve aileye takılan ad.

ata-: Ad vermek.

atal-: Adlandırılmak, ad verilmek.

2.2.1.3.1. Kişi Adları

benī beyāż: *Ar.* Özel ad.

benī taḳayyum(?) ebū kemāl: *Ar.* Özel ad.

budeyl ibn-i varḳā': *Ar.* Özel ad.

budeyl ibn-i varḳā'-i ḫuzā'aī: *Ar.* Özel ad**.**

vidāy beni vaḳār hırāġı: *Ar.* Özel ad.

budeyl: Ar. Özel ad.

zühre'i: *Ar.* Özel ad.

zühri: *Ar.* Özel ad.

cabbār benī ḳariż: *Ar.* Özel ad.

cüdāy ibn-i ḳays benī sellemeden cāber: *Ar.* T. Özel Ad.

zeyd: *Ar.*Özel ad.

zeyd ibn-i erkām: *Ar.* Özel ad.

'urve: *Ar.* Özel ad.

'urve ibn-i mes'ūd e's-ṣaḳafi: *Ar.* Özel ad.

ümeyye: *Ar.* Özel ad.

ṣafvān ibn-i ümeyye : *Ar.* Özel ad.

ümmü ḥabibe: *Ar.* Özel ad.

'uṭāż: Ar. Özel ad.

şem'ün: *Ar.* Özel ad.

ṭalḥa: *Ar.* Özel ad.

‘ammār: *Ar.* Özel ad.

miḳdān ibn-i esved ebū merṣed: *Ar.* Özel ad.

‘ammār ibn-i luvi: *Ar.* Özel ad.

ka‘ bin luvi: *Ar.* Özel ad.

süheyl: *Ar.* Özel ad.

süheyl ibn-i ‘amr: *Ar.* Özel ad.

sāre: *Ar.* Özel ad.

ṣa‘lebe: *Ar.* Özel ad.

sa‘īd ibn-i cübeyr: *Ar.* Özel ad.

mücāhid: *Ar.* Özel ad.

ṣafvān: *Ar.* Özel ad.

rifā‘a ibn-i zeyd ibn-i tābūt: *Ar.* Özel ad.

rāfī‘ ibn-i ḫadīc: *Ar.* Özel ad.

‘amr: *Ar.* Özel ad.

‘avf: *Ar.* Özel ad.

‘aziz: Ar. Özel ad.

abān ibn-i sa'id ibn-i ‘âşş: *Ar.* Özel ad

abān: Ar, Özel ad.

‘abdu’llâh ibni ubey: *Ar.* özel ad.

‘ömer ibn-i ‘abdu’l-azīz: *Ar.* Özel ad.

ebū mes’ūd deṣḳaġī: *Ar.* Özel ad.

ebū mes’ūd: *Ar.* Özel ad.

ebū süfyān: *Ar.* Özel ad.

ebū'l-ḥaḳīḳ: *Ar.* Özel ad.

es'ad ibn-i zürāre: *Ar.* Özel ad.

es'ad: *Ar.* Özel ad.

esed: *Ar.* Özel ad.

evs ibn-i ṣamit: *Ar.* Özel Ad.

evs: *Ar.* Özel ad.

sinān ibn-i veber: *Ar.* Özel ad.

aḥmed: *Ar.* Özel ad, Ahmed ibn-i hanbeli.

ebī süfyān: *Ar.* Özel ad. Ebu Süfyan.

ibn-i‘ abdu‘l-muṭṭalib: *Ar.* Özel ad. Ebu Süfyan.

‘aḳreme ibn-i ebü cehil: *Ar.* Özel ad. Ebu Cehil'in oğlu.

ḫabīb: *Ar.* Özel ad.

ḥabīb-neccâr: *Ar.* Özel ad.

ḫalis ibn-i’ alḳame:*Ar.* Özel ad.

ḫālis: *Ar.* Özel ad.

ḥātib ibn-i ebī belte: *Ar.* Özel ad.

ḥātib: *Ar.* Özel ad.

ḥavle: *Ar.* Özel ad.

ḥayy ibn-i ḥaṭṭab: *Ar.* Özel ad.

ḫırāş: *Ar.* Özel ad.

ibn-i mu‘āviye ḫuzā’a: *Ar.* Özel ad.

ibn-i sālim ḫazāġī: *Ar.* Özel ad.

ibn-i ubey: ***Ar.*** Özel ad.

ibn-i ümeyye: *Ar.* Özel ad.

‘ikrime ibn-ī ebi cehl: *Ar.* Özel ad.

isḥāḳ ibn-i rahīye: *Ar.* Özel ad.

ka‘b: *Ar.* Özel ad.

ka‘b ibn-i eşref karuḳa: *Ar.* Özel ad.

ḳāret: *Ar.* Özel ad.

ḳıtāde: *Ar.* Özel ad.

ḳudār ibn-i sālif: *Ar.* Özel ad.

māī: *Ar.* Özel ad.

merkez benī ḫıfş: *Ar.* Özel ad.

mervān: *Ar.* Özel ad.

mervān ibn-i ḥakem: *Ar.* Özel ad.

mu‘āviye: *Ar.* Özel ad.

muġīre: *Ar.* Özel ad.

muġīre ibn-i şa‘be: *Ar.* Özel ad.

muḥammed ibn-i‘abdullah: *Ar.* Özel ad.

muḥammed ibn-i isḥaḳ: *Ar.* Özel ad.

muḥammed ibn-i mesleme-yi enşārī: *Ar.* Özel ad.

muḳātil: *Ar.* Özel ad.

müslim ibn-i haccāc: *Ar.* Özel ad.

nācī: *Ar.* Özel ad.

nācī ibn-i ‘ömer : *Ar.* Özel ad.

neccāşī: *Ar.* Özel ad.

neccāşī baḫşi: *Ar.* Özel ad.

nevfel: *Ar.* Özel ad.

nufeyl: *Ar.* Özel ad.

nufeyl ibn-i nübeybü’l-ḫiş‘āmī ḫiş‘ām: *Ar.* Özel ad.

ibnü’l-ṣabbaḥ ebū yeksūce: *Ar.* Özel ad.

‘abdu’llāh ibn-i ubey ibn-i selül: *Ar.* Hazrec kabilesinden bir münafık.

cüreyc: *Ar.* Özel ad. Daha beşikteyken konuşan üç konuşan çocuktan biri.

Meryem: *Ar.* Özel ad. Hz. Meryem.

ḥavvā: *Ar.* Özel ad. Hz. Havva, Hz. Adem'in eşi.

'aīşe: *Ar.* Özel ad. Hz. Ayşe.

zeyneb: *Ar.* Özel ad. Hz. Zeynep, Hz. Muhammed'in kızı.

faṭīma: *Ar.* Özel ad.Hz. Muhammed'in kızı.

'**abdu'l-muṭṭalib:** *Ar.* özel isim, Hz. Muhammed'in dedesi.

ḫafża: *Ar.* Özel ad. Hz. Muhammed'in eşi Hz. Ömer'in kızıdır.

ebū ḥanife: *Ar.* Özel ad. İmam Ebu Hanife. Hanefilik mezhebinin imamı.

şāfī': *Ar.* Özel ad. İmam Şafi. Şafi mezhebinin imamı.

muḥyī's-sünne: *Ar.* Özel ad. Bir fıkıh alimi tam adı muḥyi's-sünne el-Begavî'dir.

ḳatāde: *Ar.* Özel ad. Ebu Katade, Hz. Muhammed'in süvarisi olarak adlandırılmıştır.

'imrān: *Ar.* Özel ad. Hz. Meryem'in babası.

'imrān: *Ar.* Özel ad. Hz. Meryem'in babası.

ḫalid bin velīd: *Ar.* Özel ad. Bir sahabe.

ibn-i 'abbās: *Ar.* Özel ad. Bir sahabe

2.2.1.3.2. Yönetici, Hükümdar İsimleri, Unvanları

ebrehe: *Ar.* Özel ad. Fil olayını gerçekleştiren kavmin lideri.

ebū kerīb: *Ar.* Özel ad. Yemen kralı.

fira'ūn: *Ar.* Eski Mısır hükümdarlarına verilen unvan, Musa Peygambere karşı gelen Mısır hükümdarı.

ḥakīm ibn-i ḥuzzām: *Ar.* Özel ad. Mekke'nin fethi sırasında casusluk yapan bir Mekkeli sonradan Müslüman olmuştur.

ẕu nefer: *Ar.* Özel ad.

ḳaysar: *Ar.* Özel ad.

seyyīd 1/1: *Ar.* Efendi, ağa.

mülük: *Ar.* Melikler.

pādşāh: *Far.* Padişah, hükümdar.

kisrā: *Ar.* Özel ad. İran padişahı Enuşrevan'ın unvanı.

neccāş: *Ar.* Özel ad. Habeş hükümdarlarına verilen unvan.

ẖatun: Saygın kadın, katun; kraliçe.

dāver 1/2: *Far.* Padişah, vezir.

2.2.2. İnsan Vücudu

2.2.2.1. Vücut

a'ẓā: *Ar.* Organlar, üyeler.

2.2.2.1.1. Bölümleri

2.2.2.1.1.1. Baş

baş 1/1: Baş, kafa.

yüz: Çehre, yüz, sima.

vech 1/1: *Ar.* Yüz, çehre.

vücūh: *Ar.* Yüzler, çehreler, yönler

enek: Çene.

maŋlay: Alın, perçem.

2.2.2.1.1.2. Boyun

boy: Boy, boyun.

moy(u)n: Boyun.

2.2.2.1.1.3. Gövde

cis(i)m: Ar İnsan ve hayvan bedeni; gövde, boy.

yilke 1/1: Omuz.

beden: *Ar.* Gövde, cisim, ten.

emçek: Meme.

imcek: Meme.

kökrek: Göğüs, bağır, yürek.

2.2.2.1.1.4. Uzuvlar

ayaġ: Ayak.

ayaḳ: Ayak.

barmaḳ: Parmak.

but: But, bacağın üst kısmı.

buṭ: But, bacağın üst kısmı.

il: El, tutma ve kavrama organı.

ḳol: El, kol.

2.2.2.1.1.5. Deri

ten: Ten, deri.

deri: Deri, ten.

teri: Deri.

2.2.2.1.1.5.1. Saç, Kıl

şaḳal: Erkeklerin yüzünde biten kıl, sakal.

saç: Saç, insan kafasındaki kıllar.

ebrū: *Far.* Kaş, hicab.

ḳaş: Kaş.

2.2.2.1.1.6. Vücut Sistemleri

2.2.2.1.1.6.1. Hareket Sistemi

süyek: Kemik.

‘aẓm: *Ar.* Kemik.

ḳaburġa: Kaburga, göğüs kafesi.

2.2.2.1.1.6.2. Jest ve Mimik

çat-: Yüz çatmak, surat buruşturmak.

çatıl-: Çatılmak.

çattur-: Çattırmak, yüz buruşturmak.

2.2.2.1.1.6.3. Dolaşım Sistemi

yilke 1/2: Boynun iki tarafında bulunan damarlar.

yürek 1/1: Kalp.

ṭamar 1: Damar.

tamar 2: Damar.

ḳalb 1/1: *Ar.* Kan dolaşımını sağlayan organ.

ḳan: Yaşam sıvısı, kan.

mey(i)n: Beyin.

2.2.2.1.1.6.4. Solunum sistemi

boġaz: Boğaz, boyun önü.

nefes: *Ar.* Hava , soluk.

nefḫā: *Ar.* Üfürme, üfürük; nefes

ürül-: Üflenilmek.

ürülün-: Üflenilmek.

enfaḫ: *Ar.* Üfürme, nefes verme.

ür- 1/2:Üfürmek.

2.2.2.1.1.6.5. Sindirim Sistemi

aġız: Ağız, çıkış yeri.

awız: Ağız.

ḫulḳum: *Ar.* Boğaz, yutak.

ḳursaġ: Kursak, mide.

ḳursaḳ: Kursak, mide.

tamaḳ: Damak.

2.2.2.1.1.6.6. Endokrin Sistem

navḳ: Kadınlık hormonu.

ḫay(ı)ż: *Ar.* Kadınlarda aybaşı, adet görme.

2.2.2.1.1.6.7. Üreme Sistemi

‘avret: *Ar.* Vücutta saklanması gereken yer, organ, cinsel organ.

ferç 1/2: *Ar.* dişilik organı.

yataḳlıḳ: Rahim.

yatıḳlıḳ: Rahim.

raḥ(i)m: *Ar.* Rahim, ana rahmi.

ẕeker: *Ar.* Erkeklik organı.

menī: *Ar.* Sperm, döl suyu.

nevk: Erkeklik suyu, uç suyu, meni.

nuṭfe: *Ar.* Sperma, döl suyu.

2.2.2.1.1.6.7.1. Üreme

mezīd: *Ar.* Çoğalma, üreme, artma.

ḥuṣūl: *Ar.* Üreme, türeme, ortaya çıkma.

2.2.2.1.1.6.8. Duyu Organları

burun 1/1: Burun.

ḳulaġ: Kulak. Duyma organı.

ḳulaḳ: Kulak. Duyma organı.

köz: Göz, görme organı.

til: Dil.

2.2.2.1.1.6.8.1. Duyular

2.2.2.1.1.6.8.1.1. Görme

manẓūr: *Ar.* Bakılmış, görülmüş.

mu‘āyenet: *Ar.* Görme, görülme; belirme.

mu‘āyyene 1/1: *Ar.* Görme, görünme, belirme.

müşāhed: *Ar.* Görülen.

müşāhedāt: *Ar.* Gözlemler; görerek anlamalar.

müşāhede: *Ar.* Gözlem.

naẓar: *Ar.* Bakma, bakış.

nāẓır 1/1: *Ar.* Bakan, göz kulak olan.

ötkün: Öteki şeyi geçip gören, keskin göz.

te‘ayyün: *Ar.* Gösterme, belirli kılma.

dāll: *Ar.* Göstermek, ortaya çıkarmak.

sey(i)r 1/1: *Ar.* Bakma, temaşa.

kör-: Görmek

ḳar-: Bakmak, gözlemek.

ḳara-: Bakmak, gözlemek.

körgez-: Göstermek.

körset-: Göstermek.

körsetül-: Gösterilmek.

körül-: Görülmek.

körün-: Görünmek.

kösterül-: Gösterilmek.

közik-: Gözükmek.

2.2.2.1.1.6.8.1.2. Tat

süçük: Tatlı.

şūr: *Far.* Tuzlu.

tatlı: Tatlı, süci.

tat-: Tatmak, tadına bakmak.

2.2.2.1.1.6.8.1.3. Koku

yıfar: Misk

kāfūr: *Ar.* Güzel kokulu bir madde.

2.2.2.1.1.6.8.1.4. İşitme

semī‘ 1/1 : *Ar.* Duyma ve işitme ile ilgili

2.2.2.1.1.6.8.1.5. Dokunma

mesās: *Ar.* Dokunma, dokunuş.

2.2.2.1.2. Vücut Hareketleri

2.2.2.1.2.1. Hareket Etme

ḥareket 1/1: *Ar.* Kımıldanmak, yerinden oynamak, teprenmek.

ḳozġal: Harekete gelmek, karışmak, coşmak.

tepren-: Teprenmek, hareket etmek.

tepret-: Tepretmek, hareket ettirmek.

ḥareketlen-: *Ar.* T. Kımıldanmak, harekete geçmek.

ḥareketlendür-: *Ar.* T. Hareketlendirmek, kımıldatmak.

ḥareketlendürü-: *Ar.* T. Hareketlendirmek, kımıldatmak.

ḳoşul-: Birlikte olunmak, birlikte hareket etmek, birbirine katılmak.

2.2.2.1.2.2. Ayağa Kalkma

ḳıyām 1/1: *Ar.* Ayağa kalkma, ayakta durma.

turġul-: Kalk, doğrulmak.

turu-: Kalkmak, ayağa kalkmak.

tur-: Durmak, kalkmak, ayağa kalkmak.

ḳopar- 1/1: Ayağa kalkmak, koparmak.

ḳoparıl- 1/1: Ayağa kaldırılmak, koparılmak.

ḳoparul- 1/1: Ayağa kaldırılmak, koparılmak

ḳaldur-: Kaldırmak.

ḳaltur- 1/1: Kaldırmak, ayakta tutmak.

2.2.2.1.2.3. Yürüme

sey(i)r 1/2: *Ar.* Yürüme, yürüyüş, gitme, hareket.

yörit-: Yürütmek.

yörü-: Yürümek.

yörüt-: Yürütmek

yöri-: Yürümek.

2.2.2.1.2.4. Koşma

yügür-: Koşmak, çabuk hareket etmek.

yügürüş-: Koşuşmak, hızlıca ve birlikte hareket etmek.

sek(i)r-: Seğirmek, koşar gibi hareket etmek.

aş(ı)ġ-: Acele etmek, koşmak, akın akın gitmek.

aşıḳ-: Acele etmek, koşmak, akın akın gitmek.

aşuġ-: Acele etmek, koşmak.

aşuḳ-: Acele etmek, koşmak.

çap-: Koşmak, süratle gelmek.

çapdur-: Koşturmak.

koş-: Koş.

yor(ı)ġala-: Koşarak gitmek.

atul-: Atılmak.

2.2.2.1.2.5. Kaçma, Yakalama

ḳabż: *Ar.* El ile tutma kavrama, açıp kapama.

temessük: *Ar.* Tutma, yapışma sarılma.

ḳaç-: Kaçmak.

dut-: Tutmak.

turġur-: Durdurmak yanında tutmak.

tut-: Tutmak, kavramak, alı koymak.

tutdur-: Tutturmak, yakalatmak.

tıy-: Engellemek, engel olmak, tutmak, geciktirmek.

ṭıyıl-: Engel olunmak, engellenilmek.

tutul-: Tutunmak**.**

tutun-: Tutunmak.

2.2.2.1.2.6. Açma, Kapama

iftitāḥ: *Ar.* Açılma, açma.

yuv-: Yummak, kapatmak.

yum-: Yummak, kapamak.

yap-: Örtmek, kapamak.

açul-: Açılmak.

örtül-: Örtülmek, kapatılmak.

örüt-: Örtmek, kapatmak.

ḳap- 1/1: Kapamak, kapanmak.

ört-: Örtmek, kapatmak.

2.2.2.1.2.7. Binmek

min-: Binmek.

mingür-: Bindirmek.

aṭlan- 1/2: Ata binmek.

2.2.2.1.2.8. İnme

nüzūl: *Ar.* İnme, indirme.

inzāl: *Ar.* İndirme.

in-: İnmek.

indür-: İndirmek.

2.2.2.1.2.9. Çökme, Oturma

çök-: Çökmek, çömelmek.

otur-: Oturmak.

oltur-: Oturmak.

2.2.2.1.2.10. Eğilme, Dönme, Yönelme

secde 1/1: Eğilmek, diz çökmek.

mu‘riż: *Ar.* Yönünü çeviren, başka yöne dönen.

meyl: *Ar.* Eğilme, dönme, yönelme.

teveccüh: *Ar.* Yüzünü bir tarafa döndürmek, yüz çevirme; meyil, muhabbet.

i‘rāż: *Ar.* Yüz çevirme, yüzüne bakmama.

şalın-: Sağa sola eğilmek, aşağı doğru yavaş yavaş gitmek.

yör-: Dönmek, etrafında dolaşmak.

burk-: Burkmak, çevirmek, döndürmek.

eylen-: Dönmek, bir şeyin veya yerin etrafında dolaşmak.

eylendürül-: Döndürülmek, çevirilmek.

çevir-: Çevirmek, döndürmek.

evril-: Evrilmek, çevrilmek.

ewrül-: Evrilmek, çevrilmek.

eylendür-: Döndürmek, çevirmek.

2.2.2.1.2.11. Yuvarlama

yumarla-: Top yapıp yuvarlamak, yumru yapmak, yuvarlaştırak.

tökereglen-: Yuvarlanmak, dönmek.

2.2.2.1.2.12. Düşme

tüş-: Düşmek.

tüşür-: Düşürmek**.**

tüşürül-: Düşürülmek.

2.2.2.1.2.13. Verme

bir-: Vermek.

biril-: Verilmek.

birül-: Verilmek.

şun-: Vermek, uzatmak, takdim etmek.

sun-: Vermek, uzatmak, takdim etmek.

vir-: Vermek.

viril-: Verilmek

2.2.2.1.2.14. Alma

aḫz: Alma, ele geçirme.

al-: Almak.

2.2.2.1.2.15. Hareketsiz Kalma

ş̱ābit 1/1: *Ar.* Yerinde duran, hareketsiz.

sekte: *Ar.* Durgunluk, kesilme.

dur-: Durmak.

toḫda-: Sabit kılmak.

2.2.2.1.3. Fiziksel Özellik ve Gelişim

semiz: Besili, semiz, şişman.

tamam 1/2: *Ar.* Olgunlaşma.

ṣūret 1/1: *Ar.* Dış görünüş, kılık.

ḫūr 1/1: *Ar.* Ahu gözlüler.

uzay-: Uzamak.

2.2.2.1.3.1. Güzel

yaġuşlu: Güzel, hoş, uygun.

yaḫşı: İyi, güzel.

yaḫşılıḳ: İyilik, güzellik.

ṭayyib: *Ar.* İyi, hoş.

ṣulu 1/2: mec.: güzel.

cemāl: *Ar.* Yüz güzelliği, hüsün.

cemīl: *Ar.* Güzel, çekici.

ḥasen: *Ar.* Güzel.

ḥüs(ü)n: *Ar.* Güzellik, çekicilik.

ḥüsna: *Ar.* Pek güzel, daha güzel.

ḥüsnī: *Ar.* Güzellikle ilgili.

körkem: Haşmetli, çok güzel , gösterişli.

laṭif 1/1: *Ar.* Şirin, hoş, güzel.

merġūb 1/2: *Ar.* Güzel ve hoş.

merġūbīyet: *Ar.* Sevimlilik.

nīk: *Ar.* İyi, güzel.

siyügli: Sevimli, şirin.

ziynet 1/2: *Ar.* Güzelleştirme.

aḥsen: *Ar.* Daha güzel, en güzel.

ḫoş-būy: *Far.* Hoş kokulu.

ḫoş-rūy: *Far.* Güzel yüzlü.

ḫoş: *Far.* İyi latif.

2.2.2.1.3.2. Çirkin, Kötü

bed-şekl: *Ar.* Far, Kötü görünüşlü.

hā'īl: *Ar.* Korkunç.

habīṣ: *Ar.* Fena, kötü, çirkin.

2.2.2.1.4. Fiziksel Duyarlılık

2.2.2.1.4.1. Uyku

yuḳu: Uyku.

yuḳula-: Uyuklamak, uyumak.

oyġal-: Uyanmak, kendine gelmek.

oyġan-: Uyanmak, kendine gelmek.

oyġat-: Uyandırmak.

2.2.2.1.4.2. Rüya, Hayal

serāb: *Far.* Ilgım, hayal**.**

tüş: Düş, hayal.

ḫayāl 1/1: *Ar.* Düş, hulya.

2.2.2.1.5. Fiziksel Durum

hey'et: *Ar.* Görünüş, şekil, suret.

2.2.2.1.5.1. Güç, Güçsüz

şedīdü'l-ḳuvvet: *Ar.* Kuvvetin sertliği, kuvvetin acımasızlığı.

mecāl 1/1: *Ar.* Kuvvet, takat.

ḳuvve: *Ar.* Güç, kuvvet.

ḳuvvet: *Ar.* Güç, kuvvet.

küçli: Güçlü, güç sahibi.

müstemir: *Ar.* Kuvvetli, sağlam.

taḳviye: *Ar.* Kuvvetlendirme.

ża'f: *Ar.* Zayıflık, güçsüzlük.

ża'if: *Ar.* Zayıf, güçsüz.

2.2.2.1.6. Kişisel Bakım

2.2.2.1.6.1. Kişisel Temizlik

ṭuhr: *Ar.* Temizlik, kadının iki hayız arasındaki temizlik süresi.

pāklan: *Far.* T. Temizlemek, arınmak.

ṭahāret: *Ar.* Kötülük ve pislikten arınma.

2.2.2.1.6.2. Süslenme

müsevveme: *Ar.* Nişan verilmiş, süslenmiş.

müzeyyen: *Ar.* Süslenilmiş, süslü.

müzeyyin: *Ar.* Süslenmiş, süslü.

ziynetle-: *Ar.* T. Süslemek, güzelleştirmek.

2.2.2.1.6.2.1. Süslenme Eşyaları

misvāk: *Ar.* Erak ağacından yapılmış ve diş temizliğinde kullanılan ince dal.

ziynet 1/1: *Ar.* Süs, bezek.

bilezik: Bilezik, bileğe takılan halka şeklinde süs eşyası.

inci 1/2: Süs tanesi.

ḳılāde 1/2: *Ar.* Gerdanlık.

küniye: *Ar.* Künye.

tırāz: *Ar.* Süs, bezek.

2.2.2.2. Sağlık, Hastalık

2.2.2.2.1. Sağlık, Sağlıklı

bih-būd: *Far.* İyilik, sağlık.

zinde 1/2 : *Far.* Dinç, sağlıklı.

ṭınç: Sakin, rahat, dinç, ferah.

2.2.2.2.2. Hasta, Hastalık

zaḥmetli: *Ar.* T. Hastalıklı, rahatsızlık sahibi.

alaşlı: Hastalıklı, hastalık sahibi.

av(u)ru 1/1: Hasta.

emrāż: *Ar.* Hastalıklar.

maraż: *Ar.* Hastalık, dert, bela.

2.2.2.2.2.1. Hastalık Çeşitleri

tentek: Deli, divane.

cünūn: *Ar.* Delilik, delirme.

cünune: *Ar.* Delilik.

dīvāne: *Far.* Deli, abdal, budala.

mecnūn: *Ar.* Deli, divane, aklını kaybetmiş kimse.

şuḳur: Kör.

av(u)ru 1/2: Kör.

körlik: Körlük.

şufuret: *Ar.* Sarılık, sarı olma durumu.

maşru‘: *Ar.* Sara hastası, saralı.

saŋız: Sağır.

aḳṣaḳ: Topal.

irin: İrin, yaradan gelen kötü sıvı, cerahat.

lev‘iyyet 1/1: *Ar.* Acı çekmek.

aġrı-: Ağrımak, acı duymak.

2.2.2.2.2.2. Yorgunluk

helāk 1/2: Büyük yorgunluk.

2.2.2.2.3. Tedavi, İlaç

dāru: *Far.* İlaç, em.

devā: *Ar.* İlaç, em; çare.

‘ilāc: *Ar.* Çare, önlem, ilaç.

eczā’ 1/2: İlaç yapımında kullanılan maddeler.

2.2.2.2.4. Tedavi Eden

ṭabīb: *Ar.* Doktor, hekim.

2.2.2.2.5. Tedavi Sonucu

2.2.2.2.5.1. İyileşme

şifā: *Ar.* Hastalıktan kurtulma, iyi olma.

bihī 1/1: *Far.* Geri dönme, iyileşme.

berī 1/1: *Ar.* Salim, kurtulmuş.

ārām: *Far.* Durma, dinlenme, rahatlık.

2.2.2.3. Ölüm

ecel: *Ar.* Ölüm anı, hayatın sonu.

muḥtażır: *Ar.* Ölüm halinde olan, ölüm döşeğinde bulunan.

ölüg: Ölü.

ölüm: Ölüm.

mürde: *Far.* Ölü.

emvāt: *Ar.* Ölüler.

mevṭā: *Ar.* Ölmüş, kimseler.

müteveffā: *Ar.* Vefat etmiş, ölmüş.

vefāt: ***Ar.*** *Ar.* Ölüm, ölme.

va‘de 1/2: *Ar.* Ecel, ölüm.

helāk 1/1: *Ar.* Ölme, telef olma.

rıḥlet 1/2: *Ar.* Ölme, vefat etme.

mevtü'l-aḳārib: *Ar.* Akrabaların, yakınların ölümü.

fevt: *Ar.* Yitirme, kaybetme; ölüm.

ācāl: *Ar.* Eceller, ölümler.

vaṣiyet 1/1: *Ar.* Bir kimsenin öldükten sonra yapılmasını istediği şey.

2.2.2.3.1. Mezar

ḳab(i)r: *Ar.* Mezar, sin.

ḳubūr: *Ar.* Kabirler, mezarlar.

medfūn: *Ar.* Gömülmüş, mezara konmuş.

mezār: *Ar.* Ziyaret edilen yer, mezar.

2.2.2.4. İnsanın Çeşitli Özellikleri

2.2.2.4.1. Zihin

2.2.2.4.1.1. Akıl

'aḳ(ı)l: *Ar.* Akıl, us.

'āḳıl: *Ar.* Akıllı, uslu, bilinçli.

'uḳūl: *Ar.* Akıllar.

fik(i)r 1/2: *Ar.* Zihin, zeka.

ma'ḳūl 1/1: *Ar.* Akla yatkın, akıllıca.

nāḳışu'l-'aḳl: *Ar.* Akıl eksikliği.

is: Akıl, zihin.

2.2.2.4.1.2. Zihinsel Kapasite

ḥāṭır 1/2: *Ar.* Bellek, zihin.

hūş: *Ar.* Akıl, bellek.

vaḥ(i)y 1/1: *Ar.* İlham.

ḫayāl 1/2: *Ar.* Kuruntu, kurgu.

2.2.2.4.1.3. Zihin Gücü

2.2.2.4.1.3.1. Hafıza

yād: *Far.* Anma, hatırlama.

ẕik(i)r 1/1: *Ar.* Anma, hatıra getirme.

ḥıfẓ 1/2: *Ar.* Ezberleme.

sehlü'l-ḥıfẓ: *Ar.* Ezberleme ve anlamada kolaylık.

ta'aḳḳul 1/2: *Ar.* Anımsama.

unıt-: Unutmak, akıldan gitmek.

unut-: Unutmak, akıldan gitmek.

unutdur-: Unutturmak.

2.2.2.4.1.3.2. Algı, İdrak, Biliş

vuḳūf: *Ar.* Bilme, haberli olma.

bilenlig: Bilme, farkındalık.

dirāyet: Algılma, anlama.

efhām: *Ar.* Anlamalar, kavramlar; zihinler.

fehm: *Ar.* Anlama, kavrama, idrak.

idrāk: *Ar.* Anlama, kavrama, anlayış.

naṭıḳ 1/2: idrak eden.

ḥakīm 1/1: *Ar.* İyi bilen, bilgin, bilgiç.

anla-: Anlamak.

aŋla-: Anlamak.

fehmle-: *Ar.* T. Anlamak, kavramak.

fehmlet-: *Ar.* T. Kavratmak, anlatmak.

‘il(i)m: *Ar.* Bilme, biliş, bilgi.

bil-: Bilmek.

bilen-: Bilmek.

2.2.2.4.1.3.3. Anlayış, Anlayışsızlık

cezū': *Ar.* Sabırsızlık göstermek, mızıkçılık etmek.

iḫtilāf: *Ar.* Ayrılık, anlaşmazlık.

taḫaşşu‘: *Ar.* Tevazu gösterme, ılımlı davranma.

2.2.2.4.1.3.4. Düşünce, Bakış açısı

żan 1/2: *Ar.* Düşünce, görüş.

endīşe: *Far.* Düşünce; gam; şüphe.

fik(i)r 1/1: *Ar.* Düşünme.

fikret: *Ar.* Düşünme.

ta‘aḳḳul 1/1: *Ar.* İyi düşünüp taşınma.

sālik: *Ar.* Yürüyen, izleyen, bir yol takip eden.

rāy: *Ar.* Fikir, görüş.

te’emmül: *Ar.* Düşünmek, iyice düşünmek, derin düşünme.

tefekkür: *Ar.* Düşünme, düşünceye dalma.

isker-: Akla getirmek, düşündürmek.

öyle-: Düşünmek.

şan-: Sanmak, düşünmek.

fikirle-: *Ar.* T. Düşünmek.

2.2.2.4.1.3.4.1. Farklı görüş

ḫilāf: *Ar.* Ayrılık, karşı gelme, karşı çıkma.

istibṣāl: *Ar.* Karşı gelme; meydan okuma, kafa tutmak.

ʻişyān: *Ar.* Baş kaldırma, ayaklanma.

muʻarıż: *Ar.* Karşı görüşte olan; ters düşen.

muḫālefe 1/2: *Ar.* Karşı düşüncede olan grup veya görüş.

muḫālefet 1/2: *Ar.* Karşı düşüncede olan grup veya görüş.

muḫālif 1/2: *Ar.* Karşı görüş ve düşüncede olan kimse.

naḳż: *Ar.* Karşı, zıt, uyuşmayan.

2.2.2.4.1.3.5. Özgür irade

keyfī: *Ar.* İsteğe bağlı, bir düzene bağlı olmayan.

irāde: *Ar.* Gönül isteği, irade.

meşiyyet: *Ar.* İrade.

taṣarruf 1/2: *Ar.* Kendi keyfince hareket etme.

2.2.2.4.1.3.6. Gereklilik

īcāb: *Ar.* Gerek, gereklilik.

kirek: Gerek, gerekli, lazım.

kirekli: Gerekli, lazım.

lāzım: *Ar.* Gerek, gerekli.

mācā'b: *Ar.* Gerekli, gereken.

müceb 1/1: *Ar.* Gerekli görülmüş, uygun bulunmuş.

mücib: *Ar.* Gerekli.

muḳteżā: *Ar.* Gereken, gerekli olan.

vücūb: *Ar.* Gerekli, zaruret, mecburiyet.

ḥācet 1/1: *Ar.* İhtiyaç, lüzum; gerekli olan şey.

ḳah(ı)r 1/1: *Ar.* Zorlama, zorla iş yaptırma.

iltizam 1/2: *Ar.* Gerekli bulma.

kirek-: Gerekmek, lazım olmak.

2.2.2.4.1.3.7. Gereksiz, Boş yere

beyhūde: *Far.* Boş yere, boşuna.

bī-mālā: *Ar.* Boş, gereksiz.

fużūl: *Ar.* Lüzumsuz, fazla şey veya sözler.

rāt 1/2: *Ar.* Önemsiz şey.

2.2.2.5. Kişilik Özellikleri

2.2.2.5.1. Karakter, Mizaç, Davranış

ḫulḳ 1/2: huy.

te‘āmül 1/3: *Ar.* Davranış tarzı.

aḫlāḳ: *Ar.* Yaratılıştan gelen güzel huy ve davranışlar.

mu‘āmele 1/1: *Ar.* Davranış, hareket.

taḫalluḳ: *Ar.* Yeni bir huy edinme, değişik alışkanlıklar kazanma.

şūret 1/2: *Ar.* Tarz, tavır.

ḥareket 1/2: *Ar.* Davranış gidiş, tutum.

şıfāt: *Ar.* Sıfatlar, vasıflar.

şıfat: *Ar.* Hal, şekil, nitelik.

evṣāf: *Ar.* Sıfatlar, nitelikler.

keyfiyet: *Ar.* Nitelik.

vaṣ(ı)f: *Ar.* Nitelik, özellik.

ḥālet: *Ar.* Nitelik, durum.

2.2.2.5.1.1. Bir şeye özel

ḥāṣ: *Ar.* Özgü, özel.

ḥavāṣṣ 1/1: *Ar.* Özel , özgü

2.2.2.5.1.2. Olumlu Kişilik Özellikleri ve Kişileri

raḥīm 1/1: *Ar.* Merhametli, acıyan.

ḥilm: *Ar.* Tabiat yavaşlığı, sakinlik, sabırlılık.

ṣalāḥ 1/2: *Ar.* Düzeltme, iyileşme.

taṣarruf 1/1: *Ar.* İdareli kullanma.

2.2.2.5.1.2.1. Kibar, Kibarlık

mebāşiş: *Ar.* Güler yüzlülük, kibarlık.

ādāb: *Ar.* Zarafet, naziklik, öte.

nāzik: *Ar.* İnce, narin.

edeb 1/2: *Ar.* Zarafet, incelik.

suhūlet: *Ar.* Yumuşaklık.

2.2.2.5.1.2.2. Alçakgönüllülük, Mütevazı

ḫaşī‘: *Ar.* Alçak gönüllülük gösteren, mütevazı.

ḫuşū‘ : *Ar.* Alçak gönüllü olma, tevazu.

ḫużū‘: *Ar.* Alçak gönüllülük.

istikānet: *Ar.* Alçak gönüllülük, tevazu.

2.2.2.5.1.2.3. Olgun, Olgunluk

kâmil 1/2: *Ar.* Olgun.

kâmile 1/3: *Ar.* Olgun.

vaḳār: *Ar.* Ağırbaşlılık, ciddiyet.

kemāl: *Ar.* Olgunluk, mükemmellik.

kemālāt: *Ar.* Olgunluklar; mükemmellikler

ekmel: *Ar.* En mükemmel, en olgun.

ekmel: *Ar.* En mükemmel, en olgun.

2.2.2.5.1.2.4. Kararlılık

ṣebāt: *Ar.* Kararlı olma, yerinde durma, kararlılık gösterme.

müteḳarrir: *Ar.* Kararlık gösteren.

ḳarār 1/1: *Ar.* Sebat, durma.

2.2.2.5.1.2.5. Sözünde Durma

ṣadıḳu'l-va'du 1/1: *Ar.* Vaadine bağlı.

vefā: *Ar.* Sözünde durma, sözünü yerine getirme.

2.2.2.5.1.2.6. Koruma, Koruyan

ḥaẕer: *Ar.* Sakınma, korunma.

ḥıfẓ 1/1: *Ar.* Saklama, koruma, himaye.

ḥimāyet: *Ar.* Koruma, muhafaza

muḥāfaẓa: *Ar.* Koruma, esirgeme, kollama.

ḥāfıẓ: *Ar.* Saklayan, koruyan.

muraḳābe: *Ar.* Korumak, kollanmak, gözetlemek.

vikāye: *Ar.* Koruma, kollama, esirgeme.

asra- 1/1: Gizlemek, himaye etmek, saklamak.

2.2.2.5.1.2.7. İyi, İyilik, Fazilet

efżal: *Ar.* Faziletler, erdemler, iyi vasıflar.

fażilet: *Ar.* İnsanda olan güzel vasıf, iyi huy, erdem.

fażl: *Ar.* Erdem, iyi huy, iyilik.

fevāżīl: *Ar.* Faziletler, erdemler.

ṣalāḥ 1/1: *Ar.* İyilik.

rıżā 1/1: *Ar.* Gönüllülük, iyimserlik.

iḍgü: İyi.

iḥsān: *Ar.* İyilik etme, iyi davranma.

luṭf: *Ar.* İyilik, yumuşaklık, güzellik.

ḥasenāt: *Ar.* İyilikler, güzellikler.

ḥasene: *Ar.* İyilik, güzellik.

bihī 1/2: *Far.* İyilik.

ḫayrāt: *Ar.* Sevap için, yapılan iş, hayırlar.

keṯīrü'l-ḫayr: *Ar.* Hayrın, iyiliğin çoğu.

keṯretü'l-ḫayr: *Ar.* Hayrın, iyiliğin çoğu.

mu'īn 1/1: *Ar.* Yardımcı, yardım eden.

2.2.2.5.1.2.8. Yetenekli

māhir: *Ar.* Becerikli, hünerli.

2.2.2.5.1.2.9. Beğenilen, Övülen

raġbet 1/1: *Ar.* Çok beğenilme, arzu edilme.

tebāhi: *Far.* Övünme.

taḳdir: *Ar.* Beğenme, övme.

nefis: *Ar.* Pek hoş, en güzel, çok beğenilen.

maḥmūd: *Ar.* Övülmeye değer.

maḥāmid: *Ar.* Övgüler, övmeler.

muḥammed: *Ar.* Övülmüş, çok övülmüş.

maḥmede: *Ar.* Övme, övmeye değer davranış.

muḳadder 1/1: *Ar.* Takdir edilmiş.

marżī: *Ar.* Rıza gösterilmiş, beğenilmiş.

müstaḥsen: *Ar.* Beğenilen, güzel bulunan.

2.2.2.5.1.2.10. Uyum, Uygun

rıżā 1/2: *Ar.* Uygun görme, uyma.

iḳtīda: *Ar.* Uyma, uyum gösterme.

ittifāḳ: *Ar.* Anlaşma, uyuşma.

şāliḥa: *Ar.* Yarar, elverişli, uygun.

muvāfaḳa: *Ar.* Uygunluk, mutabakat, razı olma, uyuşma.

muvāffaḳat: *Ar.* Uygunluk, mutabakat, razı olma, uyuşma.

2.2.2.5.1.2.10.1. Uyumsuz

muḫālefe 1/1: *Ar.* Uyumsuzluk, aykırılık.

muḫālefet 1/1: *Ar.* Uyumsuzluk, aykırılık.

muḫālif 1/1: *Ar.* Uyumsuz.

2.2.2.5.1.2.11. Kıymet Bilme

keyl 1/2: *Ar.* Değerini anlama.

ehemmiye: *Ar.* Kıymet, değerlilik. Dikkate şayan olma.

iltifat 1/1: *Ar.* Yüzünü çevirip bakma, değer verme.

taḳdir 1/2: *Ar.* Kıymet biçme.

2.2.2.5.1.2.12. Doğru, Doğruluk

toġrı: Doğru, gerçek.

ṣıddīḳ: *Ar.* Pek doğru, sözünün eri.

ṣıdḳ: *Ar.* Doğruluk, gerçeklik, hakikat.

ṣıḥḥat 1/2: *Ar.* Gerçeklik.

rāst-gūy: *Far.* Doğru söyleyen.

rāstlıġ: *Ar.* T. Doğruluk, dürüstlük.

‘adālet: *Ar.* Hak ve hukuku gözetme, doğruluk, ādil yargı.

bāver: *Far.* İnanma, tasdik; güvenilir, inanılır.

dāver 1/1: *Far.* Adaletli davranan kimse.

dürüstlük: *Far.* T. Doğruluk, dürüstlük.

ḫāliṣ: *Ar.* Saf, temiz; hilesiz.

iḫlāṣ 1/2: *Ar.* Doğruluk.

istiḳāmet 1/2: *Ar.* Doğruluk.

köni: Doğru, gerçek, hak.

müstaḳīm: *Ar.* Doğru, doğruluktan şaşmayan.

müstaḳimü’l-fikr: *Ar.* Doğru olan düşünce, dürüstçe düşüncede.

köni: Doğru, gerçek, hak.

ḫaḳ(ḳ) 1/1: *Ar.* Doğruluk, gerçek.

2.2.2.5.1.2.13. Ahlak

simāt 1/2: *Ar.* Ahlaki değerler.

ta‘affüf: *Ar.* Namuslu davranma, iffetine düşkün olma.

edeb 1/1: *Ar.* Terbiye.

2.2.2.5.1.3. Olumsuz Kişilik Özellikleri ve Kişileri

fācir: *Ar.* Kötü huylu, yaramaz, günahkar.

yaman: Kötü, fena.

yamanlıḳ: Kötülük, fenalık.

intiḳam: *Ar.* Öç.

mütevehhim: *Ar.* Kuruntuya kapılan, vehimli.

şirret: *Ar.* Kötülük.

2.2.2.5.1.3.1. Sert, Gaddar

çetün 1/1: Sert, katı.

müşkil : *Ar.* Sıkıntılı, çetin, zor.

şiddet: *Ar.* Sertlik, katılık, acımamazlık.

ḳasāvet: *Ar.* Katılık, sertlik, merhametsizlik.

2.2.2.5.1.3.2. İnat, inatçı

‘inād: *Ar.* Direnme, ayak diretme, inat.

mu‘ānede: *Ar.* İnatçılık etme.

mu‘ānid: *Ar.* İnatçı.

çetün 1/3: İnatçı, zorlu.

2.2.2.5.1.3.3. İsyan eden, Asi

ta‘addī 1/1: *Ar.* Haddini aşma, sınırı geçme.

tecāvüz: *Ar.* Haddi aşma; başkasının malına veya namusuna dokunma.

ṭāġ: *Ar.* İsyan eden, azgın.

ʻāṣî: *Ar.* Başkaldıran, isyankar, günahkar.

2.2.2.5.1.3.4. Bıkma, Kayıtsız Kalma

bīzār: *Far.* Bıkmış, usanmış.

melāl: *Ar.* Bıkkınlık, can sıkma, hüzün.

melül 1/1: *Ar.* Bezgin, bıkmış.

lāhiy: *Ar.* Kayıtsız, ilgisiz, her şeyden habersiz.

örsün-: İnat etmek, bıkmak, isteksizlik göstermek.

iremse-: Bıktırmak, usandırmak, güçlük çıkartmak.

irümse-: Bıktırmak, usandırmak, güçlük çıkartmak.

2.2.2.5.1.3.5. Aşağılama, Alay

teẕellül: *Ar.* Kendini hor ve hakir gösterme, kendini alçak tutma.

rüsvā: *Ar.* Rezil, maskara, itibarsız.

tuban: Baş aşağı olmak, rezil olmak.

taḥmiḳ: *Ar.* Birine ahmak olduğunu söyleme.

ḥaḳīr: *Ar.* Hor, bayağı, adi.

aḥḳār: *Ar.* En bayağı, en adi.

ḫōr: *Far.* Hakir, alçak, zelil.

mehīn: *Ar.* Bayağı, zavallı, hor.

meẕmūm: *Ar.* Yerilmiş, ayıplanmış

muʻāteb: *Ar.* Ayıplanan, azarlanan.

müstehzī: *Ar.* Alaycı, alay eden.

ẕelil: *Ar.* Alçak, hakir.

faẕāḥat: *Ar.* Alçaklık, edepsizlik.

2.2.2.5.1.3.6. Rezil, Adi, Alçak

istiḫfāf: *Ar.* Küçümseme, hor görme, aşağılama.

istihzā: *Ar.* Eğlenme, alaya alma.

kemçilik: Alaycılık.

maẕammat: *Ar.* Ayıplama, yerme.

melāmet: *Ar.* Ayıplama, yerme.

ṭa'n: *Ar.* Ayıplama, kınama.

kemit-: Alay etmek.

kemitil-: Alay edilmek.

2.2.2.5.1.3.7. Kibir

tekebbür: *Ar.* Kendini büyük görme, kibirlenme.

ġurūr: *Ar.* Boş yere aldanma; kibir ve böbürlenme.

istikbār: *Ar.* Kibirlenme, büyüklenme.

kib(i)r 1/2: Büyüklük taslama.

maġrūr: *Ar.* Gururlu, kibirli.

mükābere: *Ar.* Büyüklük taslama, kibirlenme.

mütekebbir: *Ar.* Böbürlenen, kibirlenen.

müfāḫere: *Ar.* Övünme, şan şeref yarışında olma..

aġarr: *Ar.* Kendini çok beğenmiş, soylu.

kibirlen-: Ar, T. Büyüklenme, kibirlenmek.

2.2.2.5.1.3.8. Kıskançlık

ḥased: *Ar.* Çekememezlik, kıskançlık.

ḳızġan-: Kıskanmak.

2.2.2.5.1.3.9. Fitne, Arabozucu

müfsid: *Ar.* Bozan, fenalaştıran; Araya nifak sokan.

münāfıḳ: *Ar.* Nifak sokan, fesatlık yapan; Allah'a inanmayan ama öyle görünmeye çalışan kimse.

nemmām: *Ar.* Ara bozucu, fitneci.

nifāḳ: *Ar.* Ara bozuculuk, fitnecilik

münāfıḳīn: *Ar.* Münafıklar.

ḫā'in: *Ar.* Hıyanet eden, hain.

2.2.2.5.1.3.10. Dışlama

taşla-: Dışlamak.

ṭaşla-: Dışlamak.

2.2.2.5.1.3.11. Yalan, Hile, İkiyüzlülük

yalġançı: Yalancı.

yalġan: Yalan, gerçek olmayan söz.

tekẕib: *Ar.* Yalanlama, yalan çıkarma

iyā: *Ar.* İki yüzlülük, yalandan gösteriş.

baḫīl: *Ar.* Hasis, cimri, yalancı, ahmak

ġār: *Ar.* Kötü aldatıcı; hile.

irtikāb: *Ar.* Uygunsuz ve kötü iş yapma, rüşvet alma; yalan söyleme**.**

keyd: *Ar.* Hile, oyun.

kiẕb: *Ar.* Yalan, yalan söyleme.

mükeẕẕib: *Ar.* Yalanlayan.

münāfaḳa: *Ar.* İkiyüzlülük, riyakarlık.

müdārā: *Ar.* Kin ve husumeti gizleyip görünüşte dost olma, yüze gülme.

mekr: *Ar.* Oyun, hile.

ḫıyānet 1/1: *Ar.* Bir kişi veya kurum aleyhine çalışma.

müdāhenet: *Ar.* Çıkarı için birini övme, dalkavukluk etme.

2.2.2.5.1.3.12. Güven vermeyen, Güvensiz

rücū‘ 1/2: *Ar.* Sözünden dönme.

ḫıyānet 1/2: *Ar.* Güveni kötüye kullanma.

emānet: *Ar.* Birine güvenilip geçici olarak bırakılan şey.

2.2.2.5.1.3.13. İftiracılık, Dedikoduculuk

te’şim: *Ar.* Birini günahkar olarak suçlama.

ġıybe: *Ar.* Birilerini çekiştirme, kovuculuk yapmak.

iftirā: *Ar.* Asılsız bir suçu birine yükleme, kara çalma.

çaġ-: İftira etmek.

2.2.2.5.1.3.14. Aldanma, Yoldan çıkma, Sapkın

‘udūl: *Ar.* Sapma, yoldan çıkma.

iġva: *Ar.* Baştan çıkarma, yolunu şaşırtma.

kelāmü’l-ġarr: *Ar.* Aldatıcı ve boş söz.

ḥīle: *Ar.* Aldatmak için yapılan tertip, sahtekarlık.

nāḳī‘: *Ar.* Avutan, kandıran.

ḍalālet: *Ar.* Yoldan azmak. Sapmak, doğruluktan şaşmak

güm-rāh: *Ar.* Yolunu şaşırmış, sapkın.

gümrāhlıḳ: *Ar.* Sapkınlık, şaşkınlık, azmışlık.

ḍalāl 1/2: *Ar.* Yanlışa düşmek; yolunu şaşırmak.

fitne 1/2 : *Ar.* Azdıran yoldan çıkaran.

adaş-: Yolunu kaybetmek, şaşırmak, yanlışa düşmek.

adaştur- : Yolunu kaybettirmek, yanlışa düşürmek.

az-: Azmak, yoldan çıkmak.

azdur-: Azdırmak, yoldan çıkarmak.

alda-: Aldatmak.

aldan-: Aldanmak.

sataş-: Yoldan çıkmak, sapmak, çatışmak.

2.2.2.5.1.3.15. Hata, Yanlış, Ayıp

seh(i)v: *Ar.* Yanlış, hata.

ḍalāl 1/1: *Ar.* Yanlış, hata.

ḫaṭā: *Ar.* Yanlış, kusur.

‘ayb: *Ar.* Ayıp, kusur, utanmayı gerektirecek şey.

2.2.2.5.1.3.16. Cimri, Cimrilik

şaran: Cimri.

şaranlıḳ: Cimrilik

2.2.2.5.1.3.17. Aç gözlülük, Hırs

şuḳlan-: Aç gözlülük

ḫırş: *Ar.* Aç gözlülük, bir şeyi şiddetle isteme.

lev'iyyet 1/2: *Ar.* Hırslı olmak.

2.2.2.5.1.3.18. Sızlanma, Rahatsız Etme

şevk: *Ar.* Şikayet etme, sızlanma.

musallaṭ: *Ar.* Rahatsızlık veren, rahatsız eden.

ta'arruż 1/2: *Ar.* Rahatsız etmek.

aramlan-: *Ar.* T. Hoşa gitmemek, rahatsız olmak.

taral- 1/1: Daralmak, sıkılmak.

2.2.2.5.1.3.19. Beceriksizlik

'āciz: *Ar.* Güçsüz, zayıf, elinden iş gelmez.

'acz: *Ar.* Beceriksizlik**.**

2.2.2.5.1.3.20. Kararsızlık

müẕebẕeb: *Ar.* Kararsız.

2.2.2.5.1.3.21. Karamsarlık

ḫırmān: *Ar.* Bir şeyden yoksunluk, ümitsizlik.

2.2.2.5.1.3.22. Pişmanlık

ökün-: Pişman olmak.

ökünç: Pişmanlık

2.2.2.5.1.4. Olumlu ve Olumsuz Kişilik Özellikleri

2.2.2.5.1.4.1. Vazgeçme

terk: *Ar.* Bırakma, koyuverme, vazgeçme.

fāriġ: *Ar.* El çekmiş, vazgeçmiş.

2.2.2.5.1.4.2. Alışma

ʻādet: *Ar.* Alışılmış şey, her vakit yapılan.

2.2.2.6. Duygu ve Duygu Tezahürleri

2.2.2.6.1. Kaynağı

köŋ(ü)l: Gönül.

yürek 1/2: gönül.

minnet: *Ar.* Gönül borcu, şükran duyma.

ḫāṭır 1/1: *Ar.* Hatır, gönül.

2.2.2.6.2. Duygusal Tutum

alın-: Alınmak.

alun-: Alınmak.

2.2.2.6.3. Duygu Türleri ve Onlara Sahip Olanlar

2.2.2.6.3.1. Sevgi, Özlem

vedd: *Ar.* Dostluk, sevgi.

ḥubbu'd-dünyā: *Ar.* Dünya sevgisi.

ḳalb 1/2: *Ar.* Gönül, sevgi.

muḥabbet: *Ar.* Sevgi, dostluk, samimi yakınlık.

muvāneset 1/2: *Ar.* Sevgi, muhabbet.

şefḳat: *Ar.* Acıyarak ve esirgeyerek sevme.

ḥasret 1/1: *Ar.* Özel ,tutku.

sev-: Sevmek.

süy-: Sevmek.

2.2.2.6.3.2. Öfke, Nefret

cāḥim: *Ar.* Öfkeli, kızgın.

buġż:*Ar.* Gizli kin, gizliden gizliye nefret etme.

ġayẓ: *Ar.* Hiddet, öfke, kızgınlık.

ġażab: *Ar.*Öfke, hiddet, kızma.

ikrāh: *Ar.*. İğrenme, nefret etme.

mebāşiş: *Ar.* Güler yüzlülük, kibarlık.

mekrūh 1/1: *Ar.* Nefret uyandıran, iğrenç.

mu'āḥeze: *Ar.* Azarlama, tenkid.

la'īn: *Ar.* Kovulmuş, nefret edilmiş.

2.2.2.6.3.3. Saygı

iḫtirām: *Ar.* Saygı, hürmet.

'itibār: *Ar.* Saygı görme, değerli ve güvenilir olma durumu.

bey'at 1/4: *Ar.* Saygı.

'uẓemā: *Ar.* Büyükler, saygın kimseler.

şerīf: *Ar.* Saygın, şerefli, soylu.

tekrim: *Ar.* Saygıyla yüceltme, hürmet etme.

taḳdis 1/2: *Ar.* Yüceltme.

'aziz: *Ar.* Sayılan, sevilen değerli, saygın.

aḫyār: *Ar.* Hayırlı, faziletli kimseler.

eşrāf: *Ar.* Saygın kimseler.

eşref: *Ar.* En onurlu, en saygın.

fāḫir: *Ar.* Onurlu, şanlı, olgun.

ḥamīde: *Ar.* Övülmeye değer.

ḥürmetli: *Ar.* T. İtibarlı, şahsiyetli.

ḥürmetlü: *Ar.* T. İtibarlı, şahsiyetli.

ḳad(ī)r 1/1: *Ar.* Değer, itibar.

meẕkūr: *Ar.* Anılmış, sözü geçmiş.

mu‘azzez: *Ar.* Aziz kılınmış, onurlu, saygın.

mükerrem: *Ar.* Saygın, muhterem.

müntaḳī: *Ar.* Seçilmiş, seçkin.

2.2.2.6.3.4. Güven

‘itimād: *Ar.* Güven.

iṭmināN: *Ar.* Emin olma, birine inanma.

kirt-: İnanmak, bağlanmak.

bey’at 1/3: *Ar.*Sadakat gösterme.

ışan: İnanmak, güvenmek.

2.2.2.6.3.5. Korku

ḳorḳu: Korku.

ḳoruḳ: Korkmak.

taḫvif: *Ar.* Korku verme, ürperme, korkutup kaçırma.

ḫā’if: *Ar.* Korkak, ödlek.

ḫavf: Korku, korkma, ürkme.

havl: *Ar.* Korku, korku dolu şey.

münfir: *Ar.* Korkan.

lev‘iyyet 1/3: *Ar.* Korkmak.

muḫavvef: *Ar.* Korkutulmuş.

ḳorḳ-: Korkmak.

ḳorḳıt-: Korkutmak.

ḳorḳul-: Korkulmak.

ḳorḳur-: Korkutmak.

ḳorḳut-: Korkutmak.

yalḳıt-: Ürkütmek.

2.2.2.6.3.6. Cesaret

emīn: *Ar.* Korkusuz, emniyet sahibi; şüphe etmeyen; emniyetli.

şecā‘at: *Ar.* Cesaret, yiğitlik.

arslan: mec. Yiğit.

2.2.2.6.3.7. Şaşma

ta‘accüb: *Ar.* Hayret.

‘aceb: *Ar.* Çok tuhaf, şaşılacak şey.

ḥayrān: *Ar.* Şaşakalmış, şaşkın.

ta‘accüblen-: *Ar.* T. Hayret etmek, şaşırmak.

avlal-: Şaşırmak, doğru yoldan ayrılmak.

2.2.2.6.3.8. Üzüntü, Keder, Acıma

ḥasret 1/2: *Ar.* Sıkıntı, acı, keder.

ḥüz(ü)n: *Ar.* Sıkıntı, dert, keder.

ḳayġu: Kaygı, üzüntü, keder.

muŋ: Sıkıntı.

tarlıḳ 1/1: Darlık, sıkıntı.

açıġ: Acı.

açu: Acı.

ġam-gīn: *Ar. Far.* Kederli, tasalı.

ḥasret-mend: *Ar. Far.* Üzüntülü, hasretli.

ḳayġur-: Kaygılanmak, tasalanmak.

2.2.2.6.3.9. Acıma, Merhamet

melül 1/2: *Ar.* Zavallı.

mesā miskīn 1/2: *Ar.* Zavallı, aciz.

ḫasretlen-:*Ar. T.* Acınacak duruma gelmek, korkudan titremek, kötü durumlara düşmek.

inṣāf: *Ar.* Acıma duygusu ve vicdana dayanan adalet.

açığlan-: Üzüntü duymak, acımak.

2.2.2.6.3.10. Sevinç

sürür: *Ar.* Sevinç, mutluluk.

süyünç: Sevinç.

mesrūr: *Ar.* Şen, sevinçli.

şād: *Far.* Sevinçli, huzurlu.

şādmān: *Far.* Sevinçli, huzurlu.

rıżvān 1/2: *Ar.* sevinç.

süyün-: Sevinmek.

sevin-: Sevinmek.

süyündür-: Sevindirmek.

2.2.2.6.3.11. Utanma

maḥcūb: *Ar.* Utanan, utanmış.

pişmen: *Far.* Yaptığından utanan, nadim, pişman.

ḥicāb 1/2: *Ar.* Utanma, sıkılma.

imtinā': *Ar.* Kaçınma, çekinme.

ibā: *Ar.* Çekinme, kaçınma, içtinap etme.

uyal-: Utanmak.

ḥutun- (?) : Utanmak, sıkılmak.

2.2.2.6.3.12. Arzu, İstek, Tutku

ḥācet 1/2: *Ar.* İstek, arzu.

ehvā: *Ar.* Nefisler, arzular.

ṭaleb: *Ar.* İsteme, arzulama; istek, arzu.

ḫ̲ā^h: *Far.* İstemek.

hevā: *Ar.* İstek, arzu.

ihvā: *Ar.* Aşırı düşkünlük, arzu, niyet.

iḳbāl 1/2: *Ar.* İstek, arzu.

irādet: *Ar.* Gönül isteği, irade dileme, istekler.

iştihā: *Ar.* Arzu, itsek, keyif.

mā'il: *Ar.* Bir tarafa meyl etmiş, bir şey yeteneği olan, istekli.

maṭlūb: *Ar.* Taleb olunan, istenilen şey

murād: *Ar.* İstek, arzu.

murāṭ: *Ar.* İstek, arzu.

muṭālebe: *Ar.* İsteme, istek.

rağbet 1/2: *Ar.* Arzu dilek, iyi karşılama, itibar.

şehiyye: *Ar.* Şehvet verici, isteklendirici.

şehvet: *Ar.* Aşırı istek, tutku.

emel: *Ar.* Umut, ümit.

ümid: *Ar.* Umut, iyiliği umma; arzu ile beklenen şey.

ḥarīṣ: *Ar.* Tutkun, aşırı düşkün.

merġūb 1/1: *Ar.* Rağbet ve arzu olunan, sevilen.

maḥrūm 1/2: *Ar.* İstediğini elde edemeyen.

iste-: İstemek.

rağbetlen-: *Ar.* T. İstenilmek, rağbet edilmek.

rağbetlendür-: *Ar.* T. İstek duyurmak, istetmek.

izle-: (2) İstemek, arzu etmek.

ḳol-: İstemek, arzu etmek.

tile-: Dilemek, arzu etmek.

2.2.2.6.3.13. Huzur

rıżvān 1/3: *Ar.* Huzur.

şādlıḳ: *Far.* T. Şadlık, huzurluluk, mutluluk.

yan 1/2: Huzur, nezd.

rāḥat: *Ar.* Üzüntüsüz kedersiz olma.

tınma: Dinlenme, huzur bulma, ferah.

şādla-: *Far.* T. Şad olmak, huzurlu olmak.

şādlan-: *Far.* T. Şad olmak, huzurlu olmak.

2.3. SOSYAL HAYAT VE KÜLTÜR

2.3.1. Sosyal hayat

2.3.1.1. İnsan toplulukları

2.3.1.1.1. Soy

ata: Ata, ced.

z̲ürriyet 1/1: *Ar.* Nesil, soy.

cins 1/2: *Ar.* Soy, nesil.

nev‘: *Ar.* Çeşit, tür.

ecdād: *Ar.* Atalar, cedler.

neseb: *Ar.* Nesil, soy, sülale.

nes(i)l: *Ar.* Nesil, soy.

kirām: *Ar.* Soyu temizler, ulular.

seyyīd 1/2: *Ar.* Ata, dede.

2.3.1.1.2. Aile

2.3.1.1.2.1. Karı-koca

zevc: *Ar.* Eş; karı veya kocadan biri.

2.3.1.1.2.2. Anne

māder: *Far.* Anne, ece.

murżı‘a: *Ar.* Süt veren, süt anne.

2.3.1.1.2.3. Kardeş

ḳadaş: Kardeş.

ḳardaş: Kardeş.

ḳarındaş: Kardeş.

ortançı 1/2: Büyük ile küçük arasında olan kardeş.

2.3.1.1.2.4. Akraba

tutuş: Daima, yakın yer, birbirini takip eden, dost, akraba.

ḳarīb: *Ar.* Akraba.

muḳārin: *Ar.* Yakın, akraba, bir araya gelmiş kişiler.

2.3.1.1.3. Toplumlar, Topluluklar

ṭā’ife: *Ar.* Topluluk, grup, kabile.

ṭavā’if: *Ar.* Kavimler, taifeler, bölükler.

çaş: Yığın, kalabalık.

gürūh: *Far.* Kalabalık, takım, bölük.

cem'iyyet: *Ar.* Topluluk, birikinti.

cıyun: Yığın, topluluk.

meclis: *Ar.* Bir konu görüşmek için bir araya gelmiş topluluk.

cumhūr: *Ar.* Halk; nâs, umum; heyet.

eh(i)l 1/3 : *Ar.* Halk ahali.

cemā'at 1/1: *Ar.* Topluluk, takım, bölük.

müctemi‘: *Ar.* Toplanan, biriken, bir araya gelen.

ictīmā‘: *Ar.* Toplanma, toplantı.

ḥaşr 1/1: *Ar.* Toplanma, bir araya getirme.

müterākim: *Ar.* Bir araya toplanan, biriken.

cıyuluş-: Bir araya toplaşmak.

cıy-: Yığmak, toplamak.

2.3.1.1.3.1. Boy, kabile

‘aşīret: *Ar.* Kabile, oymak.

ḳabā’il: *Ar.* Kabileler.

ḳabīle: Kabile, boy.

ḳav(i)m: *Ar.* Boy ve soyca akraba halk, budun, bir peygamberin gönderildiği topluluk.

uruġ: Kabile, boy, nesil.

cem' 1/2: *Ar.* Topluluk ahali.

2.3.1.1.3.2. Millet, Vatandaş

‘acem: *Ar.* Arap olmayan halk, İranlı, Acem.

‘arab: *Ar.* Arap.

‘arāb: *Ar.* Çöl Arabı.

‘ārābî: *Ar.* Çölde yaşayan Araplar, bunlar asıl Araplardır.

fārs: *Ar.* İran, İranlı.

eykeli: *Ar.* T. Eyke şehrinden olan kişi.

millet: *Ar.* Ulus.

mülk 1/2: ***Ar.*** Bir hükümdarın egemenliği altındaki yerler.

2.3.1.1.3.3. Topluluk Adları ve Kişileri

‘abdu’llāh ibni ‘ömer: *Ar.* Özel isim, en çok hadis bilen sahabelerdendir.

‘ād: *Ar.* Özel ad. Ad kavmi.

temim: *Ar.* Özel ad. Bir Arap kabilesinin adı.

‘aṭfān: *Ar.* Özel ad. Bir Arap ḳabilesi.

aṣḥābü’l-meş’eme: *Ar.* Şomluk sahipleri, Kur'anda bildirilen üç kötü gruptan biri.

bekr: *Ar.* Özel ad. Arap kabilelerinden birinin adı.

rabī‘a: *Ar.* Özel ad. Bir Arap kabilesinin adı.

tubba‘: *Ar.* Özel ad. Bir Arap kabilesinin adı.

süleym: *Ar.* Özel ad. Bir Arap kabilesi.

benī bekr: *Ar.* Özel ad. Bir Arap kabilesi.

benī esed: *Ar.* Özel ad. Bir Arap kabilesi.

benī ġaffār: *Ar.* Özel ad. Arap kabilelerinden biri.

benī ḥanīfe: *Ar.* Özel ad. kabilelerinden biri.

benī hāşim: Ar, Özel ad. Bir Arap kabilesi. Hz.Muhammed bu kabiledendir.

benī ḫuzā’a: *Ar.* Özel ad. Bir arap kabilesi.

benī ibn-i mālik ibni naḍīr benī kenāne: *Ar.* Özel ad. Peygamberin soyca akraba olduğu bir kabile.

benī isrā’īl: il *Ar.* Özel ad. İsrail oğulları, Yahudiler.

benī kenāne: *Ar.* Özel ad. Bir Arap kabilesi.

benī muşṭaliḳ: *Ar.* Özel ad. Bir Arap kabilesi.

benī naḍīr: *Ar.* Özel ad. Bir Yahudi kabilesi.

benī selīm: *Ar.* Özel ad. Bir Arap kabilesi.

cuḫayne: *Ar.* Özel ad. Bir Arap kabilesi.

enṣār: *Ar.* Yardımcılar; Hz. Muhammed'e Medine'de yardım eden sahabeler.

eslem: *Ar.* Özel ad. Bir Arap kabilesi.,

eşcā: *Ar.* Özel ad. Bir Arap kabilesi.

evs: *Ar.* Özel ad. Kabile adı.

ġaṭafān: *Ar.* Özel ad. Bir Arap kabilesi.

ḫalḳ 1/2: *Ar.* Bir yerde yaşayan insanların bütünü.

ḥanīfe: *Ar.* Özel ad. Kavim adı.

ṯemūd: *Ar.* Özel ad. Kavim adı.

ḥazāġa: *Ar.* Özel ad. Bir Arap kabilesi.

ḥazrec: *Ar.* Özel ad. Kabile adı.

hevāzin: *Ar.* Özel ad. Bir ad Arap kabile adı.

ḫırāġ: *Ar.* Özel ad. Bir Arap Kabilesi.

ḫırāġī: *Ar.* ḫırāġ kabilesinden olan kimse.

ḥimyer: *Ar.* Özel ad. Bir Arap kabilesi.

ḥiş'am: *Ar.* Özel ad. Bir Arap kabilesi.

ḫuzā'a: *Ar.* Özel ad. Bir Arap Kabilesi.

huzeyl: *Ar.* Özel Ad. Bir Arap Kabilesi.

ibn-i mazāġ: *Ar.* Özel ad. Bir Arap kabilesinin adı.

ḳureyş: *Ar.* Özel ad. Bir Arap Kabilesi.

manṣır: *Ar.* Özel ad. Bir Arap kabilesinin adı.

muẓar: *Ar.* Özel ad. Bir Arap kabilesinin adı.

müzeyne: *Ar.* Özel bir ad. Bir Arap kabilesi adı.

2.3.1.1.4. Sosyal Sınıf, Rütbe

devlet 1/2: *Ar.* Makam, mevki, saltanat.

derece: *Ar.* Seviye, merteb; rütbe.

ḳad(ī)r 1/2: *Ar.* Derece.

menzile: *Ar.* Derece, rütbe.

mertebe: *Ar.* Kademe, basamak; derece.

sābıḳ 1/2: *Ar.* Rütbece önde olanlar.

şu‘ūb: *Ar.* Şubeler, sınıflar, bölükler.

cāh: *Ar.* Yüksek makam, nurlu mevki.

fā'īḳ: *Ar.* Üstün olan, çok yüksek.

esfel: *Ar.* En aşağı, en alt; en sefil.

ḫalīf: *Ar.* Arkadan gelen, sonra gelen.

ḫalīfe: *Ar.* Bir yerden ayrılanın yerine geçen kimse.

ḫavāṣṣ 1/2: *Ar.* İleri gelenler.

üstün: Üst, yüksek.

celāl: *Ar.* Ululuk, azamet.

kib(i)r 1/1: Büyüklük, ululuk.

maḳām: *Ar.* Durulan yer, mahal; büyük memuriyet.

2.3.1.1.4.1. Ün, Tanınmış

şān: *Far.* Şöhret, ün, mertebe.

şānī’ye: *Ar.* Ün, şan, şeref.

şān: *Far.* Şöhret, ün, mertebe.

şānī’ye: *Ar.* Ün, şan, şeref.

ma‘rūf: *Ar.* Bilinen, çok tanınmış.

ma‘rūf: *Ar.* Bilinen, çok tanınmış.

2.3.1.1.4.2. Köle, tutsak

ḫalāyıḳ 1/2: *Ar.* Esir olarak alınmış hizmetçi kız.

bende: *Far.* Köle, kul, tutsak.

esīr: *Ar.* Tutsak, köle.

giriftār: *Far.* Ele geçirilmiş, tutulmuş, esir.

ḳul 1/2: Kul, köle.

mevālī 1/2 *Ar.* Kullar, köleler.

heddī 1/2: *Ar.* Savaş tutsağı.

2.3.1.1.4.2.1. Cariye, hizmetçi

cārīye: *Ar.* Halayık, hizmetçi kız, hizmet etmek üzere beslenen genç kız.

cevrīye: ***Ar.*** Cariye.

ḫādim: *Ar.* Hizmet eden, hizmetçi.

2.3.1.1.4.2.2. Özgür

ḫür: *Ar.*Özgür, hür.

2.3.1.2. İnsan ilişkileri

muvāneset 1/1: *Ar.* Biriyle samimi bir ilişki kurma.

bey'at 1/2: *Ar.* Selamlama.

2.3.1.2.1. Arkadaşlık, Komşuluk

muṣāḥib: *Ar.* Samimi arkadaş, dost.

mücāvere: *Ar.* Komşuluk.

2.3.1.2.2. Misafir etme, ağırlama

iṭ‘ām: *Ar.* Yemek yedirme, beslenme.

aşdur-: Yedirmek.

ikram 1/1: *Ar.* Konuğu ağırlama , yedirip içirme.

i‘zāz: *Ar.* Ağırlama, ikramda bulunma.

i‘zāz: *Ar.* Ağırlama, ikramda bulunma.

2.3.1.2.3. Evlilik

ẓihār: *Ar.* Anamın arkası gibisin “anamnıŋ arḳası kibiksin” anlamına gelen boşanma sözü.

ṭalāḳ: *Ar.* Boşanma, nikahın feshi.

menkūḥ 1/2: *Ar.* Evlenme.

müẓāhere: *Ar.* Birinin eşini annesine benzetip kendine haram kılarak boşaması, boşamak istemesi.

müzevvec: *Ar.* Eşleşmiş olan, evli.

nikāḥ: *Ar.* Evlilik akdi, nikah.

ṣayīb: *Ar.* Dul kadın.

cüft : *Far.* Çift, ikili, eşi olan.

2.3.1.2.4. Cinsel ilişki

mücāma‘a: *Ar.* Cinsel ilişkide bulunma.

vaṭy: *Ar.* Cinsel ilişki, çiftleşme.

cimā': *Ar.* İnsanda çiftleşme, cinsel ilişki.

medḫūl 1/2: *Ar.* Cinsel ilişkide bulunan dişi.

zinā: *Ar.* Evlilik dışı cinsel ilişki.

ba’de’l-icmā’: *Ar.* Cinsel ilişkiden sonra.

zāniye: ***Ar.*** Zina eden kadın.

2.3.1.3. İletişim

2.3.1.3.1. Haberleşme ve Araçları

çaḳıruv: Çağrı.

iḫbār: *Ar.* Bildirme, bildirim.

kem: Mektup zarfı, zarf.

mektūb: *Ar.* Yazılmış, yazılı; mektup.

2.3.1.3.2. Haber

ḫaber: *Ar.* Haber, son olarak duyulan söz, söylenti.

ḫavādiṣ: *Ar.* Haberler, olaylar.

beşāret: Müjde, iyi haber

ehādiṣ 1/2: *Ar.* Haberler, sözler.

2.3.1.3.2.1. Haber Veren

res(i)l: *Ar.* Elçi, haberci.

bāliġa 1/2: *Ar.* Haberci, ulak

naḳale: *Ar.* Nakledenler, haberciler.

da'vet: *Ar.* Çağırma, Bir yerde bulunmak için teklif götürme.

2.3.1.3.2.2. Haberi alan, Almayan

ḫaberdâr: *Ar. Far.* Haberli, haberi olan.

ġāfil: *Ar.* Habersiz, gafil, başına gelecekten habersiz.

hebb 1/2: *Ar.* Haberdar, uyanık.

2.3.1.3.3. Konuşma, Laf, Söz

söz: Söz, laf.

aḳvāl: *Ar.* Sözler.

ḳāl: *Ar.* Söz lakırdı, laf.

ḳav(i)l : *Ar.* Söz, lakırdı, sözleşme.

kelām: *Ar.* Söz, deyiş, lakırdı.

lafẓ: *Ar.* Anlamlı ve anlamsız ağızdan çıkan söz.

nut(u)k: *Ar.* Söz, deyiş; söylev.

tekellüm: *Ar.* Söyleme, konuşma.

‘ālā ḳavli’l eḳṣer: *Ar.* Çoğunluğun söylediği üzere.

telaffuẓ: *Ar.* Söyleyiş biçimi, söyleme.

aytuş: Söyleşmek, karılıklı konuşmak.

ey(i)t: Söylemek, konuşmak.

mükāleme: *Ar.* Karşılıklı konuşma, söyleşme.

naṭıḳ 1/1: *Ar.* Konuşan; söyleyen.

vallāhü‘ālem: *Ar.* “Allah en iyi bilendir” anlamındaki söz.

ṭalāḳat: *Ar.* Selaset, rahat söyleyiş.

aḳrın: Yavaş, sakin, yavaşça.

aḳrun: Yavaş, sakin, yavaşça.

ti-: Demek, söylemek.

di-: Demek, söylemek.

ay-: Söylemek.

ayd-: Söylemek.

ayt-: Söylemek.

aytıl-: Söylenilmek, denilmek.

aytul-: Söylenilmek, denilmek.

ayturul-: Söylenilmek.

ey-: Söylemek, konuşmak.

ey(i)dül-: Söylenilmek, denilmek.

eyitül-: Söylenilmek, denilmek.

eyütül-: Söylenilmek, denilmek.

söyle-: Söylemek; konuşmak.

söylen-: Söylenmek.

söyleş-: Karşılıklı konuşmak, söyleşmek.

sözle-: Söz etmek, sözlenmek, konuşmak.

2.3.1.3.3.1. Güzel söz

iltifāt 1/2: *Ar.* Güzel söz söyleme.

vaşiyet 1/2: *Ar.* Nasihat, öğüt.

naşiḥat: *Ar.* Öğüt, ders.

2.3.1.3.3.2. Kötü Söz

şilta: Dedikodu.

şiltav: Dedikodu.

açı : Acı.[46]

sök-: Sövmek, küfretmek.

[46] Bu sözcük adı geçen metinde "*...açı til birle renc itseler... 79b/17*" olarak geçmektedir. Nalbant, a.g.e., s.155.

2.3.1.3.3.3. Yemin

anţ: Ant, yemin.

yemin 1/2: *Ar.* And, kasem.

el-‘ahd: *Ar.* Bu antlaşma, bu yemin.

ḳasem: *Ar.* Yemin, and.

ḳasemu’llāh: *Ar.* Allah’a yemin etme.

va‘ad: *Ar.* Söz verme, yapmayı taahhüt etme, vaat edilen şey.

2.3.1.3.3.4. Çağırma, Seslenme, Bağırma

nidā: *Ar.* Haykırma, bağırma, seslenme.

na‘ra: *Ar.* Bağırma, çağırma.

ey: Ya, ey. Seslenme sözü.

eyā: *Ar.* Ey, hey. Seslenme sözü.

ḫitāb: *Ar.* Çağırma, seslenme.

ünde-: Çağırmak, seslenmek.

çaġırış -: Birbirini çağırmak, çağırışmak.

eyitil-: Söylenilmek, denilmek.

ḳıçḳur-: Haykırmak, seslenmek.

ḳıçḳuruş-: Karşıklı seslenmek,çağırışmak.

çaḳar- : Çağırmak.

çaḳır- : Çağırmak.

çaḳırıl-: Çağırmak.

çaḳur-: Çağırmak.

2.3.1.3.4. Alamet, İşaret, İz

eṣer : *Ar.* Alâmet, nişan.

‘alāmet: *Ar.* İşaret, iz nişan.

simāt 1/1: *Ar.* İz, işaret.

2.3.1.3.5. İfade (Anlatım)

tekniye: *Ar.* Künyeleme, bir sözcüğün anlamını gizleme, ima etme.

tefsir: *Ar.* Yorum, şerh, beyan.

tefhim: *Ar.* Anlatma, açıklama**.**

ta‘rif: *Ar.* Etraflıca anlatma, verilere dayanarak açıklama.

tebliġ: *Ar.* Duyurma, bildirme.

beyān: *Ar.* Açıklama, bildirme.

bildür-: Bildirmek.

bilgüli: Belirli, belli, haberli.

ifāde: ***Ar.*** Anlatma, anlatım.

iş‘ār: *Ar.* Yazı ile bildirme.

īżāḥ: *Ar.* Açıklama, açık olma, bilgi verme.

te’vil: *Ar.* İzah etme; bir sözü başka anlama çekme veya tefsir etme.

mu‘āyyen: *Ar.* Belirlenmiş, belirli.

müteẕekkir: *Ar.* Dile getiren, müzakere eden, bir konuda tartışan.

2.3.1.3.5.1. Açık, Belli

ẓāhir: *Ar.* Görünen, açıkta, belli.

ẓāhiren: *Ar.* Açıkça, alalen.

vāżıḥü’l-ma‘ni: *Ar.* Anlamın açıklığı, açık anlamlı.

belli: Açık, aşikar, meydanda.

cehren: *Ar.* Açık açık söyleme.

der-kār: *Far.* Açık aşikâr; işin içinde olan.

fāş: *Ar.* Ortaya çıkarma, meydana çıkma, duyulma.

iḳrār: *Ar.* Açıkça söyleme; söyleme, bildirme.

keşf: *Ar.* Meydana, çıkarma, bir sırrı çözme.

müvāżżaḥ: *Ar.* İyi açıklanmış, İyi anlaşılır bir duruma getirilmiş.

müte‘ayyin: *Ar.* Apaçık ortada, görünen; kesinleşmiş, belirlenmiş.

peydā: *Far.* Açık, görünür, meydanda.

ẓuhūr: *Ar.* Meydana çıkma; çıkagelme; oluşma.

‘ıyān: *Ar.* Açık, aşikar.

vāżıḥ: *Ar.* Açık, belli; ortada.

vāżıḥa: *Ar.* Açık, belli, ortada.

bāhir: *Ar.* Açık, aşikar, parlak, aydınlık.

ma‘lūm: *Ar.* Bilinen, açık, aşikar.

2.3.1.3.6. Soru, Cevap

şoravçı: Sorucu, soru soran.

şorawçı: Sorucu, soru soran.

şoru: Soru, sual.

ḳayt-: Dönmek, avdet etmek, cevap vermek.

ḳaytar- 1/2: Cevap vermek.

şorul-: Sorulmak, araştırılmak.

şora-: Sormak.

sora-: Sormak.

şoraş-: Soruşmak, soruşturmak.

soraş-: Soruşmak, soruşturmak.

2.3.1.3.7. Çözüm, Anlaşma

‘ahd: *Ar.* Bir işi üzerine alıp söz verme, taahhüt etme, yemin, sözleşme.

‘aḳd: *Ar.* Bağ, düğüm, sözleşme.

merżī: *Ar.* Razılık, hoşnutluk.

mev‘ūd 1/1: *Ar.* Söz verilmiş.

mīsāḳ: *Ar.* Antlaşma, sözleşme.

mu‘āhede: *Ar.* Antlaşma.

müṭeva‘iṭ: *Ar.* Karşılıklı söz veren.

müttefīḳ: *Ar.* Bir konuda birleşmiş olan, anlaşma sağlayan kişi ve kimseler.

şarṭ: *Ar.* Koşul, anlaşmanın bir bendi veya fırkası.

2.3.1.3.8. Ret, İnkâr

red(d): *Ar.* Geri çevirme, kabul etmeme.

maḳbūl: *Ar.* Kabul olmayan.

münkir: *Ar.* İnkar eden, kabullenmeyen.

2.3.1.3.9. Olay, Durum

vaḳ‘a: *Ar.* Olay, hadise.

vāḳı‘a: *Ar.* Vuku bulan durum, hadise.

aḫvāl: *Ar.* Durumlar, haller.

ḥāl 1/1:*Ar.* Oluş, durum.

ma‘ṣīyet 1/1: *Ar.* Baş kaldırı, isyan.

2.3.1.3.9.1. Kötülük, Bela, Felaket

belā: *Ar.* Bela, gam, tasa; afet, musibet.

devāhī: *Ar.* Kötülükler, belalar.

fitne 1/1 : *Ar.* Kötülük, bela, sıkıntı.

ḫaṭar: *Ar.* Tehlike, bela.

ḳāri'a 1/1: *Ar.* Büyük felaket, bela.

muṣībet: *Ar.* Bela, felaket, kötülük.

şer(r): *Ar.* Kötülük, bela, felaket.

belālandur-: Denemek, imtihan etmek, bela vermek.

buzuḳ: Bozuk.

tarlıḳ 1/2: Kıtlık, azlık.

2.3.1.3.10. Neden, Sebep

sebeb: *Ar.* Neden, bahane; vasıta.

sebebli: *Ar.* Tr. Nedeniyle, için, yüzünden.

andan: ondan, bu nedenle.

andın: Ondan, bu nedenle.

bā'iṯ: *Ar.* Neden, sebep.

bahāne: *Far.* Sebep, neden, asılsız özür.

esbāb: *Ar.* Nedenler, sebepler.

isnād 1/1: *Ar.* Bir düşünce veya konuyu bir sebebe dayandırma.

mü'eddī 1/1: *Ar.* Sebep olan.

nāṣī: *Ar.* Sebep olan, ileri gelen; dolayısıyla.

'öẕ(ü)r: *Ar.* İşlenen bir suç nedeniyle af dilemek için öne sürülen neden.

ba'de'l-ecleyn: *Ar.* Her iki hastalıktan, iki sebepten sonra.

sebeb: *Ar.* Neden, bahane; vasıta.

sebebli: *Ar.* Tr. Nedeniyle, için, yüzünden.

andan: ondan, bu nedenle.

andın: Ondan, bu nedenle.

bā'iṣ: *Ar.* Neden, sebep.

bahāne: *Far.* Sebep, neden, asılsız özür.

esbāb: *Ar.* Nedenler, sebepler.

nāşī: *Ar.* Sebep olan, ileri gelen; dolayısıyla.

'öẕ(ü)r: *Ar.* İşlenen bir suç nedeniyle af dilemek için öne sürülen neden.

2.3.1.3.11. Amaç

ḳaṣ(ı)d: *Ar.* Hedef, amaç, niyet, bile bile yapma, isteyerek ve kasten yapma.

maḳṣad: *Ar.* Niyet, amaç.

maḳṣūd: *Ar.* Amaçlanan, kasdedilen.

nīyet: *Ar.* Amaç, maksat.

2.3.1.3.12. Kılavuz, Yol Yöntem

delālet: *Ar.* Yol gösterme, rehberlik.

delīl: *Ar.* Kılavuz, rehber; bir davayı ispata yarayan şey.

mu'āmele 1/2: *Ar.*Tutum, yol.

müteveccih: *Ar.* bir tarafa yönelen, bir tarafa doğru giden.

2.3.1.3.13. Değerlendirme, Sonuç

'āḳıbet: *Ar.* Son, nihayet, sonuç.

'avāḳıb: *Ar.* Sonlar, neticeler.

mūceb 1/2: *Ar.* Sonuç; netice.

nihāyet: *Ar.* Sonuç, netice, son.

pes 1/1: *Far.* Sonuç olarak.

ṣemere 1/3: *Ar.* Sonuç.

‘ibretlen-: *Ar.* T. İbret almak.

2.3.1.3.13.1. Fayda

bī-fā’īde: *Far.* A. Faydasız yararsız.

ṣemere1/2: *Ar.* Fayda, verim.

temettü‘: *Ar.* Kâr elde etme, kazanç elde etme, fayda görme.

yara-: Yaramak, uygun olmak, faydalı olmak.

fā'idelen-: *Ar.* T. Yararlanmak, faydalanmak.

2.3.1.3.13.2. Kesin

bī-şek: Far, *Ar.* Şüphesiz.

elbette: *Ar.* Mutlaka, şüphesiz.

müteyaḳḳın: *Ar.* Kesin bilinen.

şeksiz: *Ar.* T. Şüphesiz, tereddütsüz.

ṣābit 1/2: *Ar.* Kesinleşmiş.

muḳarrer 1/2: *Ar.* Kesin.

2.3.1.3.13.3. Kuşku, Şüphe

şek: *Ar.* Şüphe, kuşku, zan.

şübhe: *Ar.* Kuşku, şek.

şübühāt: *Ar.* Şüpheler.

vesvese: *Ar.* İşkil, tereddüt, şüphe, kuruntu.

żan 1/1: *Ar.* Şüphe, tereddüt.

gümān: *Far.* Sanma, zan, şüphe.

şeklen-: *Ar.* T. Kuşkulanmak, tereddüt etmek.

şübhelen-: *Ar.* T. Kuşkulanmak.

2.3.1.4. Ulaşım

2.3.1.4.1. Yol (Trafik)

memer: *Ar.* Geçit, yol.

sebīl: *Ar.* Yol, büyük cadde.

şırāṭ: *Ar.* Yol.

ṭarīḳ: *Ar.* Yol, cadde.

yol: Yol, geçit.

2.3.1.4.2. Yolculuk

sefer: *Ar.* Yolculuk, seyahat.

sey(i)r 1/3: *Ar.* Gezme, gezinme.

ziyāret: *Ar.* Birini görmeye gitme; kutsal bir yere dua amacıyla gitmek.

2.3.1.4.3. Ulaşma, Geçme

fena 1/2: *Ar.* Geçip gitme.

vuṣūl: *Ar.* Varma, erişme, ulaşma**.**

yitiş-: Ulaşmak, varmak.

yit-: Ulaşmak, varmak.

war-: Varmak, ulaşmak.

var-: Varmak, ulaşmak.

tutaş-: Ulaşmak, takip etmek.

bar-: Varmak, ulaşmak.

barıl-: Varılmak, varmak.

yitüş-: Yetişmek, ulaşmak.

kit-: Gitmek.

kil-: Gelmek, varmak.

öt-: Geçmek.

ötker-: Geçirmek, geçmek.

oz-: Aşmak, geçmek.

aş-: Aşmak, geçmek.

2.3.1.4.4. Ulaştırma, Götürme, Gönderme

iclā: *Ar*. Uzağa gönderme, uzaklaştırma.

ba'ş 1/1: *Ar*. Gönderme, irsal.

yitiştür-: Yetiştirmek, ulaştırmak.

yitişdür-: Yetiştirmek, ulaştırmak.

yitkür-: Yetiştirmek, ulaştırmak.

yolla-: Göndermek, yollamak.

ıt-: Göndermek.

yiber-: Göndermek.

yiberil-: Gönderilmek.

yiberül-: Gönderilmek.

ıt-: Göndermek.

yiber-: Göndermek.

yiberil-: Gönderilmek.

yiberül-: Gönderilmek.

il(e)t-: Götürmek, vardırmak, ulaştırmak.

kiltir-: Getirmek.

kiltür-: Getirmek.

kitür-: Getirmek.

köter-: Götürmek, yükseltmek.

ḳovul-: Kovulmak, gönderilmek.

it-: İletmek, sevk etmek, göndermek.

2.3.1.4.5. Kavuşma, Birleşme

mülāḳī: *Ar.* Kavuşma, birleşme.

2.3.1.4.6. Geri Döndürme

rücū‘ 1/1: *Ar.* Geri dönme, avdet.

ric‘at: *Ar.* Geri dönme, gidilen yönden geri dönme.

ḳaytar- 1/1: Döndürmek, geri getirmek.

ḳaytarıl-: Döndürülmek, geri getirilmek.

ḳaytarul-: Döndürülmek, geri getirilmek.

ḳaytur-: Döndürmek, geri getirmek.

ivürül-: Döndürülmek, geri döndürmek.

2.3.1.4.7. Bekleme, Kalma

küt-: Beklemek, gözlemek.

ḳal-: Kalmak.

bekle-: Beklemek..

2.3.1.4.8. Ayrılma, Kopma

hicr: *Ar.* Ayrılmak.

yaz(2): Sapmak, ayrılmak.

ḳop-: Kopmak, ayrılmak.

ḳav-: Kovmak, uzaklaştırmak.

ayrıl-: Ayrılmak.

ayrul-: Ayrılmak.

2.3.2. Kültür

2.3.2.1. Maddi Kültür

2.3.2.1.1. Barınma, Yerleşim

vaṭan: *Ar.* Yurt, vatan ülke.

yurt: Yurt, vatan.

yuruṭ: Yurt, vatan.

beled: *Ar.* Belde, memleket, ülke.

bilād: *Ar.* Beldeler, yerleşim yerleri.

ḫutūt: *Ar.* Kalıcı yer yurt, sığınak.

mavṭın: *Ar.* Oturulan yer, vatan.

ḳarye: *Ar.* Köy, şehir, yerleşim yeri.

iḳāmet: *Ar.* Oturma, yerleşme, bir yerde eğleşme.

eh(i)l 1/2. oturan, sakin.

yurutlan-: Yurtlanmak, yurt sahibi olmak.

2.3.2.1.1.1. Yer Adları

üstār(?): Yer adı.

ḥudeyyiye: *Ar.* Yer adı.

anṭāḳīye: *Ar.* Yer adı

merü'ẕ-ẕehrān: *Ar.* Yer adı.

ẕü'l-ḫuleyfe: *Ar.* Yer adı.

2.3.2.1.1.2. Ülke, Şehir

çik: Sınır, hudud.

ḫudūd: *Ar.* Sınırlar.

dār: *Ar.* Yurt, ülke, memleket.

devlet 1/3: *Ar.* Bağımsız ülke.

il: Memleket, şehir, ülke.

iştāṭ: *Ar.* Sınır, kıyı, kenar.

medāyīn: *Ar.* Şehirler.

2.3.2.1.1.2.1. Adlandırılmış Ülke, Şehir Adları

şeh(i)r: *Ar.* Büyük, kent, vilayet, belde.

hind: *Ar.* Hindistan.

şan'ā: *Ar.* Yer adı. Yemen'in başkenti.

semerḳand: T. *Far.* Yer adı. Semerkant.

medīne: *Ar.* Yer adı. Medine şehri.

mekke: *Ar.* Yer adı. Mekke şehri.

'**usfān:** *Ar.* Özel ad. Mekke yakınlarında bir yer adı.

yeşrib: *Ar.* Yer adı. Medine'nin İslamiyet'ten önceki adı.

uḥud: *Ar.* Yer adı. Uhud savaşının yapıldığı yer ve Uhud savaşı.

bedr: *Ar.* Yer adı. Bedir savaşının yapıldığı yer.

erīḥā: *Ar.* Yer adı. Dünyadaki ilk yerleşim yeri, palmiyeler şehri.

ezra'āt: *Ar.* Yer adı. Ahalisi öldürülmüş sonra Allah'ın emriyle yine diriltilmiş.

ṣafā: *Ar.* Mekke civarındaki Safa adlı yer.

ṭa'if: *Ar.* Yer adı. Taif**.**

ḫayber: *Ar.* Yer adı. Hayber.

ravża-yı ḫāḫ: *Ar.* Özel ad Yer ismi.

ḥuneyn: *Ar.* Yer adı. Huneyn.

2.3.2.1.1.2.1.1. Bölge Adları

rūm: *Ar.* Anadolu; Bizans için kullanılan bir ad.

ḥicāz: *Ar.* Yer adı. Mekke ve Medine arasındaki coğrafya.

yemāme: *Ar.* Yer ve özel ad. Arap yarımadasında bir bölge ve bu bölgenin halkı. Ashab-ı res.

yemen: *Ar.* Yer adı. Arap yarımadasında bir bölge.

2.3.2.1.1.3. Kale

ḥiṣār: *Ar.* Kale, hisar.

sūr: *Ar.* Sur, kale burcu.

2.3.2.1.1.3.1. Adlandırılmış Kale

zühre: *Ar.* Yer adı. Bir kalenin adıdır.

2.3.2.1.1.4. Göç, Göçmen

muhāceret: *Ar.* Göç eden; göç.

muhācir: *Ar.* Göç eden, göçmen.

hicret: *Ar.* Yurdunu terk etmek, göçme; Hz. Muhammed'in Mekke'den Medine'ye göçü.

muhācirīn: *Ar.* Göç edenler; Hicret sırasında Mekke'den Medine'ye göçen Müslümanlara verilen ad.

rıḥlet 1/1: *Ar.* Göçme, göç.

hicretu'llāh: *Ar.* Allah yolunda hicret etme, Allah'ın hicreti.

köç-: Göçmek, bir yeri terk etmek.

köç-: Göçmek, bir yeri terk etmek.

köç-: Göçmek, bir yeri terk etmek.

2.3.2.1.1.5. Yapı, İnşa

binā: *Ar.* Yapı, tesis

dīvār: *Far.* Duvar.

'imād: *Ar.* Sütun, direk.

ḳapu: Kapı.

kerpiç 1/1: Pişirilmemiş tuğla.

ḫarāb: *Ar.* Yıkıntı, yıkılmış.

ḫarās: *Ar.* Değirmen.

ma'vī: *Ar.* Sığınacak yer, sığınak.

ābād: *Far.* Bakımlı, bayındır, şen.

bey'at 1/1: *Ar.* Törenle açma.

2.3.2.1.1.5.1. Ev, Konut

beyt: *Ar.* Ev.

ev: Ev, ocak.

ew: Ev, ocak.

ḫāne 1/1: *Far.* Ev, mesken.

üy: Ev, mesken.

ḳaṣr 1/2: *Ar.* Saray, köşk.

2.3.2.1.1.5.2. Yapıların İç Bölümleri

ḫāne 1/2: *Far.* Küçük parçalara ayrılmış bir şeyin bölümlerinin her biri.

ḥarem 1/2: *Ar.* Saray ve konaklarda ayrılmış bölüm.

ḥücre: *Ar.* Küçük oda, odacık.

ḫazne': *Ar.* Depo, hazne.

2.3.2.1.2. Besin

aşla-: Yemek yemek.

aşa-: Yemek, yemek.

it: Et.

2.3.2.1.2.1. Bebek Beslenmesi

reża': *Ar.* Süt, süt emme.

irżā': *Ar.* Süt emzirme, süt verme.

emiz-: Emzirmek.

emüz-: Emzirmek.

em-: Emmek.

2.3.2.1.2.2. Aç, Açlık

aç: Aç, tok olmayan**.**

açıḳ: Açlık, aç olma durumu.

açluḳ: Açlık, aç olma durumu.

2.3.2.1.2.3. Tok, Tokluk

müstaġnī: *Ar.* Doymuş, gözü tok.

toy-: Doymak, karnını doyurmak.

toydur-: Doyurmak; karnını doyurmak.

2.3.2.1.2.4. İçme

erne: Susuz.

iç-: İçmek.

içür-: İçirmek.

içürt-: İçirtmek.

içürül-: İçirilmek.

şuṣa-: Susamak.

2.3.2.1.2.5. Yiyecek

ṭa‘ām: *Ar.* Yemek, aş.

zeytūn: *Ar.* Zeytin.

ikram 1/2: *Ar.* Sunulan şey, yiyecek içecek.

it: Et.

kebāb: *Ar.* Ateşte pişirilmiş et, kebap.

luḥūm: *Ar.* Et.

maṭ‘am : *Ar.* Yenilecek yemek.

ni‘am: *Ar.* Nimetler.

ni‘m: *Ar.* Nimet.

2.3.2.1.2.6. İçecek

maşrab : *Ar.* İçecek şeyler.

süt: Süt.

şarāb: *Ar.* İçki; İçilecek şey; süci, bade.

zencebil 1/2: *Ar.* İçki, şarap.

2.3.2.1.2.6.1. Fazla İçme, Sarhoş

esri-: Sarhoş olmak.

esriklig: Sarhoşluk.

2.3.2.1.2.7. Taze, Lezzetli

yaş 1/1: Taze.

ruṭubet: *Ar.* Yaş, taze.

müteleẕẕiẕ: *Ar.* Lezzetli, tatlı.

2.3.2.1.3. Giyim

kiyim: Giyim, üst baş.

küyüm: Giyim.

libās: *Ar.* Giyim.

2.3.2.1.3.1. Giysi Malzemeleri

yün: Yün, koyun tüyü.

aṣṭar: *Far.* Kumaşın altına konan ince bez, astar.

çapılduḳ 1/1: Saçak.

dibāc: *Ar.* Bir tür ipek kumaş.

ḥarīr: *Ar.* İpek, İpekli.

istebrāḳ: *Ar.* Sırma tellerle süslü kumaş.

s̱evb: *Ar.* Bez.

sündüs: *Ar.* Altın ve gümüşle süslü ipek kumaş, nazik atlas.

2.3.2.1.3.1.1. Baş İçin

örter: Örtü, baş örtüsü.

perde 1/2: *Far.* Nikap.

2.3.2.1.3.1.2. Beden İçin

kisvet: *Ar.* Elbise, giysi.

kisvet: *Ar.* Elbise, giysi.

2.3.2.1.3.1.3. Giyinme, Soyunma

kiydür-: Giydirmek.

yalanġaçlan-: Soyunmak, çıplak kalmak.

2.3.2.1.4. Eşya

eşyā: *Ar.* Eşya, nesne.

2.3.2.1.4.1. Ev Eşyaları

2.3.2.1.4.1.1. Mutfak Eşyaları

ayaḳ: Kadeh.

bırmıḳ: İbrik.

buçaḳ: Bıçak.

elek: Elek, eleme aracı.

çançekī 1/2: *Far.* Çatal.

‘inā’: *Ar.* Kap, kacak, mutfak eşyası.

kāse: *Ar.* Çini veya billurdan yapılmış çanak.

şīşe: *Ar.* Şişe, camdan yapılmış su kabı.

2.3.2.1.4.1.2. Bebek Eşyası

beşik: Beşik.

2.3.2.1.4.1.3. Oturma Eşyaları

‘arş: *Ar.* Çardak, gölgelik, taht, azamet tahtı.

serīr: *Ar.* Taht; yatacak yer.

taḫt: *Far.* Padişah kürsüsü, taht.

2.3.2.1.4.2. Diğer Ev Eşyaları

selsebīl 1/3: ***Ar.*** Çeşme.

bisāṭ: *Ar.* Yaygı, halı, döşeme.

firāş: *Ar.* Döşek, yaygı.

ḥācib: *Ar.* Perde, örtü.

ḥicāb 1/1: *Ar.* Perde.

ḳapaḳ: Kapak, örtü.

perde 1/1: *Far.* Kapı ve pencere asılan örtü.

töşek: Döşek, yaygı.

2.3.2.1.4.3. Araç-Gereç Malzeme

vech 1/2: *Ar.* Araç, vasıta.

vāsıṭa: *Ar.* Araç, iki kişi veya yer arasında ilişki sağlayan şey.

cihāzāt: *Ar.* Araç gereçler.

ḳılāde 1/1: *Ar.* Bağ, zincir.

zencir: *Far.* Birbirine geçirilmiş halkalardan oluşan demir ip.

ḳadaḳ: Çivi.

şem‘: *Ar.* Balmumu, mum.

taḳta: Çivi, mıh.

2.3.2.1.5. Temiz

berī 1/2: *Ar.* Arınmış, pak.

münezzeh: *Ar.* Arınmış, temiz.

ṣāf: *Ar.* Temiz, katkısız.

münezzehlik: *Ar.* T. Arınmışlık, temizlik.

pāk: *Far.* Temiz, arı, saf.

ḫālī 1/2: *Ar.* Bir şeyden arınmış.

pākla-: *Far.* T. Temizlemek, arıtmak.

2.3.2.1.6. Kirlilik, Pislik

mulaṭṭaḫ: *Ar.* Kirletilmiş, bulaştırılmış

necāset: *Ar.* Kirlilik, pislik.

ḳav: Çöp, ot veya saman kırıntısı.

ḳaẕurā: *Ar.* Pislik, dışkı.

ḥades: *Ar.* Pislik.

2.3.2.1.7. Ekonomi

2.3.2.1.7.1. Maddi Durum

2.3.2.1.7.1.1. Zengin, Bolluk

yüsr 1/2: *Ar.* Zenginlik.

servet: *Ar.* Zenginlik, varlık; mal, mülk.

barsıl: Zengin, varlıklı.

bay: Zengin, varlıklı.

baylıġ: Zenginlik.

baylıḳ: Zenginlik.

taġannī 1/1: *Ar.* Varlıklı olma.

tena‘um: *Ar.* Bolluk içinde olmak, bol nimet sahibi olma.

ferāḥ: *Ar.* Bolluk, genişlik, ferahlık, bolluk.

ferāhet: *Ar.* Bolluk, genişlik; mutluluk.

ġanī: *Ar.* Varlıklı, zengin; bol çok.

keṯret: *Ar.* Çokluk, bolluk.

mukāṯire: *Ar.* Çoğaltma, bolluk, çokluk.

na‘īm: *Ar.* Nimet içinde rahat yaşam.

2.3.2.1.7.1.2. Orta Hal

taġannī 1/2: *Ar.* Kendi kendine yetme.

2.3.2.1.7.1.3. Fakir-Yokluk

yarlı: Fakir, yoksul.

yoḳlıḳ: Yokluk.

yoḳluġ: Yokluk.

yoḳluḳ: Yokluk.

yarlıḳ: Sefalet, zorluk, sıkıntı

faḳīr: *Ar.* Yoksul, garip, kimsesiz.

fuḳarā: *Ar.* Yoksullar, garipler, kimsesizler.

mesā miskīn 1/1: *Ar.* Yoksul.

kīn: *Ar.* Miskinler, yoksullar.

muḥtāc: *Ar.* İhtiyaçlı kimse, yoksul.

2.3.2.1.7.2. Ticaret

ticāret: ***Ar.*** Alışveriş etme, para kazanma.

bāzār: *Far.* Alış veriş, alım satım.

ebyi'ā:*Ar.* Satıcılar.

metā‘: *Ar.* Ticaret malı, mal.

şatu: Satma, elden çıkarma, alışveriş.

müfevveżdür: *Ar.* İhale ve sipariş olunmuş.

mübāya‘a: *Ar.* Satın alma, alım satım işi.

mübāya‘at: *Ar.* Alış verişler, satın almalar.

alaş-: Karşıklı alıp vermek.

şat-: Satmak, elden çıkarmak.

sat-: Satmak, elden çıkarmak.

2.3.2.1.7.2.1. Kayıp, Zarar

ġā'ib: *Ar.* Gözden kaybolan, nerde olduğu bilinmeyen.

ḥasāre: *Ar.* Zarar, ziyan.

iḫlāl: *Ar.* Zarar verme, bozma.

ḫüsrān: *Ar.* Zarar, ziyan, yokluk, bozgun.

tażārr: *Ar.* Birine zarar verme, zarara uğratma.

żarar: ***Ar.*** Ziyan, hasar, zarar

ziyān: *Far.* Zarar, hasar.

ḫüsrān: *Ar.* Zarar, ziyan, yokluk, bozgun.

yit-: Kaybolmak, ziyan olmak.

2.3.2.1.7.3. İsraf

tefriṭ 1/1: *Ar.* İsraf.

2.3.2.1.7.4. Ücret

ec(i)r: *Ar.* Ücret, karşılık.

bedel: *Ar.* Bir şeyin karşılığı, karşılık.

meh(i)r: *Ar.* Evlilik sırasında erkek tarafından kadına verilmesi öngörülen nikah bedeli.

ma'āş 1/2: *Ar.* Aylık.

maṣārif: *Ar.* Harcamalar, harcananlar.

muḥāsebe: *Ar.* Hesap işlemleri; hesaplaşma, hesap görme.

ṣarf *Ar.* Harcama, tüketme, masraf etme.

töle-: Ödemek.

2.3.2.1.7.4.1. Para

telle: Para birimi.

tille: Bir para birimi.

ḫarc: *Ar.* Sarfedilen para, masraf. Devlete resmi işler için ödenen vergi.

nafaḳa: *Ar.* Yaşamak için gerekli olan para; yetimlere ve boşanmış kadınlara geçimleri için takdir olunan para.

2.3.2.1.7.4.2. Borç

żāmin: *Ar.* Kefil.

edā: *Ar.* Borç veya borç gibi herhangi bir şeyi ödeme, verme.

ġarāmet: *Ar.* Borç, diyet, boyun borcu.

ḳarż: *Ar.* Ödünç verme, borç.

ḳarż-dār: *Ar. Far.* Borçlu.

mazmun 1/2: *Ar.* Verilmesi veya ödenmesi gereken borç.

2.3.2.1.7.5. Menfaat, Çıkar

menāfi‘: Ar. Menfaatler, çıkarlar.

2.3.2.1.8. İş, Eylem

te‘āmül 1/1: *Ar.* İş.

‘amel: *Ar.* İş, eylem.

ḫiẕmet: *Ar.* İş görme, görev, iş.

inşa‘: *Ar.* Yapı kurma, inşa etme.

irsāl: *Ar.* Gönderme, yollama, sevk etme.

iş: İş, meşgale.

şāġil: *Ar.* Meşgul eden, uğraştıran, meşgul olmayı gerektiren.

maşlaḥat 1/1: *Ar.* İş, husus, keyfiyet.

meşāliḥ: *Ar.* Uğraşılar, çalışmalar.

şuġl: *Ar.* İş, güç, uğraş.

şuġūl: *Ar.* İşler, uğraşlar.

umūr: *Ar.* İşler, şeyler, maddeler.

üş: İş.

2.3.2.1.8.1. Görev, Yükümlülük

vekil: *Ar.* Bir başkasının işini yürütmekle görevlendirilmiş kimse, bir işi vekaleten yürüten kimse.

şalāḥiyyet: *Ar.* Bir işi yapmaya ve yürütmeye yetkili olma.

2.3.2.1.8.2. Zor

faẓa':*Ar.* Güçlük, zorluk, zahmetli, zor.

faẓī': *Ar.* Zor, zorluk, utanılacak iş.

emgek: Zahmet, emek, sıkıntı.

çetün 1/2: Güç, müşkil.

aġır 1/2: güç, sert, çetin.

faẓā'at: *Ar.* Güçlükler, zorluklar.

2.3.2.1.8.3. Kolay

iŋen 1/2: Kolay.

müyesser: *Ar.* Kolaylıkla elde edilen.

yiŋil: Hafif, kolay.

yüsr 1/1: *Ar.* Kolaylık, rahat.

2.3.2.1.8.4. Fırsat, İmkân

mecāl 1/2: *Ar.* Fırsat, imkan.

2.3.2.1.8.5. İhmal

tefriṭ 1/2: *Ar.* Aşırılık, ihmal.

2.3.2.1.8.6. İş Aşamaları

2.3.2.1.8.6.1. Başlama, Bitirme

kirüş-: Girişmek.

itmā: *Ar.* Tamamlama.

bitür-: Bitirmek.

2.3.2.1.8.6.2. İcra, Performans

isti'māl: *Ar.* Kullanma, yapma.

tüzül: Yapılmış, düzülmüş.

bānī: *Ar.* Yapan, yapıcı.

ḳıl-: Yapmak, etmek, kılmak.

ḳıldur-: Yaptırmak, ettirmek, kıldırmak.

ḳıldurul-: Yaptırılmak, ettirilmek, kıldırılmak.

ḳılın-: Yapılmak, edilmek, kılınmak.

ḳılun-: Yapılmak, edilmek, kılınmak.

it-: Etmek, yapmak.

itil-: Edilmek, yapılmak.

itül-: Edilmek, yapılmak.

id-: Etme.

idil-: Edilmek.

idin-: Edilmek.

idül-: Edilmek.

eyle-: Etmek, yapmak, düzenlemek.

yaşa-: Yapmak, düzenlemek.

yaşal-: Yapılmak, düzeltilmek, düzenlemek.

eyle-: Etmek, yapmak, düzenlemek.

ihtimām: *Ar.* Özenle iş yapma, gayretle çalışma.

2.3.2.1.8.7. Toplama, Toplanma

ḳalyan-: Toplanmak, yığılmak.

cıyul-: Yığılmak, bir araya getirilmek.

yıġ-: Yığmak, toplamak, biriktirmek.

yıġıl-: Yığılmak, toplanmak**.**

topla-: Bir araya getirmek, toplamak.

top 1/2: Yığılmış toplanmış.

ecma': *Ar.* Çok birikmiş, toplanmış.

cem' 1/1: *Ar.* Toplama, biriktirme, yığma.

2.3.2.1.8.8. İşi Yapan kimse, Görevli

meşġūl: *Ar.* Bir işi olan; çalışmakta olan.

muṣannīf: *Ar.* Düzenleyici, donatıcı.

iltizām 1/1: *Ar.* Görev edinme veya sayma.

ittiṣāf: *Ar.* Vasıflandırma, nitelenme.bu nereye gelebilir.

me'mūr: *Ar.* Görevlendirilmiş, görevli.

mevṣūf: Ar Nitelendirilmiş, vasıflandırılmış.

muttaṣıf: *Ar.* Vasıflı, nitelikli.

mükellef: *Ar.* Bir görevi yerine getirmekle görevli olmak.

2.3.2.1.8.8.1. Meslekler ve Kişileri

ikinçi: Çiftçi.

ḳażī: *Ar.* Kadı, hakim.

muḥāsib: *Ar.* Sayman, muhasebeci.

şaḳçı: Bekçi, gözetletici, yasakçı.

kütküçi: Çoban, gözleyici.

kütüçi: Çoban, gözleyici.

nigāhbānlıḳ: *Far.* T. Kollayıcılık, bekçilik.

otunçı: Oduncu, odun satan.

zirā‘at: *Ar.* Çiftçilik, ekincilik, tarım.

ma‘rifet 1/2: *Ar.* Ustalık.

muḥāfıẓ: Koruyucu, koruma, bekçi.

ṭabīb: *Ar.* Doktor, hekim.

2.3.2.1.8.9. İş, İşlem

te‘āmül 1/2: *Ar.* işlem.

mu‘āmelāt: *Ar.* İşlemler, muameleler.

işle-: İşlemek, yapmak, bir şeyle uğraşmak.

2.3.2.1.8.9.1. Parçalamak, Ayırmak, Kesmek

faṣıl 1/1: *Ar.* Ayırma, kesme.

ḳaṣr 1/1: *Ar.* Kırma, kısaltma, kesme.

ḳaṣṣ: *Ar.* Kesmek, kırmak.

maḳsūm: Ar: Ayrılmış, bölünmüş.

kis-: Kesmek.

kisdür-: Kestirmek.

titül-: Didilmek, didiklenmek, birbirinden ayırmak.

Ayır-: Ayırmak, bölmek.

ayur-: Ayırmak.

eweli-: Ufaltmak, küçültmek, ufak ufak etmek.

yarul-: Yarılmak, ikiye bölünmek.

yar-: Yarmak, ikiye bölmek**.**

üz-: Kesmek, koparmak.

uval-: Ufaltılmak, parça parça edilmek.

yuyal-: Didilmek, parça parça edilmek, ufaltılmak.

yırt-: Yırtmak, parçalamak.

ẖalel 1/1: *Ar.* Bozma, yıkma.

taẖrib: *Ar.* Yıkma, yıkıp dökme, bozma, yıkım.

şın-: Kırılmak.

sındur-: Kırdırmak.

şındur-: Kırdırmak.

ṭala-: Yağma etmek, yağmalamak.

buz-: Bozmak.

uvat-: Yıkmak, parçalamak.

çap- 1/2: Kesmek.

kisil- 1/1: Kesilmek, ikiye bölünmek.

övüt-: Öğütmek.

2.3.2.1.8.9.2. Açma, Serme, Dağıtma

basṭ: *Ar.* Yayma, serme, açma.

ferāş: *Ar.* Döşeme, yayma.

neş(i)r: *Ar.* Dağıtma, yayma.

aç-: Açmak, ortaya koymak, yaymak, sermek.

çöy-: Uzatmak, açmak, yaymak.

çöyil-: Uzatılmak, yayılmak, açılmak.

2.3.2.1.8.9.3. Bağlama

boġavlan-: Bağlanmak, zincirlenmek, zincirle bağlanmak.

boġawla-: Bağlamak, zincirlemek, zincirle bağlamak.

bağla-: Bağlamak.

bayla-: Bağlamak.

berkitil-: Sağlamlaştırmak, bağlamak, kilitlemek.

bağlan-: Bağlanmak.

2.3.2.1.8.9.4. Asma

aṣ: Asmak.

as-: Asmak.

aṣdur-: Astırmak.

2.3.2.1.8.9.5. Karıştırma

ḳatuş-: Birbirine katışmak, karışmak.

ḳatuşturul-: Katıştırılmak, katılmak.

ḳatuşurul-: Katılaşmak, karıştırılmak.

2.3.2.1.9. Yetki, (Otorite), Güç

ḳādir 1/1: *Ar.* Kudret ve kuvvet sahibi.

ḳah(ı)r 1/2: *Ar.* Kudret, güç.

ḳudret: *Ar.* Güç, kuvvet, iktidar.

ṭāḳat: *Ar.* Kudret, iktidar, güç.

ḳudretle-: *Ar.* Tr. Gücü yetmek, güçlenmek.

nāẓır 1/2: *Ar.* İzleyen, yöneten.

2.3.2.1.9.1. Komuta (Emir)

buy(u)ruġ: Emir, buyruk.

em(i)r: *Ar.* Buyruk, emir.

evāmir: *Ar.* Emirler, buyruklar.

fermān: *Ar.* Emir, buyruk.

küç: Güç, kuvvet.

küçli: Güçlü, güç sahibi.

muḳtedir: *Ar.* Güçlü iktidarı yüksek.

mü'ekked 1/2: *Ar.* Tekrar edilmiş emir.

buyur-: Emretmek, buyurmak.

buyurul-: Emredilmek, buyrulmak.

buyuruş-: Karşılıklı emirlerde bulunmak, buyuruşmak.

2.3.2.1.9.2. Boyun Eğme

temenni: *Ar.* El ile selam vermek, boyun eğme, el etek öpme.

rāżı: *Ar.* Rıza gösteren, boyun eğen.

inḳıyād: *Ar.* Boyun eğme, uyma.

‘iṭā‘at: *Ar.* Söz dinleme, boyun eğme, buyruğa uyma.

muṭī‘: *Ar.* Baş eğen itaat eden.

münḳād: *Ar.* İtaat eden, boyun eğen; bağlanan.

2.3.2.1.9.3. Otoriteye Tabi Olma Duygusu

bī’at: *Ar.* Bir başkasının tanıma, tabi olma.

etbā': *Ar.* Tabi olanlar, hizmetliler.

ittibā‘: *Ar.* Tabi olma, uyma, itaat etme.

tābi‘:*Ar.* Bağımlı, birinin buruğuna giren, bağlı kalan.

tab‘īiyyet: *Ar.* Uyma, buyruğuna girme.

2.3.2.1.9.4. Sahip, Sahip Olma

iye: Sahip.

mālik: *Ar.* Sahip, efendi.

ṣāḥib: *Ar.* Issı, iye, sahip.

eh(i)l 1/1: *Ar.* Sahip, malik;

taṣarruf 1/3: *Ar.* Sahip olma.

mülklen-: *Ar.* T. Mülk sahibi olmak.

ḳap- 1/2: Kap sahibi olmak

aṭlan- 1/1: At sahibi olmak.

2.3.2.1.9.4.1. Mal, Mülk

evḳāf: *Ar.* Vakfedilmiş mallar.

emvāl: *Ar.* Mallar.

māl: *Ar.* Varlık, servet, ticaret eşyası.

mīrāṯ: *Ar.* Ölen kimsenin arkasında bıraktığı mal, mülk veya borç.

mülk 1/1: *Ar.* Birinin tasarufunda bulunan taşınmaz mal.

2.3.2.1.9.4.2. Hazine

ḫazā'īn: *Ar.* Hazineler.

ḫazīne: *Ar.* Kıymetli şeylerin saklandığı yer veya bunlardan oluşan yük.

maḫzūn 1/1: *Ar.* Hazinede saklanan.

2.3.2.1.9.4.3. Miras

mūriṯ: *Ar.* Miras bırakan.

ferā'īẓ 1/2: *Ar.* Miras paylaşımından söz eden bilim.

2.3.2.2. Manevi Kültür

2.3.2.2.1. Din, İnanç

imān: *Ar.* Din inancı, inanç.

i'tiḳād: *Ar.* İnanç, iman.

tedeyyün: *Ar.* Dine bağlı olma.

şer'iyye: *Ar.* Şeriat, şeraitle ilgili şeyler.

dīn: *Ar.* İnanç ve ibadet konusunda tutulan yol.

şerāyi': *Ar.* Şeriat hükümleri.

şer'ī: *Ar.* Şeriate uygun olan, şeriat ile ilgili.

meẕheb: *Ar.* Yol, bir dinin kollarından her biri.

min hümü'ş-şafī': *Ar.* Şafilerce, şafilerde, şafi mezhebinde.

tevḥid: *Ar.* Birleme, Allah'ın birliğine inanma.

tenessük: *Ar.* Bağlılık, adama; dindarlık.

hidāyet: *Ar.* Doğru yola girme.

şerī‘at 1/1: *Ar.* Doğru yol.

dīnu’llāh: *Ar.* Allah’ın dini.

islām: *Ar.* İslamiyet, Müslümanlık.

kön-: Doğru yola girmek, kabul etmek.

könül-: Doğru yola girmek.

köndür-: Yöneltmek, doğru yola sokmak.

2.3.2.2.1.1. İnanç Sahibi Olmayan

kāfir: *Ar.* Asi, Tanrı tanımaz.

küffār: *Ar.* Kafirler.

küf(ü)r: *Ar.* Allah’a inanmama, ortak koşma; dinsizlik.

mu‘āṣī: *Ar.* İtaatsiz, asi.

şirk: *Ar.* Allah’a ortak koşma.

ḥicābu’llah: *Ar.* Allah’tan sıkılma.

2.3.2.2.1.2. İnanç Sahibi

mü’min: *Ar.* İman sahibi kişi, iman etmiş kişi.

mü’mine: *Ar.* İman etmiş kadın.

ebrār: *Ar.* Salih kimseler, dindarlar.

barṣīṣā: *Ar.* Şeytan tarafından kandırılan büyük bir Hristiyan dindar.

müsellem 1/2: *Ar.* Doğru yola girmiş.

mürtede: *Ar.* İslamı terk edip eski dinine dönen kadın.

2.3.2.2.1.3. Putlar

büt: *Far.* Put

ye‘uḳ: *Ar.* Özel ad. Bir put adı.

yeġuṣ: *Ar.* Özel ad. Bir put adı.

eṣnām: *Ar.* Putlar.

lāt: *Ar.* Mekke’de bulunan putlardan biri.

menāt: *Ar.* Mekkeli müşriklerin tapındıkları büyük putlardan biri.

nesrī: *Ar.* Özel ad. Bir put adı.

ṣanem 1/1: *Ar.* Put.

suvā‘:*Ar.* Cahiliyet devrinde Huzeyl kabilesinin taptığı put.

el-uzzā: *Ar.* Özel ad. Cahiliye devrinde Arapların taptığı putlardan birinin adı.

2.3.2.2.1.4. Tanrı Adları, Sıfatları, Özellikleri

teŋri: Tanrı, Allah.

semī‘ 1/2: *Ar.* Allah’ın adlarından biri.

rab(b): *Ar.* Allah, Tanrı.

Allāh: *Ar.* Özel ad. Allah, Tanrı.

allāhü ‘āẓim: *Ar.* Yüce Allah.

Allāhü te’āli: *Ar.* Yüce Allah.

mevlā: *Ar.* Tanrı, Allah.

ẖüdā: *Far.* Allah.

ẖaḳ(ḳ)1/4: Allah.

ḳādir 1/2: *Ar.* Allah.

ḳad(ī)r 1/3: *Ar.*Allah’ın adlarından biri.

ẖüdāyü te’āli: *Far. Ar.* Yüce Allah.

cālī: *Ar.* Temizleyen, parlatan, nurlandıran.

bī-naẓīr: *Ar.* Benzersiz, eşsiz.

bī-şebīh: *Ar.* Benzersiz, eşsiz.

şadıḳu'l-va'du 1/2: *Ar.* Allah'ın adlarından biri**.**

raḥmān: *Ar.* Merhamet eden, Allah.

raḥmāni'r-raḥim: *Ar.* Esirgeyen bağışlayan; Allah.

raḥīm 1/2: *Ar.* Allah'ın adlarından biri.

rabbü'l-'ālemīn: *Ar.* Alemlerin rabbi.

'adīmü'n-nażar vel-müşābehe: *Ar.* Benzerlikten ve görünmekten uzak, yoksun olan. mec.: Allah.

'aẓim: Ulu, büyük, Allah'ın adlarından iri.

baṣīr: *Ar.* Görüp anlayan, görücü, Allah'ın adlarından biri.

be-li'llāhüte'ālī: *Ar.* Allah'ın kendisi

ġaffār: *Ar.* Bağışlayan, bağışlayıcı; Allah.

ġafūr: *Ar.* Bağışlayıcı, yargılayan; Allah.

ḥaḳ te'ālī: *Ar.* Yüce, Allah.

ḥakīm 1/2: *Ar.* Allah'ın sıfatlarından biri.

ḫaliḳ: *Ar.* Yaratıcı, Allah.

kerīm: *Ar.* Kerem sahibi, cömert, Allah'ın adlarından biri.

laṭif 1/2: *Ar.* Allah'ın adlarından biri.

ma'būd: *Ar.* İbadet edilen, tapınılan Tanrı; Allah.

mu'īn 1/2: *Ar.* Allah'ın adlardan biri.

müste'ān: *Ar.* Yardım, yardım eden, Allah.

nūru'llah: *Ar.* Allah'ın nuru.

şāmilü'r-raḥmet ve kāmilü'r-raḥmet: *Ar.* En kapsayıcı ve mükemmel rahmet.

ve'l-kirām : *Ar.* Cömert, nimet veren; Allah.

ḫudūdu'llāh: *Ar.* Allah'ın sınırı, Allah'ın koyduğu ölçü.

ḥuḳūḳu'llāh: *Ar.* Allah'ın hakkı.

'inda'llāh: *Ar.* Allah katında.

2.3.2.2.1.4.1. Yaratılış

ḫilḳāt: *Ar.* Yaratılış.

ḫulḳ 1/1: *Ar.* Yaratılış.

maḫlūḳiyet: *Ar.* Yaratılış.

şiddetü'l-ḫulḳ: *Ar.* Yaratılışın şiddeti.

yarat-: Yaratmak; meydana getirmek.

2.3.2.2.1.5. Peygamber, Peygamberlik

meb'ūṯ 1/2: *Ar.* Peygamber.

münẕīr 1/2: *Ar.* Peygamber.

mürsel 1/2: *Ar.* Peygamber, resul.

nebī: *Ar.* Resul, peygamber.

nübüvvet: *Ar.* Peygamberlik.

risālet: *Ar.* Peygamberlik, elçilik.

enbīyā: *Ar.* Nebiler, peygamberler.

peyġamber: *Far.* Elçi, resul, nebi.

peyġamberlik: *Far.* T. Allah'ın elçiliği, nübüvvet.

resūl: *Ar.* Elçi, peygamber.

mürsel 1/1: *Ar.* Gönderilmiş.

yūnus: *Ar.* Özel ad. Hz. Yunus Peygamber.

yūnus ibn-i metā: *Ar.* Özel ad. Hz. Yunus Peygamber.

şu‘ayīb: *Ar.* Özel ad. Hz. Şuayip peygamber.

nūḥ: *Ar.* Özel ad. Hz. Nuh peygamber.

yaḫyi: *Ar.* Özel ad. Hz. Yahya peygamber.

resūl ‘aleyhi’s-selām: *Ar.* Allah’ın selamı üzerine anlamında Hz. Muhammed’e selam için kullanılan bir söz. Hz. Muhammed.

resūlu’llāh: *Ar.* Allah’ın resulü; Hz. Muhammed.

muḥammed: *Ar.* Özel ad. Hz. Muhammed.

şāliḥ: Özel ad. Hz. Salih Peygamber.

hārūn: *Ar.* Özel ad. Harun Peygamber.

hūd: *Ar.* Özel ad. Hz. Hud Peygamber.

ibrāhim: *Ar.* Özel ad. Hz. İbrahim peygamber.

isḥāḳ: *Ar.* Özel ad. İshak Peygamber.

‘īsī: *Ar.* Özel ad. Hz. İsa Peygamber.

‘īsī ibn-i meryem: *Ar.* Özel ad. Hz. İsa Peygamber.

lūṭ: *Ar.* Özel ad. Lut peygamber.

mūsi: *Ar.* Özel ad. Hz. Musa.

‘abdu'llāh: *Ar.* Allahın kulu, mec. Hz. Muhammed.

2.3.2.2.1.5.1. Ensar, Sahabe ve Kişileri

enṣārī: *Ar.* Hz. Muhammed’e Medine’de yardım edenlerden olanlar.

seyyīd: *Ar.* Hz. Muhammed’in soyundan olan.

‘abdu’l-raḥman ibn-i ḳa'b ibn-i mâliḳ: *Ar.* Özel isim, bir sahabe.

‘aṭā: Özel isim. Sahabelerden biri.

benī’adī bin ka’b: *Ar.* Özel ad. Sahabelerden biri.

cāber ibn-i’abdullāh: *Ar.* Özel isim. Ensardan bir sahabe.

ebī hureyre: *Ar.* Özel ad. Ebu Hureyre. En çok hadis ve rivayet eden sahabe.

ebū cendel ibn-i Süheyl ibn-i'amr: *Ar.* Özel ad. Bir sahabe.

ebū cendel: *Ar.* Özel ad. Bir sahabe.

esyed ibn-i ḥuḍayr: *Ar.* Özel ad. Sahabelerden biri.

cehcāh ibn-i sa'idü'l-ġaffārī: *Ar.* Özel ad. Sahabe, Hz. Ömer'in seyisi

cehcāh: *Ar.* Özel ad.

'abbās: *Ar.* Özel isim, Abdullah ibn-i Abbas.

2.3.2.2.1.5.2. Dört Halife

ebū bekr: *Ar.* Özel ad. Dördüncü halife, Ebu Bekir.

ebū bekr-i ṣıdıḳ: *Ar.* Özel ad. Dördüncü halife, Ebu Bekir.

ḫaṭṭab: *Ar.* Özel ad. Hz. Ömer.

'ömer: *Ar.* Özel ad. Hz. Ömer.

'ömer ibn-i ḫaṭṭāb: *Ar.* Özel ad. Hz. Ömer.

'oṯmān bin 'affān: *Ar.* Özel ad. Hz. Osman.

'oṯmān: *Ar.* Özel ad.

'ali ibn-i ṭālib: *Ar.* Hz. Ali.

'ali: *Ar.* Hz. Ali.

2.3.2.2.1.6. Din Kişileri

rāhib: *Ar.* Din adamı, keşiş.

rehbāniyet: *Ar.* Keşişlik, papazlık.

ruhbān: *Ar.* Keşiş, rahip; rahipler.

yahūdi: *Ar.* Özel ad. Ben İsrail'den olan, Yahudi.

naṣārī: *Ar.* Hristiyanlar.

yehūd: *Ar.* Yahudiler, Beni İsrail.

müslimīn: *Ar.* Müslümanlar.

ümem: *Ar.* Ümmetler.

müsellem 1/1: *Ar.* İslamı kabul etmiş, Müslüman.

müslümān: *Ar.* İslam dinine inanan kimse.

ümmet: *Ar.* Bir peygambere inanmış topluluk.

2.3.2.2.1.7. Kutsal Kitap

tilāvet: *Ar.* Kur'an-ı Kerim'i ahengine göre okuma.

'an-ḳitābu'llāh: *Ar.* Allah'ın kitabından.

İncīl: *Ar.* Hz. İsa'ya indirilen kutsal kitap.

kitābu'llāh: *Ar.* Allah'ın kitabı; Kur'an-ı Kerim.

ḳur'an: *Ar.* Müslümanların kutsal kitabı.

kütübu'llāh: *Ar.* Allah'ın kitapları; dört kutsal kitap.

sin: *Ar.* Yasin suresinin şifre olarak adlandırılan ikinci harfi.

tevrāt: *Ar.* Özel ad. Hz. Musa'ya gönderilen kutsal kitap.

zebūr: *Ar.* Özel ad. Davud'a gönderilmiş olan kutsal kitap.

vaḥ(i)y 1/2: *Ar.* Peygambere Allah tarafından peygambere gönderilen emir.

2.3.2.2.1.7.1. Ayet, Sure

Āyāt: *Ar.* Ayetler, deliller.

Āyet: *Ar.* Ayet, nişan, delil.

ḳad eflāḥ: *Ar.* 'Ālā suresinin 14. ayetinin başında yer alan ve " gerçekten kurtulmuş" anlamına gelen sözcük grubu.

lā ilāhe illā'llāh: *Ar.* Allah'tan başka ilah yoktur.

sūre: *Ar.* Kur'an-ı Kerim'in bölümlendiği 114 faslın her biri.

sūretü'l-fātiḥa: *Ar.* Fatiha suresi, Kur'an-ı Kerim'in ilk suresi.

2.3.2.2.1.7.2. Hadisler

aḥādiṣ: *Ar.* Hadisler.

ehādiṯ 1/1: *Ar.* Hadisler.

ḫādiṣ: *Ar.* Haber, kısa söz, Hz. Muhammed'in sözü.

2.3.2.2.1.8. Kader, Baht, Talih

ḳażā 1/1: *Ar.* Bütün olayların gerçekleşmesinin Allah'ın taktirinde olması.

muḳadder 1/2: *Ar.* Alın yazısı.

taḳdir 1/1: *Ar.* Kader, yazgı.

tevekkül: *Ar.* Bütün işleri Allah'a havale edip kadere razı olmak.

zamāne 1/2: *Ar. Far.* Baht, talih**.**

iḳbāl 1/1: *Ar.* Baht açıklığı, yüksek bir makama gelme.

ḳutlu: Kutlu, bahtlı, talihli.

ḳutluġ: Kutlu, bahtlı, talihli.

meymenet: *Ar.* Uğur, bereket.

muḳbil: *Ar.* Bahtı açık, kutlu.

maḥrūm 1/1: *Ar.* Kısmetsiz, bahtsız.

şum: *Far.* Uğursuz, şom.

devlet 1/1: *Ar.* Baht, talih.

ḳutlu: Kutlu, bahtlı, talihli.

ḳutluġ: Kutlu, bahtlı, talihli.

meymenet: *Ar.* Uğur, bereket.

muḳbil: *Ar.* Bahtı açık, kutlu.

2.3.2.2.1.9. İbadet

iḫlāṣ 1/1: *Ar.* Saf ibadet.

zekāt: *Ar.* Malın kırkta birini vermek üzerine kurulmuş İslam'ın beş şartından biri.

ṭā'‘t: *Ar.* Allah'a ibadet etme.

ḫalvet:*Ar.* Bir köşeye çekilme, yalnız kalma; ibadet ile meşgul olmak.

ẕik(i)r 1/2: *Ar.* Allah'ın adını anma; övme.

taḳvā: *Ar.* Allah korkusuyla günahlardan kaçınma**.**

'abede: *Ar.* Abidler, ibadet edenler.

'abid: *Ar.* Tapan, tapınan, ibadet eden.

'ibādet: *Ar.* Tapınma, Tanrı buyruklarını yerine getirme.

cemā'at 1/2: *Ar.* Bir arada ibadet eden insan topluluğu.güzel.

mü'eddī 1/2: *Ar.* Eda eden.

2.3.2.2.1.9.1. Farz

farż: *Ar.* Yapılması gereken zorunlu ibadet; gerekli.

ferā'īż 1/1: *Ar.* Farzlar, yapılması zorunlu şeyler.

farżīyyet: *Ar.* Farziyyeler, zorunluluklar.

mefrūż: *Ar.* Farz olarak emrolunmuş.

şerī'at 1/2: *Ar.* Uyulması kurala bağlanmış dini hükümler.

2.3.2.2.1.9.2. Sünnet

sünnet: *Ar.* Hz. Muhammed'in ahl-i islam için örnek olan söz ve davranış.

bid'at 1/2: *Ar.* Sünnete uymayan şey.

2.3.2.2.1.9.3. Caiz

ḥelāl: *Ar.* Dinen kullanılması yasak olamayan şey.

mendūb: *Ar.* İşlenmesi dinen caiz olan fiil; müstehab.

cā'iz: *Ar.* Yapılmasında sakınca olmayan iş, uygun, mübah; olabilir, mümkün.

2.3.2.2.1.9.4. Sevap

yal: Karşılık, iyi işler karşısında verilen sevap, ücret.

2.3.2.2.1.9.5. Günah

günāhlıḳ:*Far.* T. Günah işlemiş, günahkar.

mekrūh 1/2: *Ar.* Yapılması dini kurallara uymayan.

günāh: *Far.* Dinen yasak olan şey; suç, kabahat, kusur

ẕünübih: *Ar.* Günahlarımız, kendi günahlarımız.

seyyi'āt 1/2: *Ar.* Günahlar; 3.kötülüğe karşı çekilen sıkıntılar.

ṣaġa'īr: *Ar.* Küçük günahlar.

ṣaġīre: *Ar.* Küçük, ufak; küçük günah.

fāṣıḳ: *Ar.* Allah'ın emirlerine uymayan kişi, sapkın, günahkar.

ḥarām: *Ar.* Dince yasak olan; yasak.

küfrān: *Ar.* Küfr ile.

küfürlük: *Ar.* T. İsyankarlık, inanmazlık.

ma'ṣīyet 1/2: *Ar.* Günah, suç.

menāhī: *Ar.* Yasaklar, haramlar.

menhiyāt: *Ar.* Yasaklanmış olan şeyler, neyl edilenler.

müşrik: *Ar.* Allah'a ortak koşan.

müşrike: *Ar.* Allah'a ortak koşan kadın.

helāklik : *Ar.* T. Helak olmaya layık, helak olacak kişi.

sol 1/2: Mec.: ameli kötü olanların bulunduğu taraf.

cerem 1/1: *Ar.* Günah.

cürm 1/3: *Ar.* Günah.

2.3.2.2.1.9.6. İbadet Çeşitleri

2.3.2.2.1.9.6.1. Namaz

ḳıyām 1/2: *Ar.* Namaz, ibadet.

namāz: *Far.* Beş vakitte kılınması Müslümanlar için farz olan ibadet.

ṣalāt 1/1: *Ar.* Namaz.

secde 1/2: Namazda alnı yere değdirmek.

teheccüd: *Ar.* Gece kılınan namaz.

eẕān: *Ar.* Ezan, Namaz çağrısı.

muṣallī: *Ar.* Namaz kılan.

mesḥ: *Ar.* Sürmek, silmek; elini bir yerin üzerinde gezdirip silmek.

2.3.2.2.1.9.6.2. Oruç

ifṭār: *Ar.* Oruç açma, oruç bozma.

orāze: *Far.* Oruç.

ramażān 1/2: *Ar.* Müslümanların oruç tuttukları ay.

rūze: *Far.* Oruç.

2.3.2.2.1.9.6.3. Kurban

naḥr: *Ar.* Hayvan kesme, kurban etme.

heddī 1/1: *Ar.* Mekke'de kurban edilen hayvan.

2.3.2.2.1.9.6.4. Hac

etlebiye: *Ar.* Kabenin etrafında dolaşıp lebbeyk demek.

ṭavāf: *Ar.* Hac sırasında Kabe'nin etrafını dolaşmak**.**

ṭā'if: *Ar.* Tavaf eden, etrafında dönen.

ḥācī: *Ar.* Hacı, hac ibadetini yerine getirmiş kimse.

ḥüccāc: *Ar.* Hacılar.

‘umre: *Ar.* Hac zamanı dışında Mekke ve Medine’yi ziyaret etme.

2.3.2.2.1.9.6.5. Zekât, Sadaka

ṣadaḳa: *Ar.* Allah rızası için fakirlere verilen para veya yardım.

zekevāt: *Ar.* Zekatlar.

‘iānet: *Ar.* Yardım.

kefāret: *Ar.* Bir günahı affettirmek. İçin verilen sadaka.

2.3.2.2.1.9.6.6. Dua, Beddua

tażarru‘: *Ar.* Huşu içinde yakarma, alçak gönüllülükle yalvarma.

taḳdis 1/1: *Ar.* Kutsama, Allah’a şükür etme.

ṣalāt 1/2: *Ar.* Peygambere okunan dua.

allahümmehdi ḳavmi: *Ar.* “Allahım kavmimi hidayet eyle” anlamındaki söz.

āmin: *Ar.* Öyle olsun, Ya Rab duamızı kabul et anlamındaki söz.

bismi’l-lāhi’r-raḥmani’r-raḥim: *Ar.* Besmele, Rahman ve rahim Allah'ın adıyla.

bismiku’l-lāh: *Ar.* Allah'ın adıyla.

du'ā: *Ar.* Allah’a yakarma, yalvarma.

ez̲kār: *Ar.* Dualar, zikirler, anmalar.

innā feteḥnā: *Ar.* Şüphesiz biz açtık anlamına gelen Fetih suresinin ilk ayetinin başlangıç ibaresi.

inşāllāh: *Ar.* Allah isterse, Allah kısmet ederse.

şük(ü)r: *Ar.* Allah’a verdiği nimetler için dille ve davranışla dua etmek.

tehiyye: *Ar.* Selam verme, hayır dua okuma, esenleme.

tehiyyet: *Ar.* Selam verme, hayır dua okuma, esenleme.

tesbiḥ: *Ar.* Sübhanallah diyerek Allah’ı ululama, kutsama, anma.

tekbir: *Ar.* Allah'ın büyüklüğünü zikir etme; Allah en büyüktür deme.

atḳı-: Dua etmek.

2.3.2.2.1.9.6.6.1. Tövbe, Af

istiġfār: *Ar.* Tövbe etme, Tanrıdan suçlarının bağışlanmasını dileme.

2.3.2.2.1.10. Kutsal Yerler

ḥarem 1/1: *Ar.* Girişi herkese açık olmayan kutsal yer.

ka'be: *Ar.* Müslümanlar tarafından kutsal sayılan bina.

kinīse: Yun. Toplanma yeri, Hıristiyanların mabedi, kilise.

ḳuleys: *Ar.* Ebrehe'nin yaptırdığı mabedin adı.

mescid: *Ar.* İbadet yeri, küçük cami.

mescidü'l-ḥarām: *Ar.* Kabe'de bulunan büyük ibadet evi.

mescid-i aḳsā: *Ar.* Yer adı. Kudüs'te bulunan kutsal cami.

mihrāb: *Ar.* İbadethanelerde ibadetin yapılacağı yönü gösteren oyuk ve girinti olarak yapılan yer.

ṣavma'a: *Ar.* İbadet yeri; Hristiyan papazların inzivaya çekildikleri hücre.

2.3.2.2.1.11. Olağanüstü Hal, Mucize

ġarāyip: *Ar.* Gariblikler, tuhaflıklar.

'aẓimet: *Ar.* Sıra dışı korku, sıra dışı olay, büyüklük.

mu'cizāt: *Ar.* Mucizeler.

2.3.2.2.1.12. Doğaüstü Varlıklar

2.3.2.2.1.12.1. Melek

Rıżvān 1/4: *Ar.* Cennetin kapıcısı olan büyük meleklerden biri.

cebrā'īl: *Ar.* Özel ad. Dört büyük melekten biri.

cibrīl: *Ar.* Dört büyük melekten biri.

ferişte: *Far.* Melek; masum, günahsız.

isrāfīl: *Ar.* Özel ad. Kıyamet günü sura üfleyecek melek. Dört büyük melekten biri.

melā'ik: *Ar.* Melekler.

melā'ike: *Ar.* Melekler.

melek: *Ar.* Melek.

2.3.2.2.1.12.2. Şeytan

īblīs: *Ar.* Şeytan.

şeyāṭīn: *Ar.* Şeytanlar.

şeyṭān: *Ar.* İblis, şeytan.

ebyāż: *Ar.* Özel ad. Şeytanların en hilekârlarından birinin adı.

2.3.2.2.1.12.3. Cin, Peri

cīn: *Ar.* İnsan farklı ateşten yaratılmış varlıklar.

cīnnī: *Ar.* Cin taifesinden olanlar.

perī: *Far.* Cinlerin çok güzel olduğuna inanılan dişisi.

2.3.2.2.1.13. Ebedi Dünya

2.3.2.2.1.13.1. Cennet, Cehennem

tensim: *Ar.* Cennet ırmaklarından birinin adı.

selsebīl 1/2: ***Ar.*** Cennette bir çeşmenin adı.

ḫūr 1/2 : *Ar.* Cennet kızları.

‘iliyyīn: *Ar.* Cennetin ve gökyüzünün en yüksek tabakası.

‘iliyyūn: *Ar.* Cennetin ve gökyüzünün en yüksek tabakası.

irem: *Ar.* Cennet bahçesi.

kevs̱er: *Ar.* Cennette bir çeşme ve bu çeşmenin suyu.

sa‘īr: *Ar.* Cehennem, ateş, alevli ateş.

saḳar: *Ar.* Cehennem, cehennem ateşi.

tamuġ: Cehennem.

2.3.2.2.1.13.2. Kıyamet

ḫaḳḳa: *Ar.* Kıyamet.

ḳıyāmet 1/1: *Ar.* Kıyamet.

ḥaşr 1/2: *Ar.* Kıyamet gününde ölülerin yeniden dirilip toplanması.

ḳāri‘a 1/2: *Ar.* Kıyamet alâmeti.

maḫsūr: *Ar.* Yeniden diriltilmiş, bir araya getirilmiş.

maḫşer: *Ar.* Ölülerin yeniden dirileceği zaman ve yer.

nüşūr: *Ar.* Neşretmeler, yaymalar, öldükten sonra dirilmeler.

ba’ṣ 1/2: *Ar.* Yeniden diriltme.

iḥyā‘: *Ar.* Canlandırma, diriltme.

meb‘ūs̱ 1/1: *Ar.* Gönderilmiş, öldükten sonra dirilmiş.

müb‘iṣ: *Ar.* Yeniden diriltme.

bu’ūṣ: *Ar.* Yeniden dirilmek.

ḳopar- 1/2: Yeniden diriltmek.

ḳoparıl- 1/2: Yeniden diriltilmek.

ḳoparul- 1/2: Yeniden diriltilmek

tirgüz-: Diriltmek, yeniden canlandırmak.

tiril-: Dirilmek.

tirül-: Dirilmek

2.3.2.2.1.13.3. Büyü, Kahinlik

siḥ(i)r: *Ar.* Büyü, büyücülük.

inẕār: *Ar.* Gelecek hakkında haber vererek korkutma, ihtarda bulunma.

sihirçi: *Ar.* T. Sihir yapan, büyücü.

sāḥir: *Ar.* Büyücü, sihirbaz.

kühānīyet: *Ar.* Kahinlikle ilgili, kahinlik.

münẕīr 1/1: *Ar.* Gelecekten haber vererek yaşanabilecek tehlikeleri gösteren kimse.

2.3.2.2.1.14. Savunma, Koruma

2.3.2.2.1.14.1. Savaş Aletleri, Silah

şilāḥu'l-ḥarb: *Ar.* Savaş aleti.

ḳalḳan: Kalkan.

techiz: *Ar.* Gerekli olan şeyleri sağlama, askeri silah ve giyecek gibi malzemelerle cihazlandırma**.**

silāḥ: *Ar.* Savaş aleti, silah.

ḳılıç: Kılıç, savaş aleti.

ḳın: Kap, kılıç kabı, kın.

oḳ: Ok, savaş aleti.

şadaḳ: *Ar.* Okluk, içine ok konan kap.

2.3.2.2.1.14.2. Askeri Kuvvet

şūdār: *Far.* Komutan.

ser-vaḥdet: *Far. Ar.* Birliğin başı, en başta gelen.

‘asḳer: *Ar.* Asker, er, her rütbeden orduyu oluşturan herkes.

cünd : *Ar.* Asker, ordu; yardımcı.

cünūd: *Ar.* Askerler, ordular.

cünūdu’llāh: *Ar.* Allah’ın ordusu.

çalış: Savaşçı, cengaver.

ġāzī: *Ar.* Gaza eden, savaşta yaralanan asker.

leşker: *Far.* Asker.

piyāde: *Far.* Yayan yürüyen kimse, yayan giden asker.

2.3.2.2.1.14.3. Savaş

ta‘arruż 1/1: *Ar.* Saldırı, karşı atak.

şoġış: Savaş, vuruşma.

cedel:*Ar.* Tartışma; kavga; savaş.

ġavġa: *Ar.* Kavga, mücadele; gürültü, şamata.

ḍarb 1/2: *Ar.* Dövme.

cihād: *Ar.* Din uğruna savaşma.

ġāret: *Ar.* Yağma için yapılan saldırı; yağma çapul.

ḥarb: *Ar.* Savaş.

ḳıtāl: *Ar.* Savaşma, birbirini öldürme.

muḥārebe: *Ar.* Savaşma; savaş.

muḳātele: *Ar.* Öldüresiye dövüşme, vuruşma, çatışma.

şehīd: *Ar.* Allah, din ve vatan, millet uğruna savaşta ölen kimse.

istilā: *Ar.* Bir ülkeyi zorla ele geçirme; yayılma, kaplama.

iḥāṭa: *Ar.* Kuşatmak, etrafını sarmak.

muḥāṣara: *Ar.* Kuşatma, sarma.

ḳapla-: Kaplamak, her tarafı çevirmek, sarmak.

ṭapta-: Vurmak, bastırmak.

urul-: Vurulmak, dövülmek.

uruş-: Vuruşmak, savaşmak, mücadele etmek.

şavġaş-: Savaşmak, birbirini kovmak, def etmek.

2.3.2.2.1.14.3.1. Zafer

ẓafer: *Ar.* Galibiyet, üstün gelme; düşmanı yenme.

iḥrāz: *Ar.* Kazanma, alma, elde etme.

ḳah(ı)r 1/3: *Ar.* Yenme, yok etme.

tap- 1/2: Kazanmak, elde etmek.

2.3.2.2.1.14.3.2. Yenilgi

maġlūb: *Ar.* Yenilmiş, yenik.

münhezim: *Ar.* Bozgun, hezimete uğrama.

2.3.2.2.1.14.3.3. Fidye

yulu: Fidye.

yul-: Fidye vermek.

2.3.2.2.1.14.3.4. Savaşlarda Elde Edilen Ganimet

ġanā'īm: *Ar.* Ganimetler.

ġanīmet: *Ar.* Savaşta ele geçen mal, çapul.

maġānim: Ganimetler.

tālān: *Far.* Yağma, ganimet; saldırı, atak.

2.3.2.2.1.14.3.5. Düşmanlık

‘adā: *Ar.* Düşmanlar.

‘adāvet: Ar, Düşmanlık etme, husumet.

düşmān: *Far.* Yağı, düşman.

düşmānlıḳ: *Far.* T. Düşmanlık.

düşmen: *Far.* Düşman.

ḫas(ı)m: *Ar.* Düşman.

ḫuṣūmet: *Ar.* Düşmanlık, adavet.

mu‘ādāt: *Ar.* Düşmanlık.

muḫāṣama: *Ar.* İki taraf arasındaki düşmanlık.

2.3.2.2.1.14.3.6. Barış

maṣlaḥat 1/2: *Ar.* Barış, güven.

muṣālaha: *Ar.* Barış yapmak, barışma.

ṣulḥ: *Ar.* Barışık, barış içinde olma

2.3.2.2.2. Hukuk, Töre, Adalet

ta‘addī 1/2: *Ar.* Adaletsiz davranma.

‘adl: *Ar.* Adalet.

adllik: *Ar.* Adaletlilik, doğruluk.

ḫaḳ(ḳ) 1/3: adalet, insaf.

2.3.2.2.2.1. Kural, Kanun

da’vī: *Ar.* Bir olay karşısında mahkemeye başvurma, iddia etme, iddialı olma.

ḥuḳūḳ: *Ar.* Haklar, kanunlar dizisi.

ve'l-meesāil-i şer'iye ve ḥaḳiḳiye: *Ar.* Kanun ve gerçekle ilgili meseleler.

2.3.2.2.2.2. Suç

seyyi'āt 1/1: *Ar.* Fenalıklar, suçlar.

cerem 1/2: *Ar.* Suç.

cürm 1/1: *Ar.* Suç.

isnād 1/2: *Ar.* Bir işle ilgili birini suçlamak.

ḳażā 1/2: *Ar.* Hata ile oluşan suç, işleme, icra.

ḳażāen: *Ar.* Kazayla, kaza suretiyle.

2.3.2.2.2.2.1. Eziyet, Zulüm

cev(i)r: *Ar*. Eziyet, zulüm, cefa.

ta'ẕib: *Ar*. Acı çektirme, eziyet verme.

eẕā: *Ar*. Eziyet, cefa, cevr.

meşaḳḳat: *Ar*. Acı, eziyet, sıkıntı.

mu'aẕẕeb: *Ar*. Azap gören, acı çeken.

renc: *Far*. Acı, eziyet, sıkıntı.

taruḳ-: Sıkıntıya sokmak, eziyet etmek.

miḥnetlen-: *Ar*. T. Acı duymak, sıkıntıya düşmek, eziyet çekmek.

2.3.2.2.2.2.2. Öldürme

ḳatl: *Ar.* Öldürme, yok etme.

cerem 1/3: *Ar.* Cinayet.

öldür-: Öldürmek.

öltür-: Öldürmek.

öltürül-: Öldürmek.

cināyet: *Ar.* İnsana saldıra, öldürme.

ilhāk: *Ar.* Yok etme, ortadan kaldırma.

ihlāk: *Ar.* Helak etme, yok etme, öldürme.

ġarḳ 1/2: *Ar.* Boğma boğulma.

2.3.2.2.2.2.3. Hırsızlık

oġrıla-: Hırsızlık yapmak.

soġ-: Soymak, üstündekileri almak, çıkarmak.

aşḳī: *Ar.* Azılı haydut, en azılı hırsız.

2.3.2.2.2.2.4. Suçlu

günāhkār: *Far.* Suç işleyen, suçlu, kusurlu.

ma‘z̲ūr: *Ar.* Özrü olan, kabahatli.

mücrim: *Ar.* Suçlu, kabahatli.

müttehim: *Ar.* İtham edilen, kabahatli, suçlu.

2.3.2.2.2.2.5. Saklamak, Saklanmak

şaḳla-: Saklamak, gizlemek.

saḳla-: Saklamak, gizlemek.

şaḳlan-: Saklanmak, gizlenmek.

saḳlan-: Saklanmak, gizlenmek.

şaḳlanul-: Saklanılmak, gizlenmek.

siŋ-: Sinmek, gizlenmek, kuytuya saklanmak.

2.3.2.2.2.2.5.1. Gizli, Sır

yaşuru: Gizlice, gizli bir şekilde.

yaşurun: Gizlice, gizli bir şekilde.

sır(r): *Ar.* Giz, bilinmesi istenmeyen bilgi.

sırren: *Ar.* Gizli olarak, gizlice, sessizce.

rāz: *Far.* Giz, sır, gizlenen şey.

bāṭın 1/2: *Ar.* Gizli.

bāṭınen 1/2: *Ar.* Gizli olarak.

būşīde: *Far.* Gizlemek, saklamak.

ḫafā: *Ar.* Gizli olma, saklama.

ḫafī: *Ar.* Gizli, saklı, sır.

ḫafiyye: *Ar.* Gizli, saklı.

ḥikmet 1/1: *Ar.* Sır.

maḫfī: *Ar.* Gizli, saklı.

maḥfūẓ: *Ar.* Saklanmış, gizlenmiş, gözetilmiş.

mestūr: *Ar.* Örtülmüş, gizlenmiş.

yaşur-: Gizlemek, saklamak.

yaşurul-: Gizlenilmek, saklanılmak.

2.3.2.2.2.3. Hesap, Sorgu

ḥesāb 1/2: *Ar.* Sorgu.

2.3.2.2.2.3.1. İspat, Delil

berāhin: *Ar.* Deliller, ispatlar.

bürhān: *Ar.* Delil, hüccet.

delā'il: *Ar.* Deliller.

güvā(h)lik: *Far.* T. Şahitlik.

güvāh: *Far.* Şahit, tanık, delil.

güvāhlıḳ: *Far.* T. Şahitlik.

ḥücce(t): *Ar.* Delil, belge.

ḥücec: *Ar.* Deliller.

iṯbāt: *Ar.* Tanıklama, şahit göstererek kanıtlama.

şahādet: *Ar.* Şahitlik, tanıklık; gösterme, itiraf.

şāhid: *Ar.* Tanık.

2.3.2.2.2.4. Ceza

‘iḳāb: *Ar.* Ceza, azab.

zindān: *Far.* Hapishane; mahpes.

siccīn: *Ar.* Hapse atma, zindana kapatma, korkutma.

sisile: *Ar.* Zincir, zincirleme.

rec(i)m: *Ar.* Taşlama, taşlama cezasına çarptırma.

‘aẕāb: *Ar.* Ceza, suç ve kabahate karşı verilen hüküm, ceza ve eziyet.

bi’l-‘aẕāb: *Ar.* Azabla, işkence ve eziyetle.

c**ezā:** *Ar.* İşlenen suça karşı verilen karşılık, ceza, hüküm.

ġul: *Ar.* Suçlunun boynuna takılan halka, pranga.

maḥbūs: *Ar.* Habs edilmiş, tutuklu.

ḥabs: *Ar.* Tutma, tutulma, alıkoyma.

mercūm: *Ar.* Recm ile cezalandırılmış, taşlanmış.

men‘: *Ar.* Engellenme, savma, yasak etme.

emna': *Ar.* Yasaklama, men etme.

münhī: *Ar.* Yasaklanmış, yasak.

nehy: *Ar.* Yasaklama, yaptırmama, men etme.

nefy: *Ar.* Sürme, sürgün.

cezālan-: *Ar.* T. Ceza verilmek.

cürm 1/2: *Ar.* Ceza.

2.3.2.2.2.5. Ödül

mükāfāt: *Ar.* Ödül, mükafat

2.3.2.2.2.6. Af/Bağışlama

‘afv: ***Ar.*** Bağışlama, Hoş görme.

kāmilü’r-raḥmet: *Ar.* En iyi bağışlama, rahmet.

maġrifet: *Ar.* Allah’ın günahları affetmesi, rahmet.

muḥsin: *Ar.* Bağışlayan, iyilik eden.

raḥmet: *Ar.* Esirgeme, koruma, bağışlama.

te’essi: *Ar.* Gönül alma, avutma.

bağışla-: Bağışlamak, affetmek.

2.3.2.2.2.7. Kurtarma, Kurtulma

ḳurtġar-: Kurtarmak.

ḳurtḳar-: Kurtarmak.

ḳutḳar-: Kurtarmak.

ḳutḳaral-: Kurtarılmak.

ḳutul-: Kurtulmak.

2.3.2.2.2.8. Hüküm

aḥkām: *Ar.* Hükümler.

fetāvā: *Ar.* Müftünün verdiği şer’i hükümler.

ḳarār 1/2: *Ar.* Hüküm.

ḥük(ü)m: *Ar.* Karar, kesin karar, emir, etki.

ictihād 2: *Ar.* Bir durum ile ilgili danışma sonucu verilen karar.

ḳabūl: *Ar.* Onaylama, razı olma.

ṭaṣdiḳ: *Ar.* Onaylama, gerçek olduğunu söyleme.

ḳarārlan-: *Ar.* T. Karar verilmek.

muḳarrer 1/1: *Ar.* Kararlaştırılmış, karar verilmiş.

2.3.2.2.2.8.1. Hükümsüz, Geçersiz

buṭlān: *Ar.* Geçersiz, hükümsüz, batıl.

mensūḫ: *Ar.* Hükümsüz, geçerliliği kalmamış.

mu‘azzez: *Ar.* Aziz kılınmış, onurlu, saygın.

mubaṭṭal: *Ar.* İptal olunmak, geçersiz kılmak; geçersiz.

2.3.2.2.3. Eğitim, Öğretim

mevā‘iẓe: *Ar.* Dini dersler, öğütler.

ta‘lim: *Ar.* Öğretme, eğitme, uygulamalı eğitim.

raḳım: *Ar.* Yazan , eli kalem tutan; yazar.

kelime: *Ar.* Söz, sözcük.

oḳı-: Okumak.

oḳu-: Okumak.

oḳın-: Okunmak.

oḳul-: Okunmak.

ögret-: Öğretmek.

örgen-: Öğrenmek.

2.3.2.2.3.1. Araştırma, Bilgi

baḥ(i)s: *Ar.* Bir konu akında detaylı araştırma. Sözü edilen konu.

bilü: Bilme, bilgi.

īḳān: *Ar.* Sağlam bilgi, yakın bilme.

maʻārif 1/2: *Ar.* Bilgi, kültür.

taḥḳiḳ: *Ar.* Gerçeği arama, araştırma, inceleme.

taḥḳiḳlen-: *Ar.* T. Araştırılmak, incelenmek.

tecessüs: *Ar.* Araştırma, yoklama.

teftiş: *Ar.* Arama, sorup soruşturma.

tefaḥḥuṣ: *Ar.* Dikkatle inceleme, ayrıntılı gözden geçirme.

taḥarrī: *Ar.* Gözden geçirme, irdeleme, araştırma.

tigür-: Değdirmek, araştırmak, yoklamak.

yoḳla-: Yoklamak, aramak, arayıp taramak.

tigşür-: Değiştirmek, araştırmak, soru soruşturmak, yoklamak.

2.3.2.2.3.2. Bilge, Bilgelik

ḥikmet 1/2: *Ar.* Bilgelik, gerçekle ilgili kısa söz.

ʻalim: *Ar.* Bilgin, alim.

aḥbār: *Ar.* Yahudi bilginler.

mevālī 1/1: *Ar.* Alimler, bilginler.

müfessīr: *Ar.* Anlaşılması zor bir bilgiyi açıklayan bilgin; Kur'an-ı Kerim'i yorumlayan ve açıklayan bilgin.

ʻulemā: *Ar.* Alimler, bilginler.

2.3.2.2.3.3. Cahil, Bilgisiz

cāhil: *Ar.* Bilgisiz, bilmez, cahil.

cāhiliyyet: *Ar.* Bilgisizlik, cahillik.

cehālet: *Ar.* Bilinmezlik, cahillik.

cehl: *Ar.* Bilmezlik, bilgisizlik.

cühelā: *Ar.* Bilgisizler, bilmezer.

ümmi: *Ar.* Okuma yazması olmayan.

ġaflet: *Ar.* Dalgınlık, bilmezlik, aymazlık.

2.3.2.2.3.4. Öğretici

eş'ār: *Ar.* Bilgi verme, bilgilendirme.

'ibret: *Ar.* Bir olaydan alınması gereken ders.

mürebbī: *Ar.* terbiye eden, eğitimci.

2.3.2.2.3.5. Öğrenen

ṭalebe: *Ar.* Öğrenci.

2.3.2.2.3.6. Eğitim Verilen Yer

medrese: *Ar.* Yüksek okul; ders verilen yer

2.3.2.2.3.7. İlim, bilim

'ilmen: *Ar.* İlim bakımından, bilimsel olarak.

'ilmī: *Ar.* Bilimle ilgili.

'ilmīyye: *Ar.* İlim adamları sınıfı.

ma'ārif 1/1: *Ar.* Müsbet bilimler.

ma'rifet 1/1: *Ar.* Bilme, ilim.

‘ulūm: *Ar.* İlimler, bilimler.

2.3.2.2.3.8. Yazı ile İlgili

ḳalem: *Ar.* Yazı yazma aracı.

kāġız: *Far.* Kağıt.

zebr: *Ar.* Söz, yazı; kitap yaprağı.

ṣaḥa’īf: *Ar.* Sayfalar.

ṣaḥīfe: *Ar.* Sayfa.

ṣuḥuf: *Ar.* Sahifeler, yapraklar.

kitābet: *Ar.* Yazı yazma, bir maddeyi kurallara uygun olarak yazma.

taḥrif: *Ar.* Bir yazıyı bozma, harflerin yerini değiştirme, bir ifadenin anlamını değiştirme.

ḫaṭ 1/1: *Ar.* Çizgi, satır; yazı .

maḫtūm 1/2: *Ar.* Mühür vurulmuş.

müh(ü)rle-: *Ar.* T. İmzalamak, damgalamak.

müh(ü)rlen-: *Ar.* T. İmzalanmak, damgalanmak.

yazul-: Yazılmak.

yaz-(1): Yazı yazmak, açmak, yaymak.

yazıl-: Yazılmak.

2.3.2.2.3.9. Matematik

ḥesāb 1/1: *Ar.* Sayı, sayma; işlem.

say-: Saymak, hesap etmek.

2.3.2.2.3.9.1. Rakam, Sayı

yidi: Yedi; yedi sayısı.

yidi: Yedi; yedi sayısı.

yiti: Yedi; yedi sayısı.

yitmiş: Yetmiş, yetmiş sayısı.

yigirmi: Yirmi; yirmi sayısı.

yüz: Yüz, yüz sayısı.

toḳuz: Dokuz. Dokuz sayısı.

sekiz: Sekiz, sekiz sayısı.

üç: Üç; üç sayısı.

seksen: Seksen, seksen sayısı.

s̱elās̱e: *Ar.* Üç.

san: Sayı, aded.

otuz: Otuz. Otuz sayısı.

altı: altı.

altmış: Altmış.

biŋ: Bin, On kere yüz.

bir: Tek, ilk, bir.

biş: Beş.

elli: Elli. Beş kere on.

ẖamse: *Ar.* Beş.

iḥdā: *Ar.* Bir sayısı.

iki: İki, iki sayısı.

ikinelçi: İkinci.

ḳırḳ: Kırk, kırk sayısı.

ḳıruḳ: Kırk, kırk sayısı.

ḳuruḳ: Kırk, kırk sayısı.

miŋ: Bin. Bin sayısı.

tört: Dört , dört sayısı.

2.3.2.2.3.9.2. Tekrar Etme

tekrir: *Ar.* Tekrarlama, bir daha söyleme veya yapma.

tekrār: *Ar.* Yineleme, bir daha yapma.

yana: Yine, tekrar.

yime: Yine, tekrar.

yine: Yine, tekrar.

2.3.2.2.3.10. Felsefe

el-kelām ve'l-felsefe: *Ar.* Kelām ve felsefe.

felsefe: *Ar.* Felsefe, hikmet ve düşünce bilgisi, düşünme bilimi.

2.3.2.2.3.11. Edebiyat

āṯār: *Ar.* Eserler.

dīvān: *Ar.* Özel düzenlenmiş kitap; meclis.

esāṭīr: *Ar.* Masallar, mitler.

ḫikāyet : *Ar.* Hikaye, bir olayı anlatma.

ḳıṣṣa: *Ar.* Naklolunan gerçek veya uydurma hikaye.

kitāb: *Ar.* Yazılmış ve basılmış eser, kitap.

kütüb: *Ar.* Kitaplar.

ma'ālim: *Ar.* Eser adı. Ebu Mansur Cemalü'ddin Hasan'ın Ma'ālimi'd-dīn fi'l-Usul adlı eseri.

mervī: *Ar.* Rivayet edilmiş.

rivāyet: *Ar.* Bir haber veya olayı nakletme, nakledilen hikaye ve haber.

şā'ir: *Ar.* Şiir söyleyen ve yazan, şair.

şi'r: *Ar.* Vezinli ve kafiyeli söz, şiir.

belīġ: *Ar.* Düzgün ve anlaşılır, sanatlı, düzgün.

2.3.2.2.3.12. Dil

lisān: *Ar.* Dil, lehçe.

2.3.2.2.3.12.1. Dil Bilim, Dil Bilgisi

mazmun 1/1: *Ar.* Anlam, kavram.

mefhūm: Ar: Anlam, kavram.

at: Ad, isim.

ef'al: *Ar.* Fiiller, eylemler.

esmā': *Ar.* İsimler.

ḫurūf: *Ar.* Harfler.

is(i)m: *Ar.* Ad.

bilā: *Ar.* olumsuzluk eki, -sız.

2.3.2.2.3.12.2. Soru Kelimeleri

mu: Soru edatı.

mü: Soru edatı.

mı: Soru edatı.

mi: Soru edatı.

ḫança: Hangi.

ḳaçam: Nasıl, ne zaman, niçin, ne şekilde.

ḳança: Ne zaman.

ḳaya: Nasıl, niçin, hangi.

ḳayan: Nasıl, niçin, hangi.

ḳayda: Nerede.

ḳaysı: Nasıl, niçin, hangi.

kaysu: Nasıl, niçin, hangi.

ḳayu: Nasıl, niçin, hangi.

ni: Ne, nasıl, hangi; çok.

niçe: Nice, birçok, hangi; nasıl.

niçek: Nasıl, ne şekilde.

niçük: Nasıl, ne şekilde.

nidey: Hangi, nasıl.

nidi: Hangi, nasıl.

niteg: Nasıl, niçin, ne şekilde.

2.3.2.2.3.12.3. Zamir

bin: Ben.

min: Ben.

sin: Sen.

şol: O.

uşol: O, işte o.

ol: O. O zamiri ve sıfatı.

miz: Biz.

biz: Biz.

siz: Siz.

anlar: Onlar.

alar: Onlar.

uşbu: Bu, işte bu.

bu: Bu.

bular: Bunlar.

bunlar: Bunlar.

buŋa: Buna.

maŋa: Bana.

baŋa: Bana.

muŋa: Buna, buna doğru.

mundan: Bundan.

mundın: Bundan.

munı: Bunu.

muŋın: Bunun.

munlar: Bunlar.

munuŋ: Bunun.

şu: Şu.

şunlar: Şunlar.

sizler: Sizler.

saŋa: Sana.

anda: Onda, Orada.

anı: Onu

anıŋ: Onun

anunıŋ: Onun.

anunlar: Onlar.

anuŋ: Onun.

aŋa: Ona

biregü: Biri, birisi.

birev: Biri, birisi.

birew: Biri, birisi.

bizler: Bizler.

öz: Öz, kendi.

kendü: Kendi.

kenti: Kendi.

2.3.2.2.3.12.4. Ünlem

yā: *Ar.* Ey. Ünlem.

Heyhāt: *Ar.* Yazık, ne yazık.

vāy: *Ar.* "Yazık, eyvah" anlamına gelen ve üzüntü ifade eden ünlem.

2.3.2.2.3.12.5. Bildirme Şekilleri

turur: -dır, -dir.

ol: -dır, -dir. Bildirme.

i-: Olmak, imek.

ir-: Olmak, imek.

2.3.2.2.3.12.6. Diğer Dil Bilgisi Ögeleri, Sözcük Türleri

hem: *Far.* Veya, ve, dahi.

ya: Ve, veya, dahi.

yaŋlıġ: Gibi, benzer.

veyā: *Ar.* Ancak, ya da, fakat.

velikin: *Ar.* Ancak, şöyle ki, lākin.

ve: *Ar.* Ve**,** dahi.

üz: Üst, üst taraf.

üze:Üst, üstte, üst tarafta, üzerine.

üzeri: Üstte, üstünde, üzerinde.

üzre: Üstte, üzere, üzerinde.

taḳı: Dahi, ve.

üçün: İçin.

alay: Öyle, o şekilde.

ammā: *Ar.* Ama, fakat.

aŋar: Ona, Ona doğru.

ança: Öyle, böyle, bu şekilde.

andaġ: Öyle, bu şekilde.

uşandaḳ: Öyle bu şekilde.

andaḳ: Öyle, bu şekilde.

belki: *Far.* Olabilir, belki muhakkak.

belkim: *Far.* Olabilir, belki muhakkak.

berāber: *Far.* Birlikte, bir arada; bir düzeyde, aynı.

bi'l-keṣret: *Ar.* Çoğunlukla.

bile: İle, birlikte, beraber.

bilen: İle, birlikte, beraber.

birge: Birlikte, beraber.

birle: Birlikte, beraber, ile, dahi.

birlen: Birlikte, beraber, ile, dahi.

başka: Diğeri, öteki, özge.

ġayr: *Ar.* Başka, değil.

ġayri: *Ar.* Başka, diğer.

sā'ir: *Ar.* Diğer, başka, başka şey.

özge: Başka.

çaḳlı-: Kadar, gibi, benzer.

çı: Ya, de, dahi. Kuvvetlendirme edatı.

çi: Ya, de, dahi. Kuvvetlendirme edatı.

çün: *Far.* Çünkü mademki.

zirā: *Far.* Çünkü, şundan dolayı.

da: De, dahi. Kuvvetlendirme edatı.

daḫı: Dahi, de, da. Kuvvetlendirme edatı.

de: De, dahi. Kuvvetlendirme edatı.

dey: Gibi, kadar.

dik: Gibi, benzer.

tig: Gibi, benzer.

tā: *Far.* Dek, değin, kadar.

eger: *Far.* Eğer, ama, ancak, fakat.

fi'l-ḥāl: *Ar.* Bu sırada, hemen, şimdi.

gāh: *Far.* Bazen, ara sıra.

gāhī: *Far.* Bazen, zaman zaman.

ger: *Far.* Eğer, ama, ancak.

ġūyā: *Far.* Sanki, diyelim ki.

şāyed: *Far.* Olur ki, eğer.

ḫāh: *Far.* İster … ister, bazen öyle bazen böyle.

ḥattā: *Ar.* Bile, bundan da öte.

henüz: *Far.* Şimdiye kadar, daha, henüz.

her-āi'ne: *Far.* Her zaman, daima; her olayda, şüphesiz.

çend 1/2: *Far.* Her ne kadar, yine de, öyle ki.

egerçi: *Far.* Her ne kadar, olsa da ise de.

hergiz: *Far.* Asla hiçbir zaman.

içün: İçin.

ile: Birlikte.

ilen: Birlikte.

ki: Ki, ve, fakat, ancak.

kibi: Gibi, benzer.

kibik: Gibi, benzer.

kim: Ki, ve, veya, fakat, ancak.

likīn: *Far.* Fakat, ancak, amma.

meger: *Far.* Meğer.

munda: Bunda, burada.

mundaḳ: Böyle, böylece.

munday: Bunun gibi, böyle, böylece.

şundaḳ: Şöyle, bunun gibi.

şunday: Şöyle, bunun gibi.

şundayın: Bunun gibi, şöylece.

ni: Ve, dahi, de, da.

öyle: Öyle, bu şekilde.

pes 1/2: *Far.* Bundan böyle.

ḫuṣūṣān: *Ar.* Özellikle, bilhassa.

2.3.2.2.1. Sanat

ṣanem 1/2: *Ar.* Resim, heykel.

taġannī 1/3: *Ar.* Şarkı söyleme.

2.3.2.2.2. Eğlence, Oyun

lehv: *Ar.* Oyun, eğlence, boş iş.

oyun: Oyun eğlence.

oy(u)na-: Oynamak.

2.3.2.2.2.1. Kutlama

teberrük: *Ar.* Kutlama, bereketlendirme.

3. SONUÇ

Tefsirden yola çıkılarak hazırlanmış; Çağatay, Oğuz, Kıpçak dillerini yansıtan ve *Karışık Dilli Kur'an Tefsiri* adıyla yayımlanan kitabın söz varlığının ele alındığı tezde, kavram alanı çalışması yapılmıştır. Çalışmadan hareketle dönemin dil özellikleri, dikkat çeken tarafları, kelimeler arasındaki ilişki ve türlü alanlarda kullanılan kelime çeşitliliği vb. üzerine bilgi sahibi olmak mümkündür. Tefsirde surelerin tamamının bulunmamasından kaynaklanan eksiklik de göz önünde bulundurulduğunda, elde edilen bulgularla dil üzerine elbette çok kesin yargı ve genellemeye varmak mümkün değildir. Lakin ele alınan eserin söz varlığı yoluyla yapılan kavram alanı çalışması, dönemin dili, yaşayış tarzı hakkında fikir vermektedir. Bunları genel olarak şöyle sıralayabiliriz:

1. Eserde yer alan Türkçe dışındaki kelimelerin yoğunluğundan yola çıkılarak o dönemde yazılmış olan Kur'an tefsirinin Türkçe kelime kullanım derecesi de ortaya konulmaya çalışılmıştır. Madde başında ele alınan 3337 kelimenin 2074'ü Arapça, 141'i Farsça, 1121'i Türkçe olup Kur'an dilinin söz varlığına etkisi daha açık şekilde görülmektedir. Ayrıca bir adet Yunanca kelimeye de rastlanmıştır. Bu veriler ışığında, eser ve eserin yazıldığı düşünülen dönem de dikkate alınarak; medeniyetler, toplumlar arasında kelime etkileşimleri yaşandığı görülmektedir.

2. Eserin söz varlığından hareketle, o dönemde Kur'an-ı Kerim çevirisindeki dinî terimlerin %35'inin Türkçe olduğu söylenebilir.

3. *Karışık Dilli Kur'an Tefsiri* adlı çalışmanın söz varlığı incelendiğinde, tercümede %62 oranında Arapça kelimelere rastlanılmıştır. Farsça kelimeler ise çalışmada yaklaşık %4'lik bir kısımda yer almaktadır. Bu durum, ilk Kur'an tercümelerinde rastlanan Türkçe kelimelerin fazlalığının, zamanla, bu tez çalışmasını oluşturan Kur'an tefsirinde olduğu gibi, ibadet dili hâline gelen Arapça ve Farsça'nın Türk diline girip sıklıkla kullanılması sonucunda azaldığını göstermektedir.

4. Söz varlığı çalışması yoluyla, eserin karışık dilli yapısının göstergelerine de rastlanmaktadır. Doğu Türkçesi metinlerinde rastlanan dönüşlülük zamiri *öz* kelimesi ile Batı Türkçesindeki *kendü/kenti* zamirlerinin kullanımı, bunlardan birisidir.

5. Kelime başında rastlanan *t* > *d* değişimleri sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Çağatay ve Kıpçak Türkçelerinde kelime başı t sesleri genelde korunurken, Oğuz Türkçesinde kelime başında yer alan *t-* sesinin *d-* ye dönüşmesi, eserde bu lehçe ile yazılan kelimelerin görülmesini sağlamaktadır: *teg* > *dek, teve* > *deve* .

6. Çalışma farklı lehçeleri yansıtmasından dolayı, aynı kelimede de ses değişimlerini yansıtmaktadır: *ayd- / ayt-, eyitil- / eyidül-* gibi.

7. Eserde üç farklı lehçenin ses değişimleri ile ilgili "katılık, sertlik" anlamına gelen "*ḳatıġ+lıġ, ḳatıḳ+lıḳ, ḳatı+lıġ, ḳatı+lıḳ, katı+luḳ"* sözleri, çok dilli yapının gözlemlenmesi açısından öne çıkan örneklerdendir. Bu durum kelime ve ek sonundaki *ġ* sesinde yaşanan değişimlerin üç lehçede farklı şekillerdeki durumunu gösterir: Kelime sonu *g* sesinin, Kıpçak Türkçesinde genellikle korunduğu (*ḳatıġ)*, Çağatay Türkçesinde tonsuzlaşma *(ḳatıḳ+lıḳ)* ve Oğuz Türkçesi özelliklerine uygun olarak düşme eğiliminde (*ḳatı)* olmaları gibi.

8. Eserin çok dilli yapısında yaşanan değişimi gösteren, söz varlığının seslik ve biçimlik değişimlerine şu örnekler verilebilir:

Biçimlik değişiklikler: *birle, birlen, bile* şekillerinin yanında *ilen* ve *ile*; *taḳı, daḫı* şekillerinin yanında *da/de*; *+DIn* ayrılma hâli ekinin yanında *+Dan*; *+GAn* sıfat fiil ekinin yanında *+An*; yeni bir çekim eki olan *-DUk* ekli I. çoğul şahıs görülen geçmiş zaman çekimli fiiler yanında daha eski olan *-dımız* ile yapılmış fiil çekimleri; geniş zaman olumsuz şeklinin *-mAz* yanında *-mAs* olması.

Seslik değişiklikler: *bol-> ol-*; *G>w>v* değişimi (aġrı>awru>avru); *y->c-* değişimi (yay>cay); *t->d-* değişimi (tut->dut-); *-d->ḍ>y* değişimi (edgü> ėḍgü> iḍgü; iḍi>iye) gibi.

8. Kavram alanı çalışmasıyla dönemin yaşayış tarzı hakkında fikir sahibi de olunmaktadır. Sosyal hayat, kültür, akrabalık, akrabalık ilişkileri gibi başlıklarda karşılaşılan kelimelerin sayısındaki fazlalık ise toplumsal ilişkiler ve sosyal yaşantıda kullanılan kelime servetini ortaya koymada önemli bir göstergedir.

9. Ev, ev içi malzemeler, inşaat ve yapı unsurları alanlarındaki söz varlığı ise Türklerin yerleşik hayatta kullandığı barınma tercihlerine dair çıkarımlarda bulunmamızı sağlamaktadır.

10. Para, ücret ve fiyat alanlarındaki söz varlığı, tarih boyunca ticari faaliyetlere önem verildiğinin, insan yaşamında aktif olarak yer aldığının göstergelerindendir.

15. Vücut bölümleri ile ilgili temel kelimeleri yansıtan kavram alanında Türkçe kelimelerin Arapça kelimelere göre daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Bu tespit, o dönemde kullanılan Türkçe kelimelerin insan vücudu ile ilgili söz varlığını karşılayabilecek zenginlikte olduğunu, temel kelimelerdeki değişimlerin daha az olduğunu da göstermektedir.

16. İnsanların olumlu ve olumsuz kişilik özelliklerini yansıtan kavram alanlarındaki verileri karşılaştırdığımızda ise insanların olumsuz özelliklerine dair söz varlığının fazla olduğu görülmektedir. Olumsuz kişilik özellikleri ve davranışlarının, olumlu kişilik özellikleri ve duygularına göre ön planda olmasının nedenini, dinî kavramlar yönünden değerlendirebiliriz. Eserin söz varlığı, Kur'an tefsiri üzerine kuruludur. Bu bağlamda ele alınan kavramlar; olumsuz davranış ve düşüncelerin cezalandırılacağı ve bu davranışları sergileyenlerin akıbetleri hakkında önemli bir göstergedir. Ceza kavram alanında toplam 18, ödül kavram alanında bir sözcüğün yer alması gibi. İnsanlardaki olumsuz özelliklerin çeşitli ve fazla şekilde yer alması, ceza kavram alanındaki yoğunluğunun sebebini destekler niteliktedir.

Bu çalışmayla Türk dilinin kavramsal zenginliği bir kez daha ortaya konularak, dönemin söz varlığı daha net yansıtılmaya çalışılmış; Çağatay, Oğuz ve Kıpçak dillerinden yansıyan İslami kavramlar, etkileşimler ve konuya dâhil olan alıntıların dilde ne ölçüde yer edindiği gösterilmiştir. *Karışık Dilli Kur'an Tefsiri* neşrinden elde edilen veriler, sözlükçülük ve dil açısından incelenmiş, Türk dilinin zenginliği, kolları, söz varlığı, kavram alanları yoluyla ortaya konularak bir nebze de olsa bu alana katkıda bulunulmaya çalışılmıştır.

KAYNAKÇA

ADALAR SUBAŞI, D. (2010). *Sözlük Verilerine Dayalı Görünümleriyle Arapçada Kavram Oluşturma Yolları* (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.

AKALIN, Ş. H. (2010, Mart). Sözlüğün Tarihi. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, 699, 268-278.

AKAR, A. (2010). *Türk Dili Tarihi*. İstanbul: Ötüken.

AKÇAY, Y. (2011). Doğuda ve Batıda Sözlükçülüğün Gelişimi ve Osmanlı Dönemi Sözlük Metinlerine Genel Bir Bakış. *Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 4, 281-333.

AKSAN, D. (2009). *Anlambilim*. Ankara: Engin Yayınevi.

AKSAN, D. (1971). Kelime bilimi ve Anlambilimi Ölçülerinden Yararlanarak Bir Yazı Dilinin Eksikliğini Saptama Yolları I: Kavram Alanı – Kelime Ailesi İlişkileri ve Türk Yazı Dilinin Eskiliği Üzerine. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, 19, 253-262.

AKSAN, D. (1989). *Kavram Alanı-Kelime Ailesi İlişkileri Ve Türk Yazı Dilinin Eskiliği Üzerine*. Ankara: TTK Basım evi.

AKSAN, D. (2006). *Anlambilim Konuları ve Türkçenin Anlambilimi*. Ankara: Engin Yayınevi.

AKSAN, D. (2009). *Her Yönüyle Dil: Ana Çizgileriyle Dilbilim*. Ankara: TDK Yayınları.

ARGUNŞAH, M. (2014). *Çağatay Türkçesi*. İstanbul: Kesit Yayınları.

ARGUNŞAH, M., SAĞOL YÜKSEKKAYA, G. (2017). *Karahanlıca Harezmce Kıpçakça Dersleri*. İstanbul: Kesit Yayınları.

BİLGİN TİRYAKİ, K., SUNAR L. (2016). *Kavram Geliştirme-Sosyal Bilimlerde Yeni İmkanlar*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

BOZ, E. (2011). *Sözlük Bilimi Yazıları 1*. Ankara: Gazi Kitabevi.

BÖLER, T. (2006). Türkçe Sözlük (TDK) ile Örnekleriyle Türkçe Sözlük'ü (MEB) Karşılaştırma Denemesi. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 1, 101-118.

CUMAKUNOVA, G. (Yaz 2011). "Türk Sözlük Biliminin Etkileşim Alanları", *Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*. 4, 15-30.

ÇETİNEL, H. (2018). *Dini Kavramların Semantik Analiz Yolu İle Öğretiminin İmkan ve Sınırları* (Yayımlanmamış doktora tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.

EMİNOĞLU, E. (2010). *Türk Dilinin Sözlükleri ve Sözlükçülük Kaynakçası*, Sivas: Asitan Yayıncılık.

ERCİLASUN, A. B. (2017). *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi,* Ankara: Akçağ Yayınları.

GUİRAUD, P. (1999). *Anlambilim, La Sémantique*. (Çev. Berke Vardar). İstanbul: Multilingual Yayınları.

GÜNAY, D. (2007). *Sözcükbilime Giriş*. İstanbul: Multilingual Yayınları.

GÜNDOĞDU, A. E. (2012). Türkçe Dersi Öğretim Programının Kavram Öğretimi Açısından İncelenmesi. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7, 31-34.

GÜRIŞIK, B. (2013). *Türkiye Türkçesindeki Bağımsız Biçimbirimlerin Anlamsal Dağılımı* (Yayımlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.

İLHAN, N. (2007). *Geçmişten Günümüze Sözlükçülük Geleneği ve Türk Dili Sözlükleri*. Elâzığ: Manas Yayıncılık.

KAHRAMAN, M. (2016). Sözlük Bilim Kuram, İlke ve Yöntemler Üzerine. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırma Dergisi*, 8, 3288-3312.

KARAMANLIOĞLU, A. F. (1994). *Kıpçak Türkçesi Grameri*. Ankara: TDK Yayınları.

KARÇIĞA, S. (2015). Dil Eğitiminde Kavram Alanı Sözlüklerinin Önemi. *International Journal Of Languages Education and Teaching*, Germany, 2514-2524.

KOCAPINAR, P. (2014 Volume 9/9 Summer). Kavram Sözlükleriyle İlgili Terminoloji Üzerine. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 745-752.

KOCAPINAR, P. (2014). *Kavram Sözlükleri ve Ermeni Harfli Kıpçak Türkçesi Söz Varlığı Üzerine Bir Deneme* (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi: Ankara.

KOCAPINAR, P. (2020). Sözlük Nedir ?. *Karadeniz Araştırmaları Balkan, Kafkas, Doğu Avrupa ve Anadolu İncelemeleri Dergisi*, 68, 1089-1101.

KOCAPINAR, P. (2021). *Kavram Alanı Sözlüğü Olarak Dîvânu Lugâti't-Türk*. Ankara: Gazi Kitabevi.

KORKMAZ, Z. (1973). Selçuklular Çağı Türkçesinin Genel Yapısı. *TDK Belleten*, 34.

KÖK, A. (2004). *Kur'an Tercümesi (TİEM 73 1v-235v/2) Giriş-İnceleme-Metin-Dizin* (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.

KÜÇÜK, S. (2020). Satır Altı Kur'an Tercümeleri Üzerine. *Türk Ekini Dil ve Kültür Dergisi*, 5, 13-20.

MUTLU, H. K. (2009). Türkçe Öğretiminde Sözlükçülük Tekniği Açısından Tematik Sözlükler. *Turkish Studies*, 4, 814-822.

NALBANT, M. V. (2014). *Karışık Dilli Kur'an Tefsiri (Çağatay, Oğuz, Kıpçak Lehçeleriyle)*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.

ÖZDAĞ, T. (2010). Karışık Dilli Eserlere Genel Bir Bakış. *Dil ve Kültür Dergisi*, 21-24.

TABAKLAR, Ö. (2017). Çağatayca Mevahib-i Aliyye (Tefsir-i Hüseynî) Tercümesi. *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi,* 57, 237-258.

USTA, H. İ. (2011). *Orta Asya Kur'an Tefsiri (Metin- Tıpkıbasım)*. Ankara: Poyraz Ofset.

ÜLGEN, G. (2004). *Kavram Geliştirme: Kuramlar ve Uygulamalar*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

ÜNLÜ, S. (2004). *Karahanlı Türkçesi Satır Arası Kur'an Tercümesi TİEM 73, Giriş-Metin-İnceleme-Analitik Dizin* (Yayınlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

ÜŞENMEZ, E. (2013). *Türkçe İlk Kur'ân Tercümelerinden, Özbekistan Nüshası:Satır Arası Türkçe-Farsça Tercümeli (Giriş-İnceleme-Metin-Ekler Dizini-Tıpkıbasım)*. İstanbul: Akademik Kitaplar.

VARDAR, B. (2002). *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Multilingual Yayınları.

YILMAZ, H. (2003). *Kur'an Kelime ve İfadelerini Anlamada Kavram Tefsiri ve Semantik Analiz Yöntemi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

ZÜLFİKAR, H. (1974 Mayıs). Çağatayca Bir Kuran Tefsiri, *Türkoloji Dergisi*, 6, l53-l95.

EKLER

EK-1 : DİZİN

A

ābād: *Far.* Bakımlı, bayındır, şen., 119

abān: Ar, Özel ad., 50; Ar, Özel isim., 50

abān ibn-i sa'id ibn-i ‘âşş: *Ar.* Özel ad, 50

ācāl: *Ar.* Eceller, ölümler., 71

aç: Aç, tok olmayan**.**, 121

aç-: Açmak, ortaya koymak, yaymak, sermek., 135

açı: Acı., 105

açıġ: Acı., 92

açığlan-: Üzüntü duymak, acımak., 92

açıḳ: Açlık, aç olma durumu., 121

açluḳ: Açlık, aç olma durumu., 121

açu: Acı., 92

açuġ: Açık., 33

açuḳ: Açık., 33

açul-: Açılmak., 62

ādāb: *Ar.* Zarafet, naziklik, öte., 76

adaş-: Yolunu kaybetmek, şaşırmak, yanlışa düşmek., 86

adaştur-: Yolunu kaybettirmek, yanlışa düşürmek., 86

ādem: *Ar.* Hz. Adem, ilk insan, insanoğlu. İnsan, 45

adllik: *Ar.* Adaletlilik, doğruluk., 157

afār: *Ar.* Bir çeşit ağaç, palmiye ağacı., 42

aġ-: Akmak., 38

aġaç: Ağaç., 42

aġarr: *Ar.* Kendini çok beğenmiş, soylu., 83

aġır 1/1: Ağır, yüklü., 26

aġır 1/2: güç, sert, çetin., 130

aġız: Ağız, çıkış yeri., 57

aġrı-: Ağrımak, acı duymak., 69

aġzur-: Akıtmak., 38

aḥādiṣ: *Ar.* Hadisler., 146

aḥbār: *Ar.* Yahudi bilginler., 164

āḫir: *Ar.* Son, en son, biten, sona eren., 18

āḫire: *Ar.* Son, en son, biten, sona eren., 18

āḫiriyyet: *Ar.* Son, sonlanma., 18

aḥkām: *Ar.* Hükümler., 162

aḥḳār: *Ar.* En bayağı, en adi., 82

aḫlāḳ: *Ar.* Yaratılıştan gelen güzel huy ve davranışlar., 75

aḥmed: *Ar.* Özel ad, Ahmed ibn-i hanbeli., 51

aḥsen: *Ar.* Daha güzel, en güzel., 66

aḫşam: Akşam., 16

aḫvāl: *Ar.* Durumlar, haller., 109

aḫyār: *Ar.* Hayırlı, faziletli kimseler., 90

aḫz: Alma, ele geçirme., 64

aḳ: Beyaz, ak., 34
aḳ-: Akmak, bir yerden bir yere gitmek., 38
aḳdur-: Akıtmak, fışkırtmak., 38
aḳız-: Akıtmak., 39
aḳrın: Yavaş, sakin, yavaşça., 104
aḳrun: Yavaş, sakin, yavaşça., 104
aḳṣaḳ: Topal., 69
aḳvāl: *Ar.* Sözler., 104
al: Ön, ön taraf, karşı., 20
al-: Almak., 64
alar: Onlar., 171
alaş-: Karşıklı alıp vermek., 127
alaşlı: Hastalıklı, hastalık sahibi., 68
alay: Öyle, o şekilde., 173
ald: Karşı taraf, ön taraf., 20
alda-: Aldatmak., 86
aldan-: Aldanmak., 86
alın-: Alınmak., 88
Allāh: *Ar.* Özel ad. Allah, Tanrı., 140
allāhü ‘āẕim: *Ar.* Yüce Allah., 140
Allāhü te’āli: *Ar.* Yüce Allah., 140
allahümmehdi ḳavmi: *Ar.*, 150
altı: altı., 167
altmış: Altmış., 167
altun: Altın., 24, 25
alun-: Alınmak., 88
āmin: *Ar.* Öyle olsun, Ya Rab duamızı kabul et anlamındaki söz., 150
ammā: *Ar.* Ama, fakat., 173
ançа: Öyle, böyle, bu şekilde., 173
anda: Onda, Orada., 171
andaġ: Öyle, bu şekilde., 173
andaḳ: Öyle, bu şekilde., 173
andan: ondan, bu nedenle., 110, 111
andın: Ondan, bu nedenle., 110, 111
anı: Onu, 171
anıŋ: Onun, 171
anla-: Anlamak., 72
anlar: Onlar., 170
anṭ: Ant, yemin., 106
anṭāḳīye: *Ar.* Yer adı, 117
anunıŋ: Onun., 171
anunlar: Onlar., 171
anuŋ: Onun., 171
aŋa: Ona, 171
aŋar: Ona, Ona doğru., 173
aŋla-: Anlamak., 72
ara: Ara, arasında., 21
ārām: *Far.* Durma, dinlenme, rahatlık., 70
aramlan-: *Ar.* T. Hoşa gitmemek, rahatsız olmak., 87
arcum: Ardıç, ardıç ağacı., 42
ard: Arka, ard., 20
arġat-: Yağdırmak, akıtmak, aşağıya akıtmak., 39
arḳa: Arka, arka taraf., 20
arslan: Aslan, yırtıcı hayvan., 44; mec. Yiğit., 91
arşın: Omuzdan baş parmak ucuna kadar olan uzunluk ölçüsü., 25
art: Ard, arka, arka taraf, sırt., 20
art-: Artmak, çoğalmak., 27
artdur-: Arttırmak, çoğaltmak., 27

artıḳ: Fazla, çok., 27
arttır-: Arttırmak, çoğaltmak., 27
arttur-: Arttırmak, çoğaltmak., 27
artuḳ: Fazla, çok., 27
arż: *Ar.* Yer, yeryüzü., 21
as: Alt., 20
as-: Asmak., 135
aṣ: Asmak., 135
āṯār: *Ar.* Eserler., 168
aṣdur-: Astırmak., 135
asra- 1/1: Gizlemek, himaye etmek, saklamak., 78
asra- 1/2: Besleyip büyütmek., 47
ast: Alt, alt taraf., 20
aṣtar: *Far.* Kumaşın altına konan ince bez, astar., 123
aş-: Aşmak, geçmek., 114
aş(ı)ġ-: Acele etmek, koşmak, akın akın gitmek., 61
aşa-: Yemek, yemek., 120
aşdur-: Yedirmek., 102
aşıḳ-: Acele etmek, koşmak, akın akın gitmek., 61
aşḳī: *Ar.* Azılı haydut, en azılı hırsız., 159
aşla-: Yemek yemek., 120
aşuġ-: Acele etmek, koşmak., 61
aşuḳ-: Acele etmek, koşmak., 61
at: Ad, isim., 169
at-: Atmak, fırlatmak., 39
aṭ: At, binek hayvanı., 44
ata: Ata, ced., 95
ata-: Ad vermek., 49
atal-: Adlandırılmak, ad verilmek., 49
atarıl-: Atılmak, yayılmak., 39
atḳı-: Dua etmek., 151
aṭlan- 1/1: At sahibi olmak., 137
aṭlan- 1/2: Ata binmek., 62
atlu: Ad sahibi, ünlü, adlı., 49
atul-: Atılmak., 61
av(u)ru 1/1: Hasta., 68
av(u)ru 1/2: Kör., 69
avlaḳ: Tenha, 1ssız, yüksek yer., 22
avlal-: Şaşırmak, doğru yoldan ayrılmak., 91
awız: Ağız., 57
ay: Ay, Dünyanın uydusu, kamer., 13; Otuz günlük süre, ay., 15
ay-: Söylemek., 104
ayaġ: Ayak., 55
ayaḳ: Ayak., 55; Kadeh., 124
Āyāt: *Ar.* Ayetler, deliller., 145
ayd-: Söylemek., 104
Āyet: *Ar.* Ayet, nişan, delil., 145
Ayır-: Ayırmak, bölmek., 134
ayrıl-: Ayrılmak., 116
ayrul-: Ayrılmak., 116
ayt-: Söylemek., 104
aytıl-: Söylenilmek, denilmek., 104
aytul-: Söylenilmek, denilmek., 105
ayturul-: Söylenilmek., 105
aytuş: Söyleşmek, karılıklı konuşmak., 104

ayur-: Ayırmak., 134
az: Az, kıt., 27
az-: Azmak, yoldan çıkmak., 86
azdur-: Azdırmak, yoldan çıkarmak., 86

B

bādīye: *Ar.* Çöl, kır, ova., 22
baġçe: *Far.* Bahçe., 42
baġışla-: Bağışlamak, affetmek., 162
baġla-: Bağlamak., 135
baġlan-: Bağlanmak., 135
baġle: *Ar.* Katır, binek hayvanı., 44
baḥ(i)s: *Ar.* Bir konu akında detaylı araştırma. Sözü edilen konu., 164
bahāne: *Far.* Sebep, neden, asılsız özür., 110, 111
baḫīl: *Ar.* Hasis, cimri, yalancı, ahmak, 84
bāhir: *Ar.* Açık, aşikar, parlak, aydınlık., 108
baḥr: *Ar.* Deniz., 22
balçıḳ: Çamur, kıvamlı çamur., 24
balıḳ: Balık., 44
bāliġ: *Ar.* Erişkin, büluğ çağına ulaşmış çocuk, erişkin insan., 48
bāliġa 1/1: *Ar.* Son noktaya erişmiş., 18
bāliġa 1/2: *Ar.* Haberci, ulak, 103
bānī: *Ar.* Yapan, yapıcı., 131
baŋa: Bana., 171
bar: Var., 31
bar-: Varmak, ulaşmak., 114
barça: Hep, bütün, hepsi., 30
barı: Hepsi, bütünü, tamamı., 30
barıl-: Varılmak, varmak., 114
barlıġ: Varlık, mevcudiyet., 31
barlıḳ: Varlık, mevcudiyet., 31
barmaḳ: Parmak., 55
barsıl: Zengin, varlıklı., 126
barşīṣā: *Ar.* Şeytan tarafından kandırılan büyük bir Hristiyan dindar., 139
baru: Hepsi, bütünü, tamamı., 30
baṣīr: *Ar.* Görüp anlayan, görücü, Allah'ın adlarından biri., 141
basṭ: *Ar.* Yayma, serme, açma., 135
baş 1/1: Baş, kafa., 54
baş 1/2: Üst kısım., 19
baş 1/3: Başlangıç., 17
başka: Diğeri, öteki, özge., 173
bat- 1: Batmak, dibe doğru gitmek., 38
bat- 1/1: Batmak, dibe doğru gitmek., 38
bāṭın 1/1: *Ar.* İç, dahili., 21
bāṭın 1/2: *Ar.* Gizli., 160
bāṭınen 1/1: *Ar* İç taraftan, dahili olarak., 21
bāṭınen 1/2: *Ar.* Gizli olarak., 160
bāver: *Far.* İnanma, tasdik, 80
bay: Zengin, varlıklı., 126

bayla-: Bağlamak., 135
baylıġ: Zenginlik., 126
baylıḳ: Zenginlik., 126
bāzār: *Far.* Alış veriş, alım satım., 127
bedel: *Ar.* Bir şeyin karşılığı, karşılık., 128
beden: *Ar.* Gövde, cisim, ten., 55
bedr: *Ar.* Yer adı. Bedir savaşının yapıldığı yer., 118
bed-şekl: *Ar.* Far, Kötü görünüşlü., 66
behre 1/1: *Far.* Pay, hisse, nasip., 28
behre 1/2: *Far.* Müddet, süre., 16
beḳa: *Ar.* Kalma, kalıcılık, devamlı bulunma., 19
bekle-: Beklemek.., 116
bekr: *Ar.* Özel ad. Arap kabilelerinden birinin adı., 98
belā: *Ar.* Bela, gam, tasa, 110
belālandur-: Denemek, imtihan etmek, bela vermek., 110
beled: *Ar.* Belde, memleket, ülke., 116
be-li'llāhüte'ālī: *Ar.* Allah'ın kendisi, 141
belīġ: *Ar.* Düzgün ve anlaşılır, sanatlı, düzgün., 169, 175
belki: *Far.* Olabilir, belki muhakkak., 173
belkim: *Far.* Olabilir, belki muhakkak., 173
belli: Açık, aşikar, meydanda., 108
bende: *Far.* Köle, kul, tutsak., 101
benī ādem: *Ar.* İnsanoğlu., 45
benī bekr: *Ar.* Özel ad. Bir Arap kabilesi., 98
benī beyāż: *Ar.* Özel ad., 49
benī esed: *Ar.* Özel ad. Bir Arap kabilesi., 98
benī ġaffār: *Ar.* Özel ad. Arap kabilelerinden biri., 98
benī ḥanīfe: *Ar.* Özel ad. kabilelerinden biri., 98
benī hāşim: Ar, Özel ad. Bir Arap kabilesi. | Hz.Muhammed bu kabiledendir., 98; Ar, Özel ad. Bir Arap kabilesi. Hz.Muhammed bu kabiledendir., 98
benī ḫuzā'a: *Ar.* Özel ad. Bir arap kabilesi., 98
benī ibn-i mālik ibni naḍīr benī kenāne: *Ar.* Özel ad. Peygamberin soyca akraba olduğu bir kabile., 98
benī isrā'īl: il *Ar.* Özel ad. İsrail oğulları, Yahudiler., 98
benī kenāne: *Ar.* Özel ad. Bir Arap kabilesi., 98
benī muşṭaliḳ: *Ar.* Özel ad. Bir Arap kabilesi., 98
benī naḍīr: *Ar.* Özel ad. Bir Yahudi kabilesi., 98

benī selīm: *Ar.* Özel ad. Bir Arap kabilesi., 98

benī taḳayyum(?) ebū kemāl: *Ar.* Özel ad., 49

berāber: *Far.* Birlikte, bir arada, 173

berāhin: *Ar.* Deliller, ispatlar., 160

berī 1/1: *Ar.* Salim, kurtulmuş., 70

berī 1/2: *Ar.* Arınmış, pak., 125

berkitil-: Sağlamlaştırmak, bağlamak, kilitlemek., 135

ber-ṭaraf: *Far. Ar.* Yana bırakma, kenarda tutma, 19

beşāret: Müjde, iyi haber, 103

beşik: Beşik., 124

be-tamām: *Ar.* Tamamıyla, tümden., 30

beyān: *Ar.* Açıklama, bildirme., 107

beyde: *Ar.* Çöl., 22

beyhūde: *Far.* Boş yere, boşuna., 75

beyt: *Ar.* Ev., 120

bırmıḳ: İbrik., 124

bī-fā'īde: *Far.* A. Faydasız yararsız., 112

bin: Ben.170

bih: *Far.* İyi, mükemmel.bütün, 30

bih-būd: *Far.* İyilik, sağlık., 68

bihī 1/1: *Far.* Geri dönme, iyileşme., 70

bihī 1/2: *Far.* İyilik., 78

bik: Pek, çok., 27

bikr: *Ar.* El değmemiş kız, bakire., 48

bil-: Bilmek., 73

bilā: *Ar.* olumsuzluk eki, -sız., 169

bilād: *Ar.* Beldeler, yerleşim yerleri., 116

bildür-: Bildirmek., 107

bile: İle, birlikte, beraber., 173

bilen: İle, birlikte, beraber., 173

bilen-: Bilmek,, 73; Bilmek., 73

bilenlig: Bilme, farkındalık., 72

bilezik: Bilezik, bileğe takılan halka şeklinde süs eşyası., 68

bilgüli: Belirli, belli, haberli., 107

bilü: Bilme, bilgi., 164

bī-mālā: *Ar.* Boş, gereksiz., 75

bi'l-keşret:*Ar.* Çoğunlukla.173

binā: *Ar.* Yapı, tesis, 119

bī-naẓīr: *Ar.* Benzersiz, eşsiz., 141

biŋ: Bin, On kere yüz., 167

bir: Tek, ilk, bir., 167

bir-: Vermek., 64

biraz: Azıcık, az., 28

biregü: Biri, birisi., 172

bizler: Bizler.172

birev: Biri, birisi., 172

birew: Biri, birisi., 172

birge: Birlikte, beraber., 173

biril-: Verilmek., 64

birle: Birlikte, beraber, ile, dahi., 173

birlen: Birlikte, beraber, ile, dahi., 173
birül-: Verilmek., 64
bisāṭ: *Ar.* Yaygı, halı, döşeme., 124
biş: Beş., 167
bī-şebīh: *Ar.* Benzersiz, eşsiz., 141
bī-şek: Far, *Ar.* Şüphesiz., 112
bitür-: Bitirmek., 131
biyük: Büyük., 29
biz: Biz., 170
bīzār: *Far.* Bıkmış, usanmış., 82
boġavlan-: Bağlanmak, zincirlenmek, zincirle bağlanmak., 135
boġawla-: Bağlamak, zincirlemek, zincirle bağlamak., 135
boġaz: Boğaz, boyun önü., 56
bol-: Olmak., 32
bolu: Olma, olmak., 31
bolun-: Olunmak., 32
boş: Boş., 27
boşan-: Boşalmak., 38
bovaz: Hamile, gebe., 47
boy: Boy, boyun., 54
bu: Bu., 171
buçaḳ: Bıçak., 124
budeyl: Ar. Özel ad., 49
budeyl ibn-i varḳā': *Ar.* Özel ad., 49
budeyl ibn-i varḳā'-i ḫuzā'aī: *Ar.* Özel ad., 49
buġż: *Ar.* Gizli kin, gizliden gizliye nefret etme., 89
bular: Bunlar., 171
bulut: Bulut., 14
bun: Pay, hisse, kaynak, limit., 28
bunlar: Bunlar., 171
buŋa: Buna., 171
bur(u)n: Ön, ön taraf, 20
burçaḳ: Burçak, yem olarak kullanılan bir bitki., 42
burk-: Burkmak, çevirmek, döndürmek., 63
burun 1/1: Burun., 58
burun 1/2: Bir nesnenin önündeki çıkıntısı., 34
būstān: *Far.* Bostan, bahçe, çiçek bahçesi., 42
būşīde: *Far.* Gizlemek, saklamak., 160
but: But, bacağın üst kısmı., 55
buṭ: But, bacağın üst kısmı., 55
butaġ: Budak., 41
butaḳ: Budak., 41
buṭlān: *Ar.* Geçersiz, hükümsüz, batıl., 163
buy(u)ruġ: Emir, buyruk., 136
buyur-: Emretmek, buyurmak., 136
buyurul-: Emredilmek, buyrulmak., 136
buyuruş-: Karşılıklı emirlerde bulunmak, buyuruşmak., 136
buz-: Bozmak., 134
buzaw: Buzağı, inek yavrusu., 45
buzuḳ: Bozuk., 110
büdene: *Ar.* Deve., 44
bürhān: *Ar.* Delil, hüccet., 160
bürūdet: *Ar.* Soğukluk., 36

büt: *Far.* Put, 140

C

cabbār benī ḳariẓ: *Ar.* Özel ad., 49

cāber ibn-i'abdullāh: *Ar.* Özel isim. Ensardan bir sahabe., 143

cāh: *Ar.* Yüksek makam, nurlu mevki., 100

cāhil: *Ar.* Bilgisiz, bilmez, cahil., 165

cāhiliyye: *Ar.* İslamdan önceki dönem ve adamları, 14

cāhiliyyet: *Ar.* Bilgisizlik, cahillik., 165

cāḥim: *Ar.* Öfkeli, kızgın., 89

cālī: *Ar.* Temizleyen, parlatan, nurlandıran., 141

calḳun: Alev, yalkın, ateş., 35

cān: *Far.* Can, hayat, ruh, gönül., 46

cārīye: *Ar.* Halayık, hizmetçi kız, hizmet etmek üzere beslenen genç kız., 101

cay: Yaz., 15

cedel: *Ar.* Tartışma; kavga, 155

cehālet: *Ar.* Bilinmezlik, cahillik., 165

cehcāh: *Ar.* Özel ad., 144

cehcāh ibn-i sa'idü'l-ġaffārī: *Ar.* Özel ad. Sahabe, Hz. Ömer'in seyisi, 144

cehl: *Ar.* Bilmezlik, bilgisizlik., 165

cehren: *Ar.* Açık açık söyleme., 108

celāl: *Ar.* Ululuk, azamet., 100

cemāl: *Ar.* Yüz güzelliği, hüsün., 65

cemīl: *Ar.* Güzel, çekici., 65

cenīn: *Ar.* Ana karnında bulunan çocuk, döl., 47

cerem 1/1: *Ar.* Günah., 148

cerem 1/2: *Ar.* Suç., 158

cerem 1/3: *Ar.* Cinayet., 158

cev(i)r: *Ar.* Eziyet, zulüm, cefa., 158

cevāhir: *Ar.* Cevherler, kıymetli taşlar., 24

cevrīye: ***Ar.*** Cariye., 101

cezā: *Ar.* İşlenen suça karşı verilen karşılık, ceza, hüküm., 161

cezālan-: *Ar.* T. Ceza verilmek., 162

cıy-: Yığmak, toplamak., 97

cıyul-: Yığılmak, bir araya getirilmek., 132

cıyuluş-: Bir araya toplaşmak., 97

cıyun: Yığın, topluluk., 96

cibrīl: *Ar.* Dört büyük melekten biri., 152

cihād: *Ar.* Din uğruna savaşma., 155

cihāzāt: *Ar.* Araç gereçler., 125

cihet: *Ar.* Taraf, yan, yön., 19

cīn: *Ar.* İnsan farklı ateşten yaratılmış varlıklar., 152

cināyet: *Ar.* İnsana saldıra, öldürme., 159
cīnnī: *Ar.* Cin taifesinden olanlar., 152
cins: *Ar.* Soy, nesil., 95
cins 1: *Ar.* Çeşit., 29
cins 1/1: *Ar.* Çeşit., 29
cins 1/2: *Ar.* Soy, nesil., 95
cis(i)m: Ar İnsan ve hayvan bedeni, 55
cuḫayne: *Ar.* Özel ad. Bir Arap kabilesi., 99
cumhūr: *Ar.* Halk; nâs, umum, 97
cüdāy ibn-i ḳays benī sellemeden cāber: *Ar.* T. Özel Ad., 49
cüft: *Far.* Çift, ikili, eşi olan., 102
cühelā: *Ar.* Bilgisizler, bilmezer., 165
cümle: *Ar.* Bütün, hep, birlikte, herkes, el âlem., 30
cünd: *Ar.* Asker, ordu, 155
cünūd: *Ar.* Askerler, ordular., 155
cünūn: *Ar.* Delilik, delirme., 69
cünune: *Ar.* Delilik., 69
cüreyc: *Ar.* Özel ad. Daha beşikteyken konuşan üç konuşan çocuktan biri., 52
cürm 1/1: *Ar.* Suç., 158
cürm 1/2: *Ar.* Ceza., 162
cürm 1/3: *Ar.* Günah., 148

Ç

çaġ-: İftira etmek., 85
çaġırış -: Birbirini çağırmak, çağırışmak., 106
çaḳar-: Çağırmak., 106
çaḳır-: Çağırmak., 106
çaḳırıl-: Çağırmak., 106
çaḳıruv: Çağrı., 103
çaḳlı-: Kadar, gibi, benzer., 174
çaḳur-: Çağırmak., 106
çalış: Savaşçı, cengaver., 155
çançekī 1/1: *Far.* Diken., 41
çançekī 1/2: *Far.* Çatal., 124
çap-: Koşmak, süratle gelmek., 61
çap- 1/1: Vurmak., 37
çap- 1/2: Kesmek., 134
çapdur-: Koşturmak., 61
çapılduḳ 1/1: Saçak., 123
çapılduḳ 1/2: Kamış., 41
çaş: Yığın, kalabalık., 96
çat-: Yüz çatmak, surat buruşturmak., 56
çatıl-: Çatılmak., 56
çattur-: Çattırmak, yüz buruşturmak., 56
çekirge: Çekirge., 43
çekürtge: Çekirge., 43
çend 1/1: *Far.* Birkaç, bir miktar., 27
çend 1/2: *Far.* Her ne kadar, yine de, öyle ki., 174
çetün 1/1: Sert, katı., 81
çetün 1/2: Güç, müşkil., 130

çetün 1/3: İnatçı, zorlu., 81
çevir-: Çevirmek, döndürmek., 63
çı: Ya, de, dahi. Kuvvetlendirme edatı., 174
çıḳar-: Çıkarmak., 40
çıḳarıl-: Çıkarılmak., 40
çıḳarul-: Çıkarılmak., 40
çi: Ya, de, dahi. Kuvvetlendirme edatı., 174
çik: Sınır, hudud., 117
çom-: Dalmak, batmak., 38
çök-: Çökmek, çömelmek., 63
çöy-: Uzatmak, açmak, yaymak., 135
çöyil-: Uzatılmak, yayılmak, açılmak., 135
çubuḳ: Uzun değnek, düz dal., 41
çukur: Oyulmuş yer, çukur, oyuk., 23
çün: *Far.* Çünkü mademki., 174

D

da: De, dahi. Kuvvetlendirme edatı., 174
daḫı: Dahi, de, da. Kuvvetlendirme edatı., 174
dāll: *Ar.* Göstermek, ortaya çıkarmak., 58
dār: *Ar.* Yurt, ülke, memleket., 117
dāru: *Far.* İlaç, em., 69
dāver 1/1: *Far.* Adaletli davranan kimse., 80
dāver 1/2: *Far.* Padişah, vezir., 54
de: De, dahi. Kuvvetlendirme edatı., 174
def'a: *Ar.* Kere, kez., 26
dehr 1/1: *Ar.* Zaman, uzun zaman., 14
dehr 1/2: *Ar.* Dünya., 13
delālet: *Ar.* Yol gösterme, rehberlik., 111
delīl: *Ar.* Kılavuz, rehber, 111
derece: *Ar.* Seviye, merteb, 100
deri: Deri, ten., 55
der-kār: *Far.* Açık aşikâr, 108
deryā: *Far.* Deniz, bahr., 22
deşik: Delik, boşluk, deşik., 34
devā: *Ar.* İlaç, em, 69
devāhī: *Ar.* Kötülükler, belalar., 110
deve: Deve., 44
devlet 1/1: *Ar.* Baht, talih., 146
devlet 1/2: *Ar.* Makam, mevki, saltanat., 99
devlet 1/3: *Ar.* Bağımsız ülke., 117
dey: Gibi, kadar., 174
di-: Demek, söylemek., 104
dibāc: *Ar.* Bir tür ipek kumaş., 123
dik: Gibi, benzer., 174
dīn: *Ar.* İnanç ve ibadet konusunda tutulan yol., 138
dirāyet: Algılma, anlama., 72
dīvān: *Ar.* Özel düzenlenmiş kitap, 168

dīvāne: *Far.* Deli, abdal, budala., 69
dīvār: *Far.* Duvar., 119
doŋuz: Domuz., 44
duḫūl: *Ar.* İçine girme, dahil olma., 19
dur-: Durmak., 65
dut-: Tutmak., 62
dünyā 1/1: *Ar.* Dünya, yerküre, evren., 13
dünyā 1/2: Başkaları., 45
dürüstlük: *Far.* T. Doğruluk, dürüstlük., 80
düşenbe: *Far.* Salı günü., 15
düşmān: *Far.* Yağı, düşman., 157
düşmānlıḳ: *Far.* T. Düşmanlık., 157
düşmen: *Far.* Düşman., 157

Ḍ

ḍalāl 1/1: *Ar.* Yanlış, hata., 86
ḍalāl 1/2: *Ar.* Yanlışa düşmek, 86
ḍalālet: *Ar.* Yoldan azmak. Sapmak, doğruluktan şaşmak, 86
ḍarb 1/1: *Ar.* Vurma, çarpma., 37
ḍarb 1/2: *Ar.* Dövme., 155

E

ebābīl: *Ar.* Dağ kırlangıcı., 44
ebeden: *Ar.* İlelebed, sonsuza kadar., 18
ebeden 1/1: *Ar.* Asla, 17
ebeden 1/2: *Ar.* İlelebed, sonsuza kadar., 18
ebī hureyre: *Ar.* Özel ad. Ebu Hureyre. En çok hadis ve rivayet eden sahabe., 144
ebī süfyān: *Ar.* Özel ad. Ebu Süfyan., 51
ebkār: *Ar.* Bikirler, kız oğlan kızlar, 48
ebrār: *Ar.* Salih kimseler, dindarlar., 139
ebrehe: *Ar.* Özel ad. Fil olayını gerçekleştiren kavmin lideri., 53
ebrū: *Far.* Kaş, hicab., 55
ebū kerīb: *Ar.* Özel ad. Yemen kralı., 53
ebū bekr: *Ar.* Özel ad. Dördüncü halife, Ebu Bekir., 144
ebū bekr-i ṣıdıḳ: *Ar.* Özel ad. Dördüncü halife, Ebu Bekir., 144
ebū cendel: *Ar.* Özel ad. Bir sahabe., 144
ebū cendel ibn-i Süheyl ibn-i'amr: *Ar.* Özel ad. Bir sahabe., 144
ebū ḥanife: *Ar.* Özel ad. İmam Ebu Hanife. Hanefilik mezhebinin imamı., 53
ebū mes'ūd: *Ar.* Özel ad., 50
ebū mes'ūd deşḳaġī: *Ar.* Özel ad., 50
ebū süfyān: *Ar.* Özel ad., 50
ebyāż: *Ar.* Özel ad. Şeytanların en hilekârlarından birinin adı., 152

ec(i)r: *Ar.* Ücret, karşılık., 128
ecdād: *Ar.* Atalar, cedler., 95
ecel: *Ar.* Ölüm anı, hayatın sonu., 70
edā: *Ar.* Borç veya borç gibi herhangi bir şeyi ödeme, verme., 129
edeb 1/1: *Ar.* Terbiye., 81
edeb 1/2: *Ar.* Zarafet, incelik., 76
ef'al: *Ar.* Fiiller, eylemler., 169
efhām: *Ar.* Anlamalar, kavramlar, 72
efżal: *Ar.* Faziletler, erdemler, iyi vasıflar., 78
eger: *Far.* Eğer, ama, ancak, fakat., 174
egerçi: *Far.* Her ne kadar, olsa da ise de., 175
eh(i)l 1/1: *Ar.* Sahip, malik;, 137
eh(i)l 1/2. oturan, sakin., 116
eh(i)l 1/3: *Ar.* Halk ahali., 97
ehādiṯ 1/1: *Ar.* Hadisler., 146
ehādiṯ 1/2: *Ar.* Haberler, sözler., 103
ehemmiye: *Ar.* Kıymet, değerlilik. Dikkate şayan olma., 79
ehvā: *Ar.* Nefisler, arzular., 93
ekdā: *Ar.* Kaskatı, sert., 32
ekmel: *Ar.* En mükemmel, en olgun., 31, 77
ekser: *Ar.* En çok, daha çok., 27
el-'ahd: *Ar.* Bu antlaşma, bu yemin., 106
elbette: *Ar.* Mutlaka, şüphesiz., 112
elek: Elek, eleme aracı., 124
el-kelām ve'l-felsefe: *Ar.* Kelām ve felsefe., 168
elli: Elli. Beş kere on., 167
em-: Emmek., 120
em(i)r: *Ar.* Buyruk, emir., 136
emānet: *Ar.* Birine güvenilip geçici olarak bırakılan şey., 85
emçek: Meme., 55
emel: *Ar.* Umut, ümit., 94
emgek: Zahmet, emek, sıkıntı., 130
emīn: *Ar.* Korkusuz, emniyet sahibi; şüphe etmeyen, 91
emiz-: Emzirmek., 120
emrāż: *Ar.* Hastalıklar., 68
emṣāl: *Ar.* Benzerler, örnekler., 29
emüz-: Emzirmek., 120
emvāl: *Ar.* Mallar., 137
emvāt: *Ar.* Ölüler., 70
enbīyā: *Ar.* Nebiler, peygamberler., 142
endīşe: *Far.* Düşünce; gam, 73
enek: Çene., 54
enfaḫ: *Ar.* Üfürme, nefes verme., 57
enfüs: *Ar.* Nefisler., 46
enhār: *Ar.* Nehirler., 22

enṣār: *Ar.* Yardımcılar, 99

enṣārī: *Ar.* Hz. Muhammed'e Medine'de yardım edenlerden olanlar., 143

enzel: *Ar.* Daha aşağıda, daha altta., 20

er: Er, adam, kişi., 48

eri-: Erimek., 35

erīḥā: *Ar.* Yer adı. Dünyadaki ilk yerleşim yeri, palmiyeler şehri., 118

erne: Susuz., 121

esāṭīr: *Ar.* Masallar, mitler., 168

esbāb: *Ar.* Nedenler, sebepler., 110, 111

esed: *Ar.* Özel ad., 51, 98

eşer: *Ar.* Alâmet, nişan., 107

esfel: *Ar.* En aşağı, en alt, 100

esīr: *Ar.* Tutsak, köle., 101

eslem: *Ar.* Özel ad. Bir Arap kabilesi.,, 99

eṣnāf: *Ar.* Sınıflar, bölükler., 27

eṣnām: *Ar.* Putlar., 140

esri-: Sarhoş olmak., 122

esriklig: Sarhoşluk., 122

esyed ibn-i ḥuḍayr: *Ar.* Özel ad. Sahabelerden biri., 144

eşbāh: *Ar.* Benzer, benzer olanlar., 29

eşcā: *Ar.* Özel ad. Bir Arap kabilesi., 99

eşcār: *Ar.* Ağaçlar., 42

eşkāl: *Ar.* Şekiller., 29

eşrāf: *Ar.* Saygın kimseler., 90

eşref: *Ar.* En onurlu, en saygın., 90

eşyā: *Ar.* Eşya, nesne., 123

etlebiye: *Ar.* Kabenin etrafında dolaşıp lebbeyk demek., 149

etmm: *Ar.* En tamamlanmış, en bütün, en sağlam., 33

eṭrāf: *Ar.* Çevre, taraf., 24

ev: Ev, ocak., 120

evāmir: *Ar.* Emirler, buyruklar., 136

evḳāf: *Ar.* Vakfedilmiş mallar., 137

evkāt: *Ar.* Zamanlar, çağlar, vakitler., 14

evlā: *Ar.* Daha iyi, daha öncelikli., 25

evril-: Evrilmek, çevrilmek., 63

evs: *Ar.* Özel ad., 51, 99; *Ar.* Özel ad. Kabile adı., 99

evs ibn-i ṣamit: *Ar.* Özel Ad., 51

evṣāf: *Ar.* Sıfatlar, nitelikler., 75

evvel: *Ar.* Önce, ilk., 25

evveliyet: *Ar.* Öncelik, 25

ew: Ev, ocak., 120

eweli-: Ufaltmak, küçültmek, ufak ufak etmek., 134

ewrül-: Evrilmek, çevrilmek., 63

ey: Ya, ey. Seslenme sözü., 106

ey-: Söylemek, konuşmak., 105

ey(i)dül-: Söylenilmek, denilmek., 105

ey(i)t: Söylemek, konuşmak., 104

eyā: *Ar.* Ey, hey. Seslenme sözü., 106

eyitil-: Söylenilmek, denilmek., 106

eyitül-: Söylenilmek, denilmek., 105

eykeli: *Ar.* T. Eyke şehrinden olan kişi., 97

eyle-: Etmek, yapmak, düzenlemek., 132

eylen-: Dönmek, bir şeyin veya yerin etrafında dolaşmak., 63

eylendür-: Döndürmek, çevirmek., 64

eylendürül-: Döndürülmek, çevirilmek., 63

eyütül-: Söylenilmek, denilmek., 105

eẕā: *Ar.* Eziyet, cefa, cevr., 158

eẕān: *Ar.* Ezan, Namaz çağrısı., 149

eẕel: *Ar.* Başlangıcı olmayan geçmiş zaman., 18

ezelen: En başından beri, ezelden beri., 18

eẕkār: *Ar.* Dualar, zikirler, anmalar., 150

ezmān: *Ar.* Zamanlar, çağlar, uzun süre olmak, sürekli., 17

F

fācir: *Ar.* Kötü huylu, yaramaz, günahkar., 81

fāḫir: *Ar.* Onurlu, şanlı, olgun., 90

faḳīr: *Ar.* Yoksul, garip, kimsesiz., 127

fāriġ: *Ar.* El çekmiş, vazgeçmiş., 88

fārs: *Ar.* İran, İranlı., 97

farż: *Ar.* Yapılması gereken zorunlu ibadet, 147

farżīyyet: *Ar.* Farziyyeler, zorunluluklar., 147

fāṣıḳ: *Ar.* Allah'ın emirlerine uymayan kişi, sapkın, günahkar., 148

faṣıl 1/1: *Ar.* Ayırma, kesme., 133

faṣıl 1/2: *Ar.* Ara verme., 16

fāş: *Ar.* Ortaya çıkarma, meydana çıkma, duyulma., 108

faṭīma: *Ar.* Özel ad.Hz. Muhammed'in kızı., 53

faẕāḥat: *Ar.* Alçaklık, edepsizlik., 82

faẓilet: *Ar.* İnsanda olan güzel vasıf, iyi huy, erdem., 78

faẓl: *Ar.* Erdem, iyi huy, iyilik., 78

fehm: *Ar.* Anlama, kavrama, idrak., 72

fehmle-: *Ar.* T. Anlamak, kavramak., 72

fehmlet-: *Ar.* T. Kavratmak, anlatmak., 73

felsefe: *Ar.* Felsefe, hikmet ve düşünce bilgisi, düşünme bilimi., 168

fena 1/1: *Ar.* Yokluk, yok olma., 32

fena 1/2: *Ar.* Geçip gitme., 113
ferāḥ: *Ar.* Bolluk, genişlik, ferahlık, bolluk., 126
ferāhet: *Ar.* Bolluk, genişlik, 126
ferāş: *Ar.* Döşeme, yayma., 135
ferç 1/1: *Ar.* Aralık, çatlak, 34
ferç 1/2: *Ar.* dişilik organı., 57
ferd: *Ar.* Tek, yalnız, 45
ferişte: *Far.* Melek, 152
fermān: *Ar.* Emir, buyruk., 136
fersāḫ: *Ar.* On millik bir uzunluk dilimi., 26
fetāvā: *Ar.* Müftünün verdiği şer'i hükümler., 162
fetret: *Ar.* İki peygamber arasında kalan ve peygambersiz geçen zaman ayrılığı., 16
fevāżīl: *Ar.* Faziletler, erdemler., 78
fevt: *Ar.* Yitirme, kaybetme, 71
fırḳa: *Ar.* Bölük, takım, grup., 26
fi'l-ḥāl: *Ar.* Bu sırada, hemen, şimdi.174
fik(i)r: *Ar.* Düşünme, 71, 73
fik(i)r 1/1: *Ar.* Düşünme., 73
fik(i)r 1/2: *Ar.* Zihin, zeka., 71
fikirle-: *Ar.* T. Düşünmek., 73
fikret: *Ar.* Düşünme., 73
fīl: *Ar.* İri bir hayvan, fil., 44
fira'ūn: *Ar.* Eski Mısır hükümdarlarına verilen unvan, Musa Peygambere karşı gelen Mısır hükümdarı., 53
firāş: *Ar.* Döşek, yaygı., 124
fitne 1/1: *Ar.* Kötülük, bela, sıkıntı., 110
fitne 1/2: *Ar.* Azdıran yoldan çıkaran., 86
fuḳarā: *Ar.* Yoksullar, garipler, kimsesizler., 127
fużūl: *Ar.* Lüzumsuz, fazla şey veya sözler., 75

G

ġaffār: *Ar.* Bağışlayan, bağışlayıcı, 141
ġāfil: *Ar.* Habersiz, gafil, başına gelecekten habersiz., 103
ġaflet: *Ar.* Dalgınlık, bilmezlik, aymazlık., 165
ġafūr: *Ar.* Bağışlayıcı, yargılayan, 141
gāh: *Far.* Bazen, ara sıra., 174
gāhī: *Far.* Bazen, zaman zaman., 174
ġam-gīn: *Ar. Far.* Kederli, tasalı., 92
ġanī: *Ar.* Varlıklı, zengin, 126
ġanīmet: *Ar.* Savaşta ele geçen mal, çapul., 156
ġār: *Ar.* Mağara, in., 24; *Ar.* Kötü aldatıcı, 84
ġarāmet: *Ar.* Borç, diyet, boyun borcu., 129

ġarāyip: *Ar.* Gariblikler, tuhaflıklar., 151

ġāret: *Ar.* Yağma için yapılan saldırı, 155

ġarḳ 1/1: *Ar.* Suya batma, batma., 38

ġarḳ 1/2: *Ar.* Boğma boğulma., 159

ġaṭafān: *Ar.* Özel ad. Bir Arap kabilesi., 99

ġavġa: *Ar.* Kavga, mücadele, 155

ġāyet 1/1: *Ar.* Son, bitim., 18

ġāyet 1/2: *Ar.* Çok, pek çok., 27

ġayr: *Ar.* Başka, değil., 173

ġayri: *Ar.* Başka, diğer., 173

ġayẓ: *Ar.* Hiddet, öfke, kızgınlık., 89

ġażab: *Ar.*Öfke, hiddet, kızma., 89

ġāzī: *Ar.* Gaza eden, savaşta yaralanan asker., 155

ger: *Far.* Eğer, ama, ancak., 174

ġıybe: *Ar.* Birilerini çekiştirme, kovuculuk yapmak., 85

giriftār: *Far.* Ele geçirilmiş, tutulmuş, esir., 101

gislīn: *Ar.* Kirli su, irin dolu su., 22

ġul: *Ar.* Suçlunun boynuna takılan halka, pranga., 161

ġurūr: *Ar.* Boş yere aldanma, 83

ġūşe: *Far.* Köşe, bucak., 19

ġūyā: *Far.* Sanki, diyelim ki., 174

gülşen: *Far.* Gül bahçesi., 42

gümān: *Far.* Sanma, zan, şüphe., 113

güm-rāh: *Ar.* Yolunu şaşırmış, sapkın., 86

gümrāhlıḳ: *Ar.* Sapkınlık, şaşkınlık, azmışlık., 86

günāh: *Far.* Dinen yasak olan şey, 148

günāhkār: *Far.* Suç işleyen, suçlu, kusurlu., 159

günāhlıḳ: *Far.* T. Günah işlemiş, günahkar., 148

gür: *Far.* Yaban eşeği., 45

gürūh: *Far.* Kalabalık, takım, bölük., 96

güşnek: *Far.* Meyveli ağaç., 42

güvā(h)lik: *Far.* T. Şahitlik., 161

güvāh: *Far.* Şahit, tanık, delil., 161

güvāhlıḳ: *Far.* T. Şahitlik., 161

Ḥ

ḥabīb-neccâr: *Ar.* Özel ad., 51

ḥabs: *Ar.* Tutma, tutulma, alıkoyma., 161

ḥācet 1/1: *Ar.* İhtiyaç, lüzum, 75

ḥācet 1/2: *Ar.* İstek, arzu., 93

ḥācib: *Ar.* Perde, örtü., 124

ḥad(d): *Ar.* Sınır, ölçü, mertebe., 26

ḥades: *Ar.* Pislik., 126

ḥāfıẓ: *Ar.* Saklayan, koruyan., 77

ḥakīm 1/1: *Ar.* İyi bilen, bilgin, bilgiç., 72

ḥakīm 1/2: *Ar.* Allah'ın sıfatlarından biri., 141
ḥakīm ibn-i ḥuzzām: *Ar.* Özel ad. Mekke'nin fethi sırasında casusluk yapan bir Mekkeli
ḥaḳ te'ālī: *Ar.* Yüce, Allah., 141
sonradan Müslüman olmuştur., 53
ḥaḳīr: *Ar.* Hor, bayağı, adi., 82
ḥāl 1/1: *Ar.* Oluş, durum., 109
ḥāl 1/2: *Ar.* Şimdiki zaman., 17
ḥālet: *Ar.* Nitelik, durum., 76
ḥālī 1/1: *Ar.* Açık yer, sahipsiz, boş., 24
ḥālī 1/2: *Ar.* Bir şeyden arınmış., 125
ḥamīde: *Ar.* Övülmeye değer., 90
ḥāmil: *Ar.* Gebe olma, hamilelik., 46
ḥamīm: Kaynar su, pek sıcak nesne., 35
ḥamīm 2: pek sıcak nesne., 35
ḥāne 1/1: *Far.* Ev, mesken., 120
ḥāne 1/2: *Far.* Küçük parçalara ayrılmış bir şeyin bölümlerinin her biri., 120
ḥanīfe: *Ar.* Özel ad. Kavim adı., 99
ḥarām: *Ar.* Dince yasak olan, 148
ḥarb: *Ar.* Savaş., 155
ḥareket 1/1: *Ar.* Kımıldanmak, yerinden oynamak, teprenmek., 60
ḥareket 1/2: *Ar.* Davranış gidiş, tutum., 75
ḥareketlen-: *Ar.* T. Kımıldanmak, harekete geçmek., 60
ḥarīr: *Ar.* İpek, İpekli., 123
ḥarīṣ: *Ar.* Tutkun, aşırı düşkün., 94
hārūn: *Ar.* Özel ad. Harun Peygamber., 143
ḥāṣ: *Ar.* Özgü, özel., 76
ḥas(ı)m: *Ar.* Düşman., 157
ḥasāre: *Ar.* Zarar, ziyan., 128
ḥased: *Ar.* Çekememezlik, kıskançlık., 84
ḥasen: *Ar.* Güzel., 65
ḥasenāt: *Ar.* İyilikler, güzellikler., 78
ḥasene: *Ar.* İyilik, güzellik., 78
ḥāṣıl: *Ar.* Ortaya çıkan, biten, türeyen., 31
ḥasret 1/1: *Ar.* Özel ,tutku., 89
ḥasret 1/2: *Ar.* Sıkıntı, acı, keder., 92
ḥasretlen-: *Ar. T.* Acınacak duruma gelmek, korkudan titremek, kötü durumlara düşmek., 92
ḥasret-mend: *Ar. Far.* Üzüntülü, hasretli., 92
ḥaşr 1/1: *Ar.* Toplanma, bir araya getirme., 97
ḥaşr 1/2: *Ar.* Kıyamet gününde ölülerin

yeniden dirilip toplanması., 153
ḥaṭ 1/1: *Ar.* Çizgi, satır, 166
ḥaṭ 1/2: *Ar.* Sıra, dizi, saf., 25
ḥāṭır 1/1: *Ar.* Hatır, gönül., 88
ḥāṭır 1/2: *Ar.* Bellek, zihin., 71
ḥātib: *Ar.* Özel ad., 51
ḥātib ibn-i ebī belte: *Ar.* Özel ad., 51
ḥattā: *Ar.* Bile, bundan da öte., 174
ḥaṭṭab: *Ar.* Özel ad. Hz. Ömer., 144
ḫatun: Saygın kadın, katun, 54
ḥavādiṣ: *Ar.* Haberler, olaylar., 103
ḥavāṣṣ 1/1: *Ar.* Özel , özgü, 76
ḥavāṣṣ 1/2: *Ar.* İleri gelenler., 100
ḥavle: *Ar.* Özel ad., 51
ḥavvā: *Ar.* Özel ad. Hz. Havva, Hz. Adem'in eşi., 53
ḥavż: *Ar.* Dalma, girme., 38
ḥay(ı)ż: *Ar.* Kadınlarda aybaşı, adet görme., 57
ḥayrān: *Ar.* Şaşakalmış, şaşkın., 91
ḥayrāt: *Ar.* Sevap için, yapılan iş, hayırlar., 78
ḥayvān 1/1: *Ar.* Canlı, diri., 40
ḥayvān 1/2: *Ar.* Evcil veya vahşi hayvan., 43
ḥayy ibn-i ḥaṭṭab: *Ar.* Özel ad., 51
ḥazāġa: *Ar.* Özel ad. Bir Arap kabilesi., 99
ḥaẕer: *Ar.* Sakınma, korunma., 77
ḥelāl: *Ar.* Dinen kullanılması yasak olamayan şey., 147
ḥazrec: *Ar.* Özel ad. Kabile adı., 99
ḥażrīyet: *Ar.* Yeşillik, yeşil olma., 34
ḥesāb 1/1: *Ar.* Sayı, sayma, 166
ḥesāb 1/2: *Ar.* Sorgu., 160
ḥıfẓ 1/1: *Ar.* Saklama, koruma, himaye., 77
ḥıfẓ 1/2: *Ar.* Ezberleme., 72
ḥıfẓ 1/1: *Ar.* Saklama, koruma, himaye., 77
ḥıfẓ 1/2: *Ar.* Ezberleme., 72
ḥicāb 1/1: *Ar.* Perde., 124
ḥicāb 1/2: *Ar.* Utanma, sıkılma., 93
ḥicāre: *Ar.* Taşlar., 24
ḥicāz: *Ar.* Yer adı. Mekke ve Medine arasındaki coğrafya., 118
ḥikāyet: *Ar.* Hikaye, bir olayı anlatma., 168
ḥikmet 1/1: *Ar.* Sır., 160
ḥikmet 1/2: *Ar.* Bilgelik, gerçekle ilgili kısa söz., 164
ḥīle: *Ar.* Aldatmak için yapılan tertip, sahtekarlık., 85
ḥırmān: *Ar.* Bir şeyden yoksunluk, ümitsizlik., 87
ḫilḳāt: *Ar.* Yaratılış., 142

ḥilm: *Ar.* Tabiat yavaşlığı, sakinlik, sabırlılık., 76
ḥimāyet: *Ar.* Koruma, muhafaza, 77
ḥimyer: *Ar.* Özel ad. Bir Arap kabilesi., 99
ḥira: *Ar.* Yer adı. Hira Dağı., 23
ḥişār: *Ar.* Kale, hisar., 118
ḥiş'am: *Ar.* Özel ad. Bir Arap kabilesi., 99
ḫitāb: *Ar.* Çağırma, seslenme., 106
ḥiẕmet: *Ar.* İş görme, görev, iş., 129
ḥorul-: Biçilmek, orulmak., 43
ḥubūb: *Ar.* Tane., 26
ḥudeyyiye: *Ar.* Yer adı., 117
ḥulḳum: *Ar.* Boğaz, yutak., 57
ḥulm: *Ar.* Yük, anne karnındaki çocuk., 47
ḥuneyn: *Ar.* Yer adı. Huneyn., 118
ḥürmetli: *Ar.* T. İtibarlı, şahsiyetli., 90
ḥürmetlü: *Ar.* T. İtibarlı, şahsiyetli., 90
ḥüs(ü)n: *Ar.* Güzellik, çekicilik., 65
ḥüsna: *Ar.* Pek güzel, daha güzel., 65
ḥüsnī: *Ar.* Güzellikle ilgili., 65
ḥuḳūḳ: *Ar.* Haklar, kanunlar dizisi., 157
ḥüz(ü)n: *Ar.* Sıkıntı, dert, keder., 92

Ḫ

ḫācī: *Ar.* Hacı, hac ibadetini yerine getirmiş kimse., 149
ḫādim: *Ar.* Hizmet eden, hizmetçi., 101
ḫādiş: *Ar.* Haber, kısa söz, Hz. Muhammed'in sözü., 146
ḫafā: *Ar.* Gizli olma, saklama., 160
ḫaḳ(ḳ) 1/1: *Ar.* Doğruluk, gerçek., 80
ḫaḳ(ḳ) 1/2: Bir kişiye ait hisse, 28
ḫōr: *Far.* Hakir, alçak, zelil., 82
ḫoş: *Far.* İyi latif., 66
ḫoş-būy: *Far.* Hoş kokulu., 66
ḫoş-rūy: *Far.* Güzel yüzlü., 66
ḫudūd: *Ar.* Sınırlar., 117
ḫulḳ 1/1: *Ar.* Yaratılış., 142
ḫulḳ 1/2: huy., 75
ḫūr 1/1: *Ar.* Ahu gözlüler., 65
ḫūr 1/2: *Ar.* Cennet kızları., 153
ḫurma: *Far.* > *Ar.* ḫurmā; Hurma, nahl., 41
ḫurūf: *Ar.* Harfler., 169
ḫuṣūl: *Ar.* Üreme, türeme, ortaya çıkma., 58
ḫuṣūmet: *Ar.* Düşmanlık, adavet., 157
ḫuṣūṣān: *Ar.* Özellikle, bilhassa., 175

ḫuzā‘a: *Ar.* Özel ad. Bir Arap Kabilesi., 99

ḫuşū‘: *Ar.* Alçak gönüllü olma, tevazu., 76
ḫutun- (?): Utanmak, sıkılmak., 93
ḫutūt: *Ar.* Kalıcı yer yurt, sığınak., 116
huzeyl: *Ar.* Özel Ad. Bir Arap Kabilesi., 99
ḫużū‘: *Ar.* Alçak gönüllülük., 76
ḫüccāc: *Ar.* Hacılar., 150
ḫücce(t): *Ar.* Delil, belge., 161
ḫücec: *Ar.* Deliller., 161
ḫücre: *Ar.* Küçük oda, odacık., 120
ḫüdā: *Far.* Allah., 140
ḫüdāyü te’āli: *Far. Ar.* Yüce Allah., 140
ḫük(ü)m: *Ar.* Karar, kesin karar, emir, etki., 163
ḫür: *Ar.*Özgür, hür., 101

ḫüsrān: *Ar.* Zarar, ziyan, yokluk, bozgun., 128

ḫaḳ(ḳ) 1/3: adalet, insaf., 157
ḫaḳ(ḳ)1/4: Allah., 140
ḫaḳ(ḳ)2: Bir kişiye ait hisse, 28
ḫafī: *Ar.* Gizli, saklı, sır., 160
ḫafiyye: *Ar.* Gizli, saklı., 160
ḫafża: *Ar.* Özel ad. Hz. Muhammed’in eşi Hz. Ömer’in kızıdır., 53
ḫāh: *Far.* İster … ister, bazen öyle bazen böyle., 174
ḫaber: *Ar.* Haber, son olarak duyulan söz, söylenti., 103
ḫaberdâr: *Ar. Far.* Haberli, haberi olan., 103
ḫabīb: *Ar.* Özel ad., 51; *Ar.* Özel., 51
habīṣ: *Ar.* Fena, kötü, çirkin., 66
ḫā^h: *Far.* İstemek., 93

ḫaḳḳa: *Ar.* Kıyamet., 153
ḫāl 2: *Ar.* Şimdiki zaman., 17
ḫalāyıḳ 1/1: *Ar.* Yaratıklar, 40
ḫalāyıḳ 1/2: *Ar.* Esir olarak alınmış hizmetçi kız., 101
ḫalel 1/1: *Ar.* Bozma, yıkma., 134
ḫalel 1/2: *Ar.* Ara, boşluk., 24
ḫalid bin velīd: *Ar.* Özel ad. Bir sahabe., 53
ḫalīf: *Ar.* Arkadan gelen, sonra gelen., 100
ḫalīfe: *Ar.* Bir yerden ayrılanın yerine geçen kimse., 100
ḫaliḳ: *Ar.* Yaratıcı, Allah., 141
ḫālis: *Ar.* Özel ad., 51
ḫāliṣ: *Ar.* Saf, temiz, 80
ḫalis ibn-i’ alḳame: *Ar.* Özel ad., 51
ḫalḳ 1/1: *Ar.* Yaratma, yaratılan., 40

ḫalḳ 1/2: *Ar.* Bir yerde yaşayan insanların bütünü., 99

ḫalvet: *Ar.* Bir köşeye çekilme, yalnız kalma, 147

ḫamse: *Ar.* Beş., 167

ḫança: Hangi., 169

ḫarāb: *Ar.* Yıkıntı, yıkılmış., 119

ḫarareт 1/1: *Ar.* Isı, sıcaklık, 35

ḫarareт 1/2: Ateş, yanma., 35

ḫarās: *Ar.* Değirmen., 119

ḫarc: *Ar.* Sarfedilen para, masraf. Devlete resmi işler için ödenen vergi., 129

ḫareketlendür-: *Ar.* T. Hareketlendirmek, kımıldatmak., 60

ḫareketlendürü-: *Ar.* T. Hareketlendirmek, kımıldatmak., 60

ḫarem 1/1: *Ar.* Girişi herkese açık olmayan kutsal yer., 151

ḫarem 1/2: *Ar.* Saray ve konaklarda ayrılmış bölüm., 120

ḫāric 1/1: *Ar.* Dış, dışarı, 21

ḫāric 1/2: *Ar.* Hiç ilgisi olmayan kimse., 45

ḫavf: Korku, korkma, ürkme., 90

ḫaṭā: *Ar.* Yanlış, kusur., 86

ḫaṭar: *Ar.* Tehlike, bela., 110

ḫaşī‘: *Ar.* Alçak gönüllülük gösteren, mütevazı., 76

havl: *Ar.* Korku, korku dolu şey., 91

ḫayāl 1/1: *Ar.* Düş, hulya., 67

ḫayāl 1/2: *Ar.* Kuruntu, kurgu., 72

ḫayāt: *Ar.* Dirilik, canlılık., 46

ḫayber: *Ar.* Yer adı. Hayber., 118

ḫazīne: *Ar.* Kıymetli şeylerin saklandığı yer veya bunlardan oluşan yük., 138

ḫendeḳ: Hendek., 23

ḫırāġ: *Ar.* Özel ad. Bir Arap Kabilesi., 99

ḫırāġī: *Ar.* ḫırāġ kabilesinden olan kimse., 99

ḫırāş: *Ar.* Özel ad., 51

ḫırş: *Ar.* Aç gözlülük, bir şeyi şiddetle isteme., 87

ḫıyānet 1/1: *Ar.* Bir kişi veya kurum aleyhine çalışma., 85

ḫıyānet 1/2: *Ar.* Güveni kötüye kullanma., 85

ḫilāf: *Ar.* Ayrılık, karşı gelme, karşı çıkma., 74

H

hebb 1/1: *Ar.* Yalnız ayrı., 46

hebb 1/2: *Ar.* Haberdar, uyanık., 103

heddī 1/1: *Ar.* Mekke’de kurban edilen hayvan., 149

heddī 1/2: *Ar.* Savaş tutsağı., 101

helāk 1/1: *Ar.* Ölme, telef olma., 70

helāk 1/2: Büyük yorgunluk., 69

helāklik: *Ar.* T. Helak olmaya layık, helak olacak kişi., 148

henüz: *Far.* Şimdiye kadar, daha, henüz., 174

her: *Far.* Cümle, hep., 30

her-āi'ne: *Far.* Her zaman, daima, 174

hergiz: *Far.* Asla hiçbir zaman., 175

hevā: *Ar.* İstek, arzu., 93

hevāzin: *Ar.* Özel ad. Bir ad Arap kabile adı., 99

Heyhāt: *Ar.* Yazık, ne yazık., 172

hem: *Far.* Veya, ve, dahi., 172

hemīşe: *Far.* Daima, devamlı., 16

hemme: *Far.* Bütün, hep, 30

hūd: *Ar.* Özel ad. Hz. Hud Peygamber., 143

hicr: *Ar.* Ayrılmak., 116

hicret: *Ar.* Yurdunu terk etmek, göçme, 119

hīç: *Far.* Yok, hiç., 32

hidāyet: *Ar.* Doğru yola girme., 138

hind: *Ar.* Hindistan., 117

hūş: *Ar.* Akıl, bellek., 71

I

ıṣlāḥ: *Ar.* İyileştirme, yeniden düzenleme., 25

ıssı: Sıcak., 35

ışan: İnanmak, güvenmek., 90

ıt-: Göndermek., 114

İ

i-: Olmak, imek., 172

i'rāż: *Ar.* Yüz çevirme, yüzüne bakmama., 63

i'tiḳād: *Ar.* İnanç, iman., 138

i'zāz: *Ar.* Ağırlama, ikramda bulunma., 102

ibā: *Ar.* Çekinme, kaçınma, içtinap etme., 93

ibdā': *Ar.* Yaratma, yeni bir şey meydana getirme., 31

īblīs: *Ar.* Şeytan., 152

ibn-i 'abbās: *Ar.* Özel ad. Bir sahabe, 53; *Ar.* Özel ad. Bir sahabe., 50

ibn-i mazāġ: *Ar.* Özel ad. Bir Arap kabilesinin adı., 99

ibn-i mu'āviye ḫuzā'a: *Ar.* Özel ad., 51

ibn-i sālim ḫazāġī: *Ar.* Özel ad., 51

ibn-i ubey: ***Ar.*** Özel ad., 51

ibn-i ümeyye: *Ar.* Özel ad., 51

ibn-i' abdu'l-muṭṭalib: *Ar.* Özel ad. Ebu Süfyan., 51

ibrāhim: *Ar.* Özel ad. Hz. İbrahim peygamber., 143

īcāb: *Ar.* Gerek, gereklilik., 74

īcād: *Ar.* Yeni bir şey yaratma., 31

iclā: *Ar.* Uzağa gönderme, uzaklaştırma., 114

ictihād 2: *Ar.* Bir durum ile ilgili danışma sonucu verilen karar., 163
ictīmā': *Ar.* Toplanma, toplantı., 97
iç: İç, iç taraf., 21
iç-: İçmek., 121
içün: İçin., 175
içür-: İçirmek., 121
içürt-: İçirtmek., 121
içürül-: İçirilmek., 121
id-: Etme., 131
iddet: *Ar.* Üç defa hayız görüp temizlenmeyi kapsayan bekleme süresi., 16
iḏgü: İyi., 78
idil-: Edilmek., 132
idin-: Edilmek., 132
idrāk: *Ar.* Anlama, kavrama, anlayış., 72
idül-: Edilmek., 132
ifāde: ***Ar.*** Anlatma, anlatım., 107
iftār: *Ar.* Oruç açma, oruç bozma., 149
iftirā: *Ar.* Asılsız bir suçu birine yükleme, kara çalma., 85
iftitāḥ: *Ar.* Açılma, açma., 62
iġva: *Ar.* Baştan çıkarma, yolunu şaşırtma., 85
iḥāṭa: *Ar.* Kuşatmak, etrafını sarmak., 155
iḫbār: *Ar.* Bildirme, bildirim., 103
iḥdā: *Ar.* Bir sayısı., 167
iḥdāṯ: *Ar.* Ortaya çıkarma, meydana getirme; kurma, 31
ihlāk: *Ar.* Helak etme, yok etme, öldürme., 159
iḫlāl: *Ar.* Zarar verme, bozma., 128
iḫlāṣ 1/1: *Ar.* Saf ibadet., 147
iḫlāṣ 1/2: *Ar.* Doğruluk., 80
iḫrāz: *Ar.* Kazanma, alma, elde etme., 156
iḥsān: *Ar.* İyilik etme, iyi davranma., 78
iḫtilāf: *Ar.* Ayrılık, anlaşmazlık., 73
ihtimām: *Ar.* Özenle iş yapma, gayretle çalışma., 132
iḫtirā': *Ar.* Yeni bir şey bulma, yaratma, türetme., 31
iḫtirām: *Ar.* Saygı, hürmet., 89
ihvā: *Ar.* Aşırı düşkünlük, arzu, niyet., 93
iḥyā': *Ar.* Canlandırma, diriltme., 153
iḫẕā: *Ar.* Ganimetten pay alma., 28
iḳāmet: *Ar.* Oturma, yerleşme, bir yerde eğleşme., 116
īḳān: *Ar.* Sağlam bilgi, yakın bilme., 164
iḳbāl 1/1: *Ar.* Baht açıklığı, yüksek bir makama gelme., 146
iḳbāl 1/2: *Ar.* İstek, arzu., 93
iki: İki, iki sayısı., 167
iki-: Ekilmek., 43
ikin: Ekin., 42
ikinçi: Çiftçi., 133
İkindi: İkindi zamanı., 16
ikinelçi: İkinci., 167
ikinlik: Ekinlik, ekin için kullanılacak nesne., 43

ikrāh: *Ar.*. İğrenme, nefret etme., 89
ikram 1/1: *Ar.* Konuğu ağırlama , yedirip içirme., 102
ikram 1/2: *Ar.* Sunulan şey, yiyecek içecek., 121
iḳrār: *Ar.* Açıkça söyleme, 108
iḳtīda: *Ar.* Uyma, uyum gösterme., 79
ikün: Ekin., 42
il: El, tutma ve kavrama organı., 55; Memleket, şehir, ülke., 117
il(e)t-: Götürmek, vardırmak, ulaştırmak., 115
ile: Birlikte., 175
ilen: Birlikte., 175
ilġā: *Ar.* Varlığını kaldırma., 32
ilgeri: Ön taraf, ön; önce, 21
ilhāk: *Ar.* Yok etme, ortadan kaldırma., 159
ilk: İlk, önce., 25
ilḳā: *Ar.* Kovma, defetme, bırakma., 39
iltifat 1/1: *Ar.* Yüzünü çevirip bakma, değer verme., 80
iltifāt 1/2: *Ar.* Güzel söz söyleme., 105
iltizām 1/1: *Ar.* Görev edinme veya sayma., 132
iltizam 1/2: *Ar.* Gerekli bulma., 75
imān: *Ar.* Din inancı, inanç., 138
imcek: Meme., 55
imdi: Şimdi., 17
imtinā': *Ar.* Kaçınma, çekinme., 93
in-: İnmek., 63
inci 1/2: Süs tanesi., 68
İncīl: *Ar.* Hz. İsa'ya indirilen kutsal kitap., 145
indi: Şimdi., 17
indür-: İndirmek., 63
inḳıyād: *Ar.* Boyun eğme, uyma., 136
innā feteḥnā: *Ar.* Şüphesiz biz açtık anlamına gelen Fetih suresinin ilk ayetinin başlangıç ibaresi., 150
ins: *Ar.* İnsan, beşer., 45
inṣāf: *Ar.* Acıma duygusu ve vicdana dayanan adalet., 92
insān: *Ar.* İnsanoğlu, adem, insan., 45
inşa': *Ar.* Yapı kurma, inşa etme., 129
inşāllāh: *Ar.* Allah isterse, Allah kısmet ederse., 150
intiḳam: *Ar.* Öç., 81
inzāl: *Ar.* İndirme., 63
inẕār: *Ar.* Gelecek hakkında haber vererek korkutma, ihtarda bulunma., 154
iŋen 1/2: Kolay., 130
iŋen1/1: Pek, pek çok., 27
ir: Erkek., 48
ir-: Olmak, imek., 172
irāde: *Ar.* Gönül isteği, irade., 74
irādet: *Ar.* Gönül isteği, irade dileme, istekler., 94
irem: *Ar.* Cennet bahçesi., 153
iremse-: Bıktırmak, usandırmak, güçlük çıkartmak., 82

iren: Erkekler, erenler., 48
irin: İrin, yaradan gelen kötü sıvı, cerahat., 69
irsāl: *Ar.* Gönderme, yollama, sevk etme., 129
irte: Sabah., 16
irtikāb: *Ar.* Uygunsuz ve kötü iş yapma, rüşvet alma, 84
irümse-: Bıktırmak, usandırmak, güçlük çıkartmak., 82
irżā': *Ar.* Süt emzirme, süt verme., 120
is: Akıl, zihin., 71
is(i)m: *Ar.* Ad., 169
iṣbāt: *Ar.* Tanıklama, şahit göstererek kanıtlama., 161
isḥāḳ: *Ar.* Özel ad. İshak Peygamber., 143
isḥāḳ ibn-i rahīye: *Ar.* Özel ad., 51
isker-: Akla getirmek, düşündürmek., 73
islām: *Ar.* İslamiyet, Müslümanlık., 139
isnād 1: *Ar.* Bir düşünce veya konuyu bir sebebe dayandırma., 110; *Ar.* Bir işle ilgili birini suçlamak., 158
isnād 1/1: *Ar.* Bir düşünce veya konuyu bir sebebe dayandırma., 110
isnād 1/2: *Ar.* Bir işle ilgili birini suçlamak., 158
isrāfīl: *Ar.* Özel ad. Kıyamet günü sura üfleyecek melek. Dört büyük melekten biri., 152
iṣtāṭ: *Ar.* Sınır, kıyı, kenar., 117
iste-: İstemek., 94
istebrāḳ: *Ar.* Sırma tellerle süslü kumaş., 123
isti'māl: *Ar.* Kullanma, yapma., 131
istibṣāl: *Ar.* Karşı gelme, 74
istiġfār: *Ar.* Tövbe etme, Tanrıdan suçlarının bağışlanmasını dileme., 151
istiḥfāf: *Ar.* Küçümseme, hor görme, aşağılama., 83
istihzā: *Ar.* Eğlenme, alaya alma., 83
istiḳāmet 1/1: *Ar.* Doğrultu, yön, taraf, civar., 19
istiḳāmet 1/2: *Ar.* Doğruluk., 80
istikānet: *Ar.* Alçak gönüllülük, tevazu., 76
istikbār: *Ar.* Kibirlenme, büyüklenme., 83
istilā: *Ar.* Bir ülkeyi zorla ele geçirme, 155
iş: İş, meşgale., 129
iş'ār: *Ar.* Yazı ile bildirme., 107
işek: Eşek, 45
işle-: İşlemek, yapmak, bir şeyle uğraşmak., 133
iştihā: *Ar.* Arzu, itsek, keyif., 94
it: Et., 120, 121
it-: İletmek, sevk etmek, göndermek., 115
it-: Etmek, yapmak., 131

iṭ‘ām: *Ar.* Yemek yedirme, beslenme., 102

itek: Bir yükseltinin eşiği, aşağı doğru olan kısmı, dağ eteği., 22

itil-: Edilmek, yapılmak., 131

itmā: *Ar.* Tamamlama., 131

iṭminān: *Ar.* Emin olma, birine inanma., 90

ittibā‘: *Ar.* Tabi olma, uyma, itaat etme., 137

ittifāḳ: *Ar.* Anlaşma, uyuşma., 79

ittişāf: *Ar.* Vasıflandırma, nitelenme.bu nereye gelebilir., 132

itül-: Edilmek, yapılmak., 131

ivürül-: Döndürülmek, geri döndürmek., 115

iyā: *Ar.* İki yüzlülük, yalandan gösteriş., 84

iye: Sahip., 137

īżāḥ: *Ar.* Açıklama, açık olma, bilgi verme., 107

iẓhār: *Ar.* Gösterme, ortaya çıkarma., 31

izle-: (2) İstemek, arzu etmek., 94

K

ka‘ bin luvi: *Ar.* Özel ad., 50

ka‘b: *Ar.* Özel ad., 51

ka‘b ibn-i eşref karuḳa: *Ar.* Özel ad., 52

ka‘be: *Ar.* Müslümanlar tarafından kutsal sayılan bina., 151

kāfir: *Ar.* Asi, Tanrı tanımaz., 139

kāfūr: *Ar.* Güzel kokulu bir madde., 59, 60

kāġız: *Far.* Kağıt., 166

kâmil 1/1: *Ar.* Eksiksiz, tam, mükemmel., 30

kâmil 1/2: *Ar.* Olgun., 77

Kâmile 1/2: *Ar.* Eksiksiz, tam, mükemmel., 30

kâmile 1/3: *Ar.* Olgun., 77

kāse: *Ar.* Çini veya billurdan yapılmış çanak., 124

katıluḳ: Katılık, sertlik., 32

kaysu: Nasıl, niçin, hangi., 170

kebāb: *Ar.* Ateşte pişirilmiş et, kebap., 121

kefāret: *Ar.* Bir günahı affettirmek. İçin verilen sadaka., 150

kelām: *Ar.* Söz, deyiş, lakırdı., 104

kelime: *Ar.* Söz, sözcük., 163

kem: Mektup zarfı, zarf., 103

kemāl: *Ar.* Olgunluk, mükemmellik., 77

kemālāt: *Ar.* Olgunluklar, 77

kemçilik: Alaycılık., 83

kemit-: Alay etmek., 83

kemitil-: Alay edilmek., 83

kendü: Kendi., 172

kenti: Kendi., 172

kerīm: *Ar.* Kerem sahibi, cömert, Allah'ın adlarından biri., 141

kerpiç 1/1: Pişirilmemiş tuğla., 119

kerpiç 1/2: Pek kuru ve sert., 33

keş̲īre: *Ar.* Çok, çokluk., 27

keş̲ret: *Ar.* Çokluk, bolluk., 126

keşf: *Ar.* Meydana, çıkarma, bir sırrı çözme., 108

kevş̲er: *Ar.* Cennette bir çeşme ve bu çeşmenin suyu., 153

keyd: *Ar.* Hile, oyun., 85

keyfī: *Ar.* İsteğe bağlı, bir düzene bağlı olmayan., 74

keyfiyet: *Ar.* Nitelik., 75

keyl 1/1: *Ar.* Ölçme, tartma., 25

keyl 1/2: *Ar.* Değerini anlama., 79

ki: Ki, ve, fakat, ancak., 175

kib(i)r 1/1: Büyüklük, ululuk., 100

kib(i)r 1/2: Büyüklük taslama., 83

kibi: Gibi, benzer., 175

kibik: Gibi, benzer., 175

kibirlen-: Ar, T. Büyüklenme, kibirlenmek., 83

kiç: Gece., 16

kiçik: Küçük, ufak., 29

kiçikdür-: Geciktirmek., 18

kiçikdürül-: Geciktirilmek., 18

kiçiktür-: Geciktirmek., 18

kil-: Gelmek, varmak., 114

kiltir-: Getirmek., 115

kiltür-: Getirmek., 115

kim: Ki, ve, veya, fakat, ancak., 175; Kim, kimse., 45

kimesne: Kimse, herhangi bir kişi., 46

kimler: Kimler., 46

kimse: Kimse, herhangi bir kişi., 171

kīn: *Ar.* Miskinler, yoksullar., 127

kinīse: Yun. Toplanma yeri, Hıristiyanların mabedi, kilise., 151

kir-: Girmek., 38

kirām: *Ar.* Soyu temizler, ulular., 80, 95

kirek: Gerek, gerekli, lazım., 74

kirek-: Gerekmek, lazım olmak., 75

kirekli: Gerekli, lazım., 74

kirgüz-: Girdirmek., 38

kiriş-: Girişmek., 37

kirküz-: Girdirmek, sokmak., 38

kirt-: İnanmak, bağlanmak., 90

kirtür-: Girdirmek, içine sokmak., 38

kirü 1/1: Geri, arka., 20; Sonra., 17

kirüş-: Girişmek., 131

kis-: Kesmek., 134

kisdür-: Kestirmek., 134

kisek: Kesek, toprak topağı., 24

kisil- 1: Kesilmek, ikiye bölünmek., 134

kisil- 1/1: Kesilmek, ikiye bölünmek., 134
kisil- 1/2: Devam etmemek, bitmek., 18
kisrā: *Ar.* Özel ad. İran padişahı Enuşrevan'ın unvanı., 54
kisvet: *Ar.* Elbise, giysi., 123
kişi: Kişi, insan, şahıs., 45
kit-: Gitmek., 114
kitāb: *Ar.* Yazılmış ve basılmış eser, kitap., 168
kitābet: *Ar.* Yazı yazma, bir maddeyi kurallara uygun olarak yazma., 166
kitür-: Getirmek., 115
kiydür-: Giydirmek., 123
kiyim: Giyim, üst baş., 122
kiẕb: *Ar.* Yalan, yalan söyleme., 85
koş-: Koş., 61
köç-: Göçmek, bir yeri terk etmek., 119
kök: Gök., 14
kökrek: Göğüs, bağır, yürek., 55
kölege: Gölge., 37
kölegelen-: Gölgelenmek., 37
kölge: Gölge., 37
kölük: Yük ve binek hayvanı., 43
kön-: Doğru yola girmek, kabul etmek., 139
köndür-: Yöneltmek, doğru yola sokmak., 139
köni: Doğru, gerçek, hak., 80
könül-: Doğru yola girmek., 139
köŋ(ü)l: Gönül., 88
köp: Çok, fazla., 27
kör-: Görmek, 59
körgez-: Göstermek., 59
körkem: Haşmetli, çok güzel , gösterişli., 65
körlik: Körlük., 69
körset-: Göstermek., 59
körsetül-: Gösterilmek., 59
körül-: Görülmek., 59
körün-: Görünmek., 59
kösterül-: Gösterilmek., 59
köter-: Götürmek, yükseltmek., 115
köy-: Yanmak., 35; Yanmak.,, 35
köydür-: Yakmak., 36
köz: Göz, görme organı., 58
közik-: Gözükmek., 59
kūh: *Far.* Dağ., 22
kuy-: Dökmek, aşağı dökmek., 38
küç: Güç, kuvvet., 136
küçli: Güçlü, güç sahibi., 67, 136
küf(ü)r: *Ar.* Allah'a inanmama, ortak koşma, 139
küffār: *Ar.* Kafirler., 139
küfrān: *Ar.* Küfr ile., 148
küfürlük: *Ar.* T. İsyankarlık, inanmazlık., 148
kühānīyet: *Ar.* Kahinlikle ilgili, kahinlik., 154
kün: Gün., 15
kündüz: Gündüz., 16

küniye: *Ar.* Künye., 68
küt-: Beklemek, gözlemek., 115
kütküçi: Çoban, gözleyici., 133
kütüb: *Ar.* Kitaplar., 168
kütüçi: Çoban, gözleyici., 133
küyüm: Giyim., 122

Ķ

ķab(i)r: *Ar.* Mezar, sin., 71
ķabīle: Kabile, boy., 97
ķabūl: *Ar.* Onaylama, razı olma., 163
ķaburġa: Kaburga, göğüs kafesi., 56
ķabuz-: Çakmak, tutuşturmak, alevlendirmek., 35
ķabż: *Ar.* El ile tutma kavrama, açıp kapama., 61
ķaç-: Kaçmak., 62
ķaçam: Nasıl, ne zaman, niçin, ne şekilde., 169
ķad eflāḥ: *Ar.* ʻĀlā suresinin 14. ayetinin başında yer alan ve, 145
ķad(ī)r 1/1: *Ar.* Değer, itibar., 90
ķad(ī)r 1/2: *Ar.* Derece., 100
ķad(ī)r 1/3: *Ar.*Allah'ın adlarından biri., 140
ķadaķ: Çivi., 125
ķadar: *Ar.* Miktar, derece., 26
ķadaş: Kardeş., 96
ķādir 1/1: *Ar.* Kudret ve kuvvet sahibi., 136
ķādir 1/2: *Ar.* Allah., 140
ķaġ-: Kakmak, vurmak., 37
ķah(ı)r 1/1: *Ar.* Zorlama, zorla iş yaptırma., 75
ķah(ı)r 1/2: *Ar.* Kudret, güç., 136
ķah(ı)r 1/3: *Ar.* Yenme, yok etme., 156
ķak-: Kakmak, vurmak., 37
ķal-: Kalmak., 116
ķāl: *Ar.* Söz lakırdı, laf., 104
ķalb 1/1: *Ar.* Kan dolaşımını sağlayan organ., 56
ķalb 1/2: *Ar.* Gönül, sevgi., 88
ķaldur-: Kaldırmak., 60
ķalem: *Ar.* Yazı yazma aracı., 166
ķalķan: Kalkan., 154
ķaltur- 1/1: Kaldırmak, ayakta tutmak., 61
ķaltur- 1/2: Yok etmek., 32
ķalut-: Çıkmak, belirmek, ortaya çıkmak., 32
ķalyan-: Toplanmak, yığılmak., 132
ķamer: *Ar.* Ay., 13
ķan: Yaşam sıvısı, kan., 56
ķanat: Kanat., 45
ķança: Ne zaman., 169
ķap- 1/1: Kapamak, kapanmak., 62
ķap- 1/2: Kap sahibi olmak, 137
ķap- 1/3: mec. hamile olmak., 47
ķapaķ: Kapak, örtü., 124

ḳapla-: Kaplamak, her tarafı çevirmek, sarmak., 156
ḳapu: Kapı., 119
ḳar-: Bakmak, gözlemek., 59
ḳara-: Bakmak, gözlemek., 59
ḳara 1/1: siyah., 34
ḳara 1/2: mec., 16
ḳaraġat-: Karartmak., 34
ḳaral-: Karalaşmak, kara olmak., 34
ḳaralat-: Karalaştırmak, kapa yapmak., 35
ḳaralıḳ: Siyahlık, karalık., 34
ḳaranġu: Karanlık., 37
ḳaranġulıġ: Karanlık., 37
ḳaranġulıḳ: Karanlık., 37
ḳaranġuluġ: Karanlık., 37
ḳarar-: Kararmak, siyahlaşmak., 34
ḳarār 1/1: *Ar.* Sebat, durma., 77
ḳarār 1/2: *Ar.* Hüküm., 163
ḳarārlan-: *Ar.* T. Karar verilmek., 163
ḳardaş: Kardeş., 96
ḳāret: *Ar.* Özel ad., 52
ḳarı: Yaşlı, ihtiyar., 48
ḳarındaş: Kardeş., 96
ḳāri'a: *Ar.* Büyük felaket, bela, 110, 153
ḳāri'a 1/1: *Ar.* Büyük felaket, bela., 110
ḳāri'a 1/2: *Ar.* Kıyamet alâmeti., 153
ḳarīb: *Ar.* Akraba., 96
ḳarn 1/1: *Ar.* Zaman., 14
ḳarn 1/2: *Ar.* Çağ, yüzyıl., 14
ḳarşu: Karşı., 20
ḳart: Yaşlı, tazeliği gitmiş., 48
ḳartay-: Yaşlanmak., 46
ḳartlıġ: Yaşlılık., 46
ḳartlıḳ: Yaşlılık., 46
ḳarye: *Ar.* Köy, şehir, yerleşim yeri., 116
ḳarż: *Ar.* Ödünç verme, borç., 129
ḳarż-dār: *Ar. Far.* Borçlu., 129
ḳaş(ı)d: *Ar.* Hedef, amaç, niyet, bile bile yapma, isteyerek ve kasten yapma., 111
ḳasāvet: *Ar.* Katılık, sertlik, merhametsizlik., 81
ḳasem: *Ar.* Yemin, and., 106
ḳaṣr: *Ar.* Kırma, kısaltma, kesme., 133
ḳaṣr 1/1: *Ar.* Kırma, kısaltma, kesme., 133
ḳaṣr 1/2: *Ar.* Saray, köşk., 120
ḳaṣṣ: *Ar.* Kesmek, kırmak., 133
ḳaş: Kaş., 56
ḳat: Sıra, tabaka, derece., 25
ḳatāde: *Ar.* Özel ad. Ebu Katade, Hz. Muhammed'in süvarisi olarak adlandırılmıştır., 53
ḳatı: Katı, sert, dayanması zor., 32
ḳatıġ: Katı, sert, dayanması zor., 32
ḳatıġlıġ: Katılık, sertlik., 32

ḳatıḳlıḳ: Katılık, sertlik., 32
ḳatılıġ: Katılık, sertlik., 32
ḳatılıḳ: Katılık, sertlik., 32
ḳatl: *Ar.* Öldürme, yok etme., 158
ḳatuş-: Birbirine katışmak, karışmak., 135
ḳatuşturul-: Katıştırılmak, katılmak., 135
ḳatuşurul-: Katılaşmak, karıştırılmak., 135
ḳav: Çöp, ot veya saman kırıntısı., 126
ḳav-: Kovmak, uzaklaştırmak., 116
ḳav(i)l: *Ar.* Söz, lakırdı, sözleşme., 104
ḳav(i)m: *Ar.* Boy ve soyca akraba halk, budun, bir peygamberin gönderildiği topluluk., 97
ḳavī: *Ar.* Sağlam, kuvvetli, güçlü., 33
ḳaya: Nasıl, niçin, hangi., 170
ḳayan: Nasıl, niçin, hangi., 170
ḳayda: Nerede., 170
ḳayġu: Kaygı, üzüntü, keder., 92
ḳayġur-: Kaygılanmak, tasalanmak., 92
ḳaysar: *Ar.* Özel ad., 53
ḳaysı: Nasıl, niçin, hangi., 170
ḳayt-: Dönmek, avdet etmek, cevap vermek., 108
ḳaytar- 1/1: Döndürmek, geri getirmek., 115
ḳaytar- 1/2: Cevap vermek., 108
ḳaytarıl-: Döndürülmek, geri getirilmek., 115
ḳaytarul-: Döndürülmek, geri getirilmek., 115
ḳaytur-: Döndürmek, geri getirmek., 115
ḳayu: Nasıl, niçin, hangi., 170
ḳażā 1/1: *Ar.* Bütün olayların gerçekleşmesinin Allah'ın taktirinde olması., 146
ḳażā 1/2: *Ar.* Hata ile oluşan suç, işleme, icra., 158
ḳażāen: *Ar.* Kazayla, kaza suretiyle., 158
ḳażī: *Ar.* Kadı, hakim., 133
ḳaẕurā: *Ar.* Pislik, dışkı., 126
ḳıçḳur-: Haykırmak, seslenmek., 106
ḳıçḳuruş-: Karşıklı seslenmek,çağırışmak., 106
ḳıl-: Yapmak, etmek, kılmak., 131
ḳılāde 1/1: *Ar.* Bağ, zincir., 125
ḳılāde 1/2: *Ar.* Gerdanlık., 68
ḳıldur-: Yaptırmak, ettirmek, kıldırmak., 131
ḳıldurul-: Yaptırılmak, ettirilmek, kıldırılmak., 131
ḳılıç: Kılıç, savaş aleti., 154

ḳılın-: Yapılmak, edilmek, kılınmak., 131

ḳılun-: Yapılmak, edilmek, kılınmak., 131

ḳın: Kap, kılıç kabı, kın., 154

ḳırḳ: Kırk, kırk sayısı., 167

ḳırlaġ: Kırlık, yer, kırlık alan., 24

ḳıruḳ: Kırk, kırk sayısı., 167

ḳısem: *Ar.* Paylar, hisseler., 28

ḳısḳa: Kısa., 29

ḳıṣṣa: *Ar.* Naklolunan gerçek veya uydurma hikaye., 168

ḳış: Kış mevsimi., 15

ḳıtāde: *Ar.* Özel ad., 52

ḳıtāl: *Ar.* Savaşma, birbirini öldürme., 155

ḳıyām 1/1: *Ar.* Ayağa kalkma, ayakta durma., 60

ḳıyām 1/2: *Ar.* Namaz, ibadet., 149

ḳıyāmet 1/1: *Ar.* Kıyamet., 153

ḳıyāmet 1/2: *Ar.* Dünyanın tamamen yok olacağı gün., 15

ḳızġan-: Kıskanmak., 84

ḳirit-: Girdirmek, sokmak., 38

ḳo-: Koymak, bırakmak, sevk etmek., 39

ḳol: El, kol., 55

ḳol-: İstemek, arzu etmek., 94

ḳop-: Kopmak, ayrılmak., 116

ḳopar- 1/1: Ayağa kalkmak, koparmak., 60

ḳopar- 1/2: Yeniden diriltmek., 153

ḳoparıl- 1/1: Ayağa kaldırılmak, koparılmak., 60

ḳoparıl- 1/2: Yeniden diriltilmek., 153

ḳoparul- 1/1: Ayağa kaldırılmak, koparılmak, 60

ḳoparul- 1/2: Yeniden diriltilmek, 153

ḳorḳ-: Korkmak., 91

ḳorḳıt-: Korkutmak., 91

ḳorḳu: Korku., 90

ḳorḳul-: Korkulmak., 91

ḳorḳur-: Korkutmak., 91

ḳorḳut-: Korkutmak., 91

ḳoruḳ: Korkmak., 90

ḳoşul-: Birlikte olunmak, birlikte hareket etmek, birbirine katılmak., 60

ḳovul-: Kovulmak, gönderilmek., 115

ḳoy: Koyun., 44

ḳoy-: Koymak, bırakmak, salmak., 39

ḳoyar-: Yaymak, dağıtmak, bırakmak, salmak., 39

ḳoyıl-: Bırakılmak, salınmak, yayılmak., 39

ḳoyul-: Bırakılmak, salınmak, yayılmak., 39

ḳozġal: Harekete gelmek, karışmak, coşmak., 60

ḳubūr: *Ar.* Kabirler, mezarlar., 71
ḳudār ibn-i sālif: *Ar.* Özel ad., 52
ḳudret: *Ar.* Güç, kuvvet, iktidar., 136
ḳudretle-: *Ar.* Tr. Gücü yetmek, güçlenmek., 136
ḳul 1/1: Yaratılmış., 40
ḳul 1/2: Kul, köle., 101
ḳulaġ: Kulak. Duyma organı., 58
ḳulaḳ: Kulak. Duyma organı., 58
ḳuleys: *Ar.* Ebrehe'nin yaptırdığı mabedin adı., 151
ḳureyş: *Ar.* Özel ad. Bir Arap Kabilesi., 99
ḳursaġ: Kursak, mide., 57
ḳursaḳ: Kursak, mide., 57
ḳurtġar-: Kurtarmak., 162
ḳurtḳar-: Kurtarmak., 162
ḳuruḳ: Kırk, kırk sayısı., 168
ḳuş: Kuş., 44
ḳutḳar-: Kurtarmak., 162
ḳutḳaral-: Kurtarılmak., 162
ḳutlu: Kutlu, bahtlı, talihli., 146
ḳutluġ: Kutlu, bahtlı, talihli., 146
ḳutul-: Kurtulmak., 162
ḳuvve: *Ar.* Güç, kuvvet., 67
ḳuvvet: *Ar.* Güç, kuvvet., 67
ḳuy: Kuyu., 23
ḳuyaş: Güneş., 13
ḳuyruġ: Kuyruk., 45
ḳuytı: Kuytı yer, oyuk, çukur., 23
ḳuyul-: Dökülmek, aşağı doğru akmak., 38
ḳuyuy-: Dökülmek, aşağı doğru akmak., 38

L

lā ilāhe illā'llāh: *Ar.* Allah'tan başka ilah yoktur., 145
lafẓ: *Ar.* Anlamlı ve anlamsız ağızdan çıkan söz., 104
lāhiy: *Ar.* Kayıtsız, ilgisiz, her şeyden habersiz., 82
laḥẓā: *Ar.* An, çok kısa süre., 17
laḳab: *Ar.* Bir kimseye ve aileye takılan ad., 49, 53
lāt: *Ar.* Mekke'de bulunan putlardan biri., 140
laṭif 1/1: *Ar.* Şirin, hoş, güzel., 66
laṭif 1/2: *Ar.* Allah'ın adlarından biri., 141
lāyıḳ: *Ar.* Uygun, yakışan., 29
lāzım: *Ar.* Gerek, gerekli., 74
lehv: *Ar.* Oyun, eğlence, boş iş., 176
leşker: *Far.* Asker., 155
lev'iyyet 1/1: *Ar.* Acı çekmek., 69
lev'iyyet 1/2: *Ar.* Hırslı olmak., 87
lev'iyyet 1/3: *Ar.* Korkmak., 91
leyl: *Ar.* Gece., 16
libās: *Ar.* Giyim., 122
likīn: *Far.* Fakat, ancak, amma., 175

lisān: *Ar.* Dil, lehçe., 169

luḥūm: *Ar.* Et., 122

lūṭ: *Ar.* Özel ad. Lut peygamber., 143

luṭf: *Ar.* İyilik, yumuşaklık, güzellik., 78

M

ma‘ālim: *Ar.* Eser adı. Ebu Mansur Cemalü’ddin Hasan’ın Ma‘ālimi’d-dīn fi’l-Usul adlı eseri., 168

ma‘ārif 1/1: *Ar.* Müsbet bilimler., 165

ma‘ārif 1/2: *Ar.* Bilgi, kültür., 164

ma‘āş: *Ar.* Aylık., 128

ma‘āş 1: *Ar.* Yaşayış, dirlik., 46

ma‘āş 1/1: *Ar.* Yaşayış, dirlik., 46

ma‘āş 1/2: *Ar.* Aylık., 128

ma‘būd: *Ar.* İbadet edilen, tapınılan Tanrı, 141

ma‘ḳūl: *Ar.* Uygun., 29

ma‘ḳūl 1/1: *Ar.* Akla yatkın, akıllıca., 71

ma‘lūm: *Ar.* Bilinen, açık, aşikar., 108

ma‘rifet 1/1: *Ar.* Bilme, ilim., 165

ma‘rifet 1/2: *Ar.* Ustalık., 133

ma‘rūf: *Ar.* Bilinen, çok tanınmış., 100

ma‘ṣīyet 1/1: *Ar.* Baş kaldırı, isyan., 109

ma‘ṣīyet 1/2: *Ar.* Günah, suç., 148

ma‘ẕūr: *Ar.* Özrü olan, kabahatli., 159

māder: *Far.* Anne, ece., 96

maġānim: Ganimetler., 156

maġlūb: *Ar.* Yenilmiş, yenik., 156

maġrifet: *Ar.* Allah’ın günahları affetmesi, rahmet., 162

maġrūr: *Ar.* Gururlu, kibirli., 83

maḥāmid: *Ar.* Övgüler, övmeler., 79

maḥbūs: *Ar.* Habs edilmiş, tutuklu., 161

maḥcūb: *Ar.* Utanan, utanmış., 93

maḫfī: *Ar.* Gizli, saklı., 160

maḥfūẓ: *Ar.* Saklanmış, gizlenmiş, gözetilmiş., 160

māhir: *Ar.* Becerikli, hünerli., 78

maḫlūḳ 1/1: *Ar.* Yaratılmış, yoktan var edilmiş., 40

maḫlūḳ 1/2: *Ar.* Canlı., 40

maḫlūḳāt: *Ar.* Yaratılmışlar, canlılar, yaratıklar., 40

maḫlūḳiyet: *Ar.* Yaratılış., 142

maḥmede: ***Ar.*** Övme, övmeye değer davranış., 79

maḥmūd: *Ar.* Övülmeye değer., 79

maḥrūm 1/1: *Ar.* Kısmetsiz, bahtsız., 146

maḥrūm 1/2: *Ar.* İstediğini elde edemeyen., 94

maḫşer: *Ar.* Ölülerin yeniden dirileceği zaman ve yer., 153

maḫsūr: *Ar.* Yeniden diriltilmiş, bir araya getirilmiş., 153

maḫtūm 1/1: *Ar.* Tamamlanmış, sona ermiş., 18

maḫtūm 1/2: *Ar.* Mühür vurulmuş., 166

maḫzūn 1/1: *Ar.* Hazinede saklanan., 138

maḫzūn 1/2: *Ar.* Değerli şey., 31

māī: *Ar.* Özel ad., 52

maḳām: *Ar.* Durulan yer, mahal, 100

maḳbūl: *Ar.* Kabul olmayan., 109

maḳṣad: *Ar.* Niyet, amaç., 111

maḳṣūd: *Ar.* Amaçlanan, kasdedilen., 111

maḳsūm: Ar; Ayrılmış, bölünmüş., 133, 134

māl: *Ar.* Varlık, servet, ticaret eşyası., 137

mālik: *Ar.* Sahip, efendi., 137

manṣır: *Ar.* Özel ad. Bir Arap kabilesinin adı., 99

manẓūr: *Ar.* Bakılmış, görülmüş., 58

maŋa: Bana.171

maŋlay: Alın, perçem., 54

maraż: *Ar.* Hastalık, dert, bela., 69

marḥ: *Ar.* Bir tür ağaç., 42

marżī: *Ar.* Rıza gösterilmiş, beğenilmiş., 79

maṣārif: *Ar.* Harcamalar, harcananlar., 128

maṣlaḥat 1/1: *Ar.* İş, husus, keyfiyet., 130

maṣlaḥat 1/2: *Ar.* Barış, güven., 157

maṣru‘: *Ar.* Sara hastası, saralı., 69

maşrab: *Ar.* İçecek şeyler., 122

maşrıḳ: *Ar.* Doğu., 21

maṭ‘am: *Ar.* Yenilecek yemek., 122

maṭar: *Ar.* Yağmur., 14

maṭlūb: *Ar.* Taleb olunan, istenilen şey, 94

mavṭın: *Ar.* Oturulan yer, vatan., 116

maẕammat: *Ar.* Ayıplama, yerme., 83

mazmun 1/1: *Ar.* Anlam, kavram., 169

mazmun 1/2: *Ar.* Verilmesi veya ödenmesi gereken borç., 129

meb‘ūṯ 1/1: *Ar.* Gönderilmiş, öldükten sonra dirilmiş., 153

meb‘ūṯ 1/2: *Ar.* Peygamber., 142

mebāşiş: *Ar.* Güler yüzlülük, kibarlık., 76, 89

mecāl 1/1: *Ar.* Kuvvet, takat., 67

mecāl 1/2: *Ar.* Fırsat, imkan., 131

meclis: *Ar.* Bir konu görüşmek için bir araya gelmiş topluluk., 97

mecnūn: *Ar.* Deli, divane, aklını kaybetmiş kimse., 69

medāyīn: *Ar.* Şehirler., 117

medfūn: *Ar.* Gömülmüş, mezara konmuş., 71

medḫūl 1/1: *Ar.* Girmek, içeri girmek., 38

medḫūl 1/2: *Ar.* Cinsel ilişkide bulunan dişi., 102

medīne: *Ar.* Yer adı. Medine şehri., 117

medrese: *Ar.* Yüksek okul, 165

mefhūm: Ar; Anlam, kavram., 169

mefrūż: *Ar.* Farz olarak emrolunmuş., 147

meger: *Far.* Meğer., 175

meh(i)r: *Ar.* Evlilik sırasında erkek tarafından kadına verilmesi öngörülen nikah bedeli., 128

mehīn: *Ar.* Bayağı, zavallı, hor., 82

mekke: *Ar.* Yer adı. Mekke şehri., 117

mekr: *Ar.* Oyun, hile., 85

mekrūh 1/1: *Ar.* Nefret uyandıran, iğrenç., 89

mekrūh 1/2: *Ar.* Yapılması dini kurallara uymayan., 148

mektūb: *Ar.* Yazılmış, yazılı, 103

melāl: *Ar.* Bıkkınlık, can sıkma, hüzün., 82

melāmet: *Ar.* Ayıplama, yerme., 83

melek: *Ar.* Melek., 152

melül 1/1: *Ar.* Bezgin, bıkmış., 82

melül 1/2: *Ar.* Zavallı., 92

memer: *Ar.* Geçit, yol., 113

men‘: *Ar.* Engellenme, savma, yasak etme., 161

menābi‘ *Ar.* Kaynaklar, menbalar., 22

menāfi‘: Ar. Menfaatler, çıkarlar., 129

menāhī: *Ar.* Yasaklar, haramlar., 148

menāt: *Ar.* Mekkeli müşriklerin tapındıkları büyük putlardan biri., 140

mendūb: ***Ar.*** İşlenmesi dinen caiz olan fiil, 147

mengü: Ebedi, daim., 18; Ebedi,daim., 18

mengülük: Sonsuzluk, ebedilik., 19

menhiyāt: *Ar.* Yasaklanmış olan şeyler, neyl edilenler., 148

menī: *Ar.* Sperm, döl suyu., 57

menkūḥ 1/1: *Ar.* Nikahlanmış kadın., 48

menkūḥ 1/2: *Ar.* Evlenme., 102

mensūḫ: *Ar.* Hükümsüz, geçerliliği kalmamış., 163

menzile: *Ar.* Derece, rütbe., 100

mercūm: *Ar.* Recm ile cezalandırılmış, taşlanmış., 161
merġūb 1/1: *Ar.* Rağbet ve arzu olunan, sevilen., 94
merġūb 1/2: *Ar.* Güzel ve hoş., 66
merġūb 2: *Ar.* Güzel ve hoş., 66
merġūbīyet: *Ar.* Sevimlilik., 66
merkez benī ḫıfṣ: *Ar.* Özel ad., 52
mertebe: *Ar.* Kademe, basamak, 100
mervān: *Ar.* Özel ad., 52
mervān ibn-i ḥakem: *Ar.* Özel ad., 52
mervī: *Ar.* Rivayet edilmiş., 168
Meryem: *Ar.* Özel ad. Hz. Meryem., 53
merżī: *Ar.* Razılık, hoşnutluk., 109
mesā miskīn 1/1: *Ar.* Yoksul., 127
mesā miskīn 1/2: *Ar.* Zavallı, aciz., 92
meşāliḥ: *Ar.* Uğraşılar, çalışmalar., 130
mesās: *Ar.* Dokunma, dokunuş., 60
mescid: *Ar.* İbadet yeri, küçük cami., 151
mescid-i aḳsā: *Ar.* Yer adı. Kudüs'te bulunan kutsal cami., 151
mesḥ: *Ar.* Sürmek, silmek, 149
mesrūr: *Ar.* Şen, sevinçli., 92
mestūr: *Ar.* Örtülmüş, gizlenmiş., 160
meşaḳḳat: *Ar.* Acı, eziyet, sıkıntı., 158
meşġūl: *Ar.* Bir işi olan, 132
meşiyyet: *Ar.* İrade., 74
metā': *Ar.* Ticaret malı, mal., 127
mev'ūd 1/1: *Ar.* Söz verilmiş., 109
mev'ūd 1/2: *Ar.* Zamanı önceden belirlenmiş., 17
mevā'iẓe: *Ar.* Dini dersler, öğütler., 163
mevālī 1/1: *Ar.* Alimler, bilginler., 164
mevālī 1/2 *Ar.* Kullar, köleler., 101
mevāżı': *Ar.* Mevziler, yerler., 24
mevcūdāt: *Ar.* Varlıklar, yaratıklar., 40
mevlā: *Ar.* Tanrı, Allah., 140
mevṣūf: Ar Nitelendirilmiş, vasıflandırılmış., 132
mevṭā: *Ar.* Ölmüş, kimseler., 70
mevżi': *Ar.* Yer, mevzi, bölge., 23; *Ar.* Yeri, mevzi, bölge., 23
mey(i)n: Beyin., 56
meyl: *Ar.* Eğilme, dönme, yönelme., 63
meymenet: *Ar.* Uğur, bereket., 146
meymūn: *Ar.* Maymun., 44
meyve: *Far.* Meyve, yemiş, ürün., 41
mezār: *Ar.* Ziyaret edilen yer, mezar., 71

meẕheb: *Ar.* Yol, bir dinin kollarından her biri., 138
mezīd: *Ar.* Çoğalma, üreme, artma., 58
meẕkūr: *Ar.* Anılmış, sözü geçmiş., 90
meẕmūm: *Ar.* Yerilmiş, ayıplanmış, 82
mı: Soru edatı., 169
mi: Soru edatı., 169
miḥnetlen-: *Ar.* T. Acı duymak, sıkıntıya düşmek, eziyet çekmek., 158
mihrāb: *Ar.* İbadethanelerde ibadetin yapılacağı yönü gösteren oyuk ve girinti olarak yapılan yer., 151
miḳdān ibn-i esved ebū merṣed: *Ar.* Özel ad., 50
miḳdār: *Ar.* Ölçü, derece, miktar., 26
millet: *Ar.* Ulus., 98
min: Ben., 170
min-: Binmek., 62
min hümü'ş-şafī': *Ar.* Şafilerce, şafilerde, şafi mezhebinde., 138
mīnā: *Ar.* Yer adı. Akabe cemresi ile Muhassir vadisi arasında kalan yer., 23
mingür-: Bindirmek., 62
minnet: *Ar.* Gönül borcu, şükran duyma., 88
miŋ: Bin. Bin sayısı., 168
mīrāṣ: *Ar.* Ölen kimsenin arkasında bıraktığı mal, mülk veya borç., 138
mīsāḳ: *Ar.* Antlaşma, sözleşme., 109
misvāk: *Ar.* Erak ağacından yapılmış ve diş temizliğinde kullanılan ince dal., 68
mīve: *Far.* Meyve, yemiş., 41
miz: Biz., 170
mīzān: *Ar.* Ölçü, terazi., 25
moy(u)n: Boyun., 54
mu: Soru edatı., 169
mu'ādāt: *Ar.* Düşmanlık., 157
mu'āhede: *Ar.* Antlaşma., 109
mu'āmelāt: *Ar.* İşlemler, muameleler., 133
mu'āmele 1/1: *Ar.* Davranış, hareket., 75
mu'āmele 1/2: *Ar.*Tutum, yol., 111
mu'ammes: *Ar.* Yer adı., 23
mu'ānede: *Ar.* İnatçılık etme., 81
mu'ānid: *Ar.* İnatçı., 81
mu'arıż: *Ar.* Karşı görüşte olan, 74
mu'āṣī: *Ar.* İtaatsiz, asi., 139
mu'āteb: *Ar.* Ayıplanan, azarlanan., 82
mu'āviye: *Ar.* Özel ad., 52
mu'āyenet: *Ar.* Görme, görülme, 58
mu'āyyen: *Ar.* Belirlenmiş, belirli., 107

mu‘āyyene: *Ar.* Belli olmuş, ortaya çıkmış., 31
mu‘āyyene 1/1: *Ar.* Görme, görünme, belirme., 58
mu‘āyyene 1/2: *Ar.* Belli olmuş, ortaya çıkmış., 31
mu‘aẕẕeb: *Ar.* Azap gören, acı çeken., 158
mu‘azzez: *Ar.* Aziz kılınmış, onurlu, saygın., 90, 163
mu‘cizāt: *Ar.* Mucizeler., 151
mu‘īn 1/1: *Ar.* Yardımcı, yardım eden., 78
mu‘īn 1/2: *Ar.* Allah’ın adlardan biri., 141
mu‘riż: *Ar.* Yönünü çeviren, başka yöne dönen., 63
mubaṭṭal: *Ar.* İptal olunmak, geçersiz kılmak, 163
mūceb 1/1: *Ar.* Gerekli görülmüş, uygun bulunmuş., 74
mūceb 1/2: *Ar.* Sonuç, 111
mūcib: *Ar.* Gerekli., 74
muġīre: *Ar.* Özel ad., 52
muġīre ibn-i şa‘be: *Ar.* Özel ad., 52
muḥabbet: *Ar.* Sevgi, dostluk, samimi yakınlık., 88
muhāceret: *Ar.* Göç eden, 119
muhācir: *Ar.* Göç eden, göçmen., 119
muhācirīn: *Ar.* Göç edenler, 119
muḥāfaẓa: *Ar.* Koruma, esirgeme, kollama., 77
muḥāfıẓ: Koruyucu, koruma, bekçi., 133
muḫālefe 1/1: *Ar.* Uyumsuzluk, aykırılık., 79
muḫālefe 1/2: *Ar.* Karşı düşüncede olan grup veya görüş., 74
muḫālefet 1/1: *Ar.* Uyumsuzluk, aykırılık., 79
muḫālefet 1/2: *Ar.* Karşı düşüncede olan grup veya görüş., 74
muḫālif 1/1: *Ar.* Uyumsuz., 79
muḫālif 1/2: *Ar.* Karşı görüş ve düşüncede olan kimse., 74
muḫalled: *Ar.* Bir yerde ebedi kalmış olan., 18
muḥammed: *Ar.* Övülmüş, çok övülmüş., 79; *Ar.* Özel ad. Hz. Muhammed., 143
muḥammed ibn-i isḥaḳ: *Ar.* Özel ad., 52
muḥammed ibn-i mesleme-yi enṣārī: *Ar.* Özel ad., 52
muḥammed ibn-i‘abdullah: *Ar.* Özel ad., 52
muḥārebe: *Ar.* Savaşma, 155
muḥarrem: *Ar.* Ay adı. Kameri ayların birincisi., 15
muḫāṣama: *Ar.* İki taraf arasındaki düşmanlık., 157
muḫāṣara: *Ar.* Kuşatma, sarma., 155

muḥāsebe: *Ar.* Hesap işlemleri, 128
muḥāsib: *Ar.* Sayman, muhasebeci., 133
muḫavvef: *Ar.* Korkutulmuş., 91
muḥīt: *Ar.* Çevre, etraf, yöre., 23
muḥkem: Sağlam, 33
muḥsin: *Ar.* Bağışlayan, iyilik eden., 162
muḥtāc: *Ar.* İhtiyaçlı kimse, yoksul., 127
muḥtażır: *Ar.* Ölüm halinde olan, ölüm döşeğinde bulunan., 70
muḳaddem: *Ar.* Önde bulunan, önce, 25
muḳadder 1/1: *Ar.* Takdir edilmiş., 79
muḳadder 1/2: *Ar.* Alın yazısı., 146
muḳārin: *Ar.* Yakın, akraba, bir araya gelmiş kişiler., 96
muḳarrer 1/1: *Ar.* Kararlaştırılmış, karar verilmiş., 163
muḳarrer 1/2: *Ar.* Kesin., 112
mukāşire: *Ar.* Çoğaltma, bolluk, çokluk., 126
muḳātele: *Ar.* Öldüresiye dövüşme, vuruşma, çatışma., 155
muḳātil: *Ar.* Özel ad., 52
muḳbil: *Ar.* Bahtı açık, kutlu., 146
muḳtedir: *Ar.* Güçlü iktidarı yüksek., 136
muḳteżā: *Ar.* Gereken, gerekli olan., 74
mulaṭṭaḫ: *Ar.* Kirletilmiş, bulaştırılmış, 125
munda: Bunda, burada., 175
mundaḳ: Böyle, böylece., 175
mundan: Bundan., 171
munday: Bunun gibi, böyle, böylece., 175
mundın: Bundan., 171
munı: Bunu., 171
munlar: Bunlar., 171
munuŋ: Bunun., 171
muŋ: Sıkıntı., 92
muŋa: Buna, buna doğru., 171
muŋar: Pınar., 22
muŋın: Bunun., 170
murād: *Ar.* İstek, arzu., 94
muraḳābe: *Ar.* Korumak, kollanmak, gözetlemek., 77
murāṭ: *Ar.* İstek, arzu., 94
mūriş: *Ar.* Miras bırakan., 138
murżı'a: *Ar.* Süt veren, süt anne., 96
muṣāḥib: *Ar.* Samimi arkadaş, dost., 101
muṣālaha: *Ar.* Barış yapmak, barışma., 157
musallaṭ: *Ar.* Rahatsızlık veren, rahatsız eden., 87
muṣallī: *Ar.* Namaz kılan., 149
muṣannīf: *Ar.* Düzenleyici, donatıcı., 132
mūsi: *Ar.* Özel ad. Hz. Musa., 143
muṣībet: *Ar.* Bela, felaket, kötülük., 110
muṭālebe: *Ar.* İsteme, istek., 94

muṭī‘: *Ar.* Baş eğen itaat eden., 137
muttaṣıf: *Ar.* Vasıflı, nitelikli., 132
muvāfaḳa: *Ar.* Uygunluk, mutabakat, razı olma, uyuşma., 79
muvāffaḳat: *Ar.* Uygunluk, mutabakat, razı olma, uyuşma., 79
muvāfıḳ: *Ar.* Uygun, yerinde., 29
muvāneset 1/1: *Ar.* Biriyle samimi bir ilişki kurma., 101
muvāneset 1/2: *Ar.* Sevgi, muhabbet., 88
mūvāżżaḥ: *Ar.* İyi açıklanmış, İyi anlaşılır bir duruma getirilmiş., 108
muẕar: *Ar.* Özel ad. Bir Arap kabilesinin adı., 99
mü: Soru edatı., 169
müb‘iṯ: *Ar.* Yeniden diriltme., 153
mübāya‘a: *Ar.* Satın alma, alım satım işi., 127
mübāya‘at: *Ar.* Alış verişler, satın almalar., 127
mücāhid: *Ar.* Özel ad., 50
mücāma‘a: *Ar.* Cinsel ilişkide bulunma., 102
mücāvere: *Ar.* Komşuluk., 101
mücrim: *Ar.* Suçlu, kabahatli., 159
müctemi‘: *Ar.* Toplanan, biriken, bir araya gelen., 97
müdāhenet: *Ar.* Çıkarı için birini övme, dalkavukluk etme., 85
müdārā: *Ar.* Kin ve husumeti gizleyip görünüşte dost olma, yüze gülme., 85
müddet: *Ar.* Süre, zaman aralığı., 16
müebbet: *Ar.* Sonsuz, ebedi., 19
müfāḫere: *Ar.* Övünme, şan şeref yarışında olma.., 83
müfessīr: *Ar.* Anlaşılması zor bir bilgiyi açıklayan bilgin, 164
müfevveżdür: *Ar.* İhale ve sipariş olunmuş., 127
müfsid: *Ar.* Bozan, fenalaştıran, 84
müh(ü)rle-: *Ar.* T. İmzalamak, damgalamak., 166
müh(ü)rlen-: *Ar.* T. İmzalanmak, damgalanmak., 166
mühlet: *Ar.* Süre verme, geçici süre tanıma., 16
mükābere: *Ar.* Büyüklük taslama, kibirlenme., 83
mükāfāt: *Ar.* Ödül, mükafat, 162
mükāleme: *Ar.* Karşılıklı konuşma, söyleşme., 104
mükellef: *Ar.* Bir görevi yerine getirmekle görevli olmak., 133
mükerrem: *Ar.* Saygın, muhterem., 90
mükeẕẕib: *Ar.* Yalanlayan., 85

mülāḳī: *Ar.* Kavuşma, birleşme., 115

mülk 1/1: *Ar.* Birinin tasarufunda bulunan taşınmaz mal., 138

mülk 1/2: ***Ar.*** Bir hükümdarın egemenliği altındaki yerler., 98

mülklen-: *Ar.* T. Mülk sahibi olmak., 137

mülük: *Ar.* Melikler., 54

münāfaḳa: *Ar.* İkiyüzlülük, riyakarlık., 85

münāfıḳ: *Ar.* Nifak sokan, fesatlık yapan, 84

münāfıḳīn: *Ar.* Münafıklar., 84

münāsib: *Ar.* Yakışır, uygun., 29

münekker: *Ar.* Bilinmeyen, sonsuz., 19

münezzeh: *Ar.* Arınmış, temiz., 125

münezzehlik: *Ar.* T. Arınmışlık, temizlik., 125

münfir: *Ar.* Korkan., 91

münhezim: *Ar.* Bozgun, hezimete uğrama., 156

münhī: *Ar.* Yasaklanmış, yasak., 161

Münīr: *Ar.* Aydınlık, parlak., 36

münḳād: *Ar.* İtaat eden, boyun eğen, 137

münkir: *Ar.* İnkar eden, kabullenmeyen., 109

müntaḳī: *Ar.* Seçilmiş, seçkin., 90

müntehā: *Ar.* Son, nihayet, uç., 18

münẕīr 1/1: *Ar.* Gelecekten haber vererek yaşanabilecek tehlikeleri gösteren kimse., 154

münẕīr 1/2: *Ar.* Peygamber., 142

mürde: *Far.* Ölü., 70

mürebbī: *Ar.* terbiye eden, eğitimci., 165

müretteb: *Ar.* Sıraya konmuş, tertip olunmuş., 25

mürsel 1/1: *Ar.* Gönderilmiş., 142

mürsel 1/2: *Ar.* Peygamber, resul., 142

mürtede: *Ar.* İslamı terk edip eski dinine dönen kadın., 139

müsellem 1/1: *Ar.* İslamı kabul etmiş, Müslüman., 145

müsellem 1/2: *Ar.* Doğru yola girmiş., 139

müsevveme: *Ar.* Nişan verilmiş, süslenmiş., 68

müslim ibn-i haccāc: *Ar.* Özel ad., 52

müslimīn: *Ar.* Müslümanlar., 145

müslümān: *Ar.* İslam dinine inanan kimse., 145

müstaġnī: *Ar.* Doymuş, gözü tok., 121

müstaḥsen: *Ar.* Beğenilen, güzel bulunan., 79

müstaḳīm: *Ar.* Doğru, doğruluktan şaşmayan., 80

müste‘ān: *Ar.* Yardım, yardım eden, Allah., 141

müsteḥellig: *Ar.* T. Uygunluk, yasalara uygunluk., 29

müstehzī: ***Ar.*** Alaycı, alay eden., 82

müstemir: *Ar.* Kuvvetli, sağlam., 67

müşāhed: *Ar.* Görülen., 58

müşāhedāt: *Ar.* Gözlemler, 58

müşāhede: *Ar.* Gözlem., 58

müşkil: *Ar.* Sıkıntılı, çetin, zor., 81

müşkil: *Ar.* Sıkıntılı, çetin, zor., 81

müşrik: *Ar.* Allah’a ortak koşan., 148

müşrike: *Ar.* Allah’a ortak koşan kadın., 148

müte‘āḳıb: *Ar.* Sırayla gelen, bir sonraki., 25

müte‘ayyin: *Ar.* Apaçık ortada, görünen, 108

mütefariḳ: *Ar.* ayrılmış, bölünmüş, şube şube olmuş., 26

müteḳarrir: *Ar.* Kararlık gösteren., 77; *Ar.* Kararlık, gösteren., 77

mütekebbir: *Ar.* Böbürlenen, kibirlenen., 83

müteleẕẕiẕ: *Ar.* Lezzetli, tatlı., 122

müterākim: *Ar.* Bir araya toplanan, biriken., 97

müṭeva‘iṭ: *Ar.* Karşılıklı söz veren., 109

müteveccih: *Ar.* bir tarafa yönelen, bir tarafa doğru giden., 111

müteveffā: *Ar.* Vefat etmiş, ölmüş., 70

mütevehhim: *Ar.* Kuruntuya kapılan, vehimli., 81

müteyaḳḳın: *Ar.* Kesin bilinen., 112

müteẕekkir: *Ar.* Dile getiren, müzakere eden, bir konuda tartışan., 107

müttefiḳ: *Ar.* Bir konuda birleşmiş olan, anlaşma sağlayan kişi ve kimseler., 109

müttehim: *Ar.* İtham edilen, kabahatli, suçlu., 159

müyesser: *Ar.* Kolaylıkla elde edilen., 130

müẓāhere: *Ar.* Birinin eşini annesine benzetip kendine haram kılarak boşaması, boşamak istemesi., 102

müzdehim: *Ar.* İzdihamlı., 25

müẕebẕeb: *Ar.* Kararsız., 87

müzevvec: *Ar.* Eşleşmiş olan, evli., 102

müzeyne: *Ar.* Özel bir ad. Bir Arap kabilesi adı., 99

müzeyyen: *Ar.* Süslenilmiş, süslü., 68

müzeyyin: *Ar.* Süslenmiş, süslü., 68

N

na‘īm: *Ar.* Nimet içinde rahat yaşam., 126

na‘ra: *Ar.* Bağırma, çağırma., 106

nācī: *Ar.* Özel ad., 52

nācī ibn-i ‘ömer: *Ar.* Özel ad., 52

nafaḳa: *Ar.* Yaşamak için gerekli olan para, 129

naḫ(i)l: *Ar.* Hurma ağacı., 42

naḫr: *Ar.* Hayvan kesme, kurban etme., 149

nāḳ: *Ar.* Özel isim. Yer adı. Hicazda Bakiin tarafında bir su adı., 21

nāḳa: *Ar.* Dişi, deve., 44

naḳale: *Ar.* Nakledenler, haberciler., 103

nāḳī‘: *Ar.* Avutan, kandıran., 86

naḳż: *Ar.* Karşı, zıt, uyuşmayan., 74

namāz: *Far.* Beş vakitte kılınması Müslümanlar için farz olan ibadet., 149

nar: Meyve, nar., 41

nār: *Ar.* Ateş., 35

naṣārī: *Ar.* Hristiyanlar., 144

naṣīb: *Ar.* Hak, nasip, pay., 28

naṣiḥat: *Ar.* Öğüt, ders., 105

nāṣī: *Ar.* Sebep olan, ileri gelen, 110, 111

naṭıḳ 1/1: *Ar.* Konuşan, 104

naṭıḳ 1/2: idrak eden., 72

navḳ: Kadınlık hormonu., 57

naẓar: *Ar.* Bakma, bakış., 58

nāẓır 1/1: *Ar.* Bakan, göz kulak olan., 58

nāẓır 1/2: *Ar.* İzleyen, yöneten., 136

nāzik: *Ar.* İnce, narin., 76

nebāt: *Ar.* Bitki, yerde biten her tür bitki., 40

nebī: *Ar.* Resul, peygamber., 142

necāset: *Ar.* Kirlilik, pislik., 125

neccāş: *Ar.* Özel ad. Habeş hükümdarlarına verilen unvan., 54

neccāşī: *Ar.* Özel ad., 52

neccāşī baḥşi: *Ar.* Özel ad., 52

nef(i)s: *Ar.* Öz, iç, ruh, can., 46

nefes: *Ar.* Hava , soluk., 56

nefḫā: *Ar.* Üfürme, üfürük, 56

nefis: *Ar.* Pek hoş, en güzel, çok beğenilen., 79

nefy: *Ar.* Sürme, sürgün., 162

nehy: *Ar.* Yasaklama, yaptırmama, men etme., 161

nemmām: *Ar.* Ara bozucu, fitneci., 84

nes(i)l: *Ar.* Nesil, soy., 95

neseb: *Ar.* Nesil, soy, sülale., 95

nesrī: *Ar.* Özel ad. Bir put adı., 140

neş(i)r: *Ar.* Dağıtma, yayma., 135

nev‘: *Ar.* Çeşit, tür., 29, 95
nevfel: *Ar.* Özel ad., 52
nevk: Erkeklik suyu, uç suyu, meni., 57
nışf: *Ar.* Yarı, yarım, 28
ni: Ne, nasıl, hangi, 170; Ve, dahi, de, da., 175
ni‘am: *Ar.* Nimetler., 122
ni‘m: *Ar.* Nimet., 122
niçe: Nice, birçok, hangi, 170
niçek: Nasıl, ne şekilde., 170
niçük: Nasıl, ne şekilde., 170
nidā: *Ar.* Haykırma, bağırma, seslenme., 106
nidey: Hangi, nasıl., 170
nidi: Hangi, nasıl., 170
nifāḳ: *Ar.* Ara bozuculuk, fitnecilik, 84
nigāhbānlıḳ: *Far.* T. Kollayıcılık, bekçilik., 133
nihāyet: *Ar.* Sonuç, netice, son., 112
nīk: *Ar.* İyi, güzel., 66
nikāḥ: *Ar.* Evlilik akdi, nikah., 102
nirse: Nesne, şey., 31
nisne: Nesne, şey., 31
niteg: Nasıl, niçin, ne şekilde., 170
nīyet: *Ar.* Amaç, maksat., 111
niẓām: *Ar.* Usul, tertip, sıra., 25
noḳṣān: ***Ar.*** Eksiklik, yokluk., 30
noḳṣānāt: *Ar.* Eksiklikler, noksanlıklar., 30
noḳṣānlıḳ: *Ar.* T. Eksiklik, noksanlık., 31
nufeyl: *Ar.* Özel ad., 52
nufeyl ibn-i nübeybü’l-ḥiş‘āmī ḥiş‘ām: *Ar.* Özel ad., 52
nūḥ: *Ar.* Özel ad. Hz. Nuh peygamber., 143
nūr: *Ar.* Parlaklık, aydınlık, ışık., 36
nut(u)k: *Ar.* Söz, deyiş, 104
nuṭfe: *Ar.* Sperma, döl suyu., 58
nübüvvet: *Ar.* Peygamberlik., 142
nücūm: *Ar.* Yıldızlar., 13
nüşūr: *Ar.* Neşretmeler, yaymalar, öldükten sonra dirilmeler., 153
nüzūl: *Ar.* İnme, indirme., 63

O

oġ(u)l: Evlat, çocuk, 47
oġlan: Evlat, çocuk, 47
oġrıla-: Hırsızlık yapmak., 159
oḳ: Ok, savaş aleti., 154
oḳı-: Okumak., 163
oḳın-: Okunmak., 163
oḳu-: Okumak., 163
oḳul-: Okunmak., 163
ol: -dır, -dir. Bildirme., 172; O. O zamiri ve sıfatı., 170
ol-: Olmak., 32
oltur-: Oturmak., 63
olun-: Olunmak., 32
oŋ: Sağ, sağ taraf., 20

oŋġanlıḳ: Sağlamlık, dayanıklık., 33
or(u)n: Yer., 24
orāze: *Far.* Oruç., 149
orta: Orta., 21
ortançı 1/1: Ortancı., 25
ortançı 1/2: Büyük ile küçük arasında olan kardeş., 96
orul-: Biçilmek., 43
ot: Ateş., 35; Ot, yeşillik., 41
otlan-: Otlanmak, ot yemek., 43
otun: Odun., 36
otunçı: Oduncu, odun satan., 133
otur-: Oturmak., 63
otuz: Otuz. Otuz sayısı., 167
oy(u)na-: Oynamak., 176
oyġal-: Uyanmak, kendine gelmek., 66
oyġan-: Uyanmak, kendine gelmek., 66
oyġat-: Uyandırmak., 66
oyun: Oyun eğlence., 176
oz-: Aşmak, geçmek., 114
ozdur-: Geçirmek, aşırmak., 18

Ö

ögret-: Öğretmek., 163
ökün-: Pişman olmak., 87
ökünç: Pişmanlık, 87
ölç-: Ölçmek.ar, 26
ölçen-: Ölçülmek, tartılmak., 26
ölçev: Ölçü., 26
öldür-: Öldürmek., 158
ölen: Genç, yaşı küçük, 48
öltür-: Öldürmek., 158
öltürül-: Öldürmek., 158
ölüg: Ölü., 70
ölüm: Ölüm., 70
öŋ: Ön, ön taraf., 20
örgen-: Öğrenmek., 163
örsün-: İnat etmek, bıkmak, isteksizlik göstermek., 82
ört-: Örtmek, kapatmak., 62
örter: Örtü, baş örtüsü., 123
örtül-: Örtülmek, kapatılmak., 62
örüt-: Örtmek, kapatmak., 62
öt-: Geçmek., 114
ötker-: Geçirmek, geçmek., 114
ötkün: Öteki şeyi geçip gören, keskin göz., 58
övüt-: Öğütmek., 134
öyle: Öyle, bu şekilde., 175
öyle-: Düşünmek., 73
öz: Öz, kendi., 172
özge: Başka, 174

P

pādşāh: *Far.* Padişah, hükümdar., 54
pāk: *Far.* Temiz, arı, saf., 125
pākla-: *Far.* T. Temizlemek, arıtmak., 125
pāklan: *Far.* T. Temizlemek, arınmak., 67
perde 1/1: *Far.* Kapı ve pencere asılan örtü., 125
perde 1/2: *Far.* Nikap., 123

perī: *Far.* Cinlerin çok güzel olduğuna inanılan dişisi., 152

pes 1/1: *Far.* Sonuç olarak., 112

pes 1/2: *Far.* Bundan böyle., 175

pes 1/3: *Far.* Şimdi., 17

pes 1/4: *Far.* Yeter kâfi., 26

peydā: *Far.* Açık, görünür, meydanda., 108

peyġamber: *Far.* Elçi, resul, nebi., 142

peyġamberlik: *Far.* T. Allah'ın elçiliği, nübüvvet., 142

pişmen: *Far.* Yaptığından utanan, nadim, pişman., 93

piyāde: *Far.* Yayan yürüyen kimse, yayan giden asker., 155

R

rāât: *Far.* Doğru, düzgün, düzenli., 25

rab(b): *Ar.* Allah, Tanrı., 140

rabī'a: *Ar.* Özel ad. Bir Arap kabilesinin adı., 98

rāfī' ibn-i ḫadīc: *Ar.* Özel ad., 50

raġbet 1/1: *Ar.* Çok beğenilme, arzu edilme., 78

raġbetlen-: *Ar.* T. İstenilmek, rağbet edilmek., 94

raġbetlendür-: *Ar.* T. İstek duyurmak, istetmek., 94

rağbet 1/2: *Ar.* Arzu dilek, iyi karşılama, itibar., 94

raḥ(i)m: *Ar.* Rahim, ana rahmi., 57

rāḥat: *Ar.* Üzüntüsüz kedersiz olma., 95

rāhib: *Ar.* Din adamı, keşiş., 144

raḥīm 1/1: *Ar.* Merhametli, acıyan., 76

raḥīm 1/2: *Ar.* Allah'ın adlarından biri., 141

raḥmān: *Ar.* Merhamet eden, Allah., 141

raḥmet: *Ar.* Esirgeme, koruma, bağışlama., 162

raḳım: *Ar.* Yazan , eli kalem tutan, 163

ramażān 1/1: *Ar.* Hicri takvimin 9. Ayı., 15

ramażān 1/2: *Ar.* Müslümanların oruç tuttukları ay., 149

rāst-gūy: *Far.* Doğru söyleyen., 80

rāstlıġ: *Ar.* T. Doğruluk, dürüstlük., 80

rāt 1/1: *Ar.* Saman, kamış, kamış çubuk., 41

rāt 1/2: *Ar.* Önemsiz şey., 75

ravża-yı ḫāḫ: *Ar.* Özel ad Yer ismi., 118

rāy: *Ar.* Fikir, görüş., 73

rāz: *Far.* Giz, sır, gizlenen şey., 160

rāżı: *Ar.* Rıza gösteren, boyun eğen., 136

rec(i)m: *Ar.* Taşlama, taşlama cezasına çarptırma., 161

recül: *Ar.* Adam, erkek., 48

red(d): *Ar.* Geri çevirme, kabul etmeme., 109

rehbāniyet: *Ar.* Keşişlik, papazlık., 144

renc: *Far*. Acı, eziyet, sıkıntı., 158

res(i)l: *Ar.* Elçi, haberci., 103

resūl: *Ar.* Elçi, peygamber., 142

resūl ‘aleyhi’s-selām: *Ar.* Allah’ın selamı üzerine anlamında Hz. Muhammed’e selam için kullanılan bir söz. Hz. Muhammed., 143

reża‘: *Ar.* Süt, süt emme., 120

rıḥlet 1/1: *Ar.* Göçme, göç., 119

rıḥlet 1/2: *Ar.* Ölme, vefat etme., 70

rıżā 1/1: *Ar.* Gönüllülük, iyimserlik., 78

rıżā 1/2: *Ar.* Uygun görme, uyma., 79

rıżvān 1/2: *Ar.* sevinç., 93

rıżvān 1/3: *Ar.* Huzur., 94

Rıżvān 1/4: *Ar.* Cennetin kapıcısı olan büyük meleklerden biri., 152

ric‘at: *Ar.* Geri dönme, gidilen yönden geri dönme., 115

rifā‘a ibn-i zeyd ibn-i tābūt: *Ar.* Özel ad., 50

risālet: *Ar.* Peygamberlik, elçilik., 142

rivāyet: *Ar.* Bir haber veya olayı nakletme, nakledilen hikaye ve haber., 169

riyā: *Ar.* İki yüzlülük, yalandan gösteriş., 84

rūḥ: *Ar.* Can, öz, nefes., 46

ruhbān: *Ar.* Keşiş, rahip, 144

rūm: *Ar.* Anadolu, 118

rūşen: *Far.* Parlak, aydın., 36

ruṭubet: *Ar.* Yaş, taze., 122

rūze: *Far.* Oruç., 149

rücū‘ 1/1: *Ar.* Geri dönme, avdet., 115

rücū‘ 1/2: *Ar.* Sözünden dönme., 85

rüsvā: *Ar.* Rezil, maskara, itibarsız., 82

S

sa‘at 1/1: *Ar.* 60 dakikalık süre, 16

sa‘at 1/2: Vakit, zaman., 14

sa‘īd ibn-i cübeyr: *Ar.* Özel ad., 50

sa‘īr: *Ar.* Cehennem, ateş, alevli ateş., 153

ṣa‘lebe: *Ar.* Özel ad., 50

sābıḳ 1/1: *Ar.* Geçen, geçmiş., 17

sābıḳ 1/2: *Ar.* Rütbece önde olanlar., 100

sālik: *Ar.* Yürüyen, izleyen, bir yol takip eden., 73

ṣābit 1: *Ar.* Yerinde duran, hareketsiz., 65

ṣābit 1/1: *Ar.* Yerinde duran, hareketsiz., 65

s̱ābit 1/2: *Ar.* Kesinleşmiş., 112
saç: Saç, insan kafasındaki kıllar., 55
saḳar: *Ar.* Cehennem, cehennem ateşi., 153
saḳlan-: Saklanmak, gizlenmek., 159
sāḥir: *Ar.* Büyücü, sihirbaz., 154
saḳla-: Saklamak, gizlemek., 159
sal-: Bırakmak, salmak, uzatmak, ileriye doğru uzatmak., 39
sālim: *Ar.* Sağlam, kusursuz., 33
san: Sayı, aded., 167
sanç-: Saplamak, sokmak, batırmak, 38
s̱ānī: *Ar.* İkinci., 25
s̱āniye: *Ar.* İkinci., 25
saŋa: Sana., 171
saŋız: Sağır., 69
sā'ir: *Ar.* Diğer, başka, başka şey.174
sāre: *Ar.* Özel ad., 50
sat-: Satmak, elden çıkarmak., 127
sarı: Taraf, -e doğru., 19
sataş-: Yoldan çıkmak, sapmak, çatışmak., 86
say-: Saymak, hesap etmek., 166
s̱ayīb: *Ar.* Dul kadın., 102
s̱ebāt: *Ar.* Kararlı olma, yerinde durma, kararlılık gösterme., 77
sebeb: *Ar.* Neden, bahane, 110, 111
sebebli: *Ar.* Tr. Nedeniyle, için, yüzünden., 110, 111
sebīl: *Ar.* Yol, büyük cadde., 113
secde 1/1: Eğilmek, diz çökmek., 63
secde 1/2: Namazda alnı yere değdirmek., 149
sefer: *Ar.* Yolculuk, seyahat., 113
seh(i)v: *Ar.* Yanlış, hata., 86
seḥer: *Ar.* Tan vakti., 15
sek(i)r-: Seğirmek, koşar gibi hareket etmek., 61
sekiz: Sekiz, sekiz sayısı., 167
seksen: Seksen, seksen sayısı., 167
sekte: *Ar.* Durgunluk, kesilme., 65
s̱elāṣ̱e: *Ar.* Üç., 167
selsebīl 1/1: *Ar.* Yumuşak ve içimi hoş su., 21
selsebīl 1/2: ***Ar.*** Cennette bir çeşmenin adı., 152
selsebīl 1/3: ***Ar.*** Çeşme., 124
semāvat: *Ar.* Gökler., 14
s̱emer: *Ar.* Meyve, yemiş., 41
s̱emere 1/1: *Ar.* Meyve, yemiş., 41
s̱emere 1/3: *Ar.* Sonuç., 112
s̱emere1/2: *Ar.* Fayda, verim., 112
semerḳand: T. *Far.* Yer adı. Semerkant., 117

semī‘ 1/1: *Ar.* Duyma ve işitme ile ilgili, 60
semī‘ 1/2: *Ar.* Allah’ın adlarından biri., 140
semiz: Besili, semiz, şişman., 65
Şemūd: *Ar.* Özel ad. Kavim adı., 99
serāb: *Far.* Ilgım, hayal., 67
serīr: *Ar.* Taht, 124
ser-vaḥdet: *Far. Ar.* Birliğin başı, en başta gelen., 154
servet: *Ar.* Zenginlik, varlık, 126
sev-: Sevmek., 89
şevb: *Ar.* Bez., 123
sevin-: Sevinmek., 93
sey(i)r 1/1: *Ar.* Bakma, temaşa., 59
sey(i)r 1/2: *Ar.* Yürüme, yürüyüş, gitme, hareket., 61
sey(i)r 1/3: *Ar.* Gezme, gezinme., 113
seyyīd: *Ar.* Hz. Muhammed’in soyundan olan., 143
seyyīd 1/1: *Ar.* Efendi, ağa., 54
seyyīd 1/2: *Ar.* Ata, dede., 95
sıpa- Sıpa doğurmak, yavrulamak., 45
sır(r): *Ar.* Giz, bilinmesi istenmeyen bilgi., 160
sırren: *Ar.* Gizli olarak, gizlice, sessizce., 160
sındur-: Kırdırmak., 134
siccīn: *Ar.* Hapse atma, zindana kapatma, korkutma., 161
sidre: *Ar.* Arabistan kirazı., 41
siḥ(i)r: *Ar.* Büyü, büyücülük., 154
sihirçi: *Ar.* T. Sihir yapan, büyücü., 154
silāḥ: *Ar.* Savaş aleti, silah., 154
simāt 1/1: *Ar.* İz, işaret., 107
simāt 1/2: *Ar.* Ahlaki değerler., 80
sin: *Ar.* Yasin suresinin şifre olarak adlandırılan ikinci harfi., 145; Sen., 170
sinān ibn-i veber: *Ar.* Özel ad., 51
siŋ-: Sinmek, gizlenmek, kuytuya saklanmak., 159
sisile: *Ar.* Zincir, zincirleme., 161
siyügli: Sevimli, şirin., 66
siz: Siz., 170
sizler: Sizler., 171
soġ-: Soymak, üstündekileri almak, çıkarmak., 159
sol 1/1: Sol taraf, sol., 20
sol 1/2: Mec.; ameli kötü olanların bulunduğu taraf., 148
soraş-: Soruşmak, soruşturmak., 109
sora-: Sormak., 108
suhūlet: *Ar.* Yumuşaklık., 76
suḳ: Dal, sap., 41
sök-: Sövmek, küfretmek., 105
sön-: Sönmek, yanmamak., 36
söyle-: Söylemek, 105
söylen-: Söylenmek., 105

söyleş-: Karşılıklı konuşmak, söyleşmek., 105
söz: Söz, laf., 104
sözle-: Söz etmek, sözlenmek, konuşmak., 105
su: Su., 22
ṣu‘bān: *Ar.* Büyük yılan., 44
sust-: *Far.* Sarkmış, gevşek., 33
suvā‘: *Ar.* Cahiliyet devrinde Huzeyl kabilesinin taptığı put., 140
sūvi: *Ar.* Yan, yan taraf, -e doğru., 19
suw: Su., 22
sun-: Vermek, uzatmak, takdim etmek., 64
sūr: *Ar.* Sur, kale burcu., 118
sūre: *Ar.* Kur’an-ı Kerim’in bölümlendiği 114 faslın her biri., 145
ṣübūt: *Ar.* Görünme, ortaya çıkma., 31
süçük: Tatlı., 59
süheyl: *Ar.* Özel ad., 50
süheyl ibn-i ‘amr: *Ar.* Özel ad., 50
süleym: *Ar.* Özel ad. Bir Arap kabilesi., 98
ṣülüṣ: *Ar.* Üçte bir., 26
sündüs: *Ar.* Altın ve gümüşle süslü ipek kumaş, nazik atlas., 123
sünnet: *Ar.* Hz. Muhammed’in ahl-i islam için örnek olan söz ve davranış., 147
sürül-: Sürülmek, yeri taramak, ekin için tarlayı sürmek., 43
sürür: *Ar.* Sevinç, mutluluk., 92
süt: Süt., 122
süy-: Sevmek., 89
süyek: Kemik., 56
süyün-: Sevinmek., 93
süyünç: Sevinç., 92
süyündür-: Sevindirmek., 93

Ş

ṣadaḳ: *Ar.* Okluk, içine ok konan kap., 154
ṣadaḳa: *Ar.* Allah rızası için fakirlere verilen para veya yardım., 150
ṣadef: *Ar.* Midye. İçinde inci büyüyen deniz hayvanı., 43
ṣāf: *Ar.* Temiz, katkısız., 125
ṣafā: *Ar.* Mekke civarındaki Safa adlı yer., 118
ṣafvān: *Ar.* Özel ad., 50
ṣafvān ibn-i ümeyye: *Ar.* Özel ad., 49
ṣaġīr: *Ar.* Küçük, ufak., 29
ṣaġīre: *Ar.* Küçük, ufak, 148
ṣāḥib: *Ar.* Issı, iye, sahip., 137
ṣaḥīfe: *Ar.* Sayfa., 166.
ṣabī 1/1: *Ar.* Henüz memeden kesilmemiş erkek çocuk, 47
ṣabī 1/2: *Ar.* Üç yaşındaki erkek çocuk., 47
ṣaḳal: Erkeklerin yüzünde biten kıl, sakal., 55

şaḳçı: Bekçi, gözetletici, yasakçı., 133
şaḳla-: Saklamak, gizlemek., 159
şaḳlan-: Saklanmak, gizlenmek., 159
şaḳlanul-: Saklanılmak, gizlenmek., 159
şal-: Bırakmak, salmak, yamak, uzatmak, ileriye doğru uza, 39; Bırakmak, salmak, yamak, uzatmak, ileriye doğru uzatmak, 39
şalāḥ 1/1: *Ar.* İyilik., 78
şalāḥ 1/2: *Ar.* Düzeltme, iyileşme., 76
şalāḥiyyet: *Ar.* Bir işi yapmaya ve yürütmeye yetkili olma., 130, 162
şalāt 1/1: *Ar.* Namaz., 149
şalāt 1/2: *Ar.* Peygambere okunan dua., 150
şalın-: Sağa sola eğilmek, aşağı doğru yavaş yavaş gitmek., 63
şāliḥ: Özel ad. Hz. Salih Peygamber., 143
şāliḥa: *Ar.* Yarar, elverişli, uygun., 79
şanem 1/1: *Ar.* Put., 140
şanem 1/2: *Ar.* Resim, heykel., 175
şaran: Cimri., 86
şaranlıḳ: Cimrilik, 86
şalḳınlıġ: Serinlik, esinti., 14
şan-: Sanmak, düşünmek., 73
şan‘ā: *Ar.* Yer adı. Yemen’in başkenti., 117
şarf *Ar.* Harcama, tüketme, masraf etme., 128
şarı: Sarı, sarı renkli., 34; Taraf, -e doğru., 19
şarıġ: Sarı, sarı renkli., 34
şat-: Satmak, elden çıkarmak., 127
şatu: Satma, elden çıkarma, alışveriş., 127
şavġaş-: Savaşmak, birbirini kovmak, def etmek., 156
şavma‘a: *Ar.* İbadet yeri, 151
şıbyān: *Ar.* Çocuklar., 47
şıddīḳ: *Ar.* Pek doğru, sözünün eri., 80
şıdḳ: *Ar.* Doğruluk, gerçeklik, hakikat., 80
şıfat: *Ar.* Hal, şekil, nitelik., 75
şıfāt: *Ar.* Sıfatlar, vasıflar., 75
şıġır: Büyükbaş hayvan, sığır., 44
şıḥḥat 1/1: *Ar.* Sağlamlık, dürüstlük., 33
şıḥḥat 1/2: *Ar.* Gerçeklik., 80
şın-: Kırılmak., 134
şındur-: Kırdırmak., 134
şınıf: *Ar.* Takım, bölük., 26

şınıffiyyet: *Ar.* Bölük bölük olma, sınıf sınıf olma., 26
şırāṭ: *Ar.* Yol., 113
şırt: Arka, arka taraf, sırt., 20
şoġ-: Sokmak, batırmak., 38
şoġış: Savaş, vuruşma., 155
şoḳ-: Sokmak, batırmak., 38
şonıŋ: Sonra., 17
şoŋ: Son, sonra, sonuncu., 17
şoŋġı: Sonra, sonraki., 17
şoŋra: Sonra., 17
şor-: Sokmak, içine batırmak., 38
şora-: Sormak., 108
şoraş-: Soruşmak, soruşturmak., 109
şoravçı: Sorucu, soru soran., 108
şorawçı: Sorucu, soru soran., 108
şoru: Soru, sual., 108
şorul-: Sorulmak, araştırılmak., 108
şovuḳ: Soğuk., 36
şūdār: *Far.* Komutan., 154
ṣudūr: *Ar.* Ortaya çıkma, meydana çıkma., 31
ṣufuret: *Ar.* Sarılık, sarı olma durumu., 69
ṣuḥuf: *Ar.* Sahifeler, yapraklar., 166
ṣun-: Vermek, uzatmak, takdim etmek., 64
ṣuḳlan-: Aç gözlülük, 87
ṣuḳur: Kör., 69
ṣulḥ: *Ar.* Barışık, barış içinde olma, 137, 157
ṣulu 1/1: Parlak., 36
ṣulu 1/2: mec.; güzel., 65
ṣu: Su., 22
ṣūret 1/1: *Ar.* Dış görünüş, kılık., 65
ṣūret 1/2: *Ar.* Tarz, tavır., 75
ṣuṣa-: Susamak., 121
ṣuv: Su., 22
ṣuw: Su., 22

Ş

ṣā'ir: *Ar.* Şiir söyleyen ve yazan, şair., 169
şād: *Far.* Sevinçli, huzurlu., 93
şādla-: *Far.* T. Şad olmak, huzurlu olmak., 95
şādlan-: *Far.* T. Şad olmak, huzurlu olmak., 95
şādlıḳ: *Far.* T. Şadlık, huzurluluk, mutluluk., 94
şādmān: *Far.* Sevinçli, huzurlu., 93
şafaḳ: *Ar.* Güneş doğmadan önceki vakit., 15
şāfī': *Ar.* Özel ad. İmam Şafi. Şafi mezhebinin imamı., 53
şāġil: *Ar.* Meşgul eden, uğraştıran, meşgul olmayı gerektiren., 129
şahāb: *Ar.* Kayan yıldız., 13
şahādet: *Ar.* Şahitlik, tanıklık, 161
şāhid: *Ar.* Tanık., 161
şān: *Far.* Şöhret, ün, mertebe., 100
şarāb: *Ar.* İçki; İçilecek şey, 122

şarḳ: *Ar.* Doğu, güneşin doğduğu taraf., 21
şarṭ: *Ar.* Koşul, anlaşmanın bir bendi veya fırkası., 109
şāyed: *Far.* Olur ki, eğer., 174
şecā‘at: *Ar.* Cesaret, yiğitlik., 91
şefḳat: *Ar.* Acıyarak ve esirgeyerek sevme., 89
şeh(i)r: *Ar.* Büyük, kent, vilayet, belde., 117
şehīd: *Ar.* Allah, din ve vatan, millet uğruna savaşta ölen kimse., 155
şehiyye: *Ar.* Şehvet verici, isteklendirici., 94
şehvet: *Ar.* Aşırı istek, tutku., 94
şek: *Ar.* Şüphe, kuşku, zan., 112
şeklen-: *Ar.* T. Kuşkulanmak, tereddüt etmek., 113
şeksiz: *Ar.* T. Şüphesiz, tereddütsüz., 112
şem‘: *Ar.* Balmumu, mum., 125
şem‘ün: *Ar.* Özel ad., 49
şer(r): *Ar.* Kötülük, bela, felaket., 110
şer‘ī: *Ar.* Şeriate uygun olan, şeriat ile ilgili., 138
şer‘iyye: *Ar.* Şeriat, şeraitle ilgili şeyler., 138
şerāyi‘: *Ar.* Şeriat hükümleri., 138
şerī‘at 1/1: *Ar.* Doğru yol., 139
şerī‘at 1/2: *Ar.* Uyulması kurala bağlanmış dini hükümler., 147
şerīf: *Ar.* Saygın, şerefli, soylu., 89
şevk: *Ar.* Şikayet etme, sızlanma., 87
şeyāṭīn: *Ar.* Şeytanlar., 152
şeyṭān: *Ar.* İblis, şeytan., 152
şi‘r: *Ar.* Özel ad. Şi‘r adlı yıldız., 13; *Ar.* Vezinli ve kafiyeli söz, şiir., 169
şiddet: *Ar.* Sertlik, katılık, acımamazlık., 81
şifā: *Ar.* Hastalıktan kurtulma, iyi olma., 70
şikest: *Far.* Kırılmış, kırık., 34
şilta: Dedikodu., 105
şiltav: Dedikodu., 85, 105
şirk: *Ar.* Allah’a ortak koşma., 139
şirret: *Ar.* Kötülük., 81
şīşe: *Ar.* Şişe, camdan yapılmış su kabı., 124
şol: O., 170
şu: Şu., 171
şu‘ayīb: *Ar.* Özel ad. Hz. Şuayip peygamber., 143
şu‘ūb: *Ar.* Şubeler, sınıflar, bölükler., 100
şuġl: *Ar.* İş, güç, uğraş., 130
şuġūl: *Ar.* İşler, uğraşlar., 130
şum: *Far.* Uğursuz, şom., 146
şundaḳ: Şöyle, bunun gibi., 175

şunday: Şöyle, bunun gibi., 175

şundayın: Bunun gibi, şöylece., 175

şunlar: Şunlar., 171

şūr: *Far*. Tuzlu., 59

şübhe: *Ar*. Kuşku, şek., 112

şübhelen-: *Ar*. T. Kuşkulanmak., 113

şübühāt: *Ar*. Şüpheler., 112

şük(ü)r: *Ar*. Allah'a verdiği nimetler için dille ve davranışla dua etmek., 150

T

tā: *Far*. Dek, değin, kadar., 174

ta'accüb: *Ar*. Hayret., 91

ta'accüblen-: *Ar*. T. Hayret etmek, şaşırmak., 91

ta'addī 1/1: *Ar*. Haddini aşma, sınırı geçme., 81

ta'addī 1/2: *Ar*. Adaletsiz davranma., 157

ta'addüd: *Ar*. Hızlı çoğalma, birden bire artma., 27

ta'affüf: *Ar*. Namuslu davranma, iffetine düşkün olma., 80

ta'aḳḳul 1/2: *Ar*. Anımsama., 72

ta'arruż 1/1: *Ar*. Saldırı, karşı atak., 155

ta'arruż 1/2: *Ar*. Rahatsız etmek., 87

ta'lim: *Ar*. Öğretme, eğitme, uygulamalı eğitim., 163

ta'rif: *Ar*. Etraflıca anlatma, verilere dayanarak açıklama., 107

ta'ẕib: *Ar*. Acı çektirme, eziyet verme., 158

tab'īiyyet: *Ar*. Uyma, buyruğuna girme., 137

tābi': *Ar*. Bağımlı, birinin buruğuna giren, bağlı kalan., 137

taġannī 1/1: *Ar*. Varlıklı olma., 126

taġannī 1/2: *Ar*. Kendi kendine yetme., 126

taġannī 1/3: *Ar*. Şarkı söyleme., 175

taḥalluḳ: *Ar*. Yeni bir huy edinme, değişik alışkanlıklar kazanma., 75

taḥarrī: *Ar*. Gözden geçirme, irdeleme, araştırma., 164

taḫaşşu': *Ar*. Tevazu gösterme, ılımlı davranma., 73

taḥḳiḳ: *Ar*. Gerçeği arama, araştırma, inceleme., 164

taḥḳiḳlen-: *Ar*. T. Araştırılmak, incelenmek., 164

taḥmiḳ: *Ar*. Birine ahmak olduğunu söyleme., 82

taḥrib: *Ar*. Yıkma, yıkıp dökme, bozma, yıkım., 134

taḥrif: *Ar*. Bir yazıyı bozma, harflerin yerini değiştirme, bir ifadenin anlamını değiştirme., 166

taḥt: *Ar*. Alt, aşağı., 20

taḫt: *Far.* Padişah kürsüsü, taht., 124
taḫvif: *Ar.* Korku verme, ürperme, korkutup kaçırma., 90
taḳdir: *Ar.* Beğenme, övme., 79
taḳdir 1/1: *Ar.* Kader, yazgı., 146
taḳdir 1/2: *Ar.* Kıymet biçme., 80
taḳdis 1/1: *Ar.* Kutsama, Allah'a şükür etme., 150
taḳdis 1/2: *Ar.* Yüceltme., 89
taḳı: Dahi, ve., 173
taḳsim: *Ar.* Kısım kısım ayırma, bölme, bölüştürme., 28
taḳta: Çivi, mıh., 125
taḳvā: *Ar.* Allah korkusuyla günahlardan kaçınma**.**, 147
taḳviye: *Ar.* Kuvvetlendirme., 67
tālān: *Far.* Yağma, ganimet, 156
tam: *Ar.* Tam, eksiksiz., 30
tamaḳ: Damak., 57
tamam 1/1: *Ar.* Bitme, son bulma., 18
tamam 1/2: *Ar.* Olgunlaşma., 65
tamān(?): Uygun, layık., 30
tamar: Damar., 56
tamuġ: Cehennem., 153
tanıŋ: Tan vakti., 16
taŋla: Tan vakti., 16
tap- 1/2: Kazanmak, elde etmek., 156
tapta-: Vurmak, bastırmak., 37
taral- 1/1: Daralmak, sıkılmak., 87
taral- 1/2: Dağıtılmak, bölük bölük edilmek., 28
tarat-: Daraltmak, dağıtmak, bölük bölük etmek., 28
tarlıḳ 1/1: Darlık, sıkıntı., 92
tarlıḳ 1/2: Kıtlık, azlık., 110
tarmaḳ 1/1: Kısım, bölüm, taraf., 19
tarmaḳ 1/2: mec.; ekin filizi., 40
taruḳ-: Sıkıntıya sokmak, eziyet etmek., 158
taṣarruf 1/1: *Ar.* İdareli kullanma., 76
taṣarruf 1/2: *Ar.* Kendi keyfince hareket etme., 74
taṣarruf 1/3: *Ar.* Sahip olma., 137
taş: Taş, kaya., 24
taşla-: Dışlamak., 84
tat-: Tatmak, tadına bakmak., 59
tatlı: Tatlı, süci., 59
tav: Dağ., 23
taw: Dağ., 23
tażārr: *Ar.* Birine zarar verme, zarara uğratma., 128
tażarru': *Ar.* Huşu içinde yakarma, alçak gönüllülükle yalvarma., 150
te'āmül 1/1: *Ar.* İş., 129
te'āmül 1/2: *Ar.* işlem., 133
te'āmül 1/3: *Ar.* Davranış tarzı., 75
. Davranış tarzı., 75

te‘ayyün: *Ar.* Gösterme, belirli kılma., 58

tebāhi: *Far.* Övünme., 78

teberrük: *Ar.* Kutlama, bereketlendirme., 176

tebliġ: *Ar.* Duyurma, bildirme., 107

tecāvüz: *Ar.* Haddi aşma, 81

tecessüs: *Ar.* Araştırma, yoklama., 164

techiz: *Ar.* Gerekli olan şeyleri sağlama, askeri silah ve giyecek gibi malzemelerle cihazlandırma., 154

tedeyyün: *Ar.* Dine bağlı olma., 138

tefaḥḥuṣ: *Ar.* Dikkatle inceleme, ayrıntılı gözden geçirme., 164

tefekkür: *Ar.* Düşünme, düşünceye dalma., 73

tefhim: *Ar.* Anlatma, açıklama., 107

tefriṭ 1/1: *Ar.* İsraf., 128

tefriṭ 1/2: *Ar.* Aşırılık, ihmal., 131

tefsir: *Ar.* Yorum, şerh, beyan., 107

teftiş: *Ar.* Arama, sorup soruşturma., 164

tegre: Etraf, çevre., 24

teheccüd: *Ar.* Gece kılınan namaz., 149

tehiyye: *Ar.* Selam verme, hayır dua okuma, esenleme., 150

tehiyyet: *Ar.* Selam verme, hayır dua okuma, esenleme., 150

tekāṯür: *Ar.* Çoğalma, artma., 27

tekbir: *Ar.* Allah’ın büyüklüğünü zikir etme, 151

tekebbür: *Ar.* Kendini büyük görme, kibirlenme., 83

tekellüm: *Ar.* Söyleme, konuşma., 104

tekniye: *Ar.* Künyeleme, bir sözcüğün anlamını gizleme, ima etme., 107

tekrār: *Ar.* Yineleme, bir daha yapma., 168

tekrim: *Ar.* Saygıyla yüceltme, hürmet etme., 89

tekrir: *Ar.* Tekrarlama, bir daha söyleme veya yapma., 168

tekẕib: *Ar.* Yalanlama, yalan çıkarma, 84

telaffuẓ: *Ar.* Söyleyiş biçimi, söyleme., 104

telle: Para birimi., 129

temenni: *Ar.* El ile selam vermek, boyun eğme, el etek öpme., 136

temessük: *Ar.* Tutma, yapışma sarılma., 61

temettü‘: *Ar.* Kâr elde etme, kazanç elde etme, fayda görme., 112

temim: *Ar.* Özel ad. Bir Arap kabilesinin adı., 98

ten: Ten, deri., 55

tena‘um: *Ar.* Bolluk içinde olmak, bol nimet sahibi olma., 126
tenessük: *Ar.* Bağlılık, adama, 138
tensim: *Ar.* Cennet ırmaklarından birinin adı., 152
tentek: Deli, divane., 69
teŋ: Denk, eşit., 28
teŋri: Tanrı, Allah., 140
tepren-: Teprenmek, hareket etmek., 60
tepret-: Tepretmek, hareket ettirmek., 60
tere: Çevre, etraf., 24
teri: Deri., 55
terk: *Ar.* Bırakma, koyuverme, vazgeçme., 88
terkib: *Ar.* Farklı unsurları bir araya getirerek yeni bir şey oluşturma., 31
tertib: *Ar.* Sıralama, sırasına koyma, dizme, 25
tesbiḥ: *Ar.* Sübhanallah diyerek Allah'ı ululama, kutsama, anma., 150
teve: Deve., 44
teveccüh: *Ar.* Yüzünü bir tarafa döndürmek, yüz çevirme, 63
tevekkül: *Ar.* Bütün işleri Allah'a havale edip kadere razı olmak., 146
tevḥid: *Ar.* Birleme, Allah'ın birliğine inanma., 138
tevrāt: *Ar.* Özel ad. Hz. Musa'ya gönderilen kutsal kitap., 145
teẕellül: *Ar.* Kendini hor ve hakir gösterme, kendini alçak tutma., 82
tınma: Dinlenme, huzur bulma, ferah., 70, 95
tırāz: *Ar.* Süs, bezek., 68
tıy-: Engellemek, engel olmak, tutmak, geciktirmek., 62
ti-: Demek, söylemek., 104
ticāret: ***Ar.*** Alışveriş etme, para kazanma., 127
tig: Gibi, benzer., 174
tigre: Çevre, etraf., 24
tigşür-: Değiştirmek, araştırmak, soru soruşturmak, yoklamak., 164
tigür-: Değdirmek, araştırmak, yoklamak., 164
tik-: Dikmek, sokmak, batırmak., 38
til: Dil., 58
tilāvet: *Ar.* Kur'an-ı Kerim'i ahengine göre okuma., 145
tile-: Dilemek, arzu etmek., 94
tille: Bir para birimi., 129
tirgüz-: Diriltmek, yeniden canlandırmak., 153
tiri: Diri, canlı., 40
tiriglig: Canlılık., 40
tiril-: Dirilmek., 154
tirilik: Dirilik., 40
tirül-: Dirilmek, 154
titül-: Didilmek, didiklenmek,

birbirinden ayırmak., 134
tiz: *Far.* Çabuk, hızlı, tez., 17
to-: Doğmak, dünyaya gelmek, ortaya çıkmak., 47
todur-: Doğurmak., 47
tofraḳ: Toprak, 24
toġrı: Doğru, gerçek., 80; -e doğru, şu tarafa., 19
toḫda-: Sabit kılmak., 65
toḳuz: Dokuz. Dokuz sayısı., 167
tol-: Dolmak., 26
toldur-: Doldurmak., 39
toldurul-: Doldurulmak., 39
toltur-: Doldurmak., 39
tolturul-: Doldurulmak., 39
top 1/1: Yuvarlak nesne, yuvarlak., 34
top 1/2: Yığılmış toplanmış., 132
topla-: Bir araya getirmek, toplamak., 132
totdur-: Doldurmak., 39
toy-: Doymak, karnını doyurmak., 121
toydur-: Doyurmak, 121
tökereglen-: Yuvarlanmak, dönmek., 64
töle-: Ödemek., 128
tört: Dört , dört sayısı., 168
töşek: Döşek, yaygı., 125
tuban: Baş aşağı olmak, rezil olmak., 82
tubba‘: *Ar.* Özel ad. Bir Arap kabilesinin adı., 98
tur-: Durmak, kalkmak, ayağa kalkmak., 60
turġul-: Kalk, doğrulmak., 60
turġur-: Durdurmak yanında tutmak., 62
turu-: Kalkmak, ayağa kalkmak., 60
turur: -dır, -dir., 172
tūs: Sıkı, kızarmış., 34
tut-: Tutmak, kavramak, alı koymak., 62
tutaş-: Ulaşmak, takip etmek., 114
tutdur-: Tutturmak, yakalatmak., 62
tutul-: Tutunmak., 62
tutun-: Tutunmak., 62
tutuş: Daima, yakın yer, birbirini takip eden, dost, akraba., 9
tükel: Bütün, tüm, hep., 30
tün: Gece., 16
tüpe: Tepe., 22
tüş: Düş, hayal., 67
tüş-: Düşmek., 64
tüşür-: Düşürmek., 64
tüşürül-: Düşürülmek., 64
tütün: Duman, kara bulut., 14
tüye: Deve., 44
tüz: Düz, düzlük., 22; Düz,düzlük., 22
tüzül: Yapılmış, düzülmüş., 131

Ṭ

ṭal‘: *Ar.* Ağaç dalı, meyve dolu hurma ağacının dalı., 41

ṭala-: Yağma etmek, yağmalamak., 134

ṭalāḳ: *Ar.* Boşanma, nikahın feshi., 102

ṭalāḳat: *Ar.* Selaset, rahat söyleyiş., 104

ṭaleb: *Ar.* İsteme, arzulama, 93

ṭalebe: *Ar.* Öğrenci., 165

ṭalḥ: *Ar.* Muz ağacı., 42

ṭalḥa: *Ar.* Özel ad., 50

ṭaŋ: Tan vakti., 15

ṭapta-: Vurmak, bastırmak., 156

ṭaraf: *Ar.* Yan, cihet, yön., 19

ṭabīb: *Ar.* Doktor, hekim., 70, 133

ṭaġ: Dağ., 23

ṭāġ: *Ar.* İsyan eden, azgın., 81

ṭa‘n: *Ar.* Ayıplama, kınama., 83

ṭā‘t: *Ar.* Allah’a ibadet etme., 147

ṭahāret: *Ar.* Kötülük ve pislikten arınma., 67

ṭa‘ām: *Ar.* Yemek, aş., 121

ṭāḳat: *Ar.* Kudret, iktidar, güç., 136

ṭūvā: *Ar.* Yer adı. Tuva vadisi., 23

ṭuyūr: *Ar.* Kuşlar., 44

ṭuṭaş: Devamlı, sürekli., 16

ṭūr: *Ar.* Yer adı. Tur dağı., 23

ṭal‘: *Ar.* Ağaç dalı, meyve dolu hurma ağacının dalı., 41

ṭala-: Yağma etmek, yağmalamak., 134

ṭalāḳ: *Ar.* Boşanma, nikahın feshi., 102

ṭalāḳat: *Ar.* Selaset, rahat söyleyiş., 104

ṭaleb: *Ar.* İsteme, arzulama, 93

ṭalebe: *Ar.* Öğrenci., 165

ṭalḥ: *Ar.* Muz ağacı., 42

ṭalḥa: *Ar.* Özel ad., 50

ṭaŋ: Tan vakti., 15

ṭapta-: Vurmak, bastırmak., 156

ṭaraf: *Ar.* Yan, cihet, yön., 19

ṭaṣdiḳ: *Ar.* Onaylama, gerçek olduğunu söyleme., 163

ṭaş: Taş, kaya., 24

ṭārıḳ: *Ar.* Venüs yıldızı, parlak yıldız., 13

ṭariḳ: *Ar.* Yol, cadde., 113

ṭoldur-: Doldurmak, 39

ṭaşla-: Dışlamak., 84

ṭaşra: Dışarı., 24

ṭıyıl-: Engel olunmak, engellenilmek., 62

ṭav: Dağ., 23

ṭavāf: *Ar.* Hac sırasında Kabe’nin etrafını dolaşmak**.**, 149

ṭaw: Dağ., 23

ṭayyib: *Ar.* İyi, hoş., 65

ṭınç: Sakin, rahat, dinç, ferah., 68

ṭolṭurul-: Doldurulmak., 39

ṭūfān: *Ar.* Şiddetli yağmur ve fırtına, 14

ṭuhr: *Ar.* Temizlik, kadının iki hayız

arasındaki temizlik süresi., 67
ṭūl 1/1: *Ar.* Uzun müddet., 16
ṭūl 1/2: *Ar.* Uzunluk., 26

U

uç: Uç, bir nesnenin yada yerin en sivri kısmı, yan, kenar., 34
uçḳun: Ateş parçacığı, kıvılcım., 35
uḥdūd: *Ar.* Hendek., 23
uḥud: *Ar.* Yer adı. Uhud savaşının yapıldığı yer ve Uhud savaşı., 118
ūlā: *Ar.* Önce, ilk, evvel., 25
umūr: *Ar.* İşler, şeyler, maddeler., 130
unıt-: Unutmak, akıldan gitmek., 72
unut-: Unutmak, akıldan gitmek., 72
unutdur-: Unutturmak., 72
ur-: vurmak, dövmek., 37
urılıḳ: Tohum, ekin, nesil., 40
uruġ: Kabile, boy, nesil., 97
urul-: Vurulmak, dövülmek., 156
uruş-: Vuruşmak, savaşmak, mücadele etmek., 156
uşbu: Bu, işte bu.171
uşandaḳ: Öyle bu şekilde., 173
uşaṭ: Ufak, küçük., 29
uşol: O, işte o., 170
uvaḳ: Ufak, küçük., 29
uval-: Ufaltılmak, parça parça edilmek., 134
uvat-: Yıkmak, parçalamak., 134
uyal-: Utanmak., 93
uzay-: Uzamak., 65
uzun: Uzun., 29

Ü

üç: İç, 21; Üç, 167
üçün: İçin., 173
ül-: Paylaşmak., 28
üle-: Paylaşmak., 28
ülen: Yıldız., 13
ülüş: Pay, hisse., 28
ümem: *Ar.* Ümmetler., 145
ümeyye: *Ar.* Özel ad., 49, 51
ümid: *Ar.* Umut, iyiliği umma, 94
ümmet: *Ar.* Bir peygambere inanmış topluluk., 145
ümmi: *Ar.* Okuma yazması olmayan., 165
ümmü ḥabibe: *Ar.* Özel ad., 49
ünde-: Çağırmak, seslenmek., 106
ür- 1/1: At, eşek vb. hayvanların haykırması., 45
ür- 1/2: Üfürmek., 57
ürük-: Ürmek, üflemek, at, eşek vb. hayvanların haykırması., 45
ürül-: Üflenilmek., 57
ürülün-: Üflenilmek., 57
üs: Üst, üst taraf., 20
üsdür-: Çıkartmak, yetiştirmek, toprağın üstüne çıkartmak., 43
üst: Üst, üst taraf., 20
üstār(?): Yer adı., 117

üstün: Üst, yüksek., 100

üstür-: Çıkartmak, yetiştirmek, toprağın üstüne çıkartmak., 43

üstürüv: Çıkma, çıkarma, bitirme., 43

üş: İş., 130

üy: Ev, mesken., 120

üz: Üst, üst taraf., 173

üz-: Kesmek, koparmak., 134

üze: Üst, üstte, üst tarafta, üzerine., 173

üzeri: Üstte, üstünde, üzerinde., 173

üzre: Üstte, üzere, üzerinde., 173

V

va‘ad: *Ar.* Söz verme, yapmayı taahhüt etme, vaat edilen şey., 106

va‘de 1/1: *Ar.* Bir iş için önceden belirlenmiş süre., 16

va‘de 1/2: *Ar.* Ecel, ölüm., 70

vādi: *Ar.* İki dağ arasındaki geçit, koyak., 23

vaḥ(i)y 1/1: *Ar.* İlham., 71

vaḥ(i)y 1/2: *Ar.* Peygambere Allah tarafından peygambere gönderilen emir., 145

vaḳ(i)t: *Ar.* Çağ, zaman, devir., 15

vaḳ‘a: *Ar.* Olay, hadise., 109

vaḳār: *Ar.* Ağırbaşlılık, ciddiyet., 77

vāḳı‘a: *Ar.* Vuku bulan durum, hadise., 109

vallāhü‘ālem: *Ar.*, 104

var: Var, mevcut., 31

var-: Varmak, ulaşmak., 114

vaṣ(ı)f: *Ar.* Nitelik, özellik., 75

vāsıṭa: *Ar.* Araç, iki kişi veya yer arasında ilişki sağlayan şey., 125

vaṣiyet 1/1: *Ar.* Bir kimsenin öldükten sonra yapılmasını istediği şey., 71

vaṣiyet 1/2: *Ar.* Nasihat, öğüt., 105

vaṭan: *Ar.* Yurt, vatan ülke., 116

vaṭy: *Ar.* Cinsel ilişki, çiftleşme., 102

vāy:*Ar.*,“Yazık, eyvah” anlamına gelen ve üzüntü ifade eden ünlem. 172

vāżıḥ: *Ar.* Açık, belli, 108

vāżıḥa: *Ar.* Açık, belli, ortada., 108

ve: *Ar.* Ve**,** dahi., 173

vech 1/1: *Ar.* Yüz, çehre., 54

vech 1/2: *Ar.* Araç, vasıta., 125

vech 1/3: *Ar.* Ön, alın, cephe, 19

veche: *Ar.* Cephe, yön, cihet., 19

vedd: *Ar.* Dostluk, sevgi., 88

vefā: *Ar.* Sözünde durma, sözünü yerine getirme., 77

vefāt: ***Ar.*** *Ar.* Ölüm, ölme., 70

vekil: *Ar.* Bir başkasının işini yürütmekle görevlendirilmiş kimse, bir işi

vekaleten yürüten kimse., 130
veled: *Ar.* Çocuk, oğul., 47
velikin: *Ar.* Ancak, şöyle ki, lākin., 172
vesvese: *Ar.* İşkil, tereddüt, şüphe, kuruntu., 113
veyā: *Ar.* Ancak, ya da, fakat., 172
vez(i)n: *Ar.* Ölçme, tartma, 25
vidāy beni vaḳār hırāğı: *Ar.* Özel ad., 49
vikāye: *Ar.* Koruma, kollama, esirgeme., 77
vir-: Vermek., 64
viril-: Verilmek, 64
vuḫūş 1/1: *Ar.* Vahşi hayvanlar., 43
vuḫūş 1/2: *Ar.* Issız ve tenha yerler., 24
vuḳūf: *Ar.* Bilme, haberli olma., 72
vuṣūl: *Ar.* Varma, erişme, ulaşma., 113
vücūb: *Ar.* Gerekli, zaruret, mecburiyet., 74
vücūh: *Ar.* Yüzler, çehreler, yönler, 54

W

war-: Varmak, ulaşmak., 114

Y

ya: Ve, veya, dahi., 172
yā: *Ar.* Ey. Ünlem., 172
yād: *Far.* Anma, hatırlama., 72
yağmur: Yağmur., 14
yağuşlu: Güzel, hoş, uygun., 65
yaḫşı: İyi, güzel., 65
yaḫşılıḳ: İyilik, güzellik., 65
yahūdi: *Ar.* Özel ad. Ben İsrail'den olan, Yahudi., 144
yaḫyi: *Ar.* Özel ad. Hz. Yahya peygamber., 143
yaḳ-: Yakmak, ateşe vermek, 35
yaḳut: *Ar.* Kıymetli bir taş., 24
yal: Karşılık, iyi işler karşısında verilen sevap, ücret., 148
yalanġaçlan-: Soyunmak, çıplak kalmak., 123
yalġa: Alev., 35
yalġan: Yalan, gerçek olmayan söz., 84
yalġançı: Yalancı., 84
yalġı: Parlak., 36
yalġız: Yalnız, tek., 45
yalġuz: Yalnız, tek., 45
yalḳ-: Parlamak., 36
yalḳa-: Parlamak., 36
yalḳan-: Parlamak, 37
yalḳın: Kıvılcım, ateş parçası., 35
yalḳıt-: Ürkütmek., 91
yalḳun: Kıvılcım, ateş parçası., 35
yalḳunlan-: Ateşli alev yakmak, çok alevli ateş yakmak., 36
yaman: Kötü, fena., 81
yamanlıḳ: Kötülük, fenalık., 81
yan-: Yanmak., 35
yan 1/1: Taraf, yön, 19
yan 1/2: Huzur, nezd., 95
yana: Yine, tekrar., 168
yandur-: Tutuşturmak, yakmak., 36

yandurul-: Tutuşturulmak, yakmak., 36
yanġur: Yağmur., 14
yaŋa: Yeni., 33
yaŋġur: Yağmur., 14
yaŋlıġ: Gibi, benzer., 172
yap-: Örtmek, kapamak., 62
yar-: Yarmak, ikiye bölmek., 134
yara-: Yaramak, uygun olmak, faydalı olmak., 112
yarat-: Yaratmak, 142
yarı: Yarı, yarım., 28
yarıḳ: Yarık, oyuk, çatlak., 23
yarım: Yarım., 28
yarlı: Fakir, yoksul., 127
yarlıḳ: Sefalet, zorluk, sıkıntı, 127
yaruḳ: Parlak, aydınlık., 36
yarul-: Yarılmak, ikiye bölünmek., 134
yaş 1/1: Taze., 122
yaş 1/2: Genç., 48
yaşa-: Yapmak, düzenlemek., 132
yaşal-: Yapılmak, düzeltilmek, düzenlemek., 132
yaşıl: Yeşil., 34
yaşlıġ: Gençlik., 46
yaşur-: Gizlemek, saklamak., 160
yaşuru: Gizlice, gizli bir şekilde., 160
yaşurul-: Gizlenilmek, saklanılmak., 160
yaşurun: Gizlice, gizli bir şekilde., 160
yataḳlıḳ: Rahim., 57
yatıḳlıḳ: Rahim., 57
yavuḳ 1/1: Eksiksiz, belli görünür., 30
yavuḳ 1/2: Yakın., 26
yaz-(1): Yazı yazmak, açmak, yaymak., 166
yaz(2): Sapmak, ayrılmak., 116
yazıl-: Yazılmak., 166
yazul-: Yazılmak., 166
ye‘uḳ: *Ar.* Özel ad. Bir put adı., 140
yeġuṣ: *Ar.* Özel ad. Bir put adı., 140
yehūd: *Ar.* Yahudiler, Beni İsrail., 144
yemāme: *Ar.* Yer ve özel ad. Arap yarımadasında bir bölge ve bu bölgenin halkı. Ashab-ı res., 118
yemen: *Ar.* Yer adı. Arap yarımadasında bir bölge., 118
yemin 1/1: *Ar.* Sağ, sağ taraf., 20
yemin 1/2: *Ar.* And, kasem., 106
yeşrib: *Ar.* Yer adı. Medine’nin İslamiyet’ten önceki adı., 118
yetim: *Ar.* Babası veya anası ölmüş çocuk., 47
yevm: *Ar.* Gün., 15
yıfar: Misk, 59
yıġ-: Yığmak, toplamak, biriktirmek., 132
yıġaç: Ağaç., 42
yıġıl-: Yığılmak, toplanmak., 132
yıl: Sene, on iki aydan ibaret süre., 15
yırt-: Yırtmak, parçalamak., 134
yiber-: Göndermek., 114, 115

yiberil-: Gönderilmek., 114, 115
yiberül-: Gönderilmek., 114, 115
yidi: Yedi, 167
yigirmi: Yirmi, 167
yigit: Genç, delikanlı, cesur, alp., 48
yil: Yel, rüzgar., 14; Yel, rüzgâr., 14
yilke 1/1: Omuz., 55
yilke 1/2: Boynun iki tarafında bulunan damarlar., 56
yime: Yine, tekrar., 168
yine: Yine, tekrar., 168
yiŋil: Hafif, kolay., 130
yir: Yer, yeryüzü., 21
yit-: Kaybolmak, ziyan olmak., 128; Ulaşmak, varmak., 113
yiti: Yedi, 167
yitiş-: Ulaşmak, varmak., 113
yitişdür-: Yetiştirmek, ulaştırmak., 114
yitiştür-: Yetiştirmek, ulaştırmak., 114
yitkür-: Yetiştirmek, ulaştırmak., 114
yitmiş: Yetmiş, yetmiş sayısı., 167
yitüş-: Yetişmek, ulaşmak., 114
yitüşli: Uygun, elverişli, doğru, layık., 30
yoġalat-: Yok edilmek, ortadan kaybolmak., 32
yoġaltul-: Yok edilmek , ortadan kaldırılmak., 32
yoḳar: Yukarı, yukarı doğru., 19
yoḳarı: Yukarı, yukarı doğru., 19
yoḳla-: Yoklamak, aramak, arayıp taramak., 164
yoḳlıḳ: Yokluk., 127
yoḳluġ: Yokluk., 127
yoḳluḳ: Yokluk., 127
yol: Yol, geçit., 113
yolla-: Göndermek, yollamak., 114
yor(ı)ġala-: Koşarak gitmek., 61
yön: Cihet, taraf., 19
yör-: Dönmek, etrafında dolaşmak., 63
yöri-: Yürümek., 61
yörit-: Yürütmek., 61
yörü-: Yürümek., 61
yörüt-: Yürütmek, 61
yuḳu: Uyku., 66
yuḳula-: Uyuklamak, uyumak., 66
yul-: Fidye vermek., 101, 156
yulduz: Yıldız, necm., 13
yulġa: Hendek, yarık, çukur., 23
yulu: Fidye., 156
yum-: Yummak, kapamak., 62
yumarla-: Top yapıp yuvarlamak, yumru yapmak, yuvarlaştırak., 64
yumşaḳ: Yumuşak., 33
yūnus: *Ar.* Özel ad. Hz. Yunus Peygamber., 142
yūnus ibn-i metā: *Ar.* Özel ad. Hz. Yunus Peygamber., 143
yurt: Yurt, vatan., 116
yuruṭ: Yurt, vatan., 116

yurutlan-: Yurtlanmak, yurt sahibi olmak., 117

yuv-: Yummak, kapatmak., 62

yuyal-: Didilmek, parça parça edilmek, ufaltılmak., 134

yügür-: Koşmak, çabuk hareket etmek., 61

yügürüş-: Koşuşmak, hızlıca ve birlikte hareket etmek., 61

yük 1/1: Yük ağırlık., 26

yük 1/2: Gebelik., 46

yükli: Hamile, gebe**.,** 47

yün: Yün, koyun tüyü., 123

yürek 1/1: Kalp., 56

yürek 1/2: gönül., 88

yüsr 1/1: *Ar.* Kolaylık, rahat., 130

yüsr 1/2: *Ar.* Zenginlik., 126

yüz: Çehre, yüz, sima., 54; Yüz, yüz sayısı., 167

Z

ża‘f: *Ar.* Zayıflık, güçsüzlük., 67

ża‘if: *Ar.* Zayıf, güçsüz., 67

zaḥmetli: *Ar.* T. Hastalıklı, rahatsızlık sahibi., 68

zaḳḳūm: *Ar.* Zakkum çiçeği. Cehennemde bulunan zehirli çiçek., 41

zamān: *Ar.* Vakit, çağ, devir., 14

zamāne 1/1: *Ar. Far.* Şimdiki zaman., 17

zamāne 1/2: *Ar. Far.* Baht, talih**.,** 146

żāmin: *Ar.* Kefil., 129

żan 1/1: *Ar.* Şüphe, tereddüt., 113

żan 1/2: *Ar.* Düşünce, görüş., 73

zāniye: ***Ar.*** Zina eden kadın., 103

żarar: ***Ar.*** Ziyan, hasar, zarar, 128

zebr: *Ar.* Söz, yazı, 166

zebūr: *Ar.* Özel ad. Davud’a gönderilmiş olan kutsal kitap., 145

zekāt: *Ar.* Malın kırkta birini vermek üzerine kurulmuş İslam’ın beş şartından biri., 147

ẕeker: *Ar.* Erkeklik organı., 57

zekevāt: *Ar.* Zekatlar., 150

ẕelil: *Ar.* Alçak, hakir., 82

zencebil 1/1: *Ar.* Zencefil., 41

zencebil 1/2: *Ar.* İçki, şarap., 122

zencir: *Far.* Birbirine geçirilmiş halkalardan oluşan demir ip., 125

zevc: *Ar.* Eş, 96

zeyd: *Ar.*Özel ad., 49

zeyd ibn-i erkām: *Ar.* Özel ad., 49

zeyneb: *Ar.* Özel ad. Hz. Zeynep, Hz. Muhammed’in kızı., 53

zeytūn: *Ar.* Zeytin., 121

ẕik(i)r 1/1: *Ar.* Anma, hatıra getirme., 72

ẕik(i)r 1/2: *Ar.* Allah'ın adını anma, 147

zinā: *Ar.* Evlilik dışı cinsel ilişki., 102

zindān: *Far.* Hapishane, 161

zinde: *Far.* Dinç, sağlıklı., 68

zinde 1/1: *Far.* Canlı, yaşayan, 40

zinde 1/2: *Far.* Dinç, sağlıklı., 68

zirā: *Far.* Çünkü, şundan dolayı., 174

zirā'at: *Ar.* Çiftçilik, ekincilik, tarım., 133

ziyāde: *Ar.* Artma, çoğalma, 27

ziyādet *Ar.* Artma, arttırma, çoğaltma., 27

ziyān: *Far.* Zarar, hasar., 128

ziyāret: *Ar.* Birini görmeye gitme, 113

ziynet 1/1: *Ar.* Süs, bezek., 68

ziynet 1/2: *Ar.* Güzelleştirme., 66

ziynetle-: *Ar.* T. Süslemek, güzelleştirmek., 68

ẕu nefer: *Ar.* Özel ad., 53

zühre: *Ar.* Yer adı. Bir kalenin adıdır., 118

zühre'i: *Ar.* Özel ad., 49

zühri: *Ar.* Özel ad., 49

ẕünübih: *Ar.* Günahlarımız, kendi günahlarımız., 148

ẕürriyet 1/1: *Ar.* Nesil, soy., 95

ẕürriyet 1/2: *Ar.* Oğul, evlat., 47

Ẓ

ẓuhūr: *Ar.* Meydana çıkma; çıkagelme, 108

ẓihār: *Ar.* Anamın arkası gibisin, 102

ẓafer: *Ar.* Galibiyet, üstün gelme, 156

ẓāhir: *Ar.* Görünen, açıkta, belli., 107

ẓāhiren: *Ar.* Açıkça, alalen., 107

Tablo 1.1 Kavram Alanlarına Göre Kelime Sayıları Tablosu

EVREN				
KAVRAM ALANLARI	**Arapça**	**Farsça**	**Türkçe**	**Toplam**
2.1. EVREN	1			1
2.1.1. Uzay	1			1
2.1.1.1. Yıldız, Güneş	4		3	7
2.1.1.2. Ay	1		1	2
2.1.2. Dünya	2			2
2.1.2.1. Cansız, Tabiat				
2.1.2.1.1. Atmosfer, Hava	1		3	4
2.1.2.1.1.1. Hava Olayları	2		5	7
2.1.2.1.2. Zaman	3		1	4
2.1.2.1.2.1. Dönem Çağ	5		-	5
2.1.2.1.2.2. Mevsim			2	2
2.1.2.1.2.3. Yıl			1	1
2.1.2.1.2.4. Ay	3		1	4
2.1.2.1.2.5. Gün	3		1	4
2.1.2.1.2.5.1. Günün vakitleri	3		2	5
2.1.2.1.2.6. Süre, Süreç	7	1		8
2.1.2.1.2.7. Uzun Süre, Devamlı	4	1	1	6
2.1.2.1.2.8. Şimdiki Zaman	2	1	2	5
2.1.2.1.2.9. Kısa Zaman	1	1		2
2.1.2.1.2.10. Hiçbir Zaman	1			1
2.1.2.1.2.11. Önce	3		1	4
2.1.2.1.2.12. Sonra, Son	10		6	16
2.1.2.1.2.13. Geç Kalma, Gecikme	1		4	5
2.1.2.1.2.14. Öncesi Olmayan	1		1	2
2.1.2.1.2.15. Sonsuz	4		2	6
2.1.2.1.3. Yön, Konum	8	2	6	16
2.1.2.1.3.1. Yukarı, Üst			5	5
2.1.2.1.3.2. Aşağı, Alt	2		2	4
2.1.2.1.3.3. Sağ, Sol	1		2	3
2.1.2.1.3.4. Arka, Geri			5	5
2.1.2.1.3.5. Ön, Karşı			6	6
2.1.2.1.3.6. Orta, Ara			2	2
2.1.2.1.3.7. İç Kısım	1		2	3
2.1.2.1.3.8. Dış, Dışarı	1			1

2.1.2.1.3.9. Coğrafi Yön	2			2
2.1.2.1.4. Yeryüzü	1		1	2
2.1.2.1.4.1. Su	5		5	10
2.1.2.1.4.1.1. Su Kaynakları	4	2	1	7
2.1.2.1.4.2. Yeryüzü Şekilleri	2		1	3
2.1.2.1.4.2.1. Düz Yerler	2		1	3
2.1.2.1.4.2.2. Yüksek Yerler, Dağlar	1	1	8	10
2.1.2.1.4.2.3. Adlandırılmış yer, Vadi Adları	5			5
2.1.2.1.4.2.4. Çukur Yerler	1		6	7
2.1.2.1.4.2.4. Yer, Çevre, Arazi	6		6	12
2.1.2.1.4.3.Toprak, Taş	1		5	6
2.1.2.1.4.4. Maden, Değerli Taş	5		6	11
2.1.2.1.5. Sıra, Düzen	13	1	2	16
2.1.2.1.6. Ölçü, Ölçek	6		4	10
2.1.2.1.6.1. Miktar, Tutar	6	1	2	9
2.1.2.1.6.2. Çok Fazla	7		5	12
2.1.2.1.6.3. Boş			1	1
2.1.2.1.6.4. Az	3	1	2	6
2.1.2.1.6.5. Eşit			1	1
2.1.2.1.6.6. Yarım	1		2	3
2.1.2.1.6.7. Pay, Hisse	4	1	8	13
2.1.2.1.6.8. Boyut, Şekil	2		6	8
2.1.2.1.7. Birbirleriyle İlişkili Özellik				
2.1.2.1.7.1. Eş, Benzer	2			2
2.1.2.1.7.2. Çeşit, Tür	3			3
2.1.2.1.7.3. Uygun	12			12
2.1.2.1.7.4. Bütünlük	6	1	5	12
2.1.2.1.7.5. Mükemmel, Eksiksiz	6	1		7
2.1.2.1.7.6. Eksik	3			3
2.1.2.1.8. Madde, Nesne	3		2	5
2.1.2.1.8.1. Varoluş	11		10	21
2.1.2.1.8.2. Yok oluş	5	1	3	9
2.1.2.1.8.3. Maddenin Özelliği, Durumu				
2.1.2.1.8.3.1. Sert	1		8	9
2.1.2.1.8.3.2. Yumuşak			1	1

2.1.2.1.8.3.3. Açık			2	2
2.1.2.1.8.3.4. Yeni			1	1
2.1.2.1.8.3.5. Gevşek		1		1
2.1.2.1.8.3.6. Sağlam	6		2	8
2.1.2.1.8.3.7. Kırık, Yarık	1	1		1
2.1.2.1.8.3.8. Delik			1	1
2.1.2.1.8.4. Maddenin Şekli			3	3
2.1.2.1.8.5. Renk	3		11	14
2.1.2.1.8.6. Isı, Sıcaklık	2		2	4
2.1.2.1.8.6.1. Alev			2	2
2.1.2.1.8.6.2. Ateş, Yanma	2		13	15
2.1.2.1.8.6.3. Yakacak			1	1
2.1.2.1.8.6.4. Sönüş			2	2
2.1.2.1.8.6.5. Soğuk	1		1	2
2.1.2.1.8.7. Işık				
2.1.2.1.8.7.1. Aydınlık, Parlak	2	1	6	9
2.1.2.1.8.7.2. Karanlık			4	4
2.1.2.1.8.7.3. Gölge			3	3
2.1.2.1.9. Hareket				
2.1.2.1.9.1. Vurma	1		6	7
2.1.2.1.9.2. Batma, Girme	3		11	14
2.1.2.1.9.3. Akma, Dökme, Dökülme			10	10
2.1.2.1.9.4. Bırakma, Koyma	1		7	8
2.1.2.1.9.5. Doldurma				8
2.1.2.1.9.6. Atma			2	2
2.1.2.1.9.7. Çıkarma			3	3
2.1.2.2. Canlı, Tabiat	7	1	4	12
2.1.2.2.1. Tabiat				
2.1.2.2.1.1. Bitki	1			1
2.1.2.2.1.1.1. Tohum, Filiz			2	2
2.1.2.2.1.1.2. Dal, Budak	1			4
2.1.2.2.1.1.3. Sebze, Meyve	4	3	1	8
2.1.2.2.1.1.4. Çiçek	1			1
2.1.2.2.1.1.5. Ot, Diken	1	1	2	4
2.1.2.2.1.6. Tahıl			3	3
2.1.2.2.1.7. Ağaç	2	1	2	5
2.1.2.2.1.7.1. Ağaç Çeşitleri	4		1	5

2.1.2.2.1.2. Tarım Alanları		3		3
2.1.2.2.1.2.1. Tarım Malzemesi			1	1
2.1.2.2.1.2.2. Tarım İşleri			7	7
2.1.2.2.2. Hayvan	2		2	4
2.1.2.2.2.1. Omurgasızlar	1		2	3
2.1.2.2.2.2. Omurgalılar				
2.1.2.2.2.2.1. Balıklar			1	1
2.1.2.2.2.2.2. Sürüngenler	1			1
2.1.2.2.2.2.3. Kuşlar	2		1	3
2.1.2.2.2.2.4. Memeliler	5	1	11	17
2.1.2.2.2.3. Hayvan Vücudu Kısımları			2	2
2.1.2.2.2.4. Hayvanlarla İlgili Sesler			2	2

İNSAN				
KAVRAM ALANLARI	Arapça	Farsça	Türkçe	Toplam
2.2. İNSAN	7		8	15
2.2.1. Yaşam	5			5
2.2.1.1.Can,Ruh	3	1		4
2.2.1.2.Yaşam Süreci	1		4	5
2.2.1.2.1. Yaşam Sürecinde İnsan				
2.2.1.2.1.1. Gebe, Doğum	2		6	8
2.2.1.2.1.2. Bebek	1		1	2
2.2.1.2.1.3. Çocuk	6		2	8
2.2.1.2.1.4. Genç	1		3	4
2.2.1.2.1.5. Yaşlı			2	2
2.2.1.2.1.6. Cinsiyet	2		1	3
2.2.1.2.1.6.1. Kadın	2			2
2.2.1.2.1.6.2. Erkek	1		3	4
2.2.1.3.Kişi Adlandırma			3	3
2.2.1.3.1. Kişi Adları	113			113
2.2.1.3.2. Yönetici, Hükümdar İsimleri, Unvanları	10	2	1	13
2.2.2. İnsan Vücudu				
2.2.2.1.Vücut	1			1
2.2.2.1.1. Bölümleri				
2.2.2.1.1.1. Baş	2		4	4
2.2.2.1.1.2. Boyun			2	2

2.2.2.1.1.3. Gövde	2		4	6
2.2.2.1.1.4. Uzuvlar			8	8
2.2.1.1.1.5. Deri			3	3
2.2.2.1.1.5.1. Saç, Kıl		1	3	4
2.2.2.1.1.6. Vücut Sistemleri				
2.2.2.1.1.6.1. Hareket Sistemi	1		2	3
2.2.2.1.1.6.2. Jest ve Mimik			3	3
2.2.2.1.1.6.3. Dolaşım Sistemi	1		6	7
2.2.2.1.1.6.4. Solunum sistemi	4		4	8
2.2.2.1.1.6.5. Sindirim Sistemi	1		5	6
2.2.2.1.1.6.6. Endokrin Sistemi	1		1	2
2.2.2.1.1.6.7. Üreme Sistemi	6		3	9
2.2.2.1.1.6.7.1. Üreme	2			2
2.2.2.1.1.6.8. Duyu Organları			5	5
2.2.2.1.1.6.8.1. Duyular				
2.2.2.1.1.6.8.1.1. Görme	11		11	22
2.2.2.1.1.6.8.1.2.Tat		1	3	4
2.2.2.1.1.6.8.1.3.Koku	1		1	2
2.2.2.1.1.6.8.1.4. İşitme	1			1
2.2.2.1.1.6.8.1.5.Dokunma	1			1
2.2.2.1.2. Vücut Hareketleri				
2.2.2.1.2.1. Hareket Etme	4		4	8
2.2.2.1.2.2. Ayağa Kalkma	1		8	9
2.2.2.1.2.3. Yürüme	2		4	6
2.2.2.1.2.4. Koşma			12	12
2.2.2.1.2.5. Kaçma, Yakalama	2		9	11
2.2.2.1.2.6. Açma, Kapama	1		8	9
2.2.2.1.2.7. İnme	2		2	4
2.2.2.1.2.8. Binme			3	3
2.2.2.1.2.9. Çökme, Oturma			3	3
2.2.2.1.2.10. Eğilme, Dönme, Yönelme	4		10	14
2.2.2.1.2.11. Yuvarlama			2	2
2.2.2.1.2.12. Düşme			3	3
2.2.2.1.2.13. Verme			7	7
2.2.2.1.2.14. Alma			2	2
2.2.2.1.2.15. Hareketsiz Kalma	2		2	4
2.2.2.1.3. Fiziksel Özellik ve Gelişim	3		2	5
2.2.2.1.3.1 Güzel	13	3	6	22

2.2.2.1.3.2. Çirkin, Kötü	3			3
2.2.2.1.4. Fiziksel Duyarlılık				
2.2.2.1.4.1. Uyku			5	5
2.2.2.1.4.2. Rüya, Hayal			1	1
2.2.2.1.5. Fiziksel Durum	1			1
2.2.2.1.5.1. Güç, Güçsüz	8		1	9
2.2.2.1.6. Kişisel Bakım				
2.2.2.1.6.1. Kişisel Temizlik	2	1		3
2.2.2.1.6.2. Süslenme	4			4
2.2.2.1.6.2.1. Süslenme Eşyaları	5		2	7
2.2.2.2.Sağlık, Hastalık				
2.2.2.2.1. Sağlık, Sağlıklı		2	1	3
2.2.2.2.2. Hasta,Hastalık	9	1	10	20
2.2.2.2.2.1. Hastalık Çeşitleri				
2.2.2.2.2.2. Yorgunluk			1	1
2.2.2.2.3. Tedavi, İlaç	2	1	1	4
2.2.2.2.4. Tedavi Eden	1			1
2.2.2.2.5 Tedavi Sonucu				
2.2.2.2.5.1 İyileşme	2	2		4
2.2.2.3 Ölüm	13	1	2	16
2.2.2.3.1. Mezar	4			4
2.2.2.4.İnsanın Çeşitli Özellikleri				
2.2.2.4.1. Zihin				
2.2.2.4.1.1. Akıl	5		1	6
2.2.2.4.1.2. Zihinsel Kapasite	4			4
2.2.2.4.1.3. Zihin Gücü				
2.2.2.4.1.3.1. Hafıza	4	1	3	8
2.2.2.4.1.3.2. Algı, İdrak, Biliş	8		7	15
2.2.2.4.1.3.3.Anlayış, Anlayışsızlık	3			3
2.2.2.4.1.3.4. Düşünce, Bakış açısı	8	2	3	13
2.2.2.4.1.3.4.1. Farklı görüş	8			8
2.2.2.4.1.3.5. Özgür irade	4			4
2.2.2.4.1.3.6. Gereklik, ölüm	10		3	13
2.2.2.4.1.3.7. Gereksiz, Boş yere	3	1		4
2.2.2.5 Kişilik Özellikleri				
2.2.2.5.1 Karakter, mizaç, Davranış	12		1	13
2.2.2.5.1.1. Bir şeye özel	2			2

2.2.2.5.1.2. Olumlu Kişilik Özellikleri ve Kişileri	8			8
2.2.2.5.1.2.1. Kibar, Kibarlık	5			5
2.2.2.5.1.2.2. Alçakgönüllülük, Mütevazı	4			4
2.2.2.5.1.2.3. Olgun, Olgunluk	3		2	5
2.2.2.5.1.2.4. Kararlılık	3			3
2.2.2.5.1.2.5. Sözünde Durma	2			2
2.2.2.5.1.2.6. Koruma, Koruyan	7		1	8
2.2.2.5.1.2.7. İyi, İyilik, Fazilet	14	1	1	16
2.2.2.5.1.2.8. Yetenekli	1			1
2.2.2.5.1.2.9. Beğenilen, Övülen	10		1	11
2.2.2.5.1.2.10. Uyum, Uygun	6			6
2.2.2.5.1.2.10. 1. Uyumsuz	3			3
2.2.2.5.1.2.11. Kıymet Bilme	3			3
2.2.2.5.1.2.12.Doğru, Doğruluk	11	4	3	18
2.2.2.5.1.2.13. Ahlak	3			3
2.2.2.5.1.3. Olumsuz Kişilik Özellik ve Kişileri	4		2	6
2.2.2.5.1.3.1. Sert, Gaddar	3		1	4
2.2.2.5.1.3.2. İnat, inatçı	3		1	4
2.2.2.5.1.3.3. İsyan, isyan eden	4			4
2.2.2.5.1.3.4. Bıkma, Kayıtsız Kalma	3	1	4	8
2.2.2.5.1.3.5. Aşağılama, Alay	11	1	1	13
2.2.2.5.1.3.6. Rezil, Adi, Alçak	5		3	8
2.2.2.5.1.3.7. Kibir	9		1	10
2.2.2.5.1.3.8. Kıskançlık	1		1	2
2.2.2.5.1.3.9. Fitne, Arabozucu	6			6
2.2.2.5.1.3.10. Dışlama			2	2
2.2.2.5.1.3.11. Yalan, Hile, İkiyüzlülük	13		2	15
2.2.2.5.1.3.12. Güven vermeyen, Güvensiz	3			3
2.2.2.5.1.3.13. İftiracılık, Dedikoduculuk	3		1	4
2.2.2.5.1.3.14. Aldanma, Yoldan çıkma, Sapkın	10		7	17
2.2.2.5.1.3.15. Hata, yanlış, Ayıp	4			4
2.2.2.5.1.3.16. Cimri, Cimrilik	1		2	3

2.2.2.5.1.3.17. Aç gözlülük, Hırs	2		1	3
2.2.2.5.1.3.18. Sızlanma, Rahatsızlık olma	4		1	5
2.2.2.5.1.3.19. Beceriksiz	2			2
2.2.2.5.1.3.20. Kararsızlık	1			1
2.2.2.5.1.3.21. Karamsarlık	1			1
2.2.2.5.1.3.22. Pişmanlık			2	2
2.2.2.5.2.4. Olumlu ve Olumsuz Kişilik Özellikleri				
2.2.2.5.2.4.1. Vazgeçme	2			
2.2.2.5.2.4.2. Alışma	1			
2.2.2.6. Duygu ve Duygu Tezahürleri				
2.2.2.6.1. Kaynağı	2		2	4
2.2.2.6.2. Duygusal tutum			2	2
2.2.2.6.3. Duygu türleri ve Onlara Sahip Olanlar				
2.2.2.6.3.1. Sevgi, Özlem	7		2	9
2.2.2.6.3.2. Öfke, nefret	9			9
2.2.2.6.3.3. Saygı	2			2
2.2.2.6.3.4. Güven	3		2	5
2.2.2.6.3.5. Korku	6		9	15
2.2.2.6.3.6. Cesaret	2		1	3
2.2.2.6.3.7 Şaşma	4		1	5
2.2.2.6.3.8. Üzüntü, Keder, Acıma	7		6	13
2.2.2.6.3.9. Acıma, Merhamet	4		1	5
2.2.2.6.3.10. Sevinç	3	2	4	9
2.2.2.6.3.11. Utanma	4	1	2	7
2.2.2.6..3.12. Arzu, istek, tutku	22	1	4	27
2.2.2.6..3.13. Huzur	2	3	1	6

KAVRAM ALANLARI	Arapça	Farsça	Türkçe	Toplam
2.3. SOSYAL HAYAT VE KÜLTÜR				
2.3.1. Sosyal Hayat				
2.3.1.1. İnsan toplulukları				
2.3.1.1.1. Soy	6		1	7
2.3.1.1.2. Aile				
2.3.1.1.2.1. Karı-koca	1			1

2.3.1.1.2.2. Anne	1	1		2
2.3.1.1.2.3. Kardeş			4	4
2.3.1.1.2.4. Akraba	2		1	3
2.3.1.1.3. Toplumlar, Topluluklar	11	1	4	16
2.3.1.1.3.1. Boy, kabile	4		2	6
2.3.1.1.3.2. Topluluk adları ve Kişileri	47			47
2.3.1.1.4. Sosyal Sınıf, Rütbe	20		2	22
2.3.1.1.4.1. Ün, Tanınmış	4	2		6
2.3.1.1.4.2. Köle, tutsak	4	2	1	7
2.3.1.1.4.2.1. Cariye, hizmetçi	3			3
2.3.1.1.4.2.2. Özgür	1			1
2.3.1.2. İnsan İlişkileri	2			2
2.3.1.2.1. Arkadaşlık, Komşuluk	2			2
2.3.1.2.2. Misafir etme, ağırlama	4		1	5
2.3.1.2.3. Evlilik	7	1		8
2.3.1.2.4. Cinsel ilişkileri	7			7
2.3.1.3. İletişim				
2.3.1.3.1. Haberleşme	2		2	4
2.3.1.3.2. Haber	3		1	4
2.3.1.3.2.1. Haber Veren	4			4
2.3.1.3.2.2. Haberi alan, Almayan	3			3
2.3.1.3.3. Konuşma, Laf, Söz	13		21	34
2.3.1.3.3.1. Güzel söz	3			3
2.3.1.3.3.2. Kötü Söz			4	4
2.3.1.3.3.3. Yemin	5		1	6
2.3.1.3.3.4. Çağırma, Seslenme, Bağırma	4		10	14
2.3.1.3.4. Alamet, İşaret, İz	3			3
2.3.1.3.5. İfade (Anlatım)	12		2	14
2.3.1.3.5.1. Açık, Belli	16	2	1	19
2.3.1.3.6. Soru, Cevap			10	10
2.3.1.3.7. Çözüm, Anlaşma	10			10
2.3.1.3.8. Ret, İnkâr	3			3
2.3.1.3.9. Olay, Durum	5			5

2.3.1.3.9.1. Kötülük, Bela, Felaket	7		3	10
2.3.1.3.10. Neden, Sebep	16	2	2	20
2.3.1.3.11. Amaç	4			4
2.3.1.3.12. Kılavuz, Yol Yöntem	4			4
2.3.1.3.13. Değerlendirme, Sonuç	5	1		6
2.3.1.3.13.1. Fayda	3	1	1	5
2.3.1.3.13.2. Kesin	4	1		5
2.3.1.3.13.3. Kuşku, Şüphe	7			7
2.3.1.4. Ulaşım				
2.3.1.4.1. Yol (Trafik)	4		1	5
2.3.1.4.2. Yolculuk	3			
2.3.1.4.3. Ulaşma, Geçme	2		14	16
2.3.1.4.4. Ulaştırma, Götürme	2		19	21
2.3.1.4.5. Kavuşma, Birleşme	1			1
2.3.1.4.6. Geri Döndürme	2		5	7
2.3.1.4.7. Bekleme, Kalma	1		3	4
2.3.1.4.8. Ayrılma, Kopma	1		5	6
2.3.2.Kültür				
2.3.2.1. Maddi Kültür				
2.3.2.1.1. Barınma Yerleşim	9		4	13
2.3.2.1.1.1 Yer Adları	4		1	5
2.3.2.1.1.2. Ülke, Şehir	5		2	7
2.3.2.1.1.2.1. Adlandırılmış Ülke, Şehir Adları	16		1	17
2.3.2.1.1.2.1.1. Bölge Adları	4			4
2.3.2.1.1.3. Kale	2			2
2.3.2.1.1.3.1. Adlandırılmış Kale	1			1
2.3.2.1.1.4. Göç, Göçmen	6		3	9
2.3.2.1.1.5. Yapı, İnşa	6	2	2	10
2.3.2.1.1.5.1. Ev, Konut	2	1	3	6
2.3.2.1.1.5.2. Yapıların İç Bölümleri	3	1		4
2.3.2.1.2. Besin			3	3
2.3.2.1.2.1. Bebek Beslenmesi	2		3	5
2.3.2.1.2.2. Aç, Açlık			3	3
2.3.2.1.2.3. Tok, Tokluk	1		2	3

2.3.2.1.2.4. İçme			6	6
2.3.2.1.2.5. Yiyecek	8		1	9
2.3.2.1.2.6. İçecek	3		1	4
2.3.2.1.2.6.1. Fazla İçme, Sarhoş			2	2
2.3.2.1.2.7. Taze, Lezzetli	2		1	3
2.3.2.1.3. Giyim	1		2	3
2.3.2.1.3.1. Giysi Malzemeleri	6	1	2	9
2.3.2.1.3.1.1. Baş İçin		1	1	2
2.3.2.1.3.1.2. Beden İçin	2			2
2.3.2.1.3.1.3. Giyinme, Soyunma			2	2
2.3.2.1.4. Eşya	1			1
2.3.2.1.4.1. Ev Eşyaları				
2.3.2.1.4.1.1. Mutfak Eşyaları	3	1	4	8
2.3.2.1.4.1.2. Bebek Eşyası			1	1
2.3.2.1.4.1.3. Oturma Eşyaları	2	1		3
2.3.2.1.4.2. Diğer Ev Eşyaları	5	1	2	8
2.3.2.1.4.3. Araç-Gereç Malzeme	5	2	2	9
2.3.2.1.5. Temiz	5	1		6
2.3.2.1.6. Kirlilik, Pislik	4		1	5
2.3.2.1.7. Ekonomi				
2.3.2.1.7.1. Maddi Durum				
2.3.2.1.7.1.1. Zengin, Bolluk	10		4	14
2.3.2.1.7.1.2. Orta Hal	1			1
2.3.2.1.7.1.3. Fakir-Yokluk	8		6	14
2.3.2.1.7.2. Ticaret	6	1	4	11
2.3.2.1.7.2.1. Kayıp, Zarar	7	1	1	9
2.3.2.1.7.3. İsraf	1			1
2.3.2.1.7.4. Ücret	3		1	4
2.3.2.1.7.4.1. Para	2		2	4
2.3.2.1.7.4.2. Borç	6			6
2.3.2.1.7.5 Menfaat, Çıkar	1			1
2.3.2.1.8. İş, Eylem	11		2	13
2.3.2.1.8.1.Görev Yükümlülük	2			2
2.3.2.1.8.2. Zor	3		1	4
2.3.2.1.8.3. Kolay	2		2	4

2.3.2.1.8.4. Fırsat, İmkân	1			1
2.3.2.1.8.5. İhmal	1			1
2.3.2.1.8.6. İş Aşamaları				
2.3.2.1.8.6.1. Başlama, Bitirme	1		2	3
2.3.2.1.8.6.2. İcra, Performans	2		17	19
2.3.2.1.8.6.2.1.Gayret	1			1
2.3.2.1.8.6.3. Tekrar Etme	2		3	5
2.3.2.1.8.7.Toplama, Toplanma	2		3	5
2.3.2.1.8.8. İşi Yapan kimse, Görevli	8			8
2.3.2.1.8.8.1.Meslekler ve Kişileri	5	1	6	12
2.3.2.1.8.9. İş İşlem	2		2	4
2.3.2.1.8.9.1.Parçalamak, Ayırmak, Kesmek	6		21	27
2.3.2.1.8.9.2. Açma, Serme, Dağıtma	3		3	6
2.3.2.1.8.9.3. Bağlama			6	6
2.3.2.1.8.9.4. Asma			3	3
2.3.2.1.8.9.5. Karıştırma			3	3
2.3.2.1.9. Yetki, (Otorite), Güç	6			6
2.3.2.1.9.1. Komuta (Emir)	5		6	11
2.3.2.1.9.2. Boyun Eğme	6			6
2.3.2.1.9.3. Otoriteye Tabi Olma Duygusu	5			5
2.3.2.1.9.4. Sahip, Sahip Olma	5		3	8
2.3.2.1.9.4.1. Mal, Mülk			5	5
2.3.2.1.9.4.2. Hazine	3			3
2.3.2.1.9.4.3. Miras	2			2
2.3.2.2. Manevi Kültür				
2.3.2.2.1. Din, İnanç	15		3	18
2.3.2.2.1.1. İnanç Sahibi Olmayan	6			6
2.3.2.2.1.2. İnanç Sahibi	5			5
2.3.2.2.1.3. Putlar	9	1		10
2.3.2.2.1.4. Tanrı Adları, Sıfatları, Özellikleri	38	1	2	41
2.3.2.2.1.4.1. Yaratılış	4		1	5
2.3.2.2.1.5.Peygamber, Peygamberlik	26	2	1	29
2.3.2.2.1.5.1.Ensar, Sahabe ve Kişileri	12		1	13

2.3.2.2.1.5.2.Dört Halife	9			9
2.3.2.2.1.6. Din Kişileri	11			11
2.3.2.2.1.7. Kutsal Kitap	10			10
2.3.2.2.1.7.1. Ayet, Sure	6			6
2.3.2.2.1.7.2. Hadisler	3			3
2.3.2.2.1.8. Kader, Baht, Talih	14	1	4	19
2.3.2.2.1.9.1. İbadet	11			11
2.3.2.2.1.9.1.1.Farz	5			5
2.3.2.2.1.9.1.2.Sünnet	2			2
2.3.2.2.1.9.1.3.Caiz	3			3
2.3.2.2.1.9.1.4.Sevap			1	1
2.3.2.2.1.9.1.5.Günah	17	1	2	20
2.3.2.2.1.9.1.6.İbadet Çeşitleri				
2.3.2.2.1.9.1.6.1. Namaz	6	1	1	8
2.3.2.2.1.9.1.6.2.Oruç	3	2		5
2.3.2.2.1.9.1.6.3.Kurban	2			2
2.3.2.2.1.9.1.6.4.Hac	5			5
2.3.2.2.1.9.1.6.5. Zekât, Sadaka	4			4
2.3.2.2.1.9.1.6.6.Dua, Beddua	16		1	17
2.3.2.2.1.9.1.6.6.1Töve, Af	1			1
2.3.2.2.1.10. Kutsal Yerler	8			8
2.3.2.2.1.11. Olağanüstü Hal, Mucize	3			3
2.3.2.2.1.12.Doğaüstü Varlıklar				
2.3.2.2.1.12.1.Melek	7	1		8
2.3.2.2.1.12.2.Şeytan	4			4
2.3.2.2.1.12.3.Cin	2	1		3
2.3.2.2.1.13. Ebedi Dünya				
2.3.2.2.1.13.1.Cennet, Cehennem	9		1	10
2.3.2.2.1.13.2. Kıyamet	11		6	17
2.3.2.2.1.13.3. Büyü, Kahinlik	6			6
2.3.2.2.1.14.Savunma, Koruma				
2.3.2.2.1.14.1.Savaş Aletleri, Silah	4		4	8
2.3.2.2.1.14.2.Askeri Kuvvet	5	4	1	10
2.3.2.2.1.14.3. Savaş	13		7	20
2.3.2.2.1.14.3.1.Zafer	3		1	4
2.3.2.2.1.14.3.2.Yenilgi	2			2
2.3.2.2.1.14.3.3. Fidye			2	2

2.3.2.2.1.14.3.4.Savaşlarda Elde Edilen Ganimet	2	1	1	4
2.3.2.2.1.14.3.5. Düşmanlık	6		3	9
2.3.2.2.1.14.3.6.Barış	3			3
2.3.2.2.2. Hukuk, Töre, Adalet	4		1	5
2.3.2.2.2.1. Kural, Kanun	3			3
2.3.2.2.2.2. Suç	6			6
2.3.2.2.2.2.1. Eziyet, Zulüm	6	1	1	8
2.3.2.2.2.2.2. Öldürme	3		3	6
2.3.2.2.2.2.3. Hırsızlık	1		2	3
2.3.2.2.2.2.4. Suçlu	3	1		4
2.3.2.2.2.2.5. Saklamak, Saklanmak			6	6
2.3.2.2.2.2.5.1.Gizli, Sır	11	2	4	17
2.3.2.2.2.3. Hesap, Sorgu	1			1
2.3.2.2.2.3.1. İspat, Delil	8	3		11
2.3.2.2.2.4. Ceza	17	1		18
2.3.2.2.2.5. Ödül	1			1
2.3.2.2.2.6. Af, Bağışlama	6		1	7
2.3.2.2.2.7.Kurtarma, Kurtulma			5	5
2.3.2.2.2.8. Hüküm	11			11
2.3.2.2.2.8.1.Hükümsüz, Geçersiz	4			4
2.3.2.2.3. Eğitim, Öğretim	3		6	9
2.3.2.2.3.1. Araştırma, Bilgi	9		4	13
2.3.2.2.3.2. Bilge, Bilgelik	6			6
2.3.2.2.3.3. Cahil, Bilgisiz	7			7
2.3.2.2.3.4. Öğretici	3			3
2.3.2.2.3.5. Öğrenen	1			1
2.3.2.2.3.6. Eğitim Verilen Yer	1			1
2.3.2.2.3.7. İlim, bilim	6			6
2.3.2.2.3.8. Yazı ile İlgili	11		3	14
2.3.2.2.3.9. Matematik	1		1	2
2.3.2.2.3.9.1. Rakam, Sayı	3		25	28
2.3.2.2.3.10.1. Felsefe	2			2
2.3.2.2.3.11. Edebiyat	13			13
2.3.2.2.3.12. Dil	1			1
2.3.2.2.3.12.1. Dil Bilim/Dil Bilgisi	6		2	8
2.3.2.2.3.12.2. Soru Kelimeleri			20	20

2.3.2.2.3.12.3. Zamir			41	41
2.3.2.2.3.12.4. Ünlem	3			3
2.3.2.2.3.12.5.Bildirme Şekilleri			4	4
2.3.2.2.3.12.6. Diğer Dil Bilgisi Ögeleri, Sözcük Türleri	7	22	43	72
2.3.2.2.4. Sanat	2			2
2.3.2.2.5. Eğlence, Oyun	1		2	3
2.3.2.2.5.1. Kutlama	1			1
TOPLAM	2074	141	1121	3336

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Orcid	0000-0002-8308-147X
Adı Soyadı	Fadime BOZKURT
Doğum Yeri	AYDIN/Nazilli
Doğum Tarihi	25.08.1996

LİSANS EĞİTİM BİLGİLERİ

Üniversite	Çankırı Karatekin Üniversitesi
Fakülte	Edebiyat Fakültesi
Bölüm	Türk Dili ve Edebiyatı

İŞ DENEYİMİ

Çalıştığı Kurum	Özel Dahi Atölyesi Çocuk Kulübü/ Balıkesir
Görevi/Pozisyonu	Türkçe Öğretmenliği
Tecrübe Süresi	Eylül 2021 - …

KATILDIĞI

Kurslar	Yabancılara Türkçe Öğretimi Sertifikası Ankara Üniversitesi TÖMER 2019.

İLETİŞİM

Adres	Dumlupınar mahallesi 208. sokak No.13 Kat.1 Tanar Apartmanı Nazilli/AYDIN.
E-mail	bfadime81@gmail.com